

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

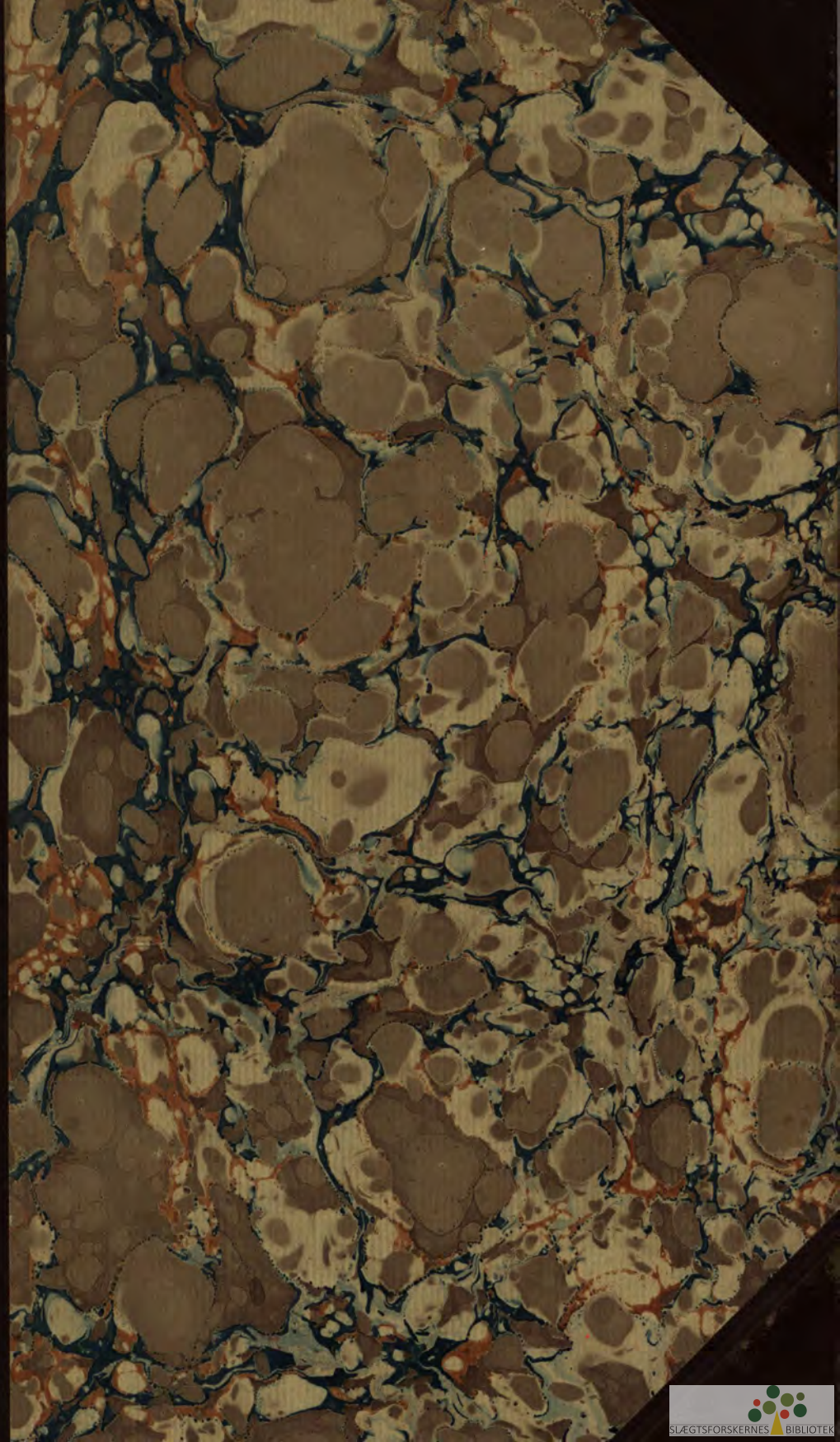
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DANMARKS AMTER OG DERES MÆND

Redigeret af
OSVALD OSVALD

under Medvirkning af Videnskabsmænd,
Fagfolk og stedlige Medarbejdere

Bindet om København
I. Del

AKTS. HAFNIA HANDELSFORLAGET - KØBENHAVN
MCMXXXV

L. Albert, fot.

HANS MAJESTÆT KONG CHRISTIAN X.

Bringes med H. M. Kongens Tilladelse.

I de fjerne Tider, da Isen havde tegnet Danmarks første Konturer og de første Trævækster skød frem, søgte Mennesket den danske Kyst, hvor der kunde leves et yderst primitivt Liv. Uden Hjælpemidler af nogen Art maatte den Tids Mennesker leve af Skov og Mark, men lærte ogsaa at sætte Pris paa Kødet af de vilde Dyr, som man jagede i Fælder eller paa anden Vis indfangede og dræbte. Dyrene øvede til Tider blodig Gengæld, og til fælles Værn sluttede man sig sammen i beskyttende Bopladser.

Dette var den første fælles Handling, der bragte Menneskene sammen.

Senere kom mange andre Opgaver, hvis Løsning først fik Vægt, naar det skete i Fællesskab; fra tilfældige Afgørelser kom hine Tidens Folk til mere ordnede Forhold, man afgjorde Sagerne paa Ting, der afholdtes paa et bekvemt Sted, helst hvor man ogsaa af andre Aarsager havde Ærinde. Der var strenge Straffe for hver den, der brød Tingfreden, som der er vidtstrakt Beskyttelse for vore Dages Tingmænd, Rigsdagsmændene, der nu ordner Samfundets Tarv, det Samfund, der er langt mere kompliceret end hine Tidens; men Linien fra Tingstedet til Rigsdagen kan følges.

Af det danske Samfund, det danske Rige, dets Borgere og deres Virke, skal dette Værk give en Skildring i Ord og Billeder, ikke hvad der var, men hvad der er, skal der fortælles om:

Nutiden paa Fortidens Baggrund.

— — —

De mange, der hver paa sit Felt har ydet Bidrag til Værket, der derved fremtræder saa omfattende og udtømmende som muligt, takkes paa det hjerteligste af Redaktionen.

*Vore Forfædre mødtes paa Tingstedet, og paa de haarde Tingsten raadslag de om Samfundets Tarv.
Vore Dages Tingmænd, Rigsdagsmændene, mødes paa Rigets Borg og vedtager Landets Love.*

En fredet Langdysse i Gundsømagle.

Dansk Naturfrednings Forening

HELE RIGET

KONGERIGET DANMARK er det ældste Monarki i Evropa og bestaar af det egentlige Danmark, Færøerne og Grønland.

Danmarks sydligste Punkt er Gedserodde paa Falster, der ligger paa $54^{\circ} 33' 31''$ nordlig Bredde, og Landet strækker sig 360 km mod Nord til Skagens Nordspids, der ligger paa $57^{\circ} 44' 55''$ nordlig Bredde. Denne Udstrækning spiller ingen Rolle for Tiden, hvorimod Længden Øst—Vest giver en Forskel paa 28 Minutter, idet Dagen paa det østligste Punkt, Ærteholmene ved Kristiansø, paa $15^{\circ} 11' 59''$ østlig for Greenwich, begynder saa meget tidligere end ved det vestligste Yderpunkt, Blaavandshuk paa $8^{\circ} 4' 36''$ østlig Længde. Tidsforskellen har dog ingen praktisk Betydning, idet Landet anvender den mellemevropæiske Tid, der bestemmes efter Meridianen 15° øst for Greenwich, der skærer Gudhjem paa Bornholm.

Landet er $42,931 \text{ km}^2$ eller knap 780 geografiske Kvadratmil stort med en meget lang Kystlinie paa $7,437,8 \text{ km}$, der skyldes de dybe Indskæringer paa den jyske Østkyst og de mange Øer. Der findes ialt 495 Øer, hvoraf dog kun 111 er beboede, og disse Øer udgør tilsammen $19,127 \text{ km}^2$, medens den jyske Halvø er langt den største Del med sine $23,804 \text{ km}^2$.

Da de mange dybe Fjorde, Bælterne og de Have, der omgiver Øgrupperne, indtager et meget stort Areal, der ikke er medregnet i Opmaalingen, dækker Danmark i Realiteten en betydelig større Overflade af Jordkloden, end det opmaalte Omraade giver Udtryk for.

I Indsøer og opdæmmede Fiskedamme drives mange Steder erhvervsmæssig Avl og Handel med Ferskvandsfisk, saaledes solgtes i 1932 omkring 500 Tons Ferskvandsfisk, navnlig Ørreder.

Havene, der omgiver Danmark, er meget forskellige, men ingen af dem har de store Dybder, der maales paa Verdenshavene. Dybest er Østersøen, hvor der enkelte Steder er maalt 100 Meter, medens Vesterhavet i en Kilometers Afstand fra Kysten kun naar en Dybde af 10 Meter, hvorefter det skraaner jævnt nedad til en Dybde af 40 Meter. Langs Vestkysten ligger tre Revler, der byder Skibsfarten meget Besvær, fordi de løber i en ubrudt Linie langs Kysten uden en eneste Havn, hvor Skibene kan søge ind i Uvejr. Kattegat er fyldt med Banker og Grunde, saa det er vanskeligt at besejle. Disse Grunde deler paa en Maade Farvandet i flere Sejlløb, hvoraf det dybeste gaar ned mod Øresund, der derfor er det mest søgte Sejlløb, hvis Skibet ikke stikker saa dybt, at det tvinges til at benytte det dybere, men af mange Grunde opfyldte Store Bælt.

De mange Farvande giver et stort Fiskeri, hvorom der fortælles udførligere ved Omtalen af de forskellige Fiskepladser. Her skal kun anføres, at der i 1933 omsattes ca. 85 Millioner Tons Saltvandsfisk til en Værdi af 33,500,000 Kroner.

Indenfor det opmaalte Areal af hele Landet findes mange Indsøer og Vandløb, der udgør 612 km² tilsammen. Den største Sø er Arresø paa godt 40 km², Esromsø og Mossø er hver 17 km², Tissø godt 13 km², og alle de øvrige er mindre end 10 km². Gudenaa er med sine 158 km det længste Vandløb, den meget vandrige Skernaa kun 94 km.

Ingen af de danske Vandløb er saa store, at der kan finde Skibsfart Sted, derimod medfører de mange Øer en livlig Forbindelse søværts, og da Dansken fra Arilds Tid plasker mere eller mindre husvant til Søs, er Skibsfarten forholdsvis betydelig. Handelsflaaden talte ved Udgangen af 1933 775 Damp- og Motorskibe paa tilsammen 1,112,660 Reg. Tons brutto og 1277 Sejlskibe paa ialt 79,778 brutto Reg. Tons. Ca. 95 pCt. af Sejlskibene var forsynet med Hjælpeomotor.

Af Damp- og Motorskibene var kun 6 Passagerdampere, 26 Fragtbaade og 1 Fiskefartøj paa over 6000 Reg. Tons brutto. Godt en Trediedel af Passagerskibene var under 100 Reg. Tons br. og ca. en Fjerdedel af Fragtbaadene var mellem 1000 og 1500 Reg. Tons brutto.

I den indenlandske Fart mellem de forskellige Landsdele transpor-

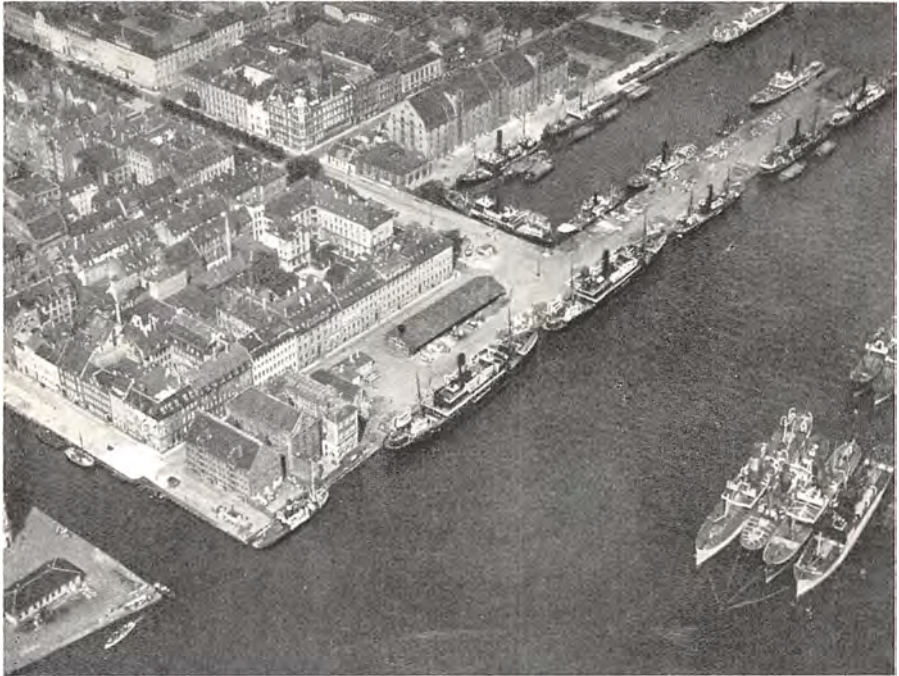
Danmarks fire Yderpunkter.

Øverst: Skagen med Drachmanns Grav.

Blaavandshuk Fyr.

Nederst: Fyret paa Gedser Odde.

Kristiansø.

Luftbillede af Kvæsthusbroen, hvorfra Det Forenede Dampskibsselskabs mange indenlandske Ruteskibe udgaar.

terede denne Flaade i 1933 en Godsmængde paa ialt 4,004,701 Tons og sammen med fremmede Skibe hjembragtes søværts ialt 10,150,275 Tons Gods, medens der fra danske Havne indladedes ialt 1,907,947 Tons Gods til Udlandet. I disse Tal er ikke medregnet den betydelige Godsmængde, der transporteres over Sund og Bælt af de faste Færgeruter.

En Del danske Skibe sejlede i udenrigs Fart og opsejlede i brutto Fragt 164,000,000 Kroner, medens en Del andre Skibe sejlede i udenrigs Fart for fremmede Befragtere, det saakaldte *time charter*, og derved indsejlede et Fragtbeløb paa brutto 9,000,000 Kroner. Skibsfarten beskæftiger omkring 18,000 Mennesker.

De opgivne Tal stammer alle fra Aaret 1933, men et Erhverv som Skibsfarten er saa følsomt overfor de svingende Konjunkturer, at Tallene kan svinge meget stærkt. „Oplægningerne“, de Skibe, der paa Grund af et vanskeligt Fragtmarked, ikke kan komme i rentabel Fart, er til Tider meget stort. Paa ovenstaaende Billede ses i Forgrunden til højre nogle oplagte Skibe.

Foruden den større Skibsfart, der forbinder de enkelte Landsdele, er der en ret stor Sejlads af mindre Sejlskibe, der gaar i Fragtfart mellem de mindre Havne indbyrdes, og fra Smaabyer til Hovedstaden. Saaledes er de Skuder, der sejler til København med Land-

brugsprodukter, f. Eks. Samsø-kartofler, Frugt fra Fyen og Langeland og meget andet, velkendt. I København ligger Skipperen i en af Kanalerne til Ladingen er solgt, og det er et broget Billede, der udfolder sig i de Tider, hvor mange Skibe ligger Side om Side og mere eller mindre energisk falbyder Varerne.

Den ældre Langebro aaben for Gennemsejling.

En stor Del af den indenlandske Trafik besørjes af De Danske Statsbaner, der raader over 2509 km Skinneveje, medens de private koncessionerede Jernbaner har bygget 2781 km Jernbanelinie; ialt udgør det samlede Banenet 5290 km. Den

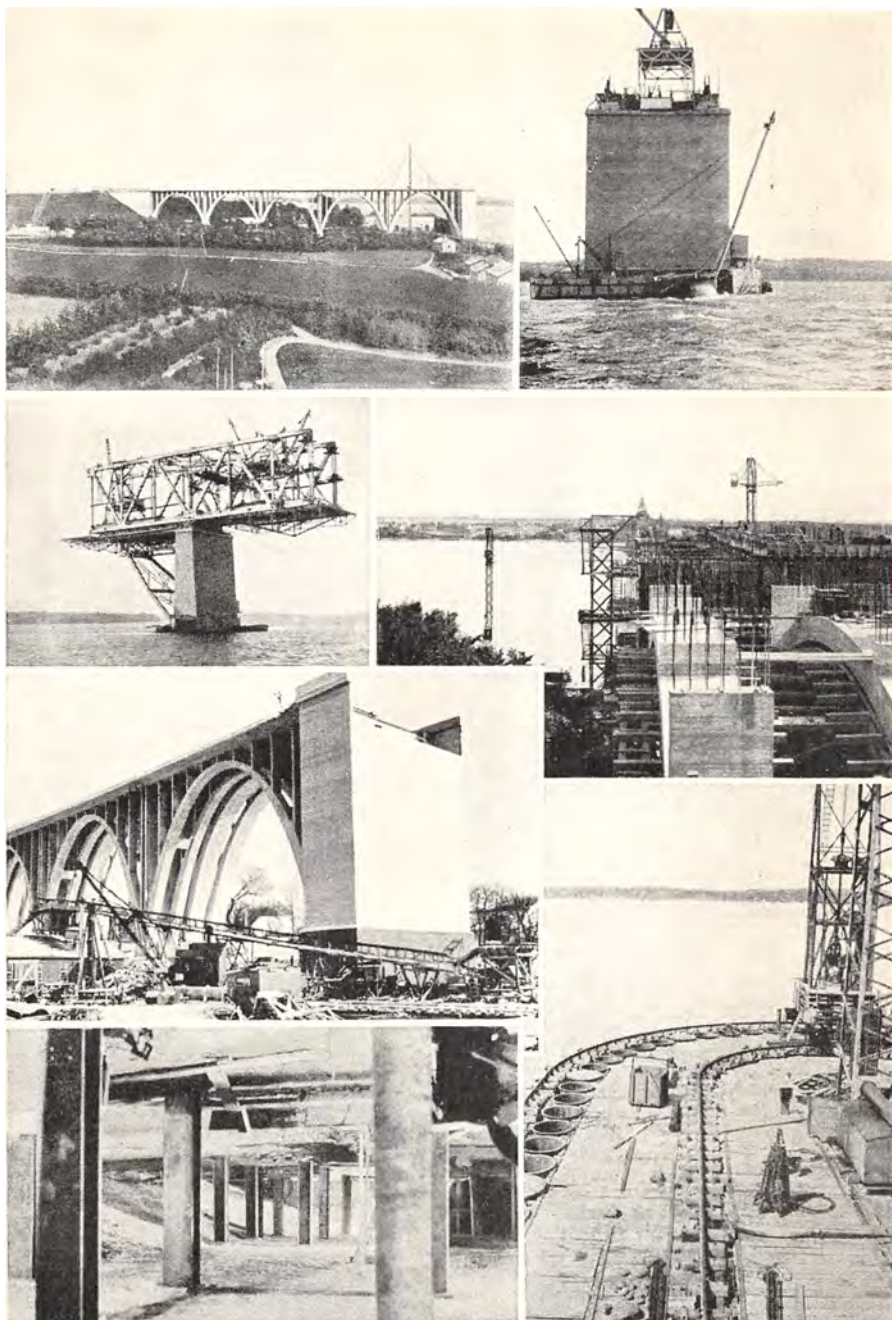
samlede Anlægs kapital udgør for Statsbanernes Vedkommende 452,620,000 Kroner og for Privatbanernes 140,001,000 Kroner, tilsammen et efter danske Forhold saa mægtigt Kapitalanlæg som 592,621,000 Kroner.

I 1933 transporterede Jernbanerne 6,681,000 Tons Gods, heraf tog Statsbanerne de 4,311,000 Tons. Af Rejsende befordrede Statsbanerne 29,209,000, Privatbanerne 9,769,000.

Statsbanerne har i de senere Aar forbedret Driften paa mange Omraader, bl. a. for at tage en effektiv Konkurrence op med de mange Rutebiler og for at kunne følge med i Tidens forcerede Tempo. Paa mange Ruter kører Banernes egne Rutebiler, og for at opnaa kortere Rejsetid er der bygget talrige Viadukter og Broer. Den berømte Lille-Bælts Bro, hvortil der er valfartet fra hele Landet, tages i Brug i Løbet af 1935. En stor Del af dette Arbejde er udført af det berømte danske Ingeniørfirma *Monberg & Thor-*

Udsigt over nogle af de Kanaler, hvor „Pæreskuderne“ holder til. Ældre Billede af Holmens Bro i København.

Bygningen af Lille-Bælts Broen under forskellige Stadier. En af de største Entreprenører ved dette mægtige Arbejde er det danske Ingeniørfirma Monberg & Thorsen.

sen, der her for sine Landsmænd paa nærmeste Hold har vist, hvor højt dansk Ingeniørkunst staar. Af Billederne over disse Linier

faar man et Indblik i dette Arbejde, idet disse viser Dele af selve Broen, Støbning af Sænkekasserne, der støbes paa Land, derefter bugseres paa Plads, fyldes med Sand saa de synker ned paa Søbunden som et sikkert Fundament for de Støttepiller, der ses paa forskellige Stadier. Derfra foretages saa Udbygningen af Brolegemet. Af den færdige Bro og de omgivende Banestrækninger med de nye Stationer bringes helt nye Billeder i de Bind af Værket, der omhandler henholdsvis Odense Amt og Vejle Amt.

* * *

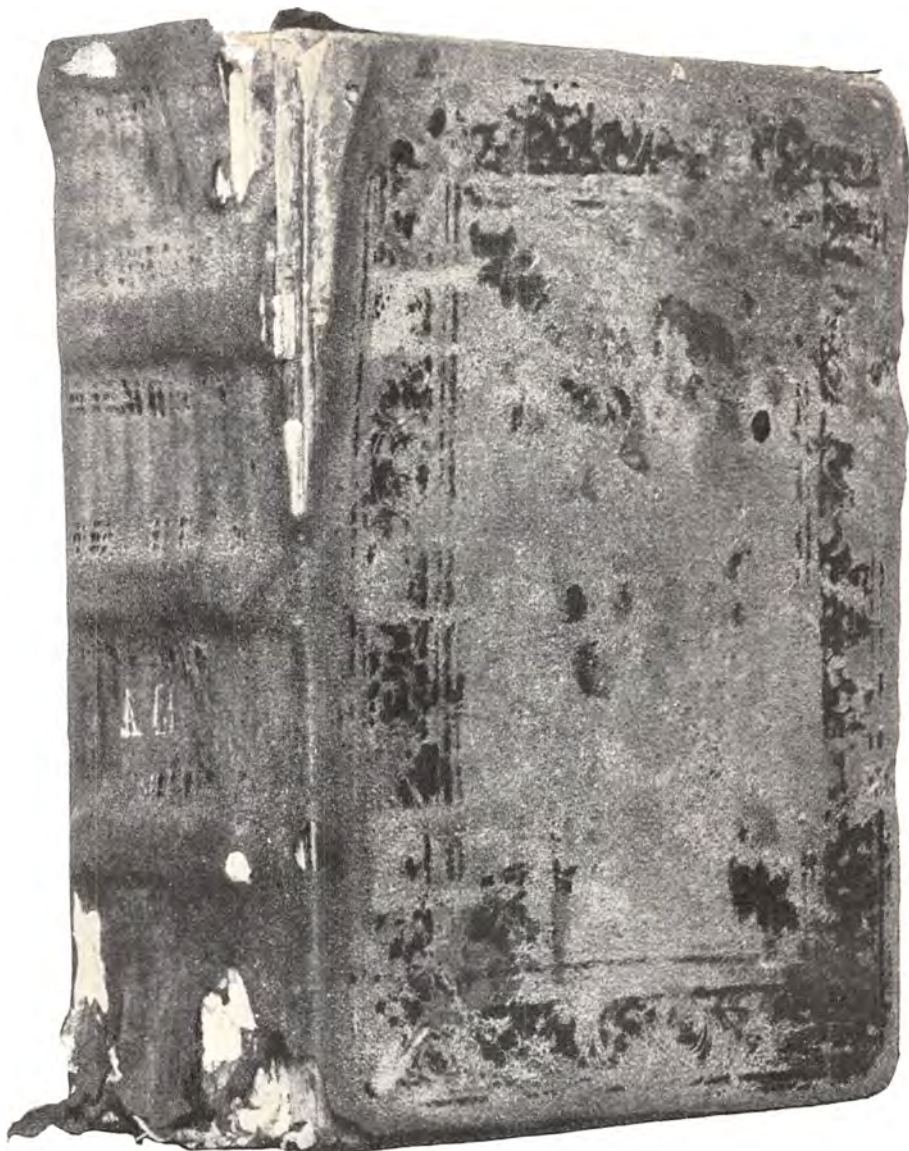
Af de meddelte Oplysninger om Rigets Areal og om Søers og Kyststrækningers Længde vil man forstaa, at Opmaalingen i Landet er sat i System. Det har ikke alene en vis Interesse at kende sit Lands Størrelse, men det betyder meget i det praktiske Liv at have nøje Rede paa Grænserne mellem de forskellige Ejendomme.

Allerede paa et meget tidligt Tidspunkt begyndte man at føre Kontrol med Landets Ejendomme. Saa tidlig som i 1232 gav Kong Valdemar Ordre til at optage en Protokol over samtlige Gaarde i Landets Herreder. Kong Valdemars Jordebog findes endnu opbevaret i Rigsarkivet og indeholder en nøje Optegnelse Herred for Herred af de daværende Ejendomme. Den giver ingen Maal for disse, er egentlig kun en Opremsning, men det var alligevel efter den Tids Forhold et storstilet Arbejde og det første Forsøg paa at faa ordnede Forhold paa dette Omraade. Senere gik man i Gang med en nøjere Opmaaling af de enkelte Ejendomme med skattetekniske Formaal for Øje. Det er de saakaldte Matrikuls kort, der følger med hver Ejendom, og hvor hver enkelt Parcel er indtegnet.

Ved den første Opmaaling i 1680'erne opmaalte man kun Agerjorden, og det er først langt senere, at man har opnaaet de fuldendte Matrikuls kort. Alle Matrikuls kortene er haandtegnede efter Opmaaling paa Stedet af Landinspektører og saa minutiøst udført, at man har nøje Rede paa alle Detailler, saavel faste Ejendomme som Grænser og Hegn, hvad der har vidtrækkende økonomisk Betydning, navnlig ved Panterettighedens Hævdelse og i Tilfælde af Stridigheder om Grænseskel.

I Matrikuls kontorets store Arkiver opbevares Matrikuls kort for hele Riget med Undtagelse af Hovedstaden.

Senere foretoges en ny Opmaaling, og det Kortmateriale, der nu anvendes, er anlagt i 1844 i Forholdet 1:4000. Af de danske Købstæder er foretaget Opmaalingen i Aarene 1863—73 i Maalestok 1:800.

Kong Valdemars Jordebog fra 1232 (Rigsarkivet i København).

En anden Opmaaling og Kortlægning foretages af Geodætisk Institut, Generalstabens topografiske Afdeling. Det er meget nøjagtige Kort, der i stor Udstrækning er taget i Brug af det praktiske Liv.

Allerede paa et meget tidligt Tidspunkt berejste Opdagelsesrejsende fra det sydlige Europa Danmark, for at kortlægge „Verdens Ende“, men det var ejendommelige Kort, der vel gav et Begreb om, at der højt mod Nord laa et Land, men hvorledes Omridsene virkelig

In althoy .ad .vi .gr̄ . In moknæstet .ad .vi .gr̄ .
 In ærslæt .m .gansones ad .vi .gr̄ . In æræth
 losæ ad .iii .gr̄ . In karlebu .ad .xvi .gr̄ . In
 tonnæthoy .ad .v .gr̄ . In asknæ .ad .v .gr̄ . In
 oghæ .ad .r .gr̄ . In ygðathoy .ad .iiii .gr̄ . In
 yðungsthoyp .ad .v .gr̄ . In skælbæ .ad .ii .gr̄ .

De cōmutant dñs rex ab ep̄o orhomēn dans
 in forma ⁊ recipient in faldria .
 In stanarbu .iiii .sol̄ in censu . In oarbaræ .ii .
 quas . In othænslet dñm gr̄ . In biornæthoy .
 viii .sol̄ . In æmsthoyp .ii .oy . In totæthoy .r .oy
 ⁊ .vi .sol̄ . In silua tantū . In holætek .v .sol̄ .
 In wæthbu .i .sol̄ . In eglef .iiii .sol̄ ⁊ dñm . In
 bæcningy maklæ .r .oy ⁊ .ii .den . In vluærslæt
 .xiiii .sol̄ . In biornæthoy de akp̄ lortd̄ f .pro
 thyingwæth .viii .sol̄ in censu .

F alstra
 Dorreth .
 Babæthoy halv hærnch loweth f ad ualoe .v .gr̄ .
 Itē in æksthoy . thodh saux ⁊ hærn uplærdning
 dual mansiones ad .ii .gr̄ . Itē in bæcningy maklæ
 hærn uplærdning .ad .iiii .gr̄ . Itē æbion dæg
 ibidē ad .ii .gr̄ . Itē in sundærlæt maklæ thod
 saux fram .vii .oy in censu . Itē in silæthoy
 hærnch loweth f ad .ii .gr̄ . Itē in nulelæ .kætel
 ovræth f ad .ii .gr̄ . Itē in wæthoy .so hofæ
 ad .ii .gr̄ . Itē in bæcethoy .snellard ad .ii .gr̄ .
 Itē in sterna .thod dobie f .ad .iiii .gr̄ . Itē in
 lundbu .uicob cest .v .gansones ad .ii .gr̄ .
 Itē in bunæroftæ .lydbuct lanzin ad .vii .gr̄ .
 Itē in spæthoy .symon or f ad .v .gr̄ .
 Itē in noræth .hæc mansiones p̄nent ad denæstlæt .
 In wæthoy .m .mansiones . In wæthbu .i .na
 mansio . In waluel .ii .mansiones . Itē in eklef
 habi .æstirærn makl vna mans p̄æ ualentem .
 In askærthoy dñm gr̄ cæc .
 Itē in sundærlæt . In wædningy ad .ii .gr̄ .

To Sider af Kong Valdemars fordeling fra 1238.
 Omfatter Falsters Nørre og Sønder Herred.

Matrikulsdirektoratets Arkiv med de Tusinder af Kort ordnet sognevis.

var, faar man kun forvirrede Begreber om. Paa et langt senere Tidspunkt begyndte danske Kartografer at tegne Kort over Danmark, men militære Hensyn krævede, at disse Kort hemmeligholdtes og de laasedes inde i Militærets Arkiver.

Trangen til nøjagtige Kort voksede sig ret stærk, og det i 1742 stiftede Videnskabernes Selskab stillede sig derfor i Spidsen for Arbejdet med Opmaaling af Kort paa videnskabeligt Grundlag. Der udgaves en Række Kort i Maalestok 1:120,000 — efter den Tids Forhold udmærkede, skønt fattige paa Detailler — men det var først efter Generalstabens Oprettelse i 1808, at der kom Gang i dette Arbejde. Der blev uddannet særlige Officerer paa Hærens Højskole til Udarbejdelse af de militær-topografiske Kort, som Hæren havde saa haardt Brug for. 1842 oprettede Generalstaben en særlig topografisk Afdeling, det senere *Geodætiske Institut*, der nu efter strengt videnskabelige Principper har udarbejdet en Række fortrinlige Kort, der

Fra Geodætisk Institut.

Øverst: Kortene farvelægges. — I Midten: Pantograferne til Skriftskrivning. — Nederst: Et af Generalstabens faste Maalepunkter ude i Landskabet.

ikke alene nøjagtigt viser Distancer og Højdedrag, men ogsaa faste Punkter i Landskabet, som Kirker, Møller, større Landejendomme, Fabrikker, Søer og Vandløb.

Der er her skabt et virkeligt Kortværk, der gør det muligt selv for

*N. E. Nørlund.
Professor, Dr. phil.
K. 2. D. M. p. p.
Direktør for Geodætisk
Institut.*

*Jens Sørensen,
Direktør for Matrikulsvæsenet.
R. D. M. p. p.*

*F. O. Jørgensen.
Oberst, R. D. M. p. p.
Chef for Geodætisk Instituts
topografiske Afdeling.*

Lægmand at berejse hele Riget alene efter disse Kort.

Der sker jævnlig nye Opmaalinger, da Terræn og andre Forhold stadig skifter, og Kortene derfor maa føres à jour.

Der er ingen Tvivl om, at de første Mennesker i Oldtidens Danmark boede ved Kysterne, helst inde i Bunden af en Udskæring, hvor der var lidt Læ. Det var vanskeligt at trænge længere ind i Landet, man vidste ikke hvilke Farer, der lurede derinde bag det tætte Krat, hvorfra de vilde Dyr trængte ud til Menneskenes Bopladser. Saa slog man sig ned inde i Bunden af en Fjord eller ved et Vandløb, derved fik man Adgang til Havet, Baade kunde komme ind med fremmede Varer, — ogsaa til Tider med Ufred —; nogle af de tilrejsende Købmænd slog sig ned, Behovet skabte primitive Haandværkere, kort sagt, der opstod Kimen til en By ved Kysten, en *S t r a n d k ø b i n g*. Det er derfor ret naturligt, at Kystbyerne er de ældste i Danmark, først senere, da der var banet Stier ind i Landet og man opdagede, at her var ganske godt at være, opstod hist og her en Bebyggelse, hvorfra der førte Stier ud til Strandkøbing, og da man naaede dertil, at man forstod at bruge den vidunderlige Opfindelse, Hjulet, blev der Hjulspor fra Strandkøbing til Bopladsen inde i Landet.

I de Tider „kørte“ man ikke, man „akselede“ paa akselløse Vogne. De satte dybe Hjulspor i Jordbunden, og den første Vej var indtegnet paa Danmarks Jord. De fremmede Skippere, der kom til Strandkøbing, lod deres Varer aksle til Byen inde i Landet, hvor Varerne ombyttedes med andre Produkter. Der, hvor Vognen stoppede, fik man en Plads, der kaldtes Akseltorvet, fordi Sporene fra Akselvognen førte hertil, og

snart blev Byen til en *Akselkøbing* i Modsætning til *Strandkøbing*.

Ufredsmænd overfaldt mange Gange *Købmændene*, Folk, der boede udenfor *Akselstaden* søgte at tilegne sig det mest mulige af *Byttehandelen* med de *Fremmede*, og for at væрге de *indvundne Fordele* søgte *Akselstadens Beboere* i *Tidens Løb* at sikre sig visse *Rettigheder*; de første var *Retten* til at holde *Torv*, senere lyses *Torvfred* saa længe *Markedet* holdtes, og denne *Torvfred* udvidedes efterhaanden til en *Byfred*, som der var strenge *Straffe* for at krænke. Paa den *Maade* opstod en *Række Bestemmelser* for *Byerne* af vidt forskellig *Art*, som senere samledes i de saakaldte *Stadsretter*, *Byprivilegier*, der paa visse *Betingelser* tilsikrede *Byen* nærmere fastsatte *Rettigheder*, som dens *Borgere* nød godt af, og som *Kongen* havde en *Række sikre Indtægter* af. De vigtigste og ældste *Rettigheder* var *Retten* til at holde *Torv*, altsaa *Handelsrettigheder*. *Borgerne* førte en *haard Kamp* for at haandhæve de *indvundne Fordele*, som *Oplandets Beboere* søgte at komme til *Livs* mest mulig, navnlig ved det saakaldte *Prang* — *Handel* paa *Landet* udenfor *Byen*; men ogsaa *Kongen* havde til *Tider* *Lyst* til at beskære de *givne Rettigheder*.

— — —

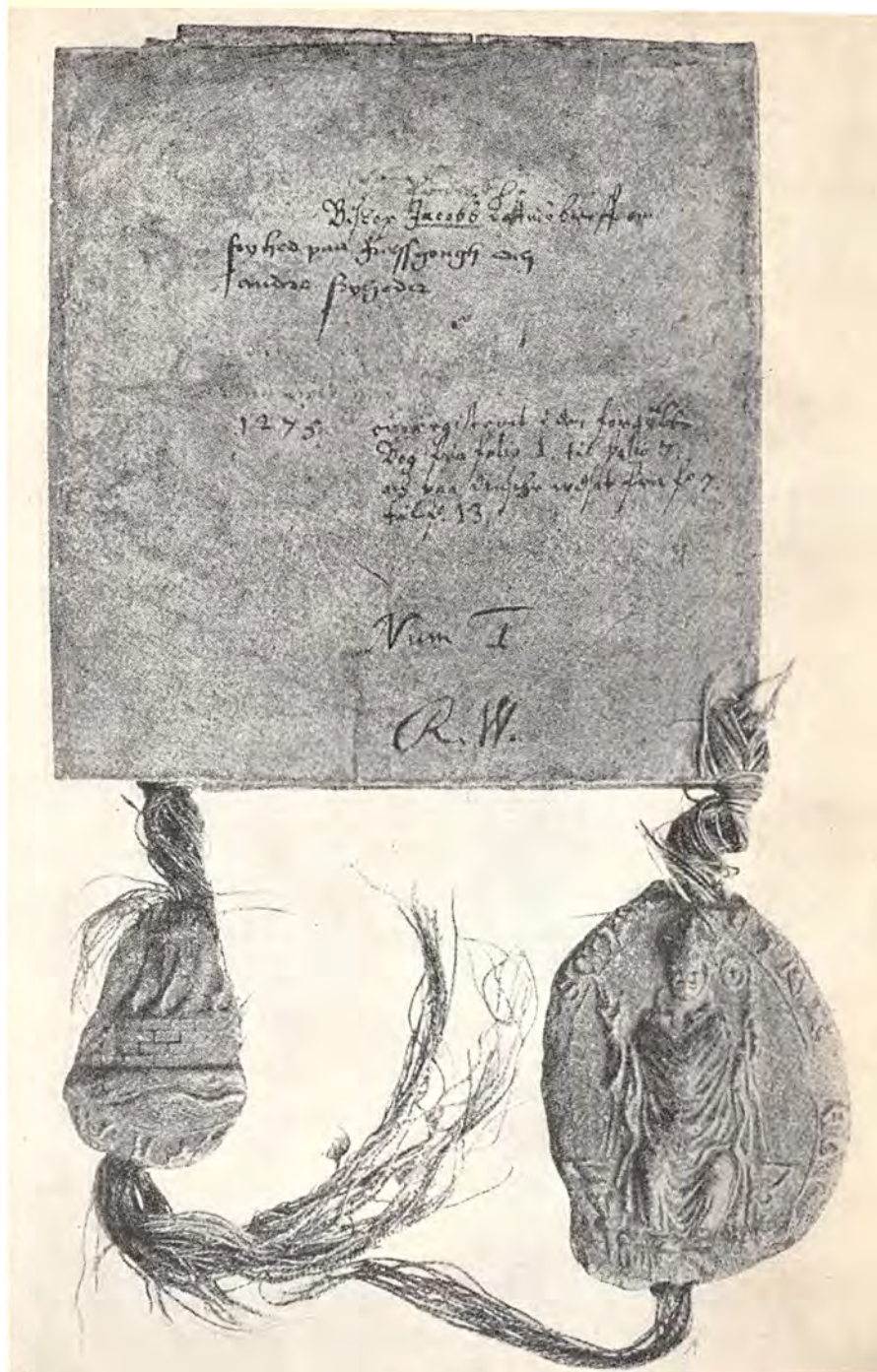
Efterhaanden som *Danmark* blev et samlet *Rige* var en *administrativ Inddeling* nødvendig, selv om den *Tids* „*Administration*“ nærmest bestod i *Inddrivelse* af *Skatter* og *Hvervning* af *Krigsfolk*.

Herredet var den ældste *Inddeling*, ældre end *Købstæderne*. Navnet udledes af *Betegnelsen* for *Hundrede*, hvilket i denne *Forbindelse* vil sige, at *Herredet* var et *Omraade* omfattende *100 Bol* eller hvorfra der kunde stilles *100 Mand* til *Leding*, men *Befolkningens Vækst* sprængte snart *Grundlaget* for denne *Inddeling*, der saa kun sporede i *Navnet*, som er bevaret lige ned til vor *Tid*.

Da *Landet* kristnedes, opstod *Betegnelsen Sogn*, der dækkede over den *Kreds*, som søgte til samme *Kirke*, men *Kristendommen* kom til *Danmark* paa en *Tid*, da *Herredet* strakte sig over et ret stort *Omraade* med mange *Mennesker*, og der kom derfor flere *Sogne* i hvert *Herred*. *Andre Dele* af *Landet* kaldtes *Sysler*, det spores endnu i *Navnet* *Vendssysel*, men denne *Betegnelse* er for længst gledet helt ud som *administrativ Betegnelse*, og de afløstes i sin *Tid* af *militære Grunde* af *Lenet*, der styredes af en *Lensmand*, en *Kriger*, for dermed at understrege *Lenets militære Betydning*.

Lensmanden boede paa et befæstet *Slot*, inddrev *Skatter* til *Kronen* og udskrev *Mandskab* til *Hæren*; *Købstæderne* var ikke underlagt *Lensmandens Styrelse*, men regerede sine egne *Sager* i *Ly* af de *givne Privilegier* og under en kongelig *udnævnt Byfoged*.

Ved *Suverænitetsens Indførelse* ophævedes *Lensstyrelsen*, ved konge-

Københavns Raadhus-Arkivs ældste Dokument fra 1275. Biskop Jacob Erlandsens Stadsret til København givet 1254. Dokumentet er udstedt af Roskildebispen Peder Skælmsen Bang den 20. Februar 1275. Bispens Segl er nogenlunde bevaret, af Byens Segl findes kun et Brudstykke.

lig Anordning af 19. Februar 1662, og der oprettedes Amter af samme Størrelse som Lenene, men under Ledelse af en civil Amtmand, hvorved det understregedes, at Landets Styrelse gled fra Krigerkassen til de civile Embedsmænd. Da denne Ordning først var gennemført, rettedes Bestræbelserne mod mere Enhed i Styrelsen, og de talrige smaa Len, der nu var Amter, blev sammensluttede til stedse større Distrikter. Oprindelig var Købstæderne ikke henlagt under Amternes Ledelse, men under Kristian V blev saavel Amter som Købstæder lagt ind under Stiftamtmandenes Styrelse, og i Slutningen af det Attende Aarhundrede henlagdes Købstæderne direkte under den Amtmand, hvori Købstaden var beliggende. Kun København vedblev helt og ubeskaaret at have sin egen Styrelsesform med sin egen Overøvrighed.

Samtidig med Amternes Oprettelse indstiftedes en Række nye Enheder, der vel virkede *under* Amtet, men dog med en ret selvstændig Ledelse. Dette gælder navnlig Skatteoppebørslerne, der henlagdes under Amtsforvaltere paa særlige *Amtstuer*, hvis Distrikter iøvrigt ikke helt svarede til Amternes Omraader. I 1803 oprettedes en Række Fattigdistrikter, svarende til Kirkesognene, men det var først ved Kristian VIII's Forordning af 13. August 1841, at de egentlige *Sognekommuner* oprettedes under Navn af „Sogneforstander-Distrikter“. — Denne Forordning indførte tillige *Amtskommuner*, svarende til de daværende Amter. Med Undtagelse af Byerne paa Bornholm bevarede Købstæderne ogsaa under den nye Ordning deres selvstændige Stilling.

I Virkeligheden lagde Kristian VIII's Forordning Grunden til det senere kommunale Selvstyre; de enkelte Kommuner fik i 1841 en ret udstrakt Myndighed i alle økonomiske Spørgsmaal. Valgret og Valgbarhed var ganske vist meget begrænset, tildeltes kun de store Grundejere og enkelte selvskrevne Vælgere; dog — det *var* Begyndelsen.

Under Frederik VII udvidedes Valgretten ved Kommunallovene af 1867—68 meget betydeligt, og i Realiteten har disse Love været gældende helt op til vore Dage, kun suppleret med enkelte Love, — navnlig den saakaldte „Borgmesterlov“ af 1. Marts 1919, — og de Forordninger, Tidens Forandringer krævede.

Udviklingen i hele Samfundet, og derfor ogsaa i den enkelte Kommunes Administration, formede sig i rivende Hast. Stadig nye Opgaver meldte sig, tidligere beskedne Administrationsgrene blev store produktive Virksomheder, og de mangeartede nye Forhold krævede Lovfæstning.

I Rigsdagssamlingen 1929—30 fremsattes et udførligt Lovforslag, men først i Foraaret 1933 vedtoges de to store Love om Kommune-styret — de Love, der nu er Fundamentet for alle Kommuners Liv. Af den tidligere Lovgivning fra 1867—68 bibeholdes kun nogle Be-

stemmelser om Ligning af Formue- og Lejlighedsskat, idet hele den kommunale Skattelovgivning skal revideres.— Under de nye Love er ikke indbefattet København; her gælder stadig Loven af 4. Marts 1857.

Der er nu to Love gældende: Lov af 25. Marts 1933 om Købstadkommunernes Styrelse (Lov Nr. 87) og Lov om Landkommunernes Styrelse af samme Dato (Lov Nr. 88).

Disse to store, systematiske Kommunallove, der længe har været forberedt af Demokratiet og præges af dettes Grundsætninger, bestemmer, at Byraadene skal bestaa af et ulige Antal Medlemmer, mindst 7 og ikke over 25, Amsraadene af mindst 9, højst 15 og Sogneraadene af mindst 5, højst 19 Medlemmer.

Amtmanden er kgl. udnævnt og selvskreven Formand for Amsraadet. Byraadene vælger selv deres Formand, der tillige skal varetage Embedet som Borgmester, og Landsognene vælger af deres Midte en *Sogneraadsformand*.

Medens Amsraadene ikke har nogen Næstformand, idet Indenrigsministeriet ved Amtmandens Forfald konstituerer en Stedfortræder, skal de andre kommunale Raad vælge Næstformand.

De kommunale Raads Virksomhed udøves væsentlig gennem staaende Udvalg eller lønnede Funktionærer: Byraadssekretær, Bogholder, Kæmner, Skatteopkræver og Pantefoged etc. samt de Teknikere, der er nødvendige til Driften af de kommunale Anlæg. Alle Hvervene i Raadene er ulønnede med Undtagelse af de valgte Borgmestre, der tillægges et fast Vederlag, som fastsættes af Byraadet i det første Møde, hvor Valget finder Sted. Sogneraadsformændene faar en mindre Kontorholdsgodtgørelse og Amsraadsmedlemmer Rejsegodtgørelse.

De vigtigste kommunale Sager er Skolerne, den sociale Forsorg, — hvorom den store Sociallov giver bestemte Regler for dette meget omfattende Arbejde, — Sygehusene og Sundhedsvæsen, Vej- og Gadevæsen og hele den finansielle Del, herunder Skattevæsenet. Borgmesteren, Magistrat og Sogneraadsformand kan desuden fungere som Giftfoged ved borgerlige Vielser. Med Undtagelse af kortfristede Laan med højst eet Aars Løbetid kræves Amtets Tilladelse til Optagelse af Laan.

Alle Raadsmøder er *offentlige*, men Skattesager og enkelte andre Spørgsmaal kan behandles for lukkede Døre.

Lovene indeholder meget omfattende Bestemmelser vedrørende Omlægning, Udskilning eller Indlemmelse af enkelte Dele af en Kommune. De saakaldte Landdistrikter beholder en vis Selvstændighed og bidrager forholdsmæssig til Udgifterne i den Købstad, hvorunder de hører.

Købstadkommunalloven omhandler alle Købstæder med Undtagelse af København, men har særlige Regler for Frederiksberg og

Gentofte Kommuner, Handelspladsen Marstal og visse sønderjydske Flækker.

Disse nye Love har givet de kommunale Raad en meget stor Selvstændighed til at styre deres egne Sager, men Amterne har en kontrollerende Myndighed og skal revidere Kommuneregnskaberne. Visse specielle Sager skal frem til øverste Instans: Indenrigsministeriet.

* * *

Danmarks administrative Inddeling er følgende:

22 Amter med hver sin kongelig udnævnte Amtmand. Københavns, Odense, Aarhus og Aabenraa—Sønderborg Amter har hver to Amtsrads kredse, saaledes at der findes 26 Amtsråd, Færø Amt medregnet.

Af Købstadskommuner findes ialt 87, København og Frederiksberg medregnet; den mindste Købstad har 1137 Indbyggere den 1. Marts 1933, naar et Par sønderjydske Flækker ikke medregnes. Over 100,000 Indbyggere har 2 Købstæder og 8 har mellem 20 og 100,000 Mennesker.

Der er ialt 1305 Sognekommuner og Købstadsdistrikter med 1973 Kirkesogne. Sognene er af meget forskellig Størrelse, navnlig for Beboertallets Vedkommende, idet Landets største Sogn tæller 54,365 Indvaanere, medens det mindste Sogn tæller ialt 50 Mennesker, og der findes flere med under 100 Indbyggere. I kirkelig Henseende findes 9 Stifter med 90 Provster og 1280 Pastorater.

Retten haandhæves fra 2 Landsretskredse (med Appel til Højesteret), 12 Nævningekredse, 92 Retskredse og 72 Politikredse, og Sundhedsvæsenet har under Overledelsen 23 Amtslæger og 71 Kredslæger, medens Tilsyn med Fabrikker og Arbejdslokaler foregaar under en Overledelse fra 29 Kredse hver med en Fabriksinspektør som Leder.

Et Spørgsmaal af stor Betydning er Skatterne og den Vurdering, der ligger til Grund for Paaligningen. Indenfor de enkelte Kommuner sker det gennem Selvangivelser i Forening med en af Kommunens Vælgere valgt Ligningskommission. De heraf fremgaaende Afgørelser kan indankes for Skatteraadene i paagældende Kreds og atter forelægges den højeste Instans: Overskatteraadet, der bestaar af 11 Medlemmer. Der findes ialt 83 Skatteraad.

Ejendomsskyld og Grundskyld sker efter Vurdering af lokale Vurderingskredse, hvoraf der findes 158. Deres Afgørelse kan først indankes for den af de 46 Skyldkredse, hvor Sagen hører hjemme, og derfra atter appelleres til højeste Instans: Over-Skyldraadet.

Tallene for denne Beskatning frembyder megen Interesse: Ved Udgangen af 1932 var der over hele Riget vurderet 612,149 Ejen-

„Baunehøj“ i Kirke-Syv Sogn.

Dansk Naturfrednings Forening

domme med et Grundareal paa 4,104,100 ha. Grundværdien var ansat til 4,990,800,000 Kroner og Ejendomsskylden vurderedes til 13,698,400,000 Kroner.

Indenfor Rigets Grænser levede der ved Udgangen af 1933 efter samtlige Anmeldelser til Landets Folkeregistre 3,656,648 Mennesker, en Stigning siden Folketællingen i 1930 paa 104,892. Det bliver gennemsnitlig 8517 Mennesker pr. Kvadratkilometer; tættest paa hinanden lever Befolkningen paa Øerne med 14,842 Mennesker paa hver Kvadratkilometer, medens det i Jylland kun bliver til 5657.

Beskæftigelsen fordeler sig med 31 pCt. ved Landbrug, Gartneri og Skovbrug, Fiskeriet tager 1 pCt., Haandværk og Industri 29 pCt., Handel og Finansvæsen 10 pCt., Post, Telegraf og Jernbane samt Skibsfarten beskæftiger 7 pCt., ved aandeligt Arbejde er godt 1 pCt. beskæftiget, medens Militæret, Politiet og offentlig Administration tager 6 pCt. af Befolkningen i Arbejde, Husgerning andre 6 pCt. 8 pCt. lever af Pensioner og lignende og endelig er der 2 pCt. af Befolkningen under offentlig Forsorg.

* * *

Disse hurtige Streger giver et let Rids af hele Riget. Med Notesblok, Kamera og Kikkert føres Læserne i de følgende Sider ind i den enkelte Egn, i den enkelte By.

Ser, hvorledes Byen eller Egnen tager sig ud, kigger til Landsbysmeden og hører, hvad han har udrettet, besøger Købmanden for at se paa hans Virke, hilser paa Præsten og beundrer hans Kirke, hører paa Dommeren og Politimesteren for at forstaa Syndere og andre Skalker, gaar ind paa Slagteriet, Mejeriet eller Fabrikken og lytter til Arbejdernes Røst og Lederens Fortællen om sin Bedrift og ser endelig ud paa Landet for at glædes over det Arbejde, der her øves trods Krise og vanskelige Aar, et Arbejde, der gavner det ganske Land.

Kortere sagt, Danmark skal i de følgende Blade skildres med Ord og Billeder, selve Landet og de Kvinder og Mænd, der skaber og skabte Riget, vort Land, *Danmark*.

K. J.

*Ældre Billede af Frihedsstøtten.
Rejst 1797 til Minde om Stavnbaandets Løsning 1788.*

*Kong Christian X.**Dronning Alexandrine.*

Hans Majestæt Kong Christian den Tiende, den danske Stats Overhoved, fødtes den 26. September 1870 paa Charlottenlund Slot som ældste Søn af den daværende Kronprins, senere Kong Frederik den Ottende og Dronning Louise, den svenske Kong Carl den Femtendes Datter.

I et lykkeligt og harmonisk Hjem voksede Prins Christian op, og det bestemtes paa et ret tidligt Tidspunkt, at han skulde gennemgaa den akademiske Uddannelse; i Sommeren 1889 tog Prinsen Studentereksamen fra Metropolitanskolen og beskæftigede sig senere under Speciallæreres Ledelse med forskellige Discipliner, der kunde faa Betydning for hans kommende Gerning som Landets Hersker, derunder navnlig Statsforfatningsretten. Fra Eksamensbordet meldte Prins Christian sig til Aftjening af Værnepligt ved Livgarden, til hvilken Afdeling han siden har følt sig knyttet med stærke Baand; det var hans eget og den kongelige Families Ønske, at hans Tjeneste skulde ske paa lige Fod med det øvrige Mandskabs, og den unge Prins saas saaledes f. Eks. ofte paa Vagt foran Kong Christian den Niendes Palæ.

Amalienborg Slot, Christian VIII's Palæ.

Efter endt Rekrutuddannelse gennemgik Prinsen Officersskolen og udnævntes i 1891 til Premierløjtnant i Livgarden, hvor en stor Del af hans senere Tjeneste kom til at falde. Af Kongens senere militære Løbebane skal her anføres, at han i 1890 blev Kaptajn og i 1905 Oberstløjtnant; Aaret efter fulgte Udnævnelsen til Oberst og Chef for Livgarden, paa hvilken Post han skaffede København den daglige Vagt-parade gennem Byen. I 1908 blev Kronprins Christian Generalmajor og gjorde en Tid Tjeneste som Chef for fynske Brigade i Odense.

I 1898 hjemførte Prins Christian som sin Brud Prinsesse Alexandrine af Mecklenburg-Schwerin, til hvem han viedes den 26. April i Cannes. Det unge Par bosatte sig paa Sorgenfri Slot og i Christian den Ottendes Palæ paa Amalienborg, det nuværende Residenspalæ. Kort efter modtog Prinsen Marselisborg Slot ved Aarhus som Gave fra en Kreds af Aarhus-Borgere, der havde ønsket, at Danmarks vordende Konge, som under Tjenesteophold i Aarhus og Randers havde gjort sig meget afholdt blandt den jyske Befolkning, skulde have en Residens ogsaa i Jylland. Hertil har Kongen selv senere føjet endnu en jysk Besiddelse: Klitgaarden paa Skagen, som han i 1915 lod opføre som Gave til Dronningen.

Ved sin Faders pludselige Død i Maj 1912 blev Kronprins Christian Danmarks Konge. To Aar senere trak mørke Skyer op over Europa og truede ogsaa Danmark; da Verdenskrigen brød ud, stilledes Kong Christian over for den alvorligste Situation i Fædrelandets Historie i dette Aarhundrede. Hvad Kongen i disse skæbnsvangre Dage betød, har den daværende Finansminister Dr. Edv. Brandes, der var en af

Kongens Arbejdsværelse paa Sorgenfri Slot.

Kongens nærmeste Medarbejdere, senere givet Udtryk for inden sin Død. Af andre Begivenheder i Kong Christians Regeringstid maa ogsaa nævnes Gennemførelsen af den udvidede Grundlov af 1915, i Anledning af hvilken Kongen fejredes med et Kvindetog til Amalienborg. Gennem de urolige Martsdage i 1920, hvor det ved et Folketingsvalg viste sig, at Kongens Opfattelse m. H. t. Ministeriets manglende Flertal i Befolkningen havde været rigtig, naaedes den store Begivenhed i Kongens Regeringstid: Sønderjyllands Genforening med Moderlandet. Billedet af Kong Christian paa den hvide Hest med den lille hvidklædte sønderjydske Pige paa Sadelknappen vil stedse blive bevaret i Danmarks Erindring. En betydningsfuld Hændelse fra de seneste Aar er Anerkendelsen af Danmarks Suverænitet over hele Grønland.

Kong Christian er i Kraft af sin Opdragelse og Uddannelse først og fremmest Soldat. Men dette betyder ikke, at Kongen er ensidig i sine militære Interesser; tværtimod, der er meget andet ud over de egentlige Regeringsforretninger, som han med Liv og Sjæl er med i. Kongen er en meget fin Sejlsportsmand, har selv erhvervet Sætteskippereksamen og deltager med Hæder i de store danske og udenlandske Kapsejladser; ogsaa anden Sport følger Kongen og ses ofte ved Fodboldkampe, Svømmestævner, Terrænløb og hvad der nu kan ligge for. Allerede som Soldat var Kong Christian en udmærket Skytte, der sjældent forfejlede noget Skud, og Kongen deltager stadig i Kap-

skydninger og Fugleskydninger med meget fine Resultater. Naar Jagtsæsonen gaar ind, er Kongen en ivrig Deltager i Jagterne paa flere af Landets store Godser og samler selv en Række af Landets bedste Jægere til de store Kongejagter i Nordsjællands Skove og Hegn.

Paa sine meget hyppige Rejser til Landets forskellige Egne har Kong Christian lært Befolkningen, Myndighederne og Embedsmændene at kende som næppe nogen anden Konge kender sit Folk; i mange Aar har Kongeskibet „Dannebrog“ — først det gamle og fra 1932 det nye smukke Motorskib — været Kongeparrets Hjem paa Havet, der omgiver de danske Landsdele, og det hvide Fartøjs Tilsynkomst vækker overalt Glæde og Forventning; ganske særlig gælder dette i de sønderjydske Havne, hvortil Kongen regelmæssigt lader Sommerens første Rejse gaa.

Den kongelige Hovedresidens er Christian den Ottendes Palæ paa Amalienborg, hvor Kongeparret som Regel opholder sig fra midt i December til Slutningen af April; i dette Tidsrum trækker Livgardens Vagtparade op hver Dag Kl. 12. Kongens Dag begynder meget tidligt og altid med to Rideture: en før og en efter Morgenteen; derefter optager Regeringsforretninger Kongens Tid: Gennemlæsning af Lovforslag, Underskrift af Love, Udnævnelser og andre Dokumenter, Konferencer med de forskellige Ministre, Adjutantstabscheferne og Hoffets Embedsmænd. Hertil kommer de mange repræsentative Opgaver, der paahviler Kongen, og to Gange om Maaneden er der offentlig Audiens paa Christiansborg Slot. I det kongelige Middagstaffel deltager de jourhavende Kavallerer, Hofdamer og Adjutanter samt de vagthavende Livgardeofficerer; paa Dage, da der har været afholdt Statsraad, tillige Ministrene og Statsraadssekretæren.

I Regeringsforretninger er Kabinetssekretæren Bindeleddet mellem Kongen og Regeringen, ligesom han er Kongens juridiske Raadgiver. Sager vedrørende Hær og Flaade ekspederes gennem Cheferne for de respektive Adjutantstabe; disse bestaar af ialt 7 Officerer, nemlig foruden de to Chefer fem Officerer, som Regel af Kaptajnsklassen; af disse er til Stadighed een jourhavende, men ved adskillige særlige Lejligheder gør flere Tjeneste samtidig.

Kronprins Frederik.

*A. Krieger,
Kongens Kabinetssekretær,
Kammerherre.
S. K. D. M. F. M.*

*C. P. M. Hansen,
Dronningens Kabinetssekretær,
Kammerherre, Chef for Kon-
gens Intendantur. K. D. M.*

En særlig Institution under Kongemagten er Ordenskapitulet, der har til Huse i en Sidefløj til Residenspalæet. Ordensvæsenet betragtes som et kongeligt Prærogativ, saaledes at Udnævnelserne alene sker efter kongelig Befaling. Kabinetssekretæren er tillige Ordensekretær og de daglige Forretninger i Kapitlet, der er en selvstændig Institution med egne Kapitalmidler, ledes af dets Sekretær. En særlig Embedsmand under Kapitlet er den kongelige Ordenshistoriograf, der har til Opgave at indsamle og bearbejde de dekorerede Personers Selvbiografier.

Ved Hoffet er ansat en Række Embedsmænd, der udnævnes af Kongen og som lønnes af hans „Civilliste“. Dette gælder saaledes Hofmarskallen, der er Chef for Hofmarskallatet med en Ceremonimester som Souschef; under Hofmarskallatet hører alt, hvad der vedrører den daglige Hofholdning, og herunder sorterer en Række Hof-Officianter og Tjenestemænd. Regnskabsvæsenet varetages af Intendanturen, hvis Chef tillige er Kabinetssekretær hos H. M. Dronningen.

En særlig Gren af Administrationen er Staldetaten, der ledes af en Staldmester, og som omfatter alt vedrørende de kgl. Heste og Køretøjer, herunder ogsaa Automobilerne. Hendes Majestæt Dronningens Hofstat udgøres bl. a. af Kabinetssekretæren, Overhofmesterinden og to Hofdamer. Foruden de her nævnte Embedsmænd m. fl. henregnes til Hofstaterne ogsaa den kongelige Konfessionarius, Livlægen, den kongelige Jægermester ved Statsskovene, Bibliotekaren ved det kongelige Haandbibliotek, de kongelige Kammermusikere m. fl.

Niels Friis.

Christiansborg Slot, hvor Rigsdagen samles.

STATSFORFATNINGEN

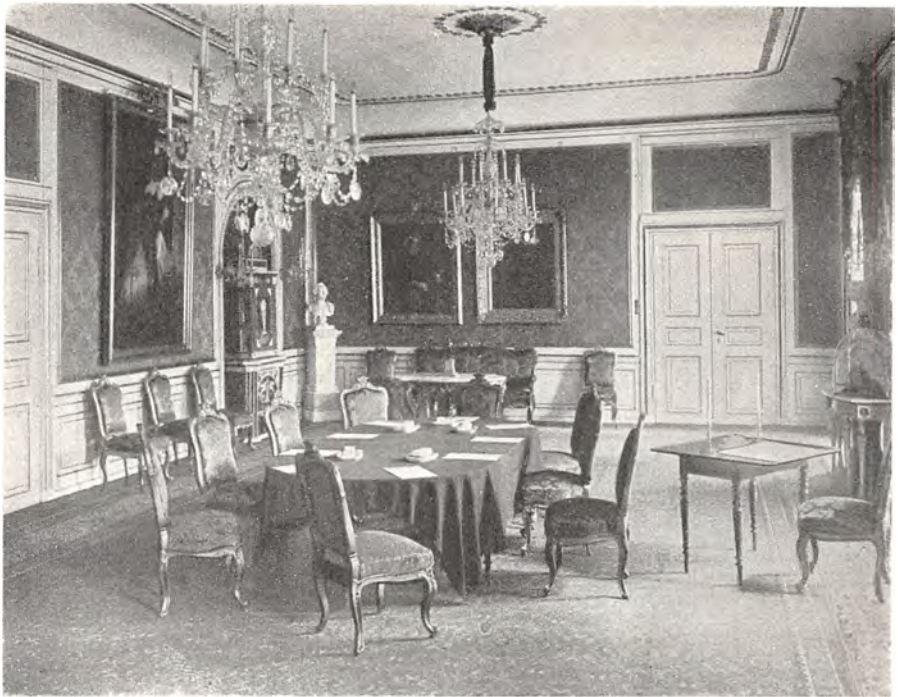
DEN danske Regeringsform er indskrænket monarkisk. Hovedreglerne for den nuværende Forfatning findes i Danmarks Riges Grundlov af 5. Juni 1915 med Ændringer af 10. Septbr. 1920. Kilderne til denne Grundlov findes i Rigets første Grundlov af 5. Juni 1849.

Efter Grundloven har Kongen og Rigsdagen i Forening den lovgivende Magt, den udøvende Magt har Kongen gennem sine Ministre og den dømmende Magt ligger alene hos Domstolene.

Da Kongen er fredshellig og ansvarsfri kræves der ved enhver Regeringshandling en ansvarlig Ministers Underskrift ved Siden af Kongens, kun Tildeling af Ordensdekorationer kan Kongen foretage alene.

Alle Love og vigtigere Regeringshandling er først behandles i Statsraadet, der ledes af Kongen, og hvori alle Ministrene samt Kronprinsen deltager. Kongen kan selv vælge og afskedige sine Ministre, men siden 1901 er det blevet Praksis, at det parlamentariske System anvendes. Herefter bestemmer det politiske Styrkeforhold i Folketinget, fra hvilken Kreds Ministrene skal hentes.

Samtlige Ministre udgør en Helhed under Ledelse af den Mand, der af Kongen er opfordret til at danne Ministeriet, og som nu kaldes

Statsraadssalen paa Amalienborg.

Statsminister mod tidligere Konsejlspræsident. Som Regel faar den enkelte Minister tildelt et Regeringsdepartement, et Ministerium, for hvis Ledelse han alene har Ansvar. Ethvert af Ministeriets Medlemmer, saavel som Ministeriet i sin Helhed kan drages til Ansvar for Embedshandlinger, enten paa Foranledning af Kongen eller paa Begæring af Folketinget. Saadanne Sager behandles kun af Rigsretten, der bestaar af Højesteretsdommerne suppleret med et lige saa stort Antal Landstingsmænd valgt af Landstinget selv. Valget til Rigsretten gælder for 4 Aar ad Gangen.

Ministeriet repræsenterer Kongen overfor Rigsdagen, og samtlige Ministre har Adgang til Rigsdagens Møder, selv om de ikke i Forvejen er valgt som Medlem af et af Tingene.

Kongen indkalder Rigsdagen til ordinære Samlinger den første Tirsdag i Oktober og til ekstraordinære Samlinger, saa ofte det paakræves. Der kan ikke indkaldes eet af Tingene til en særlig eller ordinær Samling, begge Tingene skal altid indkaldes samtidig. Kongen har ifølge Grundloven Ret til at udstede provisoriske Love, naar Rigsdagen ikke er indkaldt, men disse maa ikke være i Strid med Grundloven, og de skal straks forelægges til Godkendelse for den først indkaldte Rigsdagssamling.

Rigsdagen bestaar af Folketinget og Landstinget.

Folketingets Medlemstal bestemmes af Valgloven, men maa ikke overstige 152 Medlemmer. Valgretsbedingungen er først at man er dansk Undersaat eller har erhvervet sig Indfødsret, har fast Bopæl i Riget, er fyldt 25 Aar, ikke idømt vanærende Straf uden at have faaet Æresoprejsning, ikke er ude af Raadighed over sit Bo ved Konkurs eller Umyndiggørelse samt endelig, at man ikke er eller har været under Fattigforsorg uden at have tilbagebetalt de modtagne Beløb eller faaet disse eftergivet, men selv om alle disse Bestemmelser opfyldes, kan ingen Vælger udøve sin Valgret, saafremt man ikke er opført paa Valglisterne. Disse bliver derfor fremlagt til offentlig Eftersyn, saaledes at Klager kan indgives rettidig.

Enhver, der har Valgret til Folketinget, er valgbar til samme Ting.

Grundloven siger, at der skal være en forholdsvis Repræsentation for alle Anskuelser blandt Vælgerne, men den nærmere Ordning af dette Spørgsmaal gives i Valgloven, der fastslaar Forholdstalsvalgsmaden, dog efter forskellige Systemer, der gør det meget besværligt.

Valget foregaar i de enkelte Kommuner eller i Afstemningskredse under Ledelse af en Valgbestyrrelse. Afstemningen er hemmelig og skriftlig og kan kun udøves ved personligt Møde. For Sømænd gælder særlige Regler, hvorefter disse, naar de er paa Søen ved den Tid Valget finder Sted, kan stemme brevlig før Valgdagen.

Efter Afstemningens Slutning optæller Valgbestyrrelsen de afgivne Stemmesedler, hvorefter Resultatet indsendes til Indenrigsministeriet til nærmere Udregning, og først naar denne i Løbet af 5—6 Dage er færdig, kan de valgte Folketingsmænd udpeges. Valget gælder for 4 Aar, og saafremt et Mandat bliver ledigt før Valgperiodens Udløb, afholdes intet Suppleringsvalg, men

*Th. Stauning, Statsminister.
Desuden Forsvarsminister.
Valgt af Socialdemokratiet som
Medlem af Folketinget.*

*Bertel Dahlgaard,
Indenrigsminister. Valgt af det
radikale Venstre som Medlem
af Folketinget.*

*H. P. Hansen, Finansminister.
Valgt af Socialdemokratiet som
Medlem af Folketinget.*

C. Th. Zahle, Justitsminister. Landstingsvalgt Medlem af Landstinget. Tilhører Det radikale Venstre.

K. K. Steincke, Socialminister. Skaber af Socialreformen af 1933. Valgt af Socialdemokratiet som Medlem af Landstinget.

Kr. Bording, Landbrugsminister. Valgt af Socialdemokratiet som Medlem af Folketinget.

den Kandidat af samme Partifarve, der staar med det højeste Stemmetal, indtræder i den ledige Plads.

Valget foregaar i 118 større Kredse Landet over. København-Frederiksberg udgør 3 Storkredse, det øvrige Land 21 Amtskredse. Disse 24 Storkredse er atter inddelt i en Række Opstillingskredse, og i hver Storkreds vælges saa mange Folketingsmænd, som der er Opstillingskredse. Ialt vælges der 118 Medlemmer til Folketinget, men derefter fordeles yderligere 31 Mandater med 9 til København, 10 for Øerne og 15 for Jylland. Alle disse Valg foregaar som Forholdstalsvalg. Da Partierne har Ret til at bestemme i hvilken Rækkefølge Kandidaterne i den enkelte Storkreds skal vælges, er der aabnet Mulighed for uanset tilfældige Stemninger, at bevare dygtige Mennesker for det politiske Arbejde. Tillægsmandaterne fordeles efter en speciel Forholdstalsmetode, saaledes, at de Partier, hvis Stemmetal ved Valget ikke har givet et forholdsvis Antal Mandater, kan faa denne Forskel udlignet ved Tildeling af et Tillægsmandat. Man er derved kommet den retfærdige Fordeling efter Anskuelser saa nær som mulig.

Landstinget maa højst bestaa af 78 Medlemmer, der vælges ved indirekte Valg. Enhver Vælger til Folketinget, der er fyldt 35 Aar, kan deltage i Landstingsvalget. Der vælges en Kreds af Valgmænd i første Omgang. Disse indkaldes derefter til det endelige Landstingsvalg, hvor Valgmændene i et offentligt Møde vælger Landstingets Medlemmer. 19 af Landstingsmændene vælges af Landstingsmændene selv og for en Periode af 8 Aar, som udløber samtidig, hvorimod de Medlemmer, der vælges af Vælgerne, afgaar med Halvdelen hver 4. Aar.

Den ordentlige Rigsdagssamling skal vedtage Finansloven for at give Regeringen Lovhjemmel til at opkræve Skatter og af-

holde Udgifterne ved Statshusholdningen. Kongen kan opløse Folketinget til enhver Tid, men Landstinget kan kun opløses, saafremt der skal ske en Grundlovsændring eller Tingene er ude i en vedvarende Konflikt, der umuliggør Samarbejdet og dermed Statens Forvaltning. Ligesom Kongen har ethvert af Tingene Ret til selv at fremsætte Lovforslag. For at et Lovforslag kan blive Lov og faa Kongens Stadfæstelse kræves, at det har været underkastet 3 Behandlinger i hvert af Tingene.

Da Finansloven først skal forelægges i Folketinget, har dette Ting en aldeles afgørende Indflydelse paa dette Punkt, og det af Folketinget nedsatte Finansudvalg har efterhaanden faaet en meget stor, nogle mener *for* stor, Indflydelse paa Statens Finansforhold.

Regeringen forvalter Statens Anliggender gennem de forskellige Ministerier, der raader over meget ansete Sagkyndige hver paa sit Omraade. Der findes for Tiden (1935) ialt 14 Ministerier.

Statsministeriet, hvorunder hører alle Spørgsmaal vedrørende Statsforfatningen, Regeringen og Rigsdagens almindelige Anliggender, Grønlands Styrelse og Foranstaltninger vedrørende Kongehuset.

Finansministeriet, der varetager alle finansielle Sager, derunder Statens Gæld og Formue, Statsregnskabet, Pensioner, Det statistiske Departement, Told- og Skattedepartementet, Lønningsraadet og Hovedrevisorerne.

Udenrigsministeriet, der forvalter Rigets Stilling overfor andre Lande derunder Danmarks Repræsentation i Udlandet.

Krigsministeriet, der styrer Forsvarsvæsenet til Lands.

Marineministeriet, hvorunder hører Forsvarsvæsenet til Søs, Lods-Fyr- og Vagervæsenet, Redningsvæsenet og Meteorologisk Institut.

Justitsministeriet, der forvalter den civile og strafferetlige Retspleje, Politi- og Fængselsvæsen, Teatervæsenet, derunder Biografteatre, Sager vedrørende Familie- og Formueret, Lenskontrollen, Brand- og Strandingsvæsen, en Del færøiske Sager m. v.

Indenrigsministeriet, under hvem Amtmandsembederne sorterer, samt alle Valgspørgsmaal, Kommunalvæsenet, Sundhedsvæsenet, Udskrivningsvæsenet m. v.

Socialministeriet, der styrer hele det store Lovkompleks om social Forsorg, Arbejderspørgsmaal, Invalidevæsenet og Fabrikstilsynet.

Handelsministeriet, hvorunder hører Aktieselskabsregistret, Tilsyn med Banker og Sparekasser, Patentvæsenet, Handelsskoler og en Række beslægtede Sager.

Søfartministeriet, under hvem alle Spørgsmaal vedrørende Skibsfarten og Fiskeriet sorterer.

Ministeriet for offentlige Arbejder, der forvalter de vigtige Spørgs-

maal vedrørende Transportvæsen, bl. a. De Danske Statsbaner, Luftfart og Rutebiler, Post og Telegrafvæsen, Radiospredningen, Vandbygnings- og Vejevæsen m. v.

Landbrugsministeriet, der bestrider alle de mange Spørgsmaal vedrørende vort Landbrug og herhen hørende Sager, Statsskovene, Klitvæsenet, Matrikulskontoret m. v.

Kirkeministeriet, der beskæftiger sig med alle kirkelige Sager.

Undervisningsministeriet, hvorunder hele Undervisningsvæsenet i alle Grader henhører, Rigsarkivet, Statsbibliotekerne, det kgl. Teater, Rigshospitalet, Kunstsamlingerne, Nationalmuseet m. v.

Højesteret.

Domstolene

har hele den dømmende Magt, og kan i visse Tilfælde faktisk omstøde Love, der er vedtagne af Rigsdagen, saafremt disse f. Eks. er i Strid med Grundloven.

Landets øverste Domstol er Højesteret, der har Sæde paa Christiansborg Slot i København. Den bestaar af en Præsident, der næst efter Ministrene er Rigets højeste Embedsmand, samt af tolv andre Dommere, og den udøver i Modsætning til Landsretterne sin Domsmyndighed in pleno; i en Sags Behandling for Højesteret skal deltage mindst 9 af Rettens Dommere.

Den næstøverste Instans er Landsretterne, af hvilke der findes to, Østre Landsret med Sæde i København, og Vestre Landsret med Sæde i Viborg; under Østre Landsret hører Sjælland og Øerne, under Vestre

Landsret hele Jylland. Østre Landsret har til Behandling af Sager, hvori Nævninger medvirker, desuden Tingsteder i Holbæk, Slagelse, Nykøbing F., Rønne og Odense, medens Vestre Landsret paa samme Maade har Tingsteder i Aalborg, Aarhus, Kolding og Sønderborg. Af de to Landsretter er Østre Landsret den største; den bestaar af en Præsident og 19 andre Dommere, medens Vestre Landsret tæller en Præsident og 12 andre Dommere. Begge Retter virker i flere Afdelinger, hver bestaaende af 3 Dommere, af hvilke en fungerer som Afdelingsformand.

*Cosmus Meyer.
Præsident for Højesteret.*

Den laveste Instans udgøres af Underretterne, i København Byretten, i det øvrige Land de paagældende Underdommere. De to Landsretskredse, Østre og Vestre, er inddelt i et Antal Underretskredse, af hvilke der i hele Landet findes 97 uden for København. I hver Underretskreds har som Regel een Dommer Domicil; enkelte større Kredse har dog to eller flere Dommere, som hver behandler deres Del af Sagerne. I en Del af Retskredsene findes Bitingsteder, hvor Sager fra det paagældende Distrikt behandles.

Om Sø- og Handelsretten fortællers senere.

Nær knyttet til Retsplejen er den offentlige Anklagemyndighed. Denne er ved Underretterne hos Politimestrene, ved Landsretterne hos Statsadvokaterne, ved Højesteret hos Rigsadvokaten; alle de

Østre Landsrets Bygning i København.

nævnte Embedsmænd møder i mange Tilfælde ved Stedfortrædere. Rigsadvokaten er Landets højeste Anklagemyndighed; hver af de to Landsretskredse er inddelt i tre Statsadvokaturer, for hvilke et tilsvarende Antal Statsadvokater er Chefer. Østre Landsrets tre Statsadvokaturer har alle Embedskontorer i København, hvorimod de jydsk Statsadvokaturer er lagt henholdsvis i Aalborg, Viborg og Sønderborg.

Kommandantboligen i Kastellet i København.

Danmarks Forsvar

Danmarks Forsvar udgøres af to selvstændige Led, Hæren og Flaaden; det er senest ordnet ved de to Forsvarslove af 1932: Lov om Hærens Ordning og Lov om Søværnets Ordning, begge af 23. Marts 1932.

Hæren

Hs. Maj. Kongen er øverstbefalende over Hæren, og dens daglige Administration foretages af Forsvarsministeren gennem Krigsministeriet, for hvilket der tillige haves en Direktør, der er Officer. Hærens Troppeafdelinger er i Fredstid underlagt Generalkommandoen, hvis Chef er Generalløjtnant.

I Generalkommandoen indgaar foruden Generalstaben, hvis Chef er Generalmajor, og som deles i Kommandoafdelingen og Generalstabsafdelingen, dels Generalinspektørerne for Fodfolket, Rytteriet, Artilleriet, Ingeniørtropperne og Hærens Flyvertropper med de dem underlagte Myndigheder, dels Generalkommandointendanten, Generalkommandolægen og Generalkommandodyrlægen. Generalinspektøren for Fodfolket er Generalmajor, de øvrige Generalinspektører er Generalmajorer eller Oberster.

E. With,
Generaløjntant.
Chef for Generalkommandoen.

Under Generalkommandoen hører de to Divisioner, sjællandske og jyske, hvis Chefer er Generalmajorer. Sjællandske Division garnisonerer i København og bestaar af Livgarden i København (omfattende 3 Batailloner og et Skytskompagni), 1. Regiment i København, 4. Regiment i Roskilde, 5. Regiment i Vordingborg (hvert paa 3 Batailloner, et Skytskompagni og en Forstærkningsbataillon), Gardehusarregimentet samt 1. og 2. Feltartil-

I. D. v. Stemann,
Oberst.
Direktor for Krigsministeriet.

W. W. Prior,
Generalmajor.
Chef for Generalstaben.

A. A. Tuxen.
Generalmajor.
Chef for sjællandske Division.

leriregiment, henholdsvis i København og Holbæk. Jyske Division, der garnisonerer i Viborg, bestaar af 2. Regiment i Sønderborg, 3. Regiment i Viborg, 6. Regiment i Odense, 7. Regiment i Fredericia, hvert med 3 Batailloner, et Skytskompagni og en Forstærkningsbataillon, Jyske Dragonregiment i Randers og Aarhus samt 3. Feltartilleriregiment i Aarhus. Endvidere hører under Generalkommandoen 10. Artilleriafdeling, der er Hærens Luftværnsafdeling, Ingeniørregimentet, Hærens Flyvertropper, Ballonparken, Bornholms Værn m. m.

Direkte under Krigsministeriet sorterer Hærens tekniske Korps, Forplejningskorpset, Lægekorpset, Dyrlægekorpset, Auditørkorpset, Hærens Officeresskole, Materielintendanturen og flere andre Institutioner og Myndigheder.

Hærens Befalingsmandskorps omfatter følgende Grupper: Officerer, Officianter, Underofficerer, Kornetter, Korporaler og Underkorpo-

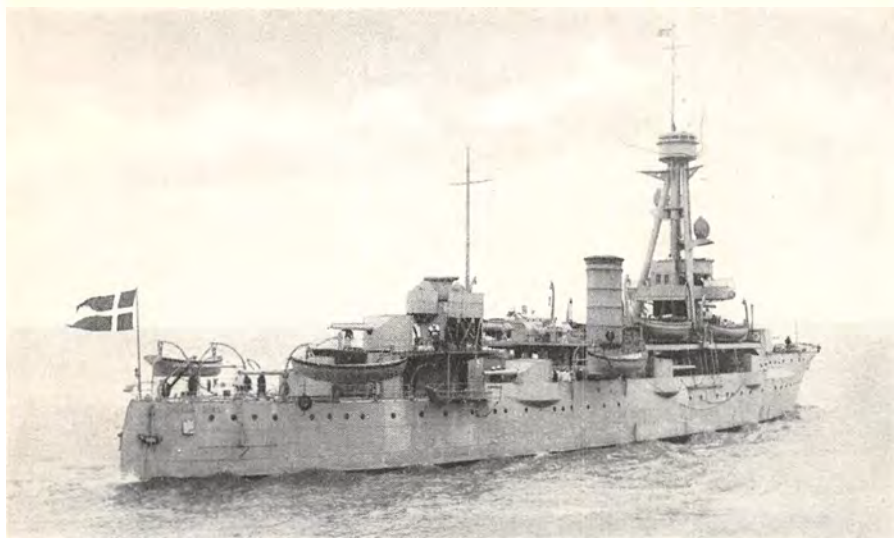
En af Hærens moderne Luftværnskanoner.

raler. Endvidere er de Befalingshavende i de særlige Korps m. v. lige-
stillede med de her nævnte Befalingsmænd.

Det menige Mandskab tilvejebringes ved Udskrivning; Udskriv-
ningsvæsenet er en civil Institution, der sorterer under Indenrigsmini-
steriet. Alt tjenestedygtigt Mandskab udskrives til Krigstjeneste,
men der uddannes for Tiden kun godt 8000 Mand aarligt, hvoraf ca.
2000 Mand er Garnisons- og Hjælpetropper. Af Mandskabet uddanner
Fodfolksregimenterne 465 Mand pr. Regiment, ialt 3255 Mand,
Livgarden 465 Mand, Rytteriet 380, Artilleriet 974, Ingeniør-
tropperne og Trainet 230; de øvrige Vaaben og Korps m. fl.
indkalder Mandskab efter Behov. Uddannelses tiden er for-

En af Hærens Feltkanoner.

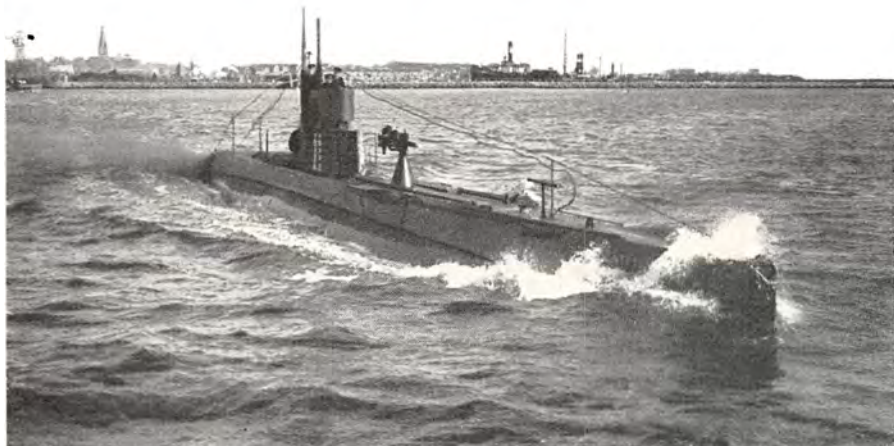
Artilleriskibet Niels Juul.

skellig ved de respektive Vaaben og højst ved Rytteriet med 365 Dage, for Livgarden er den 305 Dage, ved det øvrige Fodfolk 150 Dage.

Den aarlige Udgift til Hæren og dens Institutioner er ved Hærloven af 1932 fastsat til 24 Millioner Kr. og maa ikke overstige dette Beløb.

Flaaden

Ved Lov om Søværnets Ordning af 23. Marts 1932 undergik den danske Flaades Forhold en meget betydelig Omorganisation i Forhold

En af Undervandsbaadene.

Holmens gamle Vagt.

til tidligere, og fra Hæren overtoges samtidig den Del af Kystbefæstningen, der skal opretholdes efter de nye Forsvarslove.

Ligesom over Hæren er Hs. Maj. Kongen Højstbefalende over Flaaden. Den for Hær og Flaade fælles Forsvarsminister er Leder af Marineministeriet, hvor hans sagkyndige Støtte er den til enhver Tid fungerende Viceadmiral, der ved Siden af sin Post som Chef for Søværnskommandoen tillige virker som Marineministeriets Direktør; Chefen for Marinestaben, den ene af Flaadens Kontreadmiraler, er tillige Afdelingschef i Ministeriet.

En hel Række Institutioner og Afdelinger, der ikke tidligere var samlet under fælles Ledelse, er nu indgaaet i den ved 1932-Loven oprettede Institution Kystflaaden, hvis Chef er Kontreadmiral; under ham sorterer bl. a. de fire Divisioner: Skibsdivisionen, der bestaar af de nuværende Artilleriskibe, som efter Loven skal vedligeholdes, men ikke fornyes, Torpedobaadsdivisionen, Undervandsbaadsdivisionen og Mineskibsdivisionen, hvis Chefer er Kommandører eller Kommandørkaptajner.

Kongeskibet „Dannebrog“.

Holmen er Flaadens Basis, og herude findes en lang Række Institutioner, derunder først og fremmest Orlogsværftet, som efter Nyordningen er en selvstændig Statsinstitution under Ledelse af en Direktør og to Underdirektører. Her bygges Flaadens nye Skibe og repareres de ældre, men desden har Værftet en Række Reparationsarbejder paa en Del andre Regeringsskibe; en særlig Afdeling er Modellsamlingen, der rummer Modellerne til en Mængde af vore Orlogsskibe gennem Tiderne. Af andre Institutioner, der har til Huse paa Holmen, kan nævnes Søartilleriet, Søminevæsenet, Søtransportvæsenet, Kystsikrings--

En af Hærens moderne Bulldogjagere.

Hærens Flyvetropper Eneret.

*H. Rechnitzer, Viceadmiral.
Chef for Søværnskommandoen.
Direktør for Marineministeriet.*

væsenet og Søværnets Prøveanstalt m. m. I Nyboder, hvor en stor Del af Marinens Personale er bosiddende, og som udgør et selvstændigt Kommandantskab, ligger bl. a. Søofficersskolen.

Flaadens Skibsmateriel, der for Tiden er nede paa et Minimum, omfatter i Linjen: 2 Artilleriskibe, 3 Torpedobaade, 5 Undervandsbaade, 1 Mineskib, 2 Minekraner, 6 Minestrygningsfartøjer (Torpedobaade) og 4 Bevogningsfartøjer (Torpedobaade); i Reserven: 1 Artilleriskib, 6 Torpedobaade, 1 Bevogningsfartøj og 3 Undervandsbaade samt en Række Minefartøjer. Endvidere findes et Antal Skibe til særlige Formaal: Inspektion, Opmaaling o. s. v., samt Kongeskibet „Dannebrog“.

*A. G. Topsøe-Jensen,
Kontreadmiral.
Chef for Marinestaben.*

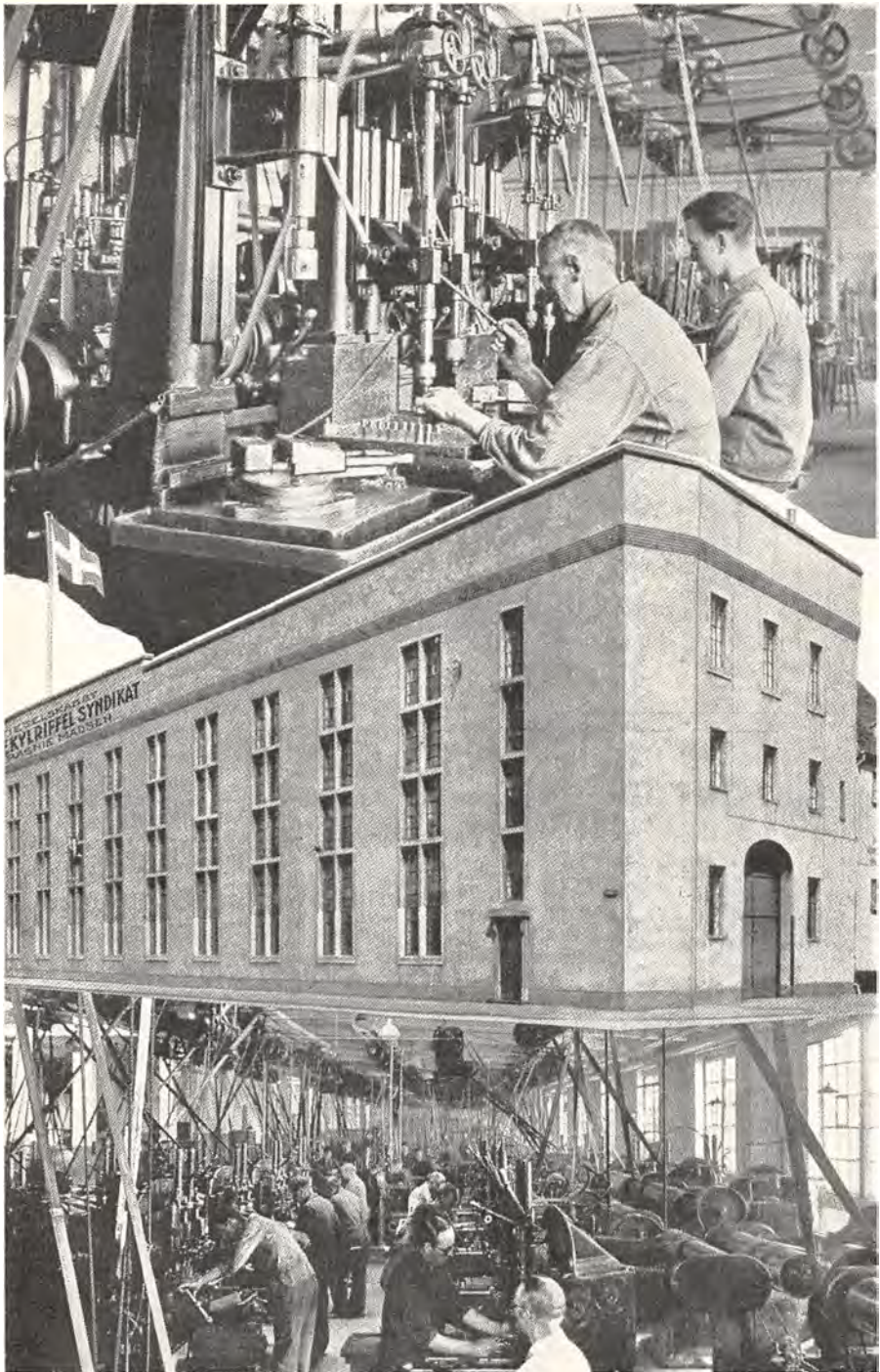
Flaadens Befalingsmandskorps inddeles i tre Grupper: Officersgruppen, Kvartermestergruppen og Kadetgruppen.

To særlige, meget vigtige, Afdelinger under Marinen er Kystdefensionen og Flyvæsenet. Kystdefensionen omfatter Lynetten, der er Kommandostation, Taarbæk Fort, Middelgrundsfort, Flak-Fort, Dragør-Fort, Kongelundsatteri, Mosede-Batteri, Borgsted-Batteri, Masnedø-Fort og Lynæs-Batteri. Chefen for Defensionen er Kommandør med en Kommandørkaptajn som Stabschef. — For Flyvæsenet er en Kommandør eller en Kommandørkaptajn Chef. Materiellet bestaar foruden af Luftfartøjer til Skolebrug og særlige Formaal af 1 Luftjagerflotille og 1 Rekognosceringsflotille, hver bestaaende af 9 Luftfartøjer.

*C. G. Bastrup, Kontreadmiral.
Chef for Kystflaaden og
Flaadestationen.*

Under Marinen hører endelig en Række særlige Institutioner, derunder Fyr- og Vagervæsenet, Lodsvæsenet, Redningsvæsenet og Meteorologisk Institut; ved disse Institutioner benyttes civilt Mandskab, medens Flaaden iøvrigt faar sit Mandskab dels gennem frivillige Lærlinge, dels ved Ud-

*Akts. Dansk Rekylriffel Syndikats Hovedbygning i Frihavnen.
Øverst: Forsøgsafdeling. — Nederst: En af Maskinhallerne.*

skrivning. Der uddannes normalt ca. 1750 Mand om Aaret, hvoraf ca. 300 ved Kystbefæstningen.

De samlede Udgifter til Flaaden er efter den nye Søværnsordning ansat til 11,5 Millioner Kroner.

Niels Friis.

* * *

Den danske Hær og Flaade har altid rummet fremragende Teknikere, hvoraf vi her skal nævne Generalmajor W. H. O. Madsen, som i Firserne sammen med Rustmester R. Bjarnow konstruerede et automatisk Gevær, der senere udvikledes til et let Maskingevær kaldt for Rekylgævær, men kendt Verden over under Navnet Madsens Maskingevær.

De nævnte to Teknikere stillede deres Konstruktion til Raadighed for den danske Hær, medens Retten til Udnyttelse af Konstruktionen udenfor Danmark overdroges til et privat Konsortium. Dette omdannedes i Aaret 1900 til A/S Dansk Rekylriffel Syndikat, der fik en Aktiekapital paa Kr. 700.000. Selskabet begyndte sin Virksomhed med et mindre Værksted i Frihavnen, hvor ogsaa de nuværende Fabriks- og Kontorbygninger er beliggende. I 1919 udvidedes Aktiekapitalen til 5 Mill. Kr.

Gennem Deltagelse i Konkurrencer i næsten alle Verdens Lande lykkedes det efterhaanden at fastslaa den danske Konstruktions Overlegenhed, saaledes at Rekylgæværet nu saa at sige overalt anerkendes som det bedste eksisterende Maskingevær. Det fremstilles i mange forskellige Størrelse og Typer og til forskellig Ammunition fra 6,5 til 20 mm Kaliber, idet det foruden sin oprindelige Anvendelse i Fodfolket og Rytteriet, bl. a. benyttes som Bevæbning til Flyvemaskiner og til Forsvar overfor Tanks og Flyvemaskiner.

Fabriken, hvis Produktion praktisk talt udelukkende er baseret paa Eksport, beskæftiger ca. 500 Arbejdere og Funktionærer under Ledelse af Selskabets Direktører: W. Haubroe og A. Henckel.

DANMARKS AMTER OG DERES MÆND

I.

Rigets Hovedstad:
KØBENHAVN

AKTS. HAFNIA HANDELSFORLAGET - KØBENHAVN
MCMXXXV

Værkets Fotograf:
Kgl. Hoffotograf Elfelt, København.

„Vesterport“, der laa hvor Frederiksberggade udmunder paa Raadhuspladsen.

Københavns ældste
Vaaben.

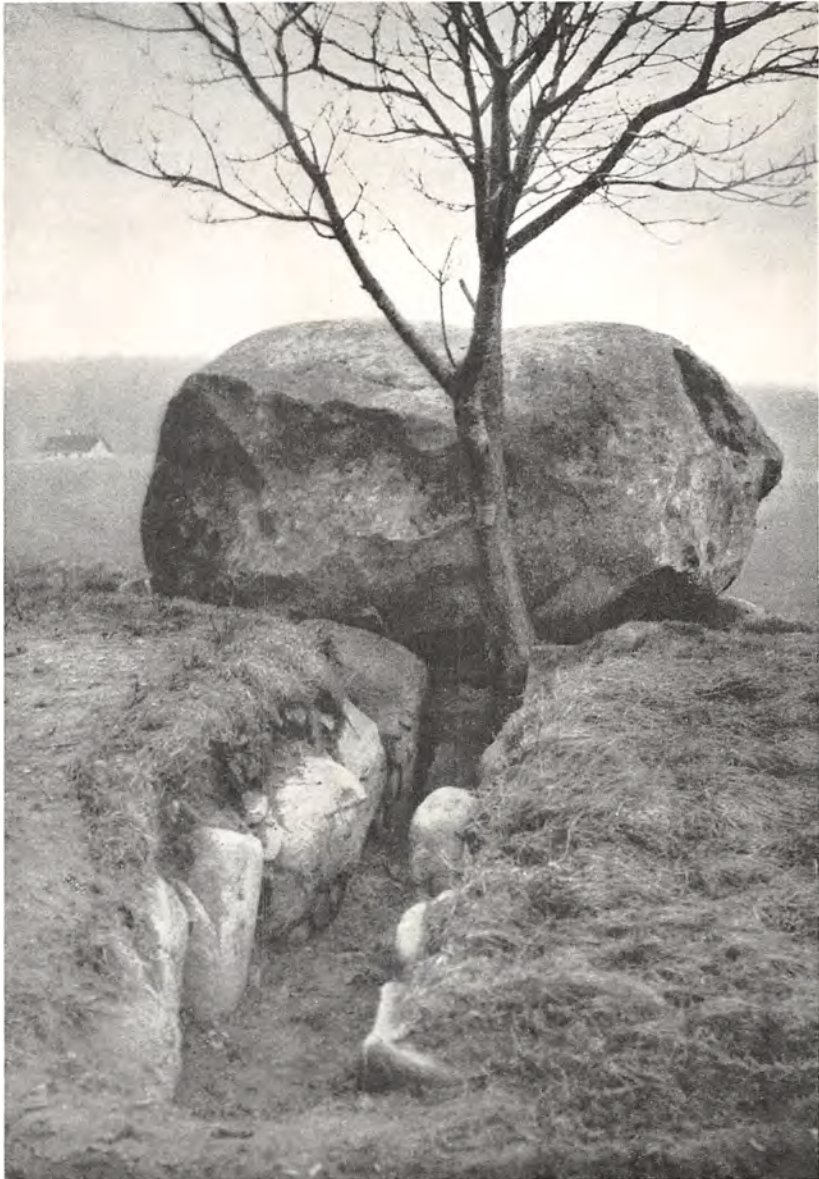
KØBENHAVN er Danmarks Hoved- og Residens-
stad, men om dens virkelige Alder kan intet
bestemt siges.

I Tidernes Morgen, da Danmark jomfrueligt rejste
sig af Havenes Bølger, var Skaane og Sjælland ikke
adskilte, men forbundne med en bred Landstrækning
mellem København og Malmö. Det var i Egeskovenes
Tid og en Bæk med Ferskvand har antagelig fundet
Vej her, saa der var Muligheder for menneskeligt Liv.

Vi ved intet, kan kun gisne, men Fund i Jordlagene fortæller, at
der allerede i hine Tider boede Mennesker her. Det var Stenalder-
folk, der ved deres Bopladser har efterladt Redskaber, Stenkni-
ve, Skraber og Økser, men udover det, disse Redskaber fortæller os,
kender vi intet til den Tids „Københavnere“.

Talrige Steder i Omegnen fandtes tidligere Gravhøje og Stendysser,
der indeholdt Redskaber og andre Ting, som fortalte om den Tids
Beboere, men nu er de fleste af Fortidsminderne lagt under Ploven
og der findes snart kun de faa Minder, det er lykkedes Danmarks
Naturfrednings Forening at bevare og vi bringer paa næste Side et
Billede fra et af disse særlig ejendommelige Steder, der fortæller os
om de ældste Tider i Danmark.

I Middelalderen residerede Kongerne i Lejre og da de for Norden meget vigtige Haløremarkeder, Skanørmarkedets Forgænger, afholdtes i Skaane, var det en stærkt benyttet Alfarvej, der gik over den lille

Fredet Gravhøj med to Stenkamre. Danmarks Naturfrednings Forening

Landsby, der laa saa bekvemt ved Øresunds Kyst i Læ af de talrige Øer og Holme. — Over Husum og Brønshøj gik Ruten over det kendte Vadested, hvor nu Dronning Louises Bro ligger, ind ad nuværende

Nørregade til Færgebroen, der laa omtrent paa Hjørnet af nuværende Knabrostræde og Magstræde.

Efterhaanden fik man større Baade og Rejsen gik da lidt nordligere til Sct. Anne Færgebro, der laa omtrent ret ud for nuværende Fredericiagade i Fortsættelse af en smal Landtunge, der skød sig ud i Øresund ved dybere Vand end inde i Gamleboddyb.

I hine Tider var der et rigt Fiskeri i Øresund og den lille Landsby, der laa saa bekvemt ved Havet og dog i Læ, var et søgt Samlingssted for Fiskerne.

Der var saaledes mange sunde Betingelser for en By paa dette Sted; til daglig levede Bygdens Folk et stille, roligt Liv omkring Bygdens Gadekær, der laa lidt Syd for Vestergade. Gaardene var bygget ret samlet, saaledes som det fremgaar af omstaaende Rids over Byen fra 1170. Der var kun en lille Trækirke, Sct. Clemens Kirke, og da gamle Dokumenter fortæller, at Bygdens Folk

Biskop Absalons Gravsten.

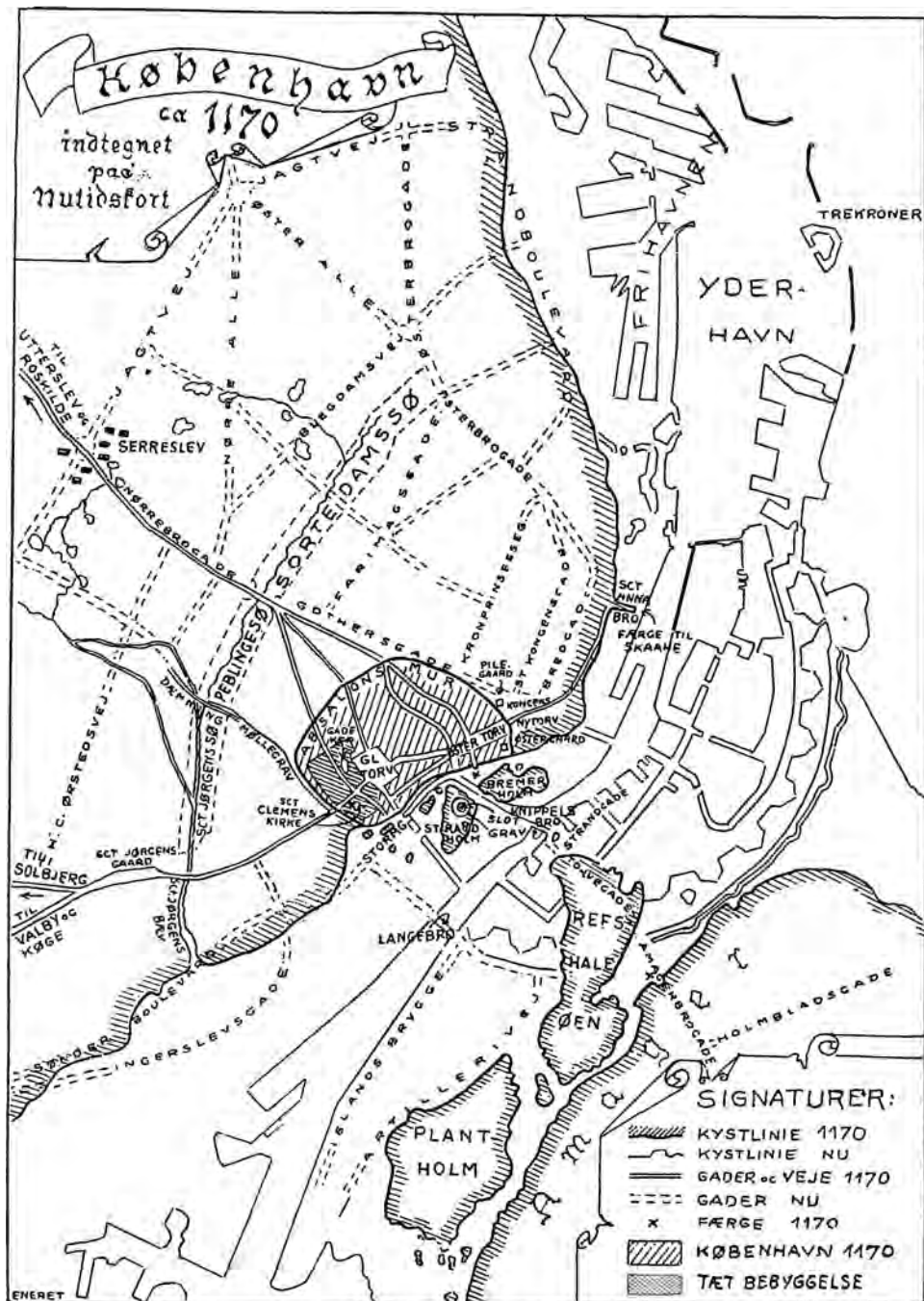
svarede Korntiende til Kirken, forstaaer man, at det var jevne Bønder, der boede i Hafn. Det var da heller ikke disse Folk, der gav Byen Vækst, men derimod de fremmede Købmænd, der kom dertil for at handle.

Dels i Boder, der opførtes paa Gammel Torv omkring nuværende Skovbogade, dels paa Pladsen, hvor Nikolaj Kirke senere opførtes, købsloges der baade om det Kram, Købmændene medførte og om de Fiskeladninger, der skulde afsættes.

Den første historiske Begivenhed, der er stedfæstet til Hafn, er Svend Estridsøns Landgang i

Højbroplads med Biskop Absalons Rytterstatue ca. 1905.

Konstruktion: Kleruff-Jensen.

Retegning: S. v. Brockdorff.

Havn omkring Aar 1170.

Man ser den Bymur Absalon byggede 1171, Absalons Borg med Voldgraven paa den lille Ø udenfor Byen. De Gader, der udgaar fra Gammel Torv er Vestergade og Nørregade sams i Øst mod Højbro Tydskmannagade. Af Korset fremgaar tydeligt, hvor store Vandarealer, der i Aarenes Løb, dels ved Tilslanding, ved Renovation og Opfyldning er blevet gode Byggegrunde, hvorpaa Byen har vokset sig større.

1043, da han efter en mislykket Kamp med Tronkræveren Magnus den Gode flygtede gennem Hafn ad de sjællandske Landeveje. Da Olav den Hellige nogle Aar tidligere, det var 1026, stævnedes Folket til Tinget et Sted paa den sjællandske Kyst for at faa dem til at svigte Knud den Hellige, er dette Ting antageligt holdt paa Tingstedet ved Hafn, Tingstedet i Støvnæs Herred, men sikkert vides det ikke. Formodningen støttes af Sagaens Fortælling om, at Tinget maatte afbrydes, fordi Vagtposterne meldte, at Kong Knuds Flaade var i Sigte. Da Meldingen kom søgte Tingets Oldermænd at fastholde Kong Olav ved at sige, at det var en af de sædvanlige *Købmændsflaader*, der kom sejlene. Til Olavs Bebrejdelse svarede den gæve Oldermænd, at hans Ord stod til Troende, thi den Flaade, der kom sejlene, var netop den rette at henvende sig til, naar man vilde handle med Jern og Staal om Danmark.

Derefter kender man intet til Hafns Historie før omkring 1158, da Kong Valdemar gav Byen og Halv-

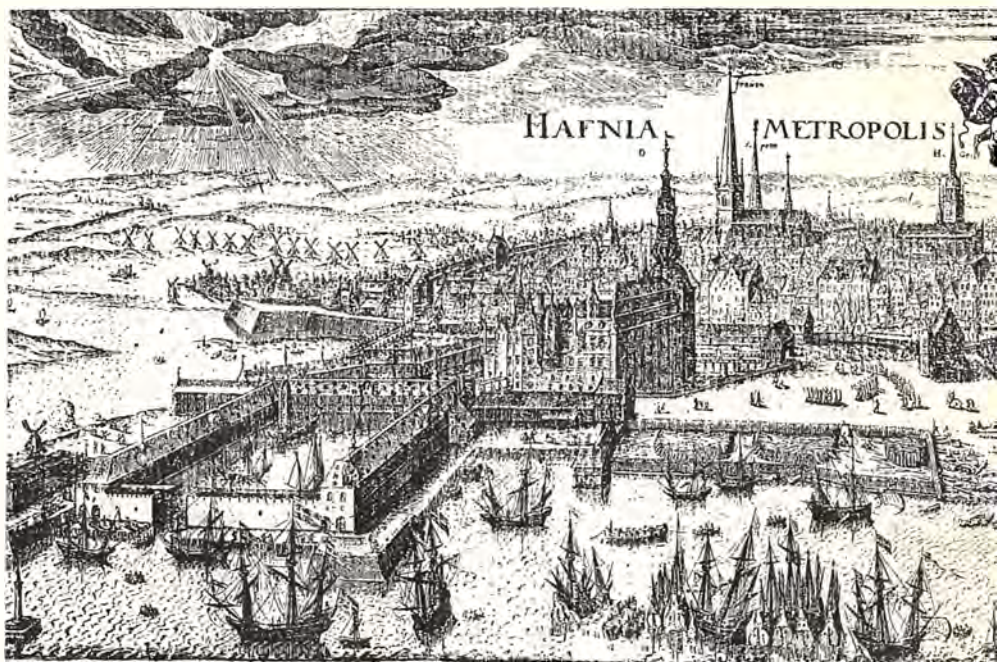

Ruiner under Christiansborg af det gamle Københavns Slot.

delen af Støvnæs Herred til sin kære Vaabenbroder, Biskop Absalon, som straks maatte forsvare Staden mod den norske Erling Skakke, der ankom med en Flaade for at gøre Landgang, men Krigerbispen samlede Sællænderne og afviste Plyndringstogtet. 1167 byggede Absalon sin første Borg paa den lille Holm, der laa tæt op mod Hafn, kun adskilt fra Bygden ved det smalle Gamleboddyb. Denne Borg var meget mindre end det senere Københavns Slot, egentlig kun et solidt Vagttårn, der dog havde stor Betydning for Bygdens Forsvar, idet Borgen ikke alene beherskede Indløbet til Færgestederne og Bolværkerne, men ogsaa store Dele af Øresund.

Hafn havde faaet sit første Værn mod Sørøveren.

Efter at Bygden saaledes var sikret mod Fjender fra Havet, omdan-

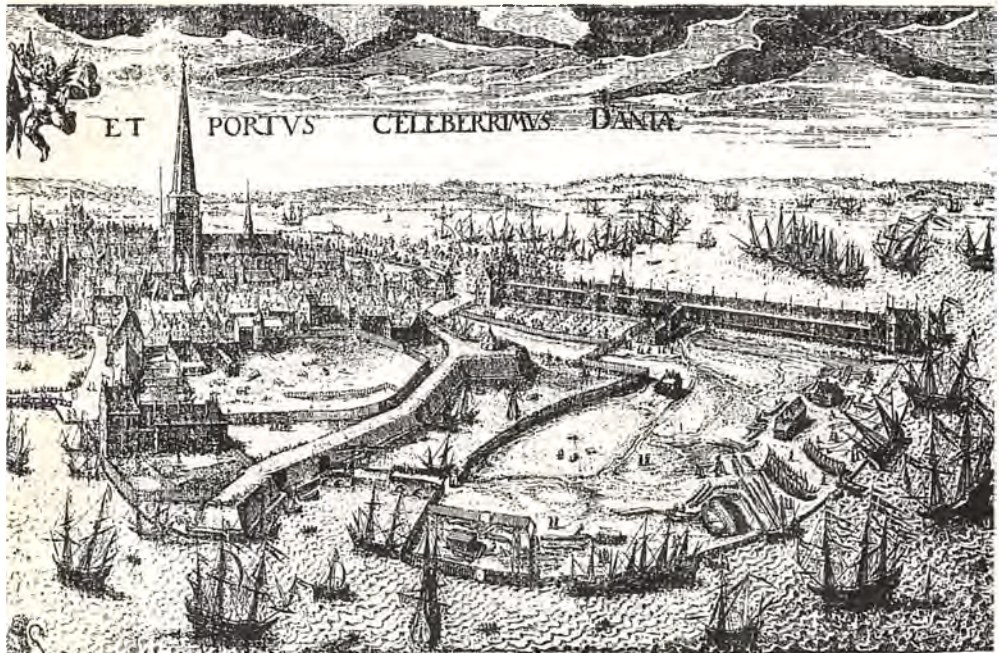

Udsigt over København Aar 1611.

Nederst i venstre Hjørne ses Byens Vartegn, en Søjle med Leda og Svanen, derover ses Tøjhu denne Sct. Petri Kirkespir. Derefter mod højre Hellig Gejsteskirke og Sct. Nicolaj Kirke Reberbane og Pladsen foran er Bremerholm, hvor n

nede Absalon Bygden til en Købstad, som han værnede med en Mur omkring hele Byen. Den var færdigbygget 1171 og hermed begynder Hafn at gøre sig stærkt gældende i det danske Rige.

Kortet giver et Begreb om Byens Udseende paa hin Tid. Hvor Gammel Torv nu findes og et Stykke længere mod Nord, fandtes Tingpladsen. Bolværkerne gik tæt ind paa Byens Gader. Der er fundet Rester af Bolværker og Baade samt Skibsankre forskellige Steder, saaledes under Raadhusstræde 4, Badstuestræde 11, i Vimmelskaftet og paa Amager-torv. Hvor Nicolaj Kirke nu staar er fundet Rester af gamle Stensætninger, hvor der med regelmæssige Mellemlum var anbragt solide Jernringe til Fortøjning af Skibe. Disse Fund og Angivelser i gamle Dokumenter gør det muligt at trække den Tids Kystlinie op. De mange Løb mellem Smaaøerne var ikke ret dybe, flere Steder kun en god halv Meter, ofte tæt bevokset med Siv. Med Tiden tilsandede en Del og efterhaanden lærte Menneskene af Naturens Arbejde og hjælp til med Opfyldninger. En nøje Betragtning af Kortet over Byen i 1170 paa Baggrund af vore Dages København, viser den enorme Forvandling, der er sket. I hine Tider var Færgeruten til Amager over halvanden Kilometer, medens vi i Dag nøjes med den korte Tur over en af Broerne.

Efter Kobberstik af V. Wyck.

Københavns Slot og i Baggrunden Byens Raadhus. Tilhøje herfor Vor Frue Kirke og bagved igrunden mellem disse Kirker skimtes Rosenborg. Den lange Bygning helt tilhøje er en Skibsbyggere i Arbejde, bl. a. et kølhalet Skib.

Med Biskop Absalons Overtagelse af Byen begyndte man at benytte Mursten til Husbygning. I de Dele af Byen, der var bebygget før Absalons Tid, findes mange Spor af Bopladser, men ingen Mursten, hvorimod de findes i Jorden under Bosteder fra senere Aar.

Der kom mere Fart over alle Forhold i Byen. Handelen blev livligere, det var som om Borgen gav mere Tryghed. Gadenavnene prægedes af Handelen, saaledes at Saltboderne, nuværende Nørregade, Klædeboderne, Skoboderne (Skovbogade), hver især er opkaldt efter Arten af de Boder, Kræmmerne byggede sig.

Efterhaanden som Byen voksede ombyggedes Markedsboderne til rigtige Købmandsgaarde, hvis betydeligste Del laa langs Tydskemannagade, det nuværende Vimmelskiftet, og langs Ladbostræde, nuværende Læderstræde, der laa ved Bolværkerne. Fra dette Handelskvarter byggedes videre over Højbro og Amagertorv ned mod Nikolaj Plads, der oprindelig laa udenfor Absalons Mur.

Udenfor denne Plads lagde Fiskerne til og her opstod et betydeligt Fiskemarked, hvis Handelsmænd opførte en Række Boder. Befolkningen blev saa stor, at der omkring Aar 1200 opførtes en Kirke tæt ved Stranden, viet de Søfarendes Helgen. Det var Nikolaj Kirke, hvis

Slotsgården i Københavns Slot.

Sognefolk svarede deres Kirketiende i Fisk. Nicolaj Kirke nævnes første Gang ved Navn i 1261.

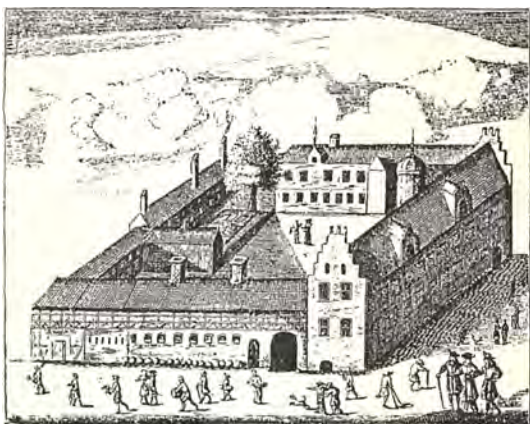
Noget tidligere end Nicolaj Kirke er Vor Frue Kirke opført. Peder Sunesøn nævnes som Kirkens Grundlægger, men antagelig er det kun Kollegialkapitlet han er Stifter af, idet han oprettede dette 1209 med Sognepræsterne ved Byens 4 Kirker, Sct. Clemens, Vor Frue, Sct. Nicolaj og Sct. Petri Kirke som Medlemmer.

Ved sin Død den 21.

Marts 1201 testamenterede Biskop Absalon Byen Havn med alt sit Jordegods til Roskildebisperne og disse faar i Valdemarernes Tid Lov til uantastet at raade over Byen, men allerede Erik Plovpenning erobrede 1245 By og Borg fra Roskilde Bispestol og faa Aar efter, 1248, kommer en lübsk Flaade og plyndrer atter Byen.

De vekslende Skæbner førte atter Havn ind under Roskilde Bispernes Regime og nu gav Biskop Jacob Erlandsen Byen dens første Stadsret i 1254. Den blev fornyet og delvis ændret ved en ny Stadsret, Byens anden, der udstedtes af Biskop Johannes Krag, men Bestemmelserne heri om Gilder og Lav var saa strenge, at det kom til alvorlige Stridigheder med Byens Borgere. Stadsretten blev dog gældende i 150 Aar.

I det 13. Aarhundrede er Handelspladsen omkring Sct. Nicolaj Kirke vokset til en saa betydelig Forstad, at den drages ind under Byens Forsvarslinie og sammensmeltet efterhaanden med den gamle By. Saxo's latinske Betegnelse af Havn, „*Portus Mercatorium*“, Købmændenes Havn, blev efterhaanden til en rigtig Betegnelse, idet der her ved Øresunds Kyster rørte sig et rigt pulserende Handelsliv, der kulminerede i de 45

Københavns andet Raadhus. (Efter Resen).

Dage fra Bartholomæi til Dionysios Dag den 9. Oktober, hvor Fiskerne kom for at tilberede og afsætte deres Fangst. Saa tæt som muligt, nemlig paa Bremerholm, havde de Bremer Kræmmere slaaet sig ned og drev herfra en udstrakt Handel. I Nærheden af Fiskemarkedet laa ogsaa den store Kongsgaard, Østergaard, der ikke alene var Slottets Avlsgaard, men desuden Fogedgaarden, hvorfra der holdtes Justits og opkrævedes den Jordskyld, der skulde tilsvares Kronen for Brug af Forstrandsretten.

Det var nu ikke længere Avlsbrugere og Fiskere, der dominerede Byen. Der var kommet mange danske Købmænd og en Del Haandværkere, saa det er en ret velstaaende By, der har evnet at bebygge mange af Byens Grunde. Jordebogen af 1377 viser saaledes, at hele Nørregade var bebygget, Bjørnebogade (Købmagergade) var bebygget til Skindergade, Østergade var blevet forsynet med mange Gaarde, Pilestræde havde faaet Huse helt hen til Regnegade og ialt kan man regne med at Havn havde omkring 4000 Indbyggere.

Under den forholdsvise hurtige Vækst blev der bygget nogle Kirker, som allerede er omtalt ganske kort, det store *Graabrødre Kloster* paa Hjørnet af Skindergade og Klosterstræde i 1238 og 1254 de *spedalskes Hospital* udenfor Byen paa Vester Fælle tæt ved Sct. Jørgens Sø og endelig 1295 et Fattighospital, *Helligaandshus*, paa Helliggeistes Kirkeplads.

Der herskede megen Strid mellem Bisp, Konge og Hanseaterne om Herredømmet over Byen med den stærke Borg, men i 1416 erobrede *Erik af Pommern* endelig Byen og gjorde den til *Rigets Hovedstad*. Den gamle Borg blev nu ombygget til Kongens Residens med Sæde for Regeringen, men der maatte saa skaffes en anden Bolig til den katolske Biskop, der byggede sit nye Bispesæde paa Nørregade, hvor nu Universitetet ligger. I Konsistorialbygningens

*Christian I.,
der oprettede Københavns
Universitet i Aaret 1479.*

*Christian II.,
Borgerstandens Beskytter,
der selv var opdraget i et
københavnsk Borgerhjem.*

*Christoffer Valkendorf,
Rigshofmester, der udførte
et stort Arbejde for
Byens Befæstning i 1581.*

Kælder findes endnu kun en Del Murværk.

Den gamle Vesterport.

Kong Erik gav Hovedstaden nye Privilegier, der gav Borgerne udvidede Handelsrettigheder paa Markederne og løste de tidligere

strengede Laugsbestemmelser paa en tilfredsstillende Maade, saa de mange Aars Misfornøjelse paa dette Omraade udjevnedes. Kongen medvirkede ogsaa til Oprettelsen af *Det Danske Compagni*, Hellig Trefoldighedsgildet, der var en Sammenslutning af Byens Købmænd som Modvægt mod de tyske Købmænds Sammenslutning, der allerede havde varetaget deres Interesser i over hundrede Aar. Det Danske Compagni eksisterer endnu under andre Former som *Det kgl. danske Skydeselskab*.

I det hele taget kom der mere Fart i Byens Udvikling og Velstand, selv om den, maalt med evropæiske

Hans Nansen, Københavns berømte Borgmester i det bevægede Aar 1660.

Hans Rasch, Københavns første kgl. udnævnte Politimester.

Frederik Thuresen, Stadshauptmand, den første Formand for Københavns Byraad.

Ole Rømer, Politimester. Regulerede Vej-, Vand- og Belysningsvæsenet m. m. m.

Øjne, kun var en lille By. Handelsstanden raadede ikke over de store Kapitaler, der udkrævedes for virkningsfuldt at kunne deltage i den store Skibsfart og Handel, hvilket bl. a. fremgaar af, at der mellem de omkring 1350 Skibe, der aarlig passerede Øresund, kun var en halv Snes danske og af de 1200 hollandske Skibe, der i Aaret 1551 passerede Helsingør gik kun de 7 til Bolværkerne i København. Det var de store, rige Hanseater, der endnu beherskede Handelen paa København.

Et stort Fremskridt var det, da *Christian I.* i 1479 oprettede Universitetet og andre Udvidelser af Byen skete ved *Kong Hans'* Anlæg af en Orlogshavn, hvortil hørte et Arsenal. Samme Konge opførte i Slottets Urtehave Byens eneste Nonnekloster, *Sct. Clare*, paa Hjørnet af Møntergade og Regnegade. Lidt senere byggedes et Kollegium i *Sct. Pederstræde*, det senere *Valkendorfs* Kollegium.

Frederik I. gav Borgerne Ret til at vælge deres egen Borgmester og under hans Regering havde Borgerne en ret udstrakt Frihed i alle kommunale Forhold.

Der blev stadig bygget flere Stenhuse og i de store Arealer udenfor Byen, navnlig i de saakaldte Kaalhave, hvor nu Rosenborg Slot ligger, byggede den jevne Borger smaa Hjem. Befæstningen omkring Byen udvidedes og blev gjort stærkere. De gamle Planker i Voldene toges op og erstattede af Murværk, hvori der byggedes Vagttaarne og Rondeler, Taarne med aaben Bagside, samt forskellige Porte. Muren førtes omkring hele Byen og var et efter den Tids Forhold glimrende Forsvarsværk, der navnlig skyldes den energiske Rigshofmester *Christoffer Valkendorf*.

Kirken havde stor Magt over Sindene, men dens Borgere havde jo ogsaa i mange Aar levet under Bispedømmet, saa det var vel en naturlig Følge heraf, at mange Ejendomme og gode Gaarde efterhaanden skænkedes til Gejstligheden, der i den senere Middelalder ejede meget store Dele af Byen, og ved den Tid Reformationen begynder at vinde frem ejer de katolske Præ-

*Hans Tausen,
Prædiker Luthers Lære i
Sct. Nicolaj Kirke 1529.*

*Hans Svane,
Sjællands Biskop i Aaret
1660.*

*Peder Hansen Resen,
Udgiver af Danske Atlas
(Atlas Danica).*

ster eller Klostre praktisk talt alle Gaarde i Hovedgaderne og de bedste i Sidegaderne. — I Sct. Nicolaj Kirke begynder Præsten *Hans Tausen*

Fugleperspektiv over København i Aaret 1660.

at prædike den lutherske Lære og paa Herredagen 1529 fremlægger han den lutheranske Trosbekendelse, der i den Grad begejstrer den

hidtil saa aandelig forkuede Befolkning, at den 3. Juledag under Førerskab af Borgmester og Raadmænd stormer Vor Frue Kirke for at bortføre alle Helgenbillederne. Denne voldsomme Fremfærd gavnede dog ikke den nye Trosbekendelses Tilhængere og 2 Aar senere fik den katolske Gejstlighed hele deres Magt igen.

Da *Christian III.* overtog Riget maatte han kæmpe for at faa Hovedstaden med og først efter en haard Kamp overgav Borgerskabet sig den 7. April 1536. Kongen indførte straks Reformationen og lod alle de katolske Bisper fængsle.

Det var en forkuet og meget fattig Befolkning, der havde overgivet sig til Chr. III., men det var som om det friske Pust, Reformationen bragte med sig, skabte nyt Initiativ. Da samtidig de store Opdagelser viste nye Handelsveje og der kom oversøiske Produkter paa Markedet, gav det Købmændene gode Indtægter. Pengerigeligheden blev større og den hjemlige Produktion fremmedes meget.

Efter *Christian IV.*'s Tronbestigelse kommer Danmark med i Kapløbet ude i Verden og følger de samme Veje som de store søfarende Nationer. Kongen gør selv flere Rejser, saaledes til Finmarken, hvor danske Købmænd allerede drev et ret udstrakt Fiskeri i de nordlige Have og en betydelig Handel med Landet. 1605 naar Kongens danske Søfarere Grønland, *Jens Munk* lander 1619 paa Hudsonbugten og *Ove Gieddes* berømte aarelange Ekspedition til Ostindien blev Indledningen til en Handel med Østens fjerne Riger, som er fortsat lige ned til vor Tid, omend under stærkt vekslende Vilkaar.

De merkantilistiske Principper kom i Høj-sædet og gavnede i første Række Hovedstaden, hvis Handel og Erhverv blomstrede; Bebyggelsen blev tættere og Befolkningen voksede, saa den naaede op mod 25,000.

Der stiftedes en lang Række Handelskompagnier, ja selv et Hvalfangerselskab dannes og da Byen stadig har knapt med Plads opkøber Kongen de store Arealer, der ligger udenfor

Christian IV.
Byggede Christianshavn,
Børsen, Rosenborg og tal-
rige andre Bygninger.

Ulrik Chr. Gyldenløve.
Ledede Forsvaret af Kø-
benhavn i 1659.

Hans Schack,
Rigsfeltherre, førte Storm-
natten 11. Februar 1659
Hovedbefalingen i Køben-
havn.

den gamle Østervold, et Terræn, der er lige saa stort som hele Byen. Paa Amager anlægger Kongen en ny By, der bærer Kongens Navn og kaldes

Den nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold

Den nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold

Den nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold

Den nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold

Den nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold

Den nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold

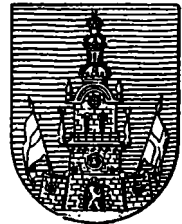
Den nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold
 Kongens nye By siges at bygges paa Østervold

Første og sidste Side af Københavns Privilegier udstedt 10. August 1658.

Christianshavn. Den fik en Række Privilegier, havde sit eget Vaabenmærke og der byggedes paa den Gade, der gik langs Stranden en lang

Række Handelsgaarde, der fik stor Betydning for den danske Handels Udvikling. — Da Kajplads var nødvendig for Købmanden, saa Skibet kunde lægge til lige ved Pakhuset, blev der gravet en Række Kanaler, som Skibene kunde løbe ind i.

Planlæggelsen og Anlægget af Christianshavn blev overdraget Ingeniør Johan Semb den 16. December 1618 og det var oprindelig Tanken her, at bygge en udpræget Handels- og Søfartsby, men det gik kun meget smaat med Bebyggelsen. Kongen søgte derfor ved en Række Lempelser at faa Byggeriet i Gang, saaledes ved at give gratis Skøde

*Christianshavns
Vaaben.*

Asiatisk Kompagnis Ejendom, Strandgade 25, bygget 1738.

paa Grundene, Løfte om 12 Aars Frihed for borgerlig Skat og 7 Aars Frihed for Udførselstold. Det skabte mere Interesse for Sagen og den første der meldte sig var den rige Borgmester *Mikkel Wibe*, der forud ejede store Ejendomme i København. Han byggede Gaarden paa Hjørnet af St. Annægade og Strandgade i Aaret 1622, og var saaledes den første Grundejer paa Christianshavn. En Række andre Bygmestre fulgte efter, men her skal kun endnu nævnes *Andreas Bjørn*, der anlagde det første Skibsværft paa det Areal, der nu dækkes af Wilders Plads, Krøyers Plads og Grønlandske Handels Omraade. Bjørn fik

Brogade 4, hvor Johanne Louise Heiberg boede.

gav Anledning til stadige Rivninger og paafølgende Klager til Kongen, der en skønne Dag tabte Taalmodigheden, og den 15. Oktober 1674 udstedte et Dekret, hvorefter „Christianshavn skal herefter være udi vor kongelige Residensstad Kjøbenhavn inkorporeret og indlivet“. Og dermed var Christianshavns Dage som selvstændig Købstad forbi, den var nu en Del af Hovedstaden, men bevarede alle Dage sit særlige Præg, som kun de allerseneste Aar synes at ændre.

Christian den Fjerde byggede paa den anden Side Knippelsbro „Børsen“, opførte Rosenborg Slot, hvis Anlæg var Aarsag til, at Byens Volde undergik en meget stor Udvidelse lige fra Nørreport og mod Nord i en lige Linie langs nuværende Østervoldgade til Stranden, hvor der anlagdes en *Sankt Annæ Skanse*,

Toldfrihed paa alt det Tømmer og Jern, han skulde bruge og mange andre Begunstigelser. *Bjørns Holm* byggede mange Skibe, men den største Dag var den 30. November 1741, da Orlogsskibet „Kjøbenhavns Slot“ løb af Stabelen. Et Minde om den initiativrige Mand Andreas Bjørn har Børsen i de to Statuer, *Neptun* og *Mercur*, der smykker Børsens Rampe og som han har skænket.

Skibsbyggeriet bragte Fart i Christianshavns Udvikling, den fik sit eget Styre, sine egne Privilegier, vart kort sagt ved at blive en Konkurrent til Residensstaden og dette i Forbindelse med den nære Beliggenhed

„Tordenskjolds Pavillon“ i Strandgade 6.

der, hvor nu Kastellet er bygget. Toldboden flyttedes fra Slotsholmen til den nuværende Plads og herfra blev der til Refshalen nedrammet en Række Pæle, de saakaldte Estakader, der indhegnede den daværende Rhed, der omfattede det samme Omraade som den nuværende Havn. Der var derefter kun een Indsejling, der om Natten lukkedes af en forsvaerlig Jernbom og efter denne fik Sejlløbet Navnet Toldbodbommen. Et Batteri og nogle Blokhuse dannede et yderligere Forsvar for Havnen. Kongen viste store Interesser for saavel Koffardi- som Krigsflaaden og i Aarene 1614—20 byggede han Nyboder som Bolig for Flaadens Befalingsmænd.

Under Kristian den Fjerde skete den første større Udvidelse af København. Det mægtige Initiativ fra Kongen sporedes i en øget Bygglust hos Adelen, der opførte en Række Gaarde i Byen og Købmændene tog nye Opgaver op. Mange store Handelsselskaber stiftedes, ikke altid med lige stort Held, men der arbejdedes energisk fra alle Sider i Samfundet. Kongen gik stadig i Spidsen. Det kongelige ostindiske Compagnie blev installeret i egen Ejendom, han byggede Hus til det islandske Kompagni paa Skarnholmen, hvor nu Thorvaldsens Museum ligger, opførte de store Silkevæverier paa begge Sider af den dertil anlagte Gade, der endnu bærer sit Navn, Silkegade, og i det gamle Farveri, hvor nu Vartov ligger. — Paa Vandkunsten byggedes Valkeri og Farveri.

Med de store Udvidelser af Hovedstaden og den forøgede Virksomhed indenfor Erhvervs- livet, steg Befolkningsantallet trods de mange Døde Pesten rev bort. Samtiden nævner tæt ved 5000 Dødsfald efter Pestsygdommene. Kort før Københavns Belejring i 1659 kan man regne Byens Inbyggertal til 30,000.

Frederik den Tredie fortsatte i nogen Grad i sin Faders Spor. Han gav saaledes særlige Privilegier til dem, der vilde bygge i For-

Griffenjeldt, der foruden at lede Statens Sager, deltog i Ledelsen af det Ostindiske Handelskompagnie, hvad der medvirkede til hans Fald.

J. F. Struense, der paa sit Omraade virkede til Gavn for Hovedstaden.

Christen Worm, Biskop. Arbejdede for bedre Undervisning og deltog i Oprettelsen af Kirkeskolerne.

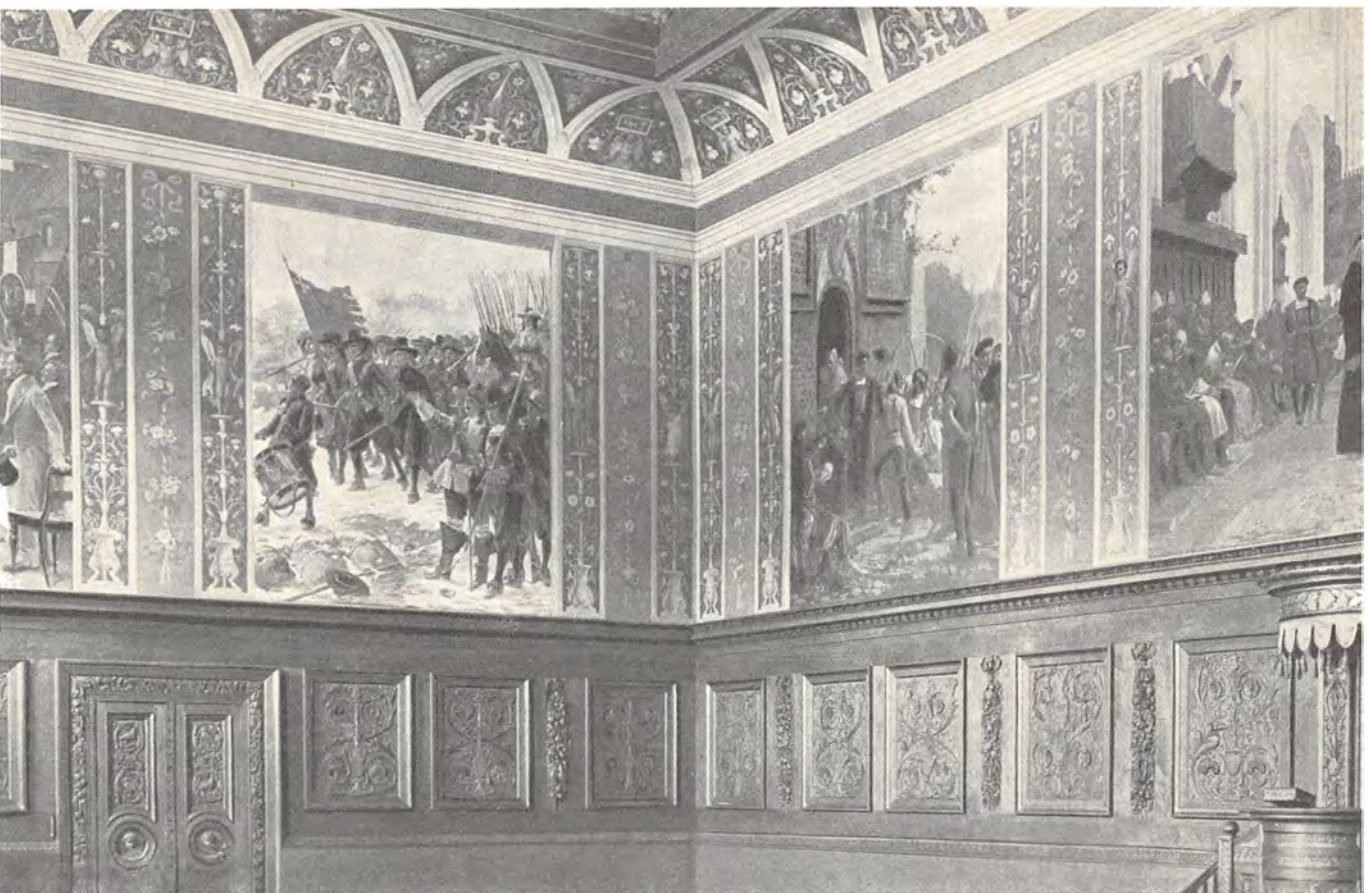
stæderne, det vil sige i Terrænet *udenfor* Byens Porte og dermed begynder den anden store Udvidelse, der ganske vist tog mange Aar, men alligevel begyndte med Tilsagnet om disse Begunstigelser. Der blev dog nærmest kun bygget en Mængde smaa eenetages Huse, som ikke fik nogen lang Levetid, thi da Svenskerne kom i August 1658 for at indtage København, besluttede man at gøre alvorlig Modstand. Forstæderne blev afbrændte, Fæstningsvoldene gjort i Stand og med Borgernes Støtte, for hvilken Frederik den Tredie gav udstrakte Rettigheder til Hovedstaden (se Side 64) og Studenternes heltemodige Udfald, der er saa glimrende gengivet af Maleren Professor Rosenstand i det Maleri, der smykker en af Universitetets Sale, maatte Svenskerne

Den hollandske Flaade under Admiral Opdam undsætter København under Belejringen 1658.

opgive Belejringen. Medvirkende hertil var ogsaa Hollændernes Hjælp, idet en Flaade under Admiral Opdam undsatte den betrængte Stad.

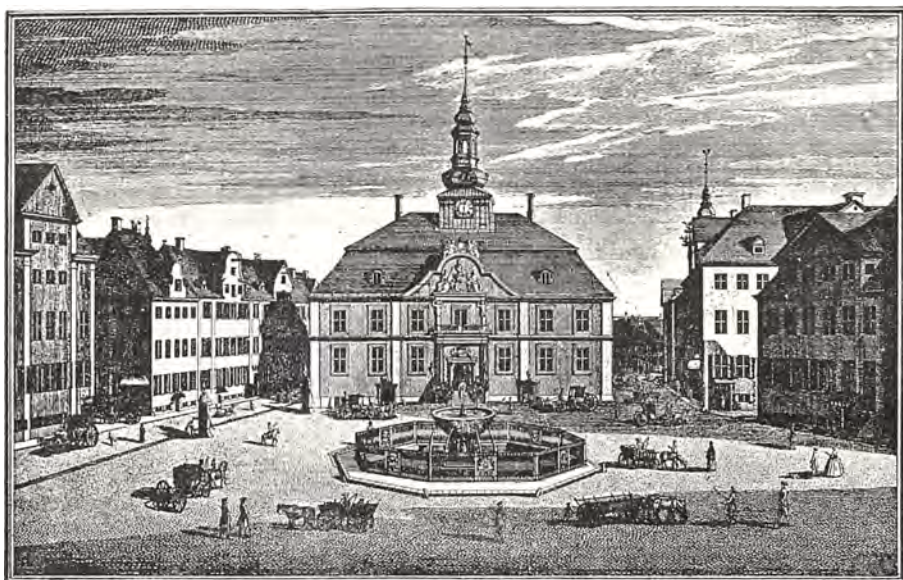
De nyerhvervede, man kan vel sige tilkæmpede Rettigheder, gjorde København til en fri Rigsstad, der fik Adgang til at medvirke ved alle Afgørelser, der tjente Riget til Bedste. Ved Privilegiernes Bekræftelse den 24. Marts 1659 oprettedes et Raad af de 32 bedste Mænd, som blev valgte af Borgerskab og Magistrat i Forening. Blandt de 32 Mænd udvalgte 2, som sammen med 2 Borgmestre skulde have fri Adgang til Kongen og deltage i de Overvejelser og Beslutninger, der blev taget til Gavn for Riget og dets Anliggender. De 32 Mænds Raad opretholdtes indtil 1840, selv om den endelige Udformning af Privilegierne blev noget indskrænket ved Indførelsen af den nye Regeringsform, Enevoldsstyret, der indførtes 1660 ved den storstilede Arvehyldning, hvori alle 4 Stænder deltog, ogsaa Borgerne under Stadt-

Universitetets Solennitetssal med Malerierne af Studenternes Udfald under København's Belæring i 1658 og af Hans Tausen, der beskytter den katolske Biskop Rønnow.

hauptmand Frederik Thuresens Ledelse. De nye Privilegier udstedtes i Juni 1661 og opbevares paa Raadstuearkivet. De gav København det Byvaaben, der benyttes endnu og desuden skænkede Kronen Byen Godset Bidstrup, der dengang kaldtes Roskilde Len.

Enevælden var i Pagt med hele den europæiske Udvikling, og under dette Indtryk er det forstaaeligt, at Byens Borgere bifaldt dens Indførelse, men med den Indsats Borgerstanden havde ydet under Svenskekampen, dens gode økonomiske Stilling og den Selvtillid, der besjælede hele Standen, kunde der mulig være naaet en bedre Ordning, som havde givet større Muligheder i Fremtiden. Nu blændedes man af den nære Kontakt mellem Borgerne og Kronen og mente i Navnet at

Københavns Raadhus, der brændte 1795.

have naaet Fremskridt, der dog betød mindre i Realiteten end det stortklingende Navn, *Rigsstaden København*.

I en Række Aar skete der store Udviklinger i København. 1670 anlægges Kongens Nytorv, Aaret efter gøres det første Spadestik til Nyhavn, der var færdig og toges i Brug 1773, og derved gav en haardt tiltrængt Udvidelse af Havnen. 1681 reguleredes Frederiksholms Kanal, nogle Aar senere aabnes de første Kaffehuse i Byen og i 1722 opføres Komediehuset, hvor Holbergs Komedier opføres.

Trods hele denne Udvikling, der bares frem af en handlelygtig Borgerstand, der i de foregaaende Aartier havde samlet sig gode Pengemidler, var Byen stadig en usund By, hvor Spildevand fra Huse og Virksomheder løb ad aabne Rendestene og Skarn bunkede sig op, hvor der bedst var Plads, medens Vandforsyningen var saa slet, at

der var rig Jordbund for Sygdomme. En Række Pestepidemier bortrev da ogsaa store Dele af Befolkningen, alene den store Epidem i 1711 bortrev efter samtidige Beretninger ikke mindre end 20,000 Mennesker, hvorfor Kirkegaardene slet ikke kunde tage imod saa mange Jordfæstelser. Der blev derfor i Hast anlagt en Række Assistentskirkegaarde. En anden stor Ulykke ramte Byen i 1728, da der udbrød en stor Ildebrand, som i 5 Dage hærgede Byen og lagde 1670 af dens 4100 Bygninger i Aske og gjorde 3650 Familier husvilde. En Mængde store offentlige Bygninger brændte, men værst var det, at af alle de private Huse, der gik op i Luer, var ikke eet forsikret. Det var et haardt Slag for den driftige By og selv om man straks tog fat paa Genopbygningen og lagde bestemte Planer for det nye København, der skulde rejse sig af Asken, saa gik det langt anderledes, idet Penge

ikke var til at faa til det nye Byggeri, da man opdagede, at Gaarde ikke var helt gode Panter. Der blev hurtigt givet Lempelser i de nye Byggevedtægter, der straks efter Branden blev forordnet af Regeringen og det va-

København brænder i 1795.

rede alligevel det meste af et halvt Aarhundrede inden alle de øde Tomter atter var bebyggede. En ny Brand udbrød en Del Aar senere, 1795, paa Holmen og lagde næsten 1000 Ejendomme i Grus, hele det Kvarter, som var skaanet ved den forrige store Brand.

Disse store Ulykker bragte dog ogsaa Fordele, idet der blev rig Beskæftigelse gennem mange Aar ved Genopbygningen af Byen, og den sidste Brand medførte, at alle Marinens Etablissementer, der hidtil havde været samlet paa Holmen, nu flyttedes over til nyopførte Anlæg paa Nyholm, Christiansholm, Frederiksholm og Arsenaløen.

Stort set er Byens Fremgangslinie ubrutt, trods de indre Ulykker. Svenskekrigene i Slutningen af det 17. Aarhundrede gav vel mange Tab og tærede paa Velstanden, men til Gengæld skabte de europæiske Søkrige mange Rigdomme og blev den faktiske Baggrund for Oprettelsen af de store Handelskompagnier og den storstilede Handel og Skibsfart, der gik til København. Indbyggertallet var steget til 60,000, Handelen med oversøiske Lande voksede stærkt, navnlig Handelen med Kolonialvarer og det kortvarige Monopol København fik paa

Handelen med de fire store Salgsartikler, Salt, Vin, Tobak og Brændevin medførte, at Hovedstaden mange Aar efter Monopolets Bortfald, vedblev at forsyne hele Landet med disse store „Species“. Københavns Pakhuse fyldtes med oversøiske Varer og det faktiske Herredømme over Østersøhandelen udvidedes i disse Aar til ogsaa at omfatte Herredømmet over Handelen og Skibsfarten paa store Dele af Middelhavet. I 1783 var Landets samlede Indførsel paa 2,548,000 Rigsdaler, men heraf faldt ikke mindre end 2,299,000 Rigsdaler paa København alene og endnu i Dag ser vi Minderne om denne rige Handelsperiode i de mange smukke Palæer, som Handelsaristokratiet byggede, Palæer,

Københavns Rådhus mod Gammel Torv.

der taler sit tydelige Sprog om Handelsstandens Rigdom og Anseelse. Men ikke alle boede i Palæer. Der var ogsaa megen Armod blandt den jævne Befolkning, hvoraf mange havde mistet alt, hvad de ejede, under de store Brande. Mange var bragt til Betlerstaven og alene for eet Aar som 1732 opgaves der at være ikke mindre end 4000 Betlere i København. Indbyggertallet var steget med 463 Familier, der næsten alle var forarmede, saa det er intet Under at København stadig var en urenlig, uappetitlig By, hvor Drukkenskab og Usædelighed florerede stærkt. Politiets Omsorg for Retssikkerheden, der ofte var ringe, blev i første Række hævdet gennem en streng Gennemførelse af Tilmeldingsregler og ved en gennemført Pastvang, medens det egentlige Tilsyn kun var ringe. Den første Politimester ansattes i 1682 og det var først saa sent som 1814 dette Embede fik Titlen Politidirektør.

Ved Forordning af 1701 om Politiets Administration bestemtes Styrken til at bestaa af en Vægterinspektør, en Vægterløjtnant samt et Antal Vægttere, Politibetjente og Opsigtsbetjente. Politimesteren var tillige Justitiarius i den Politiret, der var oprettet allerede i 1683. Da Politiet havde en Række Særopgaver at varetage, bl. a. Censur, Karantænevæsen, Medicinalvæsen, Næringsvæsen og hele det vanskelige Laugsspørgsmaal, er det ikke underligt, at det ofte kneb med at faa passet det hele, og det gik som sagt i første Række ud over den almindelige Tilsynstjeneste, som næsten udelukkende besørgedes af Vægterne.

De første Regler om Foranstaltninger mod Ildebrand findes nævnt i de første Stadsretter, baade den fra 1294 og den senere af 1443, men Bestemmelserne gjaldt kun en Modvirkning af den Panik, der opstod, naar der udbrød Ild. En egentlig Vedtægt for Ildebrand fremkom først i 1549. Heri bestemtes det, at Baadsmænd, Fiskere, Murere og Tømrere dannede et Brandmandskab, medens Byens øvrige Borgere skulde danne en Art Borgervæbning til Overholdelse af Ro og Orden indtil Branden var slukket. Den første Sprøjte fik København i 1606 og i 1643 udstedes en Række Bekendtgørelser, der tilsigtede at modvirke Ildebrande og gav Regler for, hvorledes de skulde bekæmpes. Stadshauptmanden var Leder af Brandvæsenet, der desuden havde en Brandmester for hvert af Byens Kvarterer. I 1686 udnævntes en Branddirektør og samtidig organiseredes en Kommission for Byens Brand-, Lygte- og Vægtervæsen. De første Slangesprøjter købtes i Holland og Omkostningerne dækkedes af en Lygte- og Sprøjteskat. Dengang kendte man ogsaa flere Former for Borgernes Beskatning, selv om de i dette Tilfælde vel kan siges at være til et Formaal, der kom Borgerne direkte til Gode.

De store Brande i 1728 og 1795 medførte hver Gang en ny Brandordning, men der var saa mange Stridigheder angaaende den øverste Ledelse, at alle Bestemmelser gjaldt til Wandsbeck. Det var først i 1806 at der oprettedes en særlig Brandkommission.

Som man vil forstaa, dækkede den nævnte Skat ogsaa Belysning af Byens Gader. De første Lygter indførtes i København omkring 1681—82, da en nedsat Kommission udvirkede

En Politimand.

En Brandmester.

„Vågtergaarden“ i København.

en Anordning om Opsætning af Olielygter af Kobber forsynet med Hornglas. Det gav ikke nogen særlig straalende Belysning. Senere gik man over til at anvende Tran i Stedet for den dyrere Olie. Kun i Tiden September—April, begge Maaneder indbefattet, var Lygterne

tændt. Husejerne skulde betale Lygtens Anskaffelse, medens Lejerne skulde betale dens Vedligeholdelse og Drift. Først den indførte Lygte- og Sprøjteskat, der helt udrededes af Husejerne i Forhold til Lygteantallet, medførte bedre

St. Bededagsaften paa Volden.

Forhold paa dette Punkt, men nogen særlig god Belysning har der ikke været paa Byens Gader ved Nattetid, hvorfor Byens Borgere ogsaa maatte benytte egne Haandlygter, naar de skulde paa Visit om Aftenen, saaledes som bl. a. Holberg fortæller om i sine Komedier.

Efterhaanden som Tilsynstjenesten paa Byens Gader blev mere effektiv end tidligere, kunde der hurtigere foretages forebyggende Foranstaltninger til Afbødelse af Ulykker i større Omfang. Vægterne gik deres Runde med den maleriske Morgenstjerne, indtil de afløstes af et mindre poetisk organiseret Politi. Den Opgave Vægterne forhen havde, og som ofte havde noget af en privat Karakter, kunde Politiet naturligvis ikke overtage. Da man derfor langt senere søgte at organisere et Vægterkorps paa et rent forretningsmæssigt Grundlag, men dog i et vist Samarbejde med Politiet, vandt Tanken udelt Tilslutning.

Nutiden, med dens mange Organisationer og hele det moderne Maskineri paa alle Omraader, krævede en helt anden Bevogtning end i „de gode, gamle Dage“, saa Nutidens Vægtene virker rent umiddelbart mindre poetiske end de gamle, men deres Virke er nok saa sikkert. De er altidaarvaagne og præsterer mangt et smukt Stykke Arbejde, der gør Vægteren af idag meget populær, navnlig hvis man en sen Nattetime opdager, at Gadedørnsøglen er glemt, og man ikke har andre at ty til end Vægteren.

I 1901 oprettedes den Organisation, der nu virker under Navnet „De Forenede Vagtselskaber“. Dette Selskab har foruden sit store Hovedkontor i København ikke mindre end 51 forskellige Afdelinger rundt i Landet, der alle paatager sig Bevogtning af Privatlejligheder, Fabrikker, Butikker og Oplagspladser.

For at give et Begreb om Vægternesaarvaagne Gerning i vore Dage, skal blot anføres enkelte Tal. 1933 afgaves i København over

65,000 Meldinger, hvor Vægterne havde været i Funktion udover det almindelige Efter- og Tilsyn. Af disse Meldinger fremgaar det, at Vægterne har paagrebet 82 Indbrudstykke, fundet 122 sprungne Vand-rør, standset 236 Maskiner, der var efterladt i fuldt Arbejde og fundet 465 Pengeskebe, hvis solide Panserdør man havde glemt at lukke, ak, denne Glemsomhed! I ikke mindre end 24.643 Tilfælde havde Men-neskenes Børn glemt at laase deres Dør!

Ved Siden af Cirkusbygningen har De Forenede Vagtselskaber op-ført en monumental „Vægtergaard“, hvis Vagttaarn rager 42 Meter til Vejrs, prydet med en lueforyldt Vægterstjerne. Det samlede Gulv-areal udgør 2300 m², og Lokalerne er i enhver Retning moderne og smagfulde. Der findes Samlingslokaler for Vægterne; Bad, Bibliotek, Lægen, det tilsynsførende Politi, Direktion og Ekspedition har smukke Lokaler i Bygningen, der er gengivet Pag. 74.

Ildebrandene og den megen Pestilens havde medført en betydelig Nedgang i Københavns Befolkning, men dette opvejedes i nogen Grad ved Indvandring. Fra de skaanske Provinser kom mange Familier til København og det store Nybyggeri, der krævede mange Haandværkere, medførte en stor Indvandring af tyske Haandværksfamilier, saaledes at man ser en stadig Vækst i Indbyggertallet.

Hermed sluttede en Periode i Byens Udvikling, en Periode der kan siges navnlig at have været præget af Christian IV's rige Initiativ og det af ham fremkaldte storstilede Byggeri, hvis Arkitektur i særlig Grad var paavirket af den nederlandske Renaissance.

Der blev først sat nyt Skel i Udviklingen ved Krigene 1807—14, som indledes med Bombardementet af Hovedstaden den 2.—5. Sep-tember 1807, der fremkaldte Byens sidste, men tredie store Brand, hvorved mange Kvarterer og uerstattelige Værdier lagdes øde. Den ulykkelige 7-Aars Krig medførte, at det dansk-norske Fællesskab op-hørte, de gode Forbindelser mod Syd svækkedes og hele den glimrende Handelsperiode, den saakaldte „florisante Epoke“, uigenkaldelig var

forbi. De store Handelshuse og mægtige Pakhuse paa Christianshavn stod tomme, der kom i det hele taget strenge Tider for den før saa rigt blomstrende Ho-vedstad, og det er en stærkt forringet og lemlæstet By, der efter Krigens Slutning skal tage fat paa Genopbyg-ningen.

Pilestræde 8 med de gamle Svalegange.

Handelen var næsten helt

uddød, den indskrænkedes til det daglige Behov og de Krav, der fra Handelens Side stillede til Regeringen for at hjælpe paa Nødsituationen, blev ikke fulgt. Den ringe Kapital bevirkede yderligere, at Landets Provinsbyer søgte til det kapitalstærke Hamborg, der i disse Aar erobrede meget store Dele af den Handel København tidligere havde oparbejdet.

Byen havde store Besværligheder i økonomisk Henseende, navnlig kneb det stærkt med at faa Skatterne betalt, og man gik derfor i Gang med en Revision af Reglerne for Byens Styrelse. Dette Arbejde gav som Resultat Kommunalloven af 1840, hvorefter Borgerne med en stærkt begrænset Valgret selv valgte Byens 36 Borgerrepræsentanter. Hvor lidet Valgretten egentlig betød for Befolkningen som Helhed belyses bedst ved at nævne, at af Byens 120,000 Indbyggere havde kun 1929 Valgret!

Den fattige Tid i økonomisk Henseende evnede dog ikke at kue de sunde, aandelige Kræfter, der groede i det danske Folk, bl. a. byggedes i disse Aar ved Hoffets Bistand en Del store Bygninger. Christiansborg Slot genopbyggedes, der opførtes et nyt Raadhus paa Nytorv i Stedet for det, der brændte i 1795, Frue Kirke genopbyggedes, det samme skete med Universitetet, Metropolitanskolen byggedes og der kan endvidere nævnes Synagogen, Døpvstummeinstitutet og mange andre Huse.

Mange af Privatbygningerne var stærkt præget af Tidens Fattigdom, men paa den anden Side bærer den Tids større Bygninger Vidnesbyrd om stor aandelig Modenhed, bl. a. gennem Arkitekten C. F. Hansens enkle, men klassiske Stil.

Terrænet omkring Nicolaj Kirke henlaa i Kaos, Ruinerne blev ryddet fra Taarnet, som stadig stod, og omkring dette rejste sig et helt Handelskvarter, hvis Købmænd drev Forretning fra mere eller mindre ambulante Boder.

Men fra Midten af Aarhundredet begynder atter en stor Fremgang. Borgerne maatte bære

*General Peymann.
Københavns Kommandant
i det skæbnesvangre 1807.*

*Sten Andersen Bille.
Geheimetatsminister.
Kommanderede som Admiral
Søforsvaret i 1807 og
deltog i Slaget paa Rheden
1801.*

*J. Olfert Fischer.
Viceadmiral.
Var Chef for den flydende
Defension under Slaget paa
Rheden den 2. April 1801.*

Nicolaj Taarn med de første Boder 1830.

store Byrder, og de bar dem; men samtidig voksede deres Selvtillid, og de politiske Strømninger fra Udlandet bar et Pust ind over Landet, der hos Borgerskabet rejste Ønske, og dermed Krav, om mere Indflydelse paa Styrelsen.

I Christian VIII's Regeringstid var Forholdet mellem Kongen og Hovedstaden meget spændt. Kommunalloven af 1840 kunde ikke tilfredsstille i Længden. En Række Gaedeoptøjer med politisk Baggrund kendetegnede Tiden, og i de bevægede Martsdage 1848 gik København i Spidsen med Kravet om en fri Forfatning, men først under Frederik VII fik den politiske

Udvikling den Retning, der skabte helt nye, friere Tilstande for Befolkningen. Kommunalloven af 4. Marts 1857 gav København et virkeligt Selvstyre, der sikrede Borgerne Afgørelse af Byens Anliggender.

Nogle Aar forinden, den 6. Janar 1852, var Loven om Demarkationsliniens Flytning traadt i Kraft og dette gav den sammenklemt By Luft. Der blev bygget meget i det nye Omraade, navnlig ad Vesterbrogade, Nørrebrogade og de omliggende Kvarterer, ja, Væksten var saa stærk, at Befolkningstallet for Broerne, Kvarteret uden for Søerne, voksede fra godt 7000 Mennesker i 1850 til omtrent 42,000 i 1870

En ny Udvidelse skete ved Loven af 15. April 1859, der skabte hele Gammelholmkvarteret, idet Loven bestemte, at alle de maritime Anstalter, der havde hjemme her, skulde flyttes og Grun-

Exterior med Svalengang fra en gammel Ejendom.

den overgivet til fri Bebyggelse. Et andet Bygningsarbejde udførtes paa Christian IV's gamle Stadsgrav, der kaldtes Revieret og gik, hvor nu Holmens Kanal ligger, fra Børsgraven bag om Holmens Kirke op til det gamle kgl. Teater.

Denne Kanal blev tilkastet i 1864 og en Række Bygninger opførtes paa de saaledes indvundne Grunde, Gæthuset veg for det nye kgl. Teater, der opførtes en Udstillingsbygning bag Charlottenborg, den kgl. Mønt (nu Postgirokontoret) ombyggedes, Nationalbanken byggedes 1866—

70, Navigationsskolen i Havnegade opførtes ved samme Tid og overtoges senere af Statsanstalten for Livsforsikring og Studenterforeningen opførte med Anvendelse af Murene i det tidligere Hovedmagasins Pavillon en stor Foreningsbygning, der overtoges af Livsforsikrings-selskabet Hafnia.

Dette Selskab oprettedes i 1872 som et Aktieselskab med en Kapital paa omtrent en halv Million Kroner, der efterhaanden udvidedes til den nu er oppe paa 4,000,000 Kroner.

Da *Hafnia* stiftedes var Livsforsikringstanken ikke meget udbredt, kun Statsanstalten virkede i denne Branche, men efter saa bureaukratiske Principper, at Anstalten nærmest befandt sig i en mild Dvaletilstand. Derfor tog en Række udenlandske Selskaber dette Arbejde op og gjorde ganske gode Forretninger, saa gode, at en god dansk Mand, der virkede for et saadant Agentur, syntes det var meningsløst, at alle disse Præmiebeløb skulde vandre ud af Landet. C. J. Ramm prøvede først at faa Statsanstalten til at anlægge en mere smidig Forretningsgang og tilbød at

Dronningemøllen ved Østervold.

„Vestergab“ med Volden.

stille sine Erfaringer til Selskabets Raadighed, men mødtes med Kulde og Ironi, ja, fik en ligefrem Opfordring til, naar han mente at kunne gøre det bedre, da selv at skabe et Livsforsikringselskab.

Det var i 1869. Saa fremmed var Folk for Livsforsikringstanken, at det var meget svært for C. J. Ramm at finde Mænd, der vilde gaa ind for en saadan Plan, skønt Ramm havde udarbejdet en meget nøgtern og klog Plan og opstillet solide Beregninger, hvorefter der kun krævedes en Indbetaling paa 10 pCt. af Aktiebeløbene, idet der ikke krævedes særlig store Summer til at gennemføre Driften. Paa den

Amagertorv med Schoustrups berømte Gaard, hvor HAFNIA i mange Aar havde sit Hovedkontor.

anden Side var det ogsaa nødvendigt, at de Mænd, der gik ind for Planen, var saa ansete, at alene deres Navne var en Borgen for Selskabets Godhed. Men Ramm var ikke af det Stof, der hurtig giver op for Modstand. Han fik sin Kammerat fra Krigen 1864, Overrets-sagfører C. de Fine Skibsted interesseret og derefter lykkedes det disse to sammen med Matematikeren, cand. mag. T. N. Thiele og Nationaløkonomen, Departementschef Benzon-Buchwald, at faa stiftet „Dansk Livsforsikrings-Selskab Hafnia“ den 20. April 1872.

Nu skulde der arbejdes!

Ikke alene ved det trykte Ord vækkedes Interessen for Betydningen af, at sikre sin Familie i Tilfælde af Død, men ogsaa gennem det levende Ord gjordes der uhyre meget, og selv om det ikke gik med

Stormskridt fremad ligestraks, saa voksede Hafnia sig langsomt og sikkert frem. Gennem mange Afdelinger Landet over, gennem Filialer flere Steder i Udlandet og ved talrige, dygtige Agenter har Hafnia sikret sig en stadig, jævn Stigning i sin Forsikringsbestand fra Aar til Aar. 1905 skete en Sammenslutning med Forsikringsakts. Mundus, og Selskabet antog derefter Navnet Det Forenede Danske Livsforsikrings Aktieselskab *Hafnia*. Senere erhvervedes Livsforsikrings-selskaberne Danas og Fædrelandets Porteføljer. Til Belysning af

Paa den Plads, hvor den gamle Studenterforening havde sin Bygning, har HAFNIA bygget sit moderne Forsikringshus.

Hafnias Størrelse i 1935 skal anføres, at der findes op mod 180,000 Policer til et Beløb paa ca. 735 Millioner Kroner. Hafnias Garanti-kapital er paa 230 Millioner Kroner.

Den øverste Ledelse af Hafnia er i Hænderne paa Direktør, Etatsraad Wilh. Hansen og Direktør H. W. Sprechler.

Paa det Terræn, der indvandt ved Opfyldelsen af Holmens Kanal, findes endnu flere Forretningsejendomme, der giver Plads for nogle af Landets og Hovedstadens betydeligste Firmaer, men disse bliver der Anledning til at fortælle lidt om paa andre Steder i dette Bind.

Foruden Byggeriet i Holmens Kanal skete der andre Steder store Udvidelser af Byen. En ny Knippelsbro byggedes saaledes i 1879—80, de to Broer fra Havnegade til Børsen opførtes lidt senere, mange af

*L. N. Ividt.
Købmand, Formand for
Borgerdeputationen 1848.*

de snevre Gyder, som Peder Madsens Gang, nedreves og der byggedes efter den Tids Forhold nye brede Gader. København voksede sig atter stor efter de meget fattige Aar, der fulgte Krigen 1807—14.

*Politidirektør Crone.
Omorganiserede det københavnske Politi.*

Bedringen kom omkring 1830 og skyldtes navnlig Land-

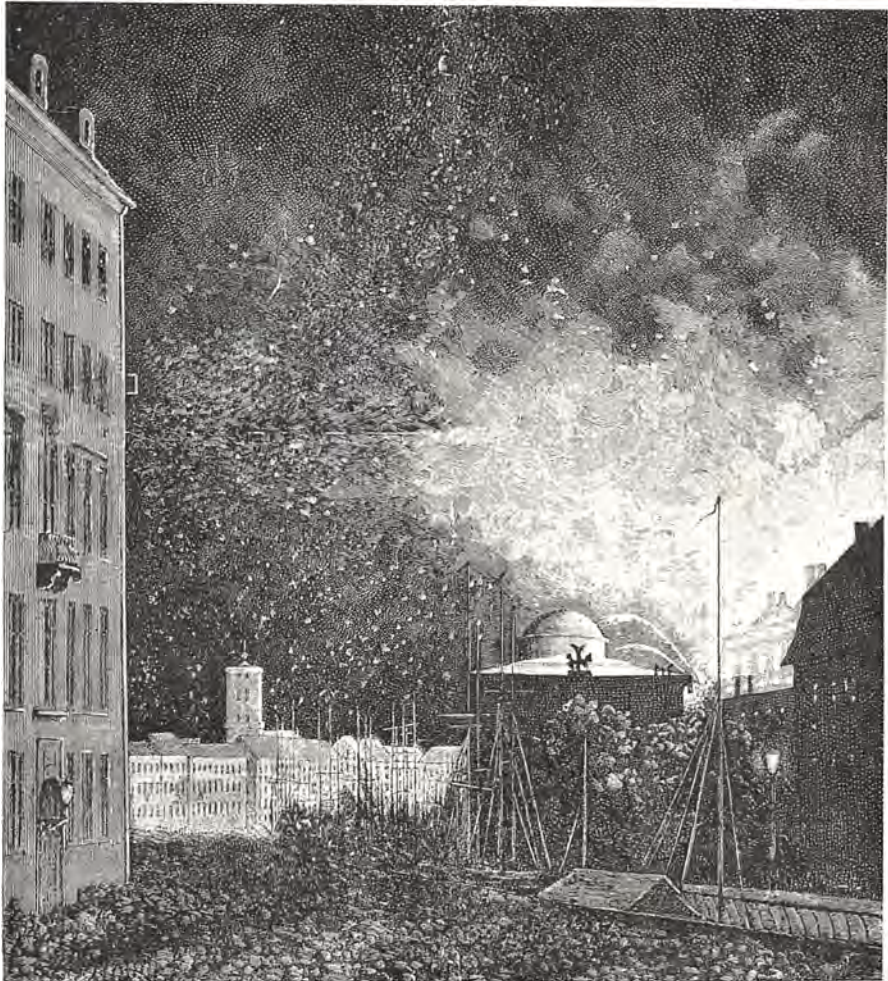
brugets store Opsving, der gav København en betydelig Forretning med Eksport af Landbrugsprodukter, Øresundstoldens Ophævelse omkring 1840 fremmede ligeledes Erhvervslivet, Hamborg mistede noget af sin Betydning efter Krigen 1848—50 og 1864, Jernbanernes Oprettelse og Dampskibsrufterne til København, alt dette i Forening gjorde paany Hovedstaden til Landets Midtpunkt, Centret for hele Omsetningen.

Med Overgangen til det 20. Aarhundrede kom den mægtige Ud-

*De gamle Slagterboder, kaldet „Maven“, omkring Nikolaj Kirke.
De fjernedes ved Kirkepladsens Omlægning omkring Aar 1905.*

videlse af København, idet Loven af 3. April 1900 gav København Til-ladelse til at indlemme Brønshøj, Valby og Sundbyerne under sit Omraade, en ganske naturlig Konsekvens af hele den Udvikling, der havde fundet Sted, idet Udflytningen til disse tidligere Landsbyer, var blevet saa omfattende, og de nye Beboere i saa intim Kontakt med

Christiansborg Slot brænder i Oktober 1884.

Hovedstaden, at Indlemmelsen maatte ske. Byens store Vækst maales bedst ved at se paa Borgernes Antal. De talte i 1848 ialt 130,000 Mennesker, et Tal, der i Løbet af godt 20 Aar voksede med 50,000, saa Folketallet for København i 1870 var 180,000. En endnu stærkere Vækst foregik i det kommende Tiaar, saaledes at Indbyggertallet for 1885 var passeret den kvarte Million og naaet 280,000. Omkring Aar-hundredskiftet var der ca. 400,000 Mennesker i København, i 1934

var Tallet steget til 640,500, men med de omliggende folkerige Kommuner, Frederiksberg, Gentofte m. v., var Tallet tæt ved Millionen.

Under denne stærke Udvikling skiftede Hovedstaden fuldstændig Karakter, ikke alene rent udvortes, men ogsaa med Hensyn til selve Befolkningen. Tidligere var det en udpræget Embeds- og Garnisonsby med en Haandværkerstand og en Handelsstand i det smaa, men nu forandrede Byen sig til en Industri- og Storhandelsstad, med Forbindelser over hele Kloden, og blev atter Hovedleverandør til de danske

„Grønningen“ omkring 1890.

Provinsbyer. København er paany blevet Midtpunkt for nordeuropæisk Skibsfart og Flaget vises stadig paa Verdenshavene, saavel i de store Verdenshavne som paa de fjernere Pladser, hvor der gaar Bud efter Produkter til Befolkningen og Industrien. Denne Udvikling skyldes en Række store Navne, C. F. Tietgen, der stiftede „Det Forenede Dampskibsselskab“, Isak Glückstadt, der var Drivfjederen ved Oprettelsen af Kjøbenhavns Frihavn og H. N. Andersen, der skabte „Det Østasiatiske Kompagni“ og derved genrejste den Nimbus, der i sin Tid straaledede over dansk Handel, da de store, oversøiske Kompagnier residerede i Palæerne i Strandgade, og sendte Skibe ud paa Togt til de eksotiske Lande. I ældre Tider var det Sejlet, der var den drivende Kraft og talløse uforfædede Mænd har ofret Livet under Sejlernes

Kamp mod Stormen og er gaaet ned med det danske Flag vajende fra Mastetoppen.

Drømmen om Magt og Rigdom var alle Dage knyttet til Sejlerne, de stolte hvide Svaner, der allerede i Vikingetiden bragte Danmarks Navn viden om Lande. Landbrugets Arbejde frugtbargøres ad Søvejen, Industrien faar sine Raaprodukter ad Søvejen, Handelen er knyttet til Søens Arbejde, skal den være mere end jævn Smaahandel.

Sejlerne afløstes af Damperne, der var mindre poetiske, men mere

Udsigt over Kastelsgraven mod Frihavnen i 1895.

frugtbringende, Damperne synes nu at skulle erstattes af Motorerne, vor Tids jagende Form for Fremdrift. Her er det danske Initiativ, dansk Industri og danske Skibe, der har ført den praktiske Form for Motordrift frem til Sejr, idet den danske Ingeniør Ivar Knudsen konstruerede en Dieselmotor, der kan anvendes med større Fordel end Dampmaskinen.

Københavns Havn.

Gennem Tiderne stillede der store Krav til Københavns Havn. Det er tidligere skildret, hvorledes enkelte Udvidelser og Ændringer skete, og det ses heraf, at Havnens og Byens Historie altid har været knyttet sammen til en uløselig Enhed.

Københavns Havn er beliggende ved Skellet mellem Kattegat og

*H. N. Andersen,
Etatsraad.
Skaberen af det Østasiatiske
Kompagni.*

*C. F. Tietgen,
Geheimekonferensraad.
Stiftede mange store Selskaber.*

*Isak Glückstadt,
Geheimetatsraad.
Medvirkede ved Oprettelsen af
Frihavnsselskabet og Ø. K.*

Østersøen. Den er Danmarks bedste og største Havn og den betydeligste ved disse Farvande. Den har gjort Hovedstaden til den vigtige Handelsstad, den er, og er i Virkeligheden Grundlaget for hele Byens økonomiske Udvikling.

Fra Naturens Haand udstyret med Læ og god Ankerbund udviklede Havnen sig i Aarhundredernes Løb, navnlig var det rige Sildefiskeri i længst forsvundne Tider, medvirkende hertil.

I 1461 nævnes for første Gang Bolværker langs Strandgrundene. Omkring Aar 1500 anlagdes Orlogsflaadens Værft paa Bremerholm, hvor Flaaden havde sit Leje, og under de paafølgende Konger udvikledes Hovedstadens Handel, hvilket naturligvis medførte Forbedringer af Havneanlægene. Udvidelserne gik i Retning af Opfyldninger paa Fladvandet langs Havnens Sider, hvorved de tidligere Strandgader rykkede tilbage for nye Strandgader, og samtidig rykkede Bolværkerne nærmere ud mod Havnens Dyb.

Medens Byens og Havnens Udvikling hidtil var foregaaet med smaa Skridt, skete der under Chr. IV's 50-aarige Regeringstid en afgørende Forandring, idet ikke alene Byen, men ogsaa Havnen, blev Genstand for saa enorme Forbedringer og Udvidelser, at de kun kan sammenlignes med den rivende Udvikling, der har fundet Sted i vor Tids sidste halvthundrede Aar. Store Havneværker udførtes og Havnens Rammer udvidedes imod Nord ved Anlæg af Skanser, Forløberen for Citadellet, og Toldboden flyttedes fra Bremerholm til den nuværende Toldbods Plads. Paa Slotsholmens Østside anlagdes Børsen og der udgravedes paa begge Sider af denne Kanaler og byggedes Bolværker, ved hvilke Varerne fra Skibene kunde udlosses direkte i de under Børsen værende med stærke Hvælvinger forsynede Pakhuse og Kældere.

Chr. IV's største Værk var dog Anlægget af Christianshavn paa Refshalen paa Amagersiden og paa Opfyldninger af det derværende Fladvand. Anlægget forsynedes med en ydre Befæstning, bestaaende af Volde med Bastioner og Grave. Kanalerne udgravedes, og Fylden oplagdes i Landgrunde, som overlodes til driftige Købmænd, Skibsredere og Skibsbyggere, og snart voksede en ny Bydel op. Til Amagers og Christianshavns Forbindelse med Byen byggedes i Tilslutning til Dæmningen paa Landsiderne en stor Vindebro, for sin Tid et anseligt Værk,

*Ved Børsbroen. De seks Søstre.
Efter Maleri af Soya Jensen.*

oprindelig kaldet „Den store Amager Bro“, den nuværende Knipelsbro. Over Christianshavns Kanal og Voldgraven blev bygget faste Broer. De Rammer for Havnen, som Chr. IV skabte under sin virksomme, lange Regeringstid, svarer meget nær til Havnens Udstrækning lige indtil vore Dage.

I sidste Halvdel af 18. Aarh. med dets glimrende Handelsperiode, da Kongen og Private kappedes i store Handels- og Fiskeriforetagender, havde Skibsværfterne travlt, og der byggedes nye Bolværker. Man indlod sig imidlertid ikke paa Udvidelse af Havnens Rammer, men bestræbte sig for at opmudre Havnen og gøre den dybere. Samtidig anlagdes i denne gyldne Periode en Række vigtige Lagerpladser med deres solide, grundmurede Pakhuse. Paa det tidligere opfyldte Terræn

mellem Toldboden og Kvæsthuset, opførtes Toldbodens Pakhus (nu Kieler Pakhus), Vestindisk Pakhus, gule Pakhus, blaa Pakhus og endelig de mægtige Korntørringsmagasiner, en Række af store Pakhuse, som bidrag til at give denne Del af Havnen den Karakter, som den endnu har.

Efter 1850 sætter en ny Tid ind, og ændrer ganske Havnens Udseende. I Perioden 1865—1880 foretoges en lang Række omfattende Havnearbejder. Saaledes gennemførtes en Uddybning til 6,9 m af den nærmest Havnen liggende Del af Reden, Uddybning til 6,2 m af et 62 m bredt Løb gennem Havnen fra Toldbodbommen til Gasværket, og nye Landdannelser paa Reden og i Havnen ved den ved Uddybnin-

Udsigt fra Kongens Nytorv ned gennem Nyhavn.

gerne indvundne Fyld, ca. 1,8 Mill. m³, hvorved den søndre Del af Refshaleøen opfyldtes og der indvandt Land paa Gammelholm, mellem Knippelsbro og Langebro og i Kalvebodstrand et Areal paa ca. 20 ha, og endelig en Regulering og Forbedring af Havne- og Oplagspladserne samt Havneværkerne, hvoraf fremhæves Udvidelse af Havneindløbet til 40 m, Regulering af nordre og søndre Toldbodplads, Ombygning af Knippelsbro m. m. Det viste sig dog straks efter Fuldendelsen af disse Arbejder, at de tilvejebragte Dybder langt fra var tilstrækkelige, og der vedtoges derfor en ny af Indenrigsministeriet i Januar 1882 approberet Plan, der gik ud paa overalt i den egentlige Havn at uddybe til 6,2 m, at gøre Løbet gennem Inderreden og den nordlige Del af Havnen 62 m bred og 7,5 m dyb, og at bruge Fylden til Fuldførelse af Opfyldningen af Refshaleøen og til Landvinding paa Inderredens Vestside. Til Arbejderne i 1865—89 var der ialt med-

gaaet over 14 Mill. Kr. I 1889 paabegyndtes Uddybningen af en Rende gennem Inderreden og Havnen til Larsens Plads til 8,1 m.

I de første Aar af Aarhundredet opførtes Bølgebryderne mod Nord ved Trekroner, hvorved den gamle Inderred omdannedes til den beskyttede Yderhavn. Længst sydpaa

opførtes i de samme Aar den $2\frac{1}{4}$ km lange Spærredæmning i Kalveboderne i Forbindelse med en Skibsfartssluse til Værn mod den stærke Strøm, som ved urolige Vindforhold satte gennem Havnen. En Forurening af Havnen som Følge af Spærreforanstaltningerne modvirkedes ved Indrettelsen af et nyt Kloaksystem.

Et fra Industrien fremkommet Ønske om Arealer ved Opfyldning af det store Fladvand paa Amagersiden umiddelbart Syd for Langebro foranledigede Landvindingen ved Islands Brygge. Dette Anlæg udvidedes senere og paa Sjællandssiden udbyggedes Sydhavnen ved Anlæg af Enghave Brygge med H. C. Ørsteds Værket og Tegholmen samt Teglværkshavnens Udgravning, hvorved der tilvejebragtes nye Kajpladser med op til 7 m Vanddybde paa Frederiksholms Tegl- og Kalkværkers Jorder. Her anlagdes betydningsfulde Industrieanlæg.

Men det var ikke mindst mod Nord, at Udviklingen skred frem. Ved Hjælp af den fra Boulevardbanens Anlæg fremkomne Fyldmasse tilvejebragtes i Svanemøllebugten et Areal paa 17 ha, som udlagdes til Parkanlæg og Villabygges. Samtidig med de store Frihavnsudvidelser i 1915 og 1920 anlagdes Redmolen med dens Bunkerolielagre, og i de følgende Aar tilvejebragtes

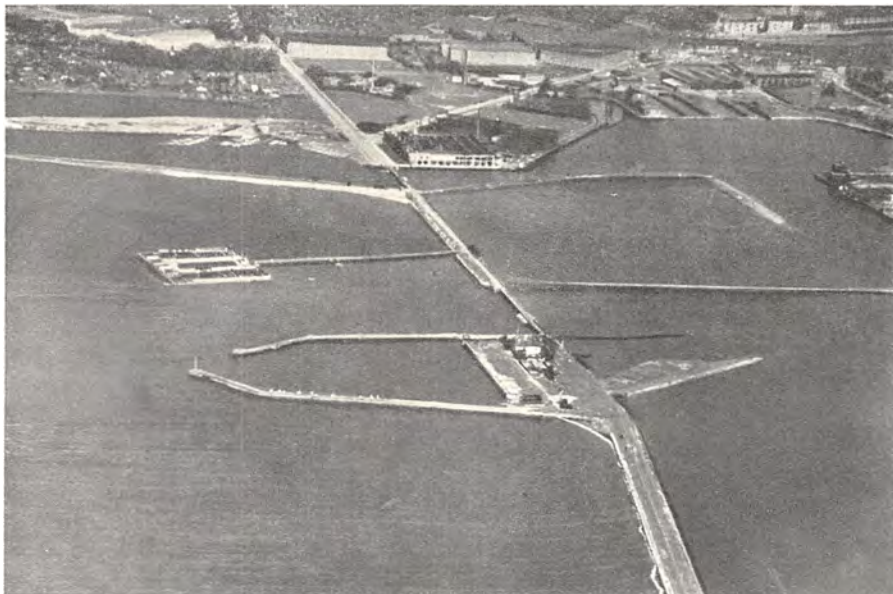
Et Hjørne af Havnen ved Børsen. I Baggrunden Christiansborg og Holmens Kirke.

Kanalen ved Snorrebroen.

Skudehavnen og det nye 10 Meters Bassin. Kalkbrænderihavnen forsynedes med et nyt Løb med Indsejling fra Nord og en ny Kajstrækning anlagdes med samme Vanddybde (6,3 m). Paa Skudehavns Nordvestside anlagdes Benzinhavnen med et 6,3 m dybt Havnebassin. Her findes moderne Lagerpladser med Tanks og Aftapningsanlæg.

Et vigtigt Spørgsmaal saavel for Havn som By har Broforbindelsen mellem Sjælland og Amager stedse været, og da ganske særligt i de sidste Aar, hvor Folketallet for Byens Amagerside stadig er stærkt

Luftbillede af Sydhavnen med den store Spærredæmning. I Baggrunden ses det store Fabriksanlæg, der har rejst sig paa de store Havnearealer. Til venstre Badeanstalten Sønderstrand. Eneret: Nordisk Luftfoto.

stigende. Samtidig har Havns Trafik medført, at Brooplukningernes Tal paa en Snes Aar har fordoblet sig. Den i 1909 opførte Langebro (Drejebro) erstattedes i 1930 med en „Interimsbro“, der dog foreløbig, med sin noget bredere Kørebane, har givet en saa stor Trafiklettelse, at man har besluttet her at udskyde Ombygningsprogrammets Fortsættelse til Fordel for Knippelsbro, hvor den i 1908 opførte Klappbro i 1934 er afløst af en Interimsbro, som snarest atter skal afløses af en ny permanent Bro som et Led i Anlægget af den store Gadeforbindelse Bremerholm—Amagerbrogade midt igennem den indre By.

Den samlede Længde af Bolværkerne i Københavns Havn er bl. a. paa Grund af Kanalerne, forholdsmæssig meget stor, nemlig ca. 36 km. Af denne Strækning er Havnevæsenet Ejer af to Trediedele.

Afstanden fra Bølgebryderne mod Nord til Sluseanlægget mod Syd

er 8,4 km, og hele Havnens Udstrækning mellem Grænserne er ca. 13 km. Vandarealet indenfor Havnens Grænser er ca. 2210 ha, hvoraf ca. 500 ha udgør Bassiner og Sejlløb, medens Resten, heriblandt de store Flakker i Kalveboderne, henligger indtil videre som ubenyttede Vandarealer, et stort Felt for Havnens Udvidelse. De Havnevæsenet tilhørende Landarealer udgør tilsammen ca. 116 ha.

Foruden de store Krananlæg i Frihavnen er Havnen forsynet med faste Kraner langs Kajerne med en Løfteevne fra 5 til 25 Tons. Endvidere har Burmeister & Wain 2 Montagekraner hver paa 100 Tons.

Havneløbet med Knippelsbro og Langebro.

Desuden findes der 3 flydende Kraner med Løfteevne af 40, 45 og 75 Tons. De saavel i Nord som i Syd liggende Kulimportører har 28 hurtiglossende Kraner. Havnen er forsynet med 25 Fortøjningsbøjer og 37 Duc d'Alber til Fortøjning af større Fartøjer.

Havnen er i toldmæssig Henseende delt i 4 Distrikter (heraf Frihavnen med Kalkbrænderihavnen det ene), paa Toldboden oplægges og toldbehandles hovedsagelig det fra Udlandet til Toldhavnen komne Stykgods.

Havnens Udvidelser foretages gerne i dækket Farvand. Tidevandet er kun 7 cm og Bunden bestaar i Almindelighed af Ler og Grus — blød Bund findes ikke —, Omstændigheder som bevirker, at Havneværkerne kan udføres billigt i Forhold til de meget store Udgifter, som saadanne Anlæg almindeligvis kræver.

Den forholdsvis billige Fremstilling af Bolværker i Københavns Havn har medført, at der ikke her som ofte i moderne Havne, gennem-

Nordre Del af Inderhavnen med Larsens Plads og Kvæsthusbroen. (fol. Jonals Co.

gaaende er opført høje Pakhuse med tilhørende Krananlæg bag Kajen til fuld Udnyttelse af denne, men at der, naar undtages det oprindelige Frihavnsomraade, i Stedet for er udført længere Kajstrækninger med billige enetages Skure eller kun Oplægningsplads og uden større Krananlæg, hvilken Anordning i mange Tilfælde giver den mest økonomiske Varetransport. Dette Forhold har sat sit Præg paa Havnen med de mange Kajer og de forholdsvis faa Kraner.

Gennemsnitlig hvert 3. Aar indtræffer der Isvintre, hvor Sundet og Havnen er belagt med Is, men Havnen er forsynet med et kraftigt Isbrydermateriel, der for Tiden bestaar af Isbryderdampskibet „Væde-

Langebros er aabnet for Gennemsejling.

Nordre Toldbod med Havnens Administrationsbygning.

hørende selvejende Institution med egne Finanser, der ledes af en Havnebestyrelse, hvor Erhvervene er repræsenterede, og som bestaar af Overpræsidenten i København som Formand og 16 Medlemmer, som vælges for 6 Aar ad Gangen, og hvoraf 1 udnævnes af Ministeren for off. Arbejder, 1 af Ministeren for Handel og Søfart, 4 vælges af Rigsdagen, 2 af Magistraten, 2 af Borgerrepræsentationen, 2 af Grosserer-Societetets Komite, 2 som Repræsentanter for Skibsfarten og 2 for Industrien, valgte af Hovedorganisationerne for henholdsvis Skibsredere og Industridrivende. Havnevæsenets Drift ledes af Havnedirektøren, som er Chef for Havnens Administration. Afdelingen for Havnepolitiet forestaas af Havnemesteren og Afdelingen for Bygningsvæsenet, herunder 4 Havneingeniører, forestaas af Havnebygmesteren, hvis Embede oprettedes i 1812.

Som selvejende Institution har Havnen sine egne Finanser. I 1933 udviste Driftsregnskabet Indtægter paa 4,9 Mill. Kr. heraf Vareafgifter ca. 2,1 Mill., Fartøjsafgifter ca. 1,0 Mill., Lejeindtægter af faste Ejendomme ca. 1,0 Mill. og Renteindtægt 0,5 Mill. Kr. medens Udgifterne beløb sig til ca. 2,7 Mill. Kr. hvoraf ca. 1,0 Mill. Kr. er Forrentning af Gæld, ca. 0,4 Mill. Kr. Lønninger og Pensioner, og Resten Udgifter til Havnens Drift

ren" med 1800 HK, hvis Virksomhedsomraadenærmest er Sundet, medens Dampbaadene „Grane“, 300HK., og „Asa“, 95HK., bryder Isen i Havnen og Kanalerne.

Den 1. Jan. 1914 traadte Vedtægten for Havnens nuværende Styrelse i Henhold til Lov af 29. April 1913 i Kraft, hvorefter Københavns Havn er en under Ministeriet for offentlige Arbejder hen-

og Vedligeholdelse. Foruden disse Udgifter kommer ordinære Afskrivinger og Henlæggelse til ekstraordinære Arbejder, tilsammen ca. 1,3 Mill. Kr. Driftsoverskuddet beløb sig til 0,8 Mill. Kr., men i ovenstaaende Udgifter er ikke medregnet ca. 1,2 Mill. Kr., som Afdrag paa Havnevæsenets Gæld. Værdierne af Havnens Aktiver (Ejendomme, Anlæg, Kapital) udgjorde i Status ca. 66 Mill. Kr., og dens Laan beløb sig til ca. 19 Mill. Kr.

Havneafgifterne, hvis Takster med Aars Mellemrum ændres efter

Havnens nordligste Del, Kalkbrænderihavnen.

Eneret: Nordisk Luftfoto.

Havnens økonomiske Tarv, deler sig i Afgifter af Fartøjer og af Varer indførte søværts fra Udlandet. Fartøjsafgiften betaler dels en Besejlingsafgift, Afgift A = 15 Øre pr. Ton af Fartøjets Netto-Register-tonnage, og dels Afgift B = 10 Øre pr. Ton losset eller ladet Gods ved Havnevæsenets Bolværker eller 5 Øre ved dets Pæle og Bøjer. Vareafgiftens Takster varierer efter Varernes Art i Henhold til en specificeret Fortegnelse.

Havnens Besejling er almindeligvis stigende gennem Aarene, naar undtages abnorme Forhold, f. Eks. under Verdenskrigen. For Aaret 1934 anføres følgende Trafik: Af Skibe, indkomne til København, var der 24,311 Damp- og Motorskibe (heri ikke medregnet Dampfærgerne til Frihavnen), udgørende tilsammen ca. 6,973,147 Netto-Register Tons, og 380 Sejlskibe paa tilsammen ca. 92,420 Netto-Register Tons, ialt 24,691 Skibe paa tilsammen 7,065,567 Netto-Register T.

Indgaaet Gods var fra Indlandet 723,000 Tons og fra Udlandet 3,861,000 Tons eller ialt 4,584,000 Tons, og udgaaet Gods var til Ind-

landet 509,000 Tons og til Udlandet 686,000 Tons eller ialt 1,195,000 Tons. Den store Forskel mellem Eksporten og Importen fra Udlandet fremkommer ved, at Eksporten hovedsagelig er Landbrugsprodukter, som sendes over Esbjerg og andre Havne, medens Importen hovedsagelig bestaar af Raa-varer, som væsentlig gaar over København.

Under Havnens store Udvikling omkring 1889 opstod Tanken om at oprette et Frihavnsomraade indenfor Havnen. Mange gode Mænd kæmpede for Tanken, navnlig Landmandsbankens Leder, Isak Glückstadt, men ligesaa stærke Kredse med C. F. Tietgen i Spidsen, var Modstandere af Planen. Navnlig Tietgens Modstand overraskede, men man bør, for at anlægge en rigtig Vurdering, huske, at Glückstadt og Tietgen var stejle Modstandere, saa alene det, at Glückstadt var *for* Planen, bevirkede sikkert sit til Tietgens Modstand.

Da Planen om Kielerkanalen blev fremsat, saa Nordsøen derved kom i direkte Forbindelse med Østersøen, blev Københavns Stilling som Stabelplads for Handelen til de skandinaviske og baltiske Lande stærkt truet. Hamborg kunde mulig tilbageerobre sin gamle Stilling paa Københavns Bekostning. Det gjaldt derfor om at komme i Gang og ved Loven af 31. Marts 1891 besluttedes det at bygge Københavns Frihavn paa Terrænet Nord for Kastellet ud over Stubbegrunden, hvis Bundforhold og Jordlag, grusblandet Ler, var særlig velegnet for Opbygning af Havnekajerne og nemme at uddybe. Der var desuden gode Muligheder for senere Udvidelser. Vandarealet frembød ogsaa betydelige Fordele, idet Dybden var fra 3 til 4 Meter og det Fyld, der saaledes skulde udgraves, var nogenlunde svarende til det Kvantum, der skulde anvendes til Opfyldning for de nødvendige Landvindinger.

*W. Jaub,
Havnedirektør.
Kaptajn, Generalkonsul.*

*C. Kjellerup Hansen,
Stifter af Rederifirmaet
C. K. Hansen.*

*E. Maegaard,
Direktør for Dansk Damp-
skibsrederiforening.*

Frihavnsbassinet udgraves ved Haandkraft.

andre, tilsvarende Havneanlæg, at det blev en Fordel i Konkurrencen.

Loven bestemte, at Københavns Havnevæsen skulde anlægge selve Havnen, men Driften skulde overdrages et i denne Anledning dannet Aktieselskab, der skulde opfylde visse Betingelser for at faa den i Loven nævnte Koncession. Havnevæsenet gik straks i Gang med Arbejdet, der fuldførtes i Løbet af $3\frac{1}{2}$ Aar, Bassinerne og Kajindfatingerne opførtes under Tørlægning, og inden Vandet lukkedes ind vandrede Titusinder af Københavnerne ad interimistiske Trapper ned paa Havnebassinernes Bund for at beundre det storstilede Ingeniørarbejde, der her var udført.

Koncessionen udstedtes derefter 27. April 1892.

Havnevæsenet byggede 3 Bassiner, hvortil kom den tidligere byggede Nordre Redhavn. Bassinernes Dybde var fra 9,1 Meter til 7,5 Meter. Det samlede Areal udgjorde 60,7 ha, hvoraf 36,4 ha Landareal og 4,5 ha indtoges af det af Statsbanerne anlagte Færgeleje til Brug for Sverige-Forbindelsen. Det samlede Bolværk var 4119 Meter lang og ud mod Yderreden byggedes den lange Østmole med det lange lave Pakhus, paa hvis Tag man byggede den nu saa yndede Spadserevej som Erstatning for de gamle hyggelige Veje, der blev sløjfede ved det storstilede Anlæg af Kjøbenhavns Frihavn.

I Henhold til Lovens Bestemmelser blev derefter dannet Kjøbenhavns Frihavnsaktieselskab med en Kapital paa 4,000,000 Kroner. Den første Formand var Højesteretssagfører Klubien, men da han døde kort Tid efter overtog Geheimeetatsraad Isak

Fra Frihavnsbygningen i 1892—93.

Glückstadt denne betydende Post, som han varetog med aldrig svigtende Interesse og hans Indsats har sat varige Spor i Frihavens Udvikling, ja, man kan trygt sige, at det er hans energiske Arbejde der har ført Frihavnen frem til den ansete Position, den indtager.

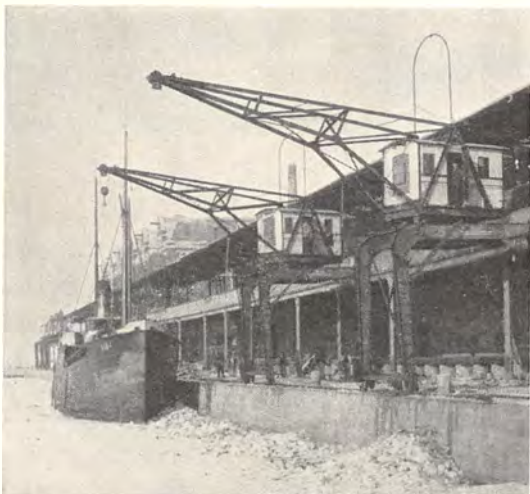
Stadig i Henhold til Lovens Bydende udstedte Ministeriet for offentlige Arbejder en 80-aarig Koncession paa Driften. Herefter paatog Selskabet sig Anlægget af alle tekniske Foranstaltninger for Driften. Anlagde Banespor, byggede Kraner og Pakhuse, oprettede et Elektricitetsværk, der kunde forsyne hele Havnen med Lys og Kraft, ansatte det nødvendige Mandskab til Driften og til Skibenes Losning og Lastning.

Selskabets Bestyrelse bestaar af 2 Medlemmer valgt af Ministeriet for offentlige Arbejder, 2 Medlemmer valgt af Københavns Havnevæsen, medens Aktionærerne vælger Resten. Regeringen har saaledes en ret betydelig Indflydelse paa Ledelsen og dermed paa nærmeste Hold Indseende med, at Københavns Frihavns Selskab vedligeholder saavel hele det tekniske Anlæg, som selve Havneanlægget og Driften.

Til eget Brug opførte Københavns Frihavns-Aktieselskab en Ad-

En Del af det smukke Silopakhus, der har et moderne Sugeanlæg til hurtig Losning og Transport af Kornlaster.

Kraner for Stykgods ved et af Frihavens Pakhuse. Havnen er tillagt med Is, et sjældent Fænomen.

ministrationsbygning indenfor Gitteret ved Søndre Frihavnsvej, desuden byggedes Toldbygningen ved samme Indkørsel, Vagtbygning og paa den 314 Meter lange Pier, Midtermolen, opførtes det monumentale Silopakhus, der rummer 11,000 Tons Korn.

I Løbet af faa Aar viste det sig, at Frihavnen havde en stor Op-gave at løse. Tilslutningen var meget stor, der krævedes stadig tek-

Luftfotografi af Kjøbenhavns Frihavn.

niske Udvidelser for at imødekomme Kravene, men der kom ogsaa den Dag, da Pladsforholdene var ganske umulige. Ved en ny Lov af 10. Maj 1915 vedtoges det at udvide Frihavnsterrænet. Kjøbenhavns Havnevæsen byggede atter selve Havnebassinerne med Kajmurene, medens Kjøbenhavns Frihavns-Aktieselskab anlagde alle de tekniske Driftsmidler og nødvendige Bygninger paa samme Maade som tidligere. Den elektriske Station maatte udvides meget betydeligt, og her anvendtes atter de danske Dieselmotorer, som Frihavnen havde været de første til at anvende, idet den første stationære Dieselmotor i Danmark opstilledes paa Frihavns eget Elektricitetsværk.

Under og efter Verdenskrigen har Frihavnsaktieselskabet forøget Havnens Virkeevne meget betydeligt. Der er bygget flere store Pakhuse, saaledes ved Østmolen 2 moderne Pakhuse efter Havnens egen Konstruktion, hvorefter Kranerne lægger Varerne direkte ind paa

Gulvet i hver af Etagerne samt i Kælderen, et stort Fryseanlæg og flere andre tekniske Forbedringer.

Frihavnen raader nu over en 20 Tons faststaaende Kran, talrige elektriske Kraner fra 1½ til 3 Tons, kørende Dampkraner, der løfter fra 5—8 Tons, 2 Kornelevatorer, bygget efter Bægersystemet med indtil 150 Tons Ydeevne pr. Time, 2 pneumatiske Sugeanlæg med

Frihavnens administrerende Direktør O. Thielsen i sit Kontor.

en Ydeevne af indtil 200 Tons pr. Time samt 1 mindre Sugeanlæg, hvis Maksimalydeevne er 100 Tons pr. Time.

Det danske Kulkompagni har et stort Anlæg med flere moderne kørende Kulkranter.

Pakhusene har et Gulvareal paa ca. 200,000 m² imod 22,000 m² ved Indvielsen, Bolværker og Kajmure har en Længde af 5190 Meter, Bassinernes Vandareal udgør 43,2 ha og Landarealet 52,1 ha.

I Aaret 1933 indgik i Frihavnen 3236 Damp- og Motorskibe paa ialt 2,154,723 Netto reg. Tons og 435 Sejlskibe og Pramme paa 32,377 Netto reg. Tons. I 1895 var de af Toldvæsenet opkrævede Afgifter ialt 288,579 Kroner, men 1931 var dette Beløb steget til over 17 Millioner Kroner, men paa Grund af de mange Vanskeligheder for den mellemfolkelige Handel sank det i 1933 med 2 Millioner Kroner til 15,288,000 Kroner.

Der beskæftiges en stor Arbejdsstyrke i Frihavnen, der er ansat ca. 250 faste Funktionærer. Endvidere har der i de sidste Aar været beskæftiget dagligt gennemsnitlig 350 Havnearbejdere, og dertil kommer en Del Mennesker, der er beskæftiget ved Kraner, Vejning og Kontrol m. m. m.

Skibsfarten.

Hele denne Virksomhed er født af Skibsfarten, den betydelige Faktor i dansk Erhvervsliv, som altfor ofte overses, naar Handels-

D. F. D. S.s Damper Frederik VIII forlader Frihavnen.

balancer m. v. stilles op. Den Krise, der pisker Landene Verden over er ikke en Produktionskrise, men vel snarere en fejl Fordeling af alle de Goder, Naturen med rig Haand har strøet ud over Jorden. Transportmidlerne er Bindeleddet mellem Verdensdelene, mellem Landene, mellem vort Lands mange Øer, Provinsbyer og Hovedstaden.

Skibsfarten er en af de mest betydende Faktorer i dansk Erhvervsliv, og i København findes mange ansete Rederier. Det største er Det Forenede Dampskibsselskab, idet Det Østasiatiske Kompagni er en storstilet Blanding af Handels-, Industri- og Rederivirksomhed, og derfor falder uden for Rammen af de egentlige Rederier.

Det Forenede Dampskibsselskab blev stiftet den 11. December 1866 paa C. F. Tietgens Initiativ, og er Danmarks største og ældste Rederi. Dets Flaade bestod i 1932 af 121 Skibe incl. Bugsermateriel med en samlet Dødvægttonnage paa henved 300,000 Tons, samt 57 søgaaende Lægttere og overdækkede Pramme. Selskabets Kontorflag, det hvide Malteserkors i den blaa Dug, er kendt i alle europæiske og oversøiske Havne.

Selskabets Opgave har i første Række været at skabe Danmark direkte Forbindelseslinier med Udlandet, og dette er lykkedes i en saadan Grad, at Hovedparten af vort Lands Stykgods-Import og Eksport foregaar under D. F. D. S.s Flag. Men samtidig har Blikket været rettet mod at skabe Landets egen Befolkning de bedst mulige Betingelser for Søværts Transport af Passagerer og Gods mellem de forskellige Dele af Øriget Danmark.

Det er ofte hævdet, at et Lands Transportforhold er Udtryk for Befolkningens kulturelle Stade. Holder denne Paastand Stik, maa Danmark indtage en førende Plads blandt de civiliserede Lande. Ikke alene ligger Jernbanelinierne herhjemme tæt som faa Steder i Verden, saa en begejstret engelsk Skribent engang udtalte, at man i Danmark var saa hensynsfuld at forbinde enhver større Gaard med en Jernbanestation, men i Tilslutning til Jernbaneforbindelserne er Landsdelene lænket sammen ved et Net af usynlige Linier, som D. F. D. S.s indenlandske Ruteskibe trækker mellem Hovedstaden og mere end 30 betydende Provinshavne i Danmark.

Det er en ideel Ordning, at den rejsende sent om Aftenen kan gaa om Bord i et af D. F. D. S.s Passagerskibe, sove i en behagelig Køje hele Natten og tidlig næste Morgen vaagne op paa sit Bestemmelsessted, veloplagt til en Dags anstrengende Arbejde eller med en lang Ferie-dag foran sig.

I Selskabets første Aar var ialt 9 Skibe paa tilsammen 1100 Registertons beskæftiget i den indenlandske Rutefart, men allerede i 1891 var Tonnagen steget til ca. 8500, og i 1933 udgjorde Tonnagen 13,621 Tons.

En tilsvarende Udvikling har det beskæftigede Materiel gennemgaaet. De største Skibe, der i Begyndelsen af Halvfemserne anvendtes for Eks. paa Aarhus- og Aalborggruterne var „Kjøbenhavn“ paa 662 Tons og „H. P. Prior“ 554 Tons, medens de nuværende Skibe paa de to Ruter er paa 1600—1900 Tons.

Danmarks særlige geografiske Forhold som Ørige giver stadig omfattende indenrigs Passager- og Fragtfart de bedste Betingelser, og de danske Farvande er altid blevet besejlet i større Udstrækning og hyppigere end noget andet Lands, og faa Rederier rundt omkring har opretholdt, betjent og vedligeholdt saa regelmæssige Ruter som de indenrigske Ruter, Det Forenede Dampskibsselskab befarer. Hver Gang Omstændighederne har talt derfor, er der sket Udvidelser, uden at man først har set paa øjeblikkelig økonomisk Vinding, og kun tilskyndet af eget Krav om, at Adel forpligter, har Det Forenede Dampskibsselskab forstaaet at hævde sig.

Ligesom det er Tilfældet paa de vigtigste af Det Forenede Damp-

skibsselskabs Indenrigsruter, danner den daglige Forbindelse Basis ogsaa for Selskabets nationale Rute Esbjerg—Harwich, der er den hurtigste og behageligste Rejsevej mellem Skandinavien og England. I denne Fart er nu beskæftiget fire nye og moderne Dieselmotorskibe: „Parkeston“, „Jylland“, „Esbjerg“ og „England“, som alle er typiske Repræsentanter for det verdensberømte, danske Skibsbygningsarbejde. De afgaar dagligt — Søndag undtagen — i begge Ret-

D. F. D. S.s Damper „Kong Haakon“ afgaar fra Larsens Plads med Spejdere til en Jamboree.

ninger over Nordsøen paa 22—24 Timer. Titusinder af rejsende benytter hvert Aar denne Rute, og den stadig stigende Passagertrafik maa baade tilskrives den øgede Rejselyst som det stigende Handelssamkvem mellem de skandinaviske Lande og Storbritannien.

Esbjerg—Harwichruten er dog kun een af Det Forenede Dampskibsselskabs Forbindelsesveje mellem Danmark og vor store Kunde mod Vest. Selskabet har siden 1875 drevet en særlig Landbrugs-Eksportfart paa England og derved haft den største Betydning for vore Landbrugsprodukters hurtige og direkte Forbindelse med det engelske Marked.

20 af Selskabets Skibe er beskæftiget i den danske Eksport til Storbritannien og den britiske Eksport til Danmark og Transithandel af britiske Varer til andre skandinaviske Havne.

I 1885 befordrede Det Forenede Dampskibsselskab 29,400 Tons Last til Havnene paa Storbritanniens Østkyst. 15 Aar senere var Eksporten steget til ca. 150,000 Tons og i 1913, Aaret før Verdenskrigens Udbrud, bragte Selskabets Skibe ikke mindre end 264,000 Tons danske Landbrugsprodukter til østengelske Havne. I 1933 transporterede Selskabets samlede Eksportflaade 554,000 Tons Smør, Æg, Bacon, Fisk etc. til de samme Havne.

Passagerer gaar om Bord i Dunkerque.

For at kunne byde Transporten af Landbrugsprodukter de bedst mulige og mest tidssvarende Betingelser, er der i alle Selskabets Eksportbaade installeret Køleanlæg af de mest moderne Typer.

Til Eksporttruterne hører endvidere Esbjerg—Antwerpen—Dunkerque Farten, der blev paabegyndt i 1922 og nu opretholdes med det udmærkede Passager- og Fragtskib „A. P. Bernstorff“.

I Det Forenede Dampskibsselskabs første Aar besørgedes hele Selskabets Udenrigsfart af 9 Skibe paa ca. 700 Tons Lastceevne eller mindre. Nu omfatter den udenlandske Afdeling — bortset fra Landbrugs-Eksporttruterne — i alt 35 Skibe lastende, for Østersøtrafikens Vedkommende, op til 4000 Tons, i Middelhavsarten op til 2200 Tons, og i Amerikafarten op til ca. 12,000 Tons hver.

Det vilde føre for vidt Punkt for Punkt at omtale Selskabets øvrige europæiske Ruter, men Rutenettet omspænder alle betydende Havne i Europa. Blandt det rejsende Publikum er især de glimrende Passagerruter København—Stettin, København—Oslo og København—Vestnorge velkendte.

Paa Island—Færøerne begyndte D. F. D. S. allerede i 1867 Postfarten, og i de forløbne Aar er Rejsernes Antal stadig øget ligesom Skibenes Antal, Størrelse og Fart stadig er vokset.

Baade som Passager- og Fragtruter er Island—

D. F. D. S.s Eksportbaad ved Hays Wharf.

Motorskibet „England“.

Færøfarten et vigtigt Led i Selskabets Virksomhed. Hver 14. Dag afgaar i Sommertiden moderne og komfortable Passagerskibe i den direkte Hurtigrute mellem København—Færøerne og Island, medens Leith—Thorshavn—Reykjavik-Forbindelsen

opretholdes af en særlig Baad. Om Vinteren lægges Farten om, og Islandsbaadene fra København befarer hele Ruten: København—Leith—Thorshavn og de islandske Pladser. I Farten København—Leith—Thorshavn afgaar hver Maaned hele Aaret rundt en særlig Færøbaad „Sleipner“.

Island—Færørutens nyeste Skib er Dieselmotorskibet „Dronning Alexandrine“, der er paa 1850 Tons og har Passagerbekvemmeligheder for ialt 150 Passagerer paa 1ste og 2den Kahyt.

Det Forenede Dampskibsselskabs oversøiske Fart begyndte i 1895 og 3 Aar senere overtog Selskabet den gamle Thingvalla-Linie, der var stiftet allerede i 1880. Det Forenede Dampskibsselskab driver siden da under Navnet Skandinavien-Amerika Linien en regelmæssig og hyppig Rutefart for Passagerer og Fragt mellem København og New York med Ombordtagning og Ilandsætning af Passagerer ogsaa i Halifax. D. F. D. S. opretholder endvidere regelmæssig Rutefart til og fra Boston, Philadelphia, Baltimore, Newport News og Norfolk, samt New Orleans, Galveston og Houston. I Canada anløber Selskabets Skibe foruden Halifax tillige — i Sommermaanederne — Montreal, medens om Vinteren, naar Sejldansen paa St. Lawrencefloden er indstillet paa Grund af Isvanskeligheder, Halifax er Basis for Farten paa Canada. Hos det store Publikum er Skandinavien-Amerika Liniens New York—Halifax Fart den bedst kendte, denne Rute har gennem Aarene formaaet at skabe og bevare et ualmindeligt godt Tillidsforhold til saavel det rejsende

Udsigt over Christianshavn til Kvæsthusbroen.

som det fragsøgende Publikum.—Paa Sydamerika opretholder Selskabet ca. hver 10. Dag Afgang til og fra Buenos Aires, Santos, Rio de Janeiro og Bahia med Anløb af de canariske Øer og Madeira paa Rejsen til Danmark. Denne Fart opretholdes af store og moderne Dampere og Dieselmotorskibe.

Musiksalonen i „Parkeston“ og en Kahyt i „Ydun“.

For et Rederi, hvis Virksomhed i meget stor Udstrækning omfatter Sejlads paa Verdenshavene, med dertil hørende Transport af Varer fra Udland til Udland, er det indlysende, at de Fragtbeløb, der indsejles i denne Forbindelse, kommer Landets Økonomi til Gode som et vægtigt Plus, idet det Beløb, der bliver tilbage efter at Udgifterne i Udlandet er betalt, faktisk er Kapital direkte tilført Landet udefra. En Del af Det Forenede Dampskibsselskabs Virksomhed falder netop indenfor disse Grænser, en anden Gren omfatter Transport af Varer udefra til Hjemlandet eller omvendt og endelig bestaar en tredie Del i Transporter mellem danske Havne indbyrdes.

I alle disse Tilfælde — hvilken Kategori man end regner med —

beskæftiges en Del af Landets Befolkning om Bord i Skibene. Selskabets Flaade bygges og vedligeholdes fortrinsvis i Danmark, hvilket atter betyder Arbejde og Arbejdsløn tilført Landet, og der skaffes en Transithandel med dertil hørende Arbejdsbeskæftigelse derved, at Varer, som transporteres fra den ene udenlandske Havn til den anden af Det Forenede Dampskibsselskab føres over København for Videreforsendelse, medens denne Trafik, hvis Selskabet ikke eksisterede, utvivlsomt vilde glide ad andre Veje — og Danmarks Dør forbi.

I de her anførte Forhold ligger vel den vægtigste Aarsag til, at et Dampskibsselskab af Det Forenede Dampskibsselskabs Dimensioner, maa blive en betydningsfuld Faktor i Landets økonomiske Liv, idet

Dronning Alexandrine“.

„C. F. Tietgen“.

dets Fragtindsejlinger, efter Fradrag af Udgifter til Kulindkøb, Havneafgifter etc. i udenlandske Havne, spredes ud over det danske Samfund og indgaar i Omsætningen i Form af Arbejdsløn, Havne- og Vareafgifter, Folkehyre, Proviantindkøb, Skatter, Reparationsudgifter, Nybygningsafgifter og meget mere.

For med enkelte Tal at søge at paavise, i hvilken Udstrækning Selskabet deltager i Landets indre økonomiske Liv, skal nogle Data nævnes her. I Hyre og til Bispising af de næsten halvfemtusind Mand, der er nødvendige til Bemanning af Selskabets Baade, medgaar aarligt ca. 15 Millioner Kroner. I Arbejdsløn ved Indladning og Losning af Selskabets Skibe medgaar i tilsvarende Tidsrum ca. 5½ Million Kroner.

Nyanskaffelser til Selskabets Flaade kan naturligvis variere fra Aar til Aar, men tager vi t. Eks. de fra 1921 til 1932 forløbne Aar, viser det sig, at Selskabet har overtaget ialt 21 Skibe bygget paa danske Skibsværfter. Anskaffelsessummen for disse Skibe beløb sig til ialt 48 Millioner.

Ved Arbejdet i Land, enten ved Kontor- eller Forvalterarbejde, samt som Bude, Formænd, overordnet Værkstedspersonale, Lagerpersonale, Chauffører etc. er mellem 500 og 600 Mand fast knyttet til Selskabet, foruden at der af Selskabets Pensionskasse ydes Pension og Understøttelse til henved 500 Mennesker aarligt.

Det vil være praktisk umuligt med Tal at paavise, hvor mange Mennesker, der kan siges udelukkende at tjene til deres Ophold ved Det Forenede Dampskibsselskabs Virksomhed. Efter det foreliggende

Jyllandsbaade klar til Afgang fra Kvæsthusbroen.

kan det dog anslaaes, at ca. 8000 Mennesker alene i Danmark har deres Erhverv fra og ved Selskabet.

I det ovennævnte er endda kun nævnt det Antal Mennesker, som ved direkte Arbejde er knyttet til Selskabet, Det Forenede Dampskibsselskab bidrager jo paa mange Maader igennem Indkøb og ved Betaling af Afgifter, Skatter etc. til at medvirke med mange andre Menneskers Erhverv. Ved Porto- og Telegramudgifter, ved Skatter og paa mange andre Maader yder Selskabet sit til at forøge Statens og Kommunernes Indtægter. I Havneafgifter erlagdes saaledes i 1933 alene 1,300,000 Kroner i danske Havne.

Det Forenede Dampskibsselskab har ikke alene haft Blikket rettet mod den indenlandske Trafik, men samtidigt stræbt efter at gøre Danmark større udadtil. Paa Havene kendes ingen hæmmende Grænser, og Selskabets hele Udvikling er et lysende Eksempel paa, at et lille Folk paa Trods af indsnævrede Landegrænser, er i Stand til at løse en verdensomfattende Opgave, naar blot Viljen og Udsynet er til Stede.

*I. A. Kørbing,
Direktør for Det Forenede
Dampskibsselskab.*

*Johan Hansen,
Generalkonsul.
Seniorchef for C. K. Hansens
Rederier.*

*H. A. Hansen,
Skibsreder.
Firma Holm & Wonsild. Direk-
tør for D/S „Myren“.*

Foruden af D.F.D.S.s Skibe befares saavel de danske Farvande som Verdenshavene af mange andre Dampere og stolte Sejlere, der viser det danske Flag. Fra Kiplings berømte Roman, „Lyset der sluktes“, husker man hvorledes Hovedpersonen efter at være blevet blind, sidder ved Stranden og lytter til Dønningen fra Skibet, der drager ud til de fjerne Lande, til de Strande, der var hans Liv, og man føler den knugende Længsel, der sidder i Sindet. Denne Udlængsel, der er i de fleste Menneskers Sind, er den rent umiddelbare Følelse, naar man ser Skibet fortone sig i Horisonten, men for den praktiske Shippingman er det helt andre Tanker, der arbejder.

Han ved nemlig, at Skibets Fart ud i Verden er Transport af Gods, at selve dette Fag er ikke saa lidt af en Videnskab, og at Skibenes Fart er et godt Barometer for Landets Tilstand, ja, har han en romantisk Aare vil han maaske sige, at dette, at vise Flaget i fremmede Havne er den bedste Propaganda for vort Land, thi det bringer Bud om et lille energisk Folk, der tager store Op-gaver op, thi det største af alt, det allerede Vikingerne gjorde, er at drage ud, at sejle ud i Verden og gøre sig den underdanig.

I Forhold til vort Befolkningstal raader Danmark da ogsaa over en meget stor Flaade. I det danske Skibsregister var ved Udgangen af 1933 indregistreret ialt 2060 Skibe paa tilsammen 1,192,438 Brutto Reg. Tons, heraf var de 775 Damp- eller Motorskibe, Resten Sejlere med eller uden Hjælpe-motor. Af disse Skibe var de 21, paa tilsammen 10,693 Brutto Reg. Tons, bygget i 1933 paa danske Værfter.

De 2060 Skibe var fordelt saaledes: 154 var bygget til Passagerer, 1047 som Fragtbaade, 647 var Fiskerfartøjer, 101 Rege-ringsskibe og 111 var beregnet til særlige Formaal.

Skibsfarten mellem danske Havne indbyrdes besørgetes af ialt 57,640 Skibe, hvoraf de 54,660 var danske, medens Skibsfarten i 1933 mellem danske og fremmede Havne besørgetes af tilsammen 36,616 Skibe, hvoraf de 14,640 var danske, men til Gengæld tog disse ca. Halvdelen af Tonnagen.

Hovedparten af Passagertrafikken besørgetes, saaledes som det fremgaar af det foregaaende, af D. F. D. S.s Skibe, men der findes desuden en stor Række Rederier, der arbejder som Trampselskaber, d. v. s. udelukkende eller overvejende beskæftiger sig med Frægtfart. Det er letkøbt at sige, at disse Trampselskaber udelukkende arbejder for Vindings Skyld, selvfølgelig tjenes der store Penge i de gode Tider, men der sættes ogsaa Formuer paa Spil i Nedgangsperioder. Dog sejles der, og derved tjener disse Selskaber en Idé, idet der ved Be-sejlingen af fremmede Havne sluttes Forbindelse med Danske i Ud-landet eller med danskvenlige Handelshuse, hvorved der knyttes nye Baand til Gavn for Nationen.

Landets ældste Tramprederi, der rangerer med Verdens betydeligste, er Firmaet C. K. Hansen. Dette Firma er oprettet i 1856 af daværende Pakhusforvalter Christian Kjellerup Hansen, der boede i en Ejendom, der laa foran den nuværende Cafe „Lumskebugten“. Det var i Be-gyndelsen Kulhandel, der beskæftigede Firmaet, men snart blev Rederivirksomheden dominerende. Der stiftedes efterhaanden flere Dampskibsselskaber, der i 1917 sammensluttedes under det i 1883 stiftede Dampskibsselskabet „Dannebrog“, der som Skorstensmærke førte vore nationale Farver. Længe holdt Firmaet til i de gamle Lokaler paa Toldbodvej, men til Slut var der ikke mere Albue-rum, og med Vemod flyttede Firmaet til den store monumentale Ejendom, Amaliegade 35, hvor hele den omfattende Virksomhed har til Huse.

Ledelsen er stadig i Hænderne paa Ætlingerne af den gamle, stoute C. K. Hansen. Tredie Generation, den meget kunstinteresserede Gene-ralkonsul Johan Hansen, er nu Seniorchef. Ikke alene for sit Firma, men for hele Skibsfarten, ja, for hele vort Erhvervsliv, har Johan Han-sen været sit Land en god Mand, der paa mangfoldige Omraader har stillet sin Arbejdskraft til Raadighed for mange Opgaver — og altid evnede Johan Hansen at sætte Sagen først, Personerne i anden Række.

Foruden Seniorchefen er Skibsreder Willie C. K. Hansen og Knud Hansen samt afdøde Robert Hansens Svingersøn, Skibsreder Chr. Har-hoff, optaget i Ledelsen af Selskabet.

Gennem mange Aar arbejdede engelske Rederier efter Princippet: Forny Skibene hurtigst mulig. Man sejlede derfor til uden smaaligt Hensyn til Vedlægholdelse, men den dygtige Sømand, der forstod sit

Kram, saa heri sin Fordel ved at købe en billig engelsk Baad, som efter et Værftsbesøg var en udmærket Damper, der kunde indsejle gode Penge i mange Aar, naar den blot blev ordentlig vedligeholdt. Ad denne Vej er i Tidernes Løb opstaaet mange danske Tramprederier.

I det følgende omtales i kronologisk Orden en Række Rederier.

Den ældste Dampskibsforbindelse i Danmark er København-Malmö, idet Danmarks første Damper indsattes paa denne Rute i 1828. Det var en morsom Sejlads, idet Afgangssignalet var et Kanonskud, da Dampfløjten endnu ikke var opfundet. Havnevæsenet i Malmö gjorde Ophævelser over Skyderiet, hvorfor de svenske Blade ironisk foreslog helt at forbyde Damperens Indsejling, da det jo ogsaa var forbudt at tænde Baal om Bord i Skibene. Og uden Baal kunde Caledonia ikke sejle! Der blev i Aarenes Løb en haard Konkurrence om Ruten Køben-

„Øresund“s Skibe ved Kajen i Havnegade.

havn—Malmö, en ren Farce, hvor Passagererne fristedes med gratis Frokost og Snaps om Bord. Det endte da ogsaa med et Nederlag for flere Selskaber, men en af de Mænd, som havde sejlet paa Farten, nemlig Kaptajn J. Krogh, der havde ført den gamle Damper Gefion, forstod, at med streng, gennemført Økonomi var der Penge at tjene, men i Samarbejde med Svenskerne. Han fik endelig i 1900, sammen med Grosserer J. Prahl, dannet Dampskibsselskabet Øresund, som overtog samtlige Skibe og Materiel paa Ruten. Halvdelen af Skibene skulde sejle under svensk Flag, men Hovedkontoret blev i København. Ruten er nu i god Drift, Materiellet moderne og godt. Dampskibsselskabet Øresund ledes siden 1926 af den tidligere Skibsreder M. Suenson.

Etatsraad L. H. Carl begyndte sin Rederivirksomhed i 1867 med Damperen Danmark. Senere stiftede han flere forskellige Rederier, indtil hele Virksomheden fra 1895 samledes i det af Sønnen Martin Carl stiftede Dampskibsselskab Heimdal, der ejer 6 Dampere paa ialt 14,550 Tons Dødvægt, som væsentlig er beskæftiget i Udenrigsfart. Selskabet ledes stadig af den Carlske Slægt, idet Rederen er Hans P. Carl, der har optaget Broderen, Axel Carl, i Firmaet.

Dampskibsselskabet Norden er stiftet af en stout Mand der ikke, som saa mange andre, veg for C.F. Tietgen, hvis Modstander han var. Mads Holm var Sømand og Skibstømrer, Udlandet tog hans Virke gennem mange Aar, han kom hjem omkring 1870 med en smuk Formue og startede midt under den fransk-tyske Krig i 1871 Dampskibsselskabet Norden, der udvidedes i et ret hurtigt Tempo. Mads Holm brugte sine Skibe haardt, og da Peter Brown overtog Ledelsen efter Mads Holms Død, trængtes der til Fornyelse over hele Linien. Ved fornuftige Udskiftninger og gennem Nybygninger fik Direktør Brown Nordens Flaade bragt op paa 11 ret store Skibe paa tilsammen 30,000 Tons. Sønnen P. Brown jun. overtog efter et Ophold i Udlandet Ledelsen af det gamle Firma, der stadig har udvidet sin Flaade, bl. a. ved at være det første Selskab, der benyttede Motordrift i en stor Trampbaad, idet de i 1923—24 og 26 byggede Dampere alle er forsynet med Motordrift. Det største af Skibene er paa 9000 Tons.

Dampskibsselskabet Myren er stiftet af Firmaet Holm & Wonsild, der oprettedes i 1878 af Skibsmæglerne Ulrik Holm og V. L. Wonsild. I 1892 blev Skibsmægler Chr. Sass (død 1929) Medejer af Firmaet, senere Skibsmægler Marius Nielsen; derefter Skibsmægler Otto Prip, og nu ejes Firmaet af Skibsreder H. A. Hansen, der har arbejdet i Firmaet siden 1898. Firmaet stiftede Dampskibsselskabet Myren i 1891 med en enkelt Damper paa 450 Tons, medens Flaaden i 1935 tæller 10 Skibe paa tilsammen 32,885 Tons Dødvægt. En rivende Udvikling og et stadigt Initiativ har kendetegnet Udviklingen indenfor Holm & Wonsild, hvor man arbejdede efter det gamle engelske Ord: The early bird catches the worm. Firmaet var det første i Danmark, som paabegyndte Tankskibsfart, men trods

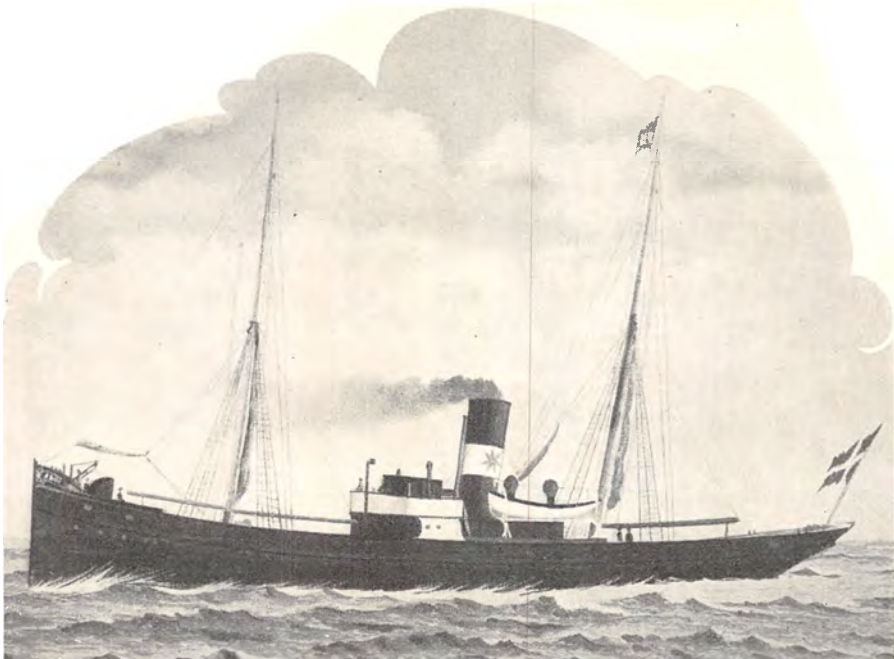
*D. Lauritzen,
Konsul.
Indehaver af D/S J. Lauritzen.*

*J. O. Normann,
Direktør for Det Forenede
Dampskibsselskab.*

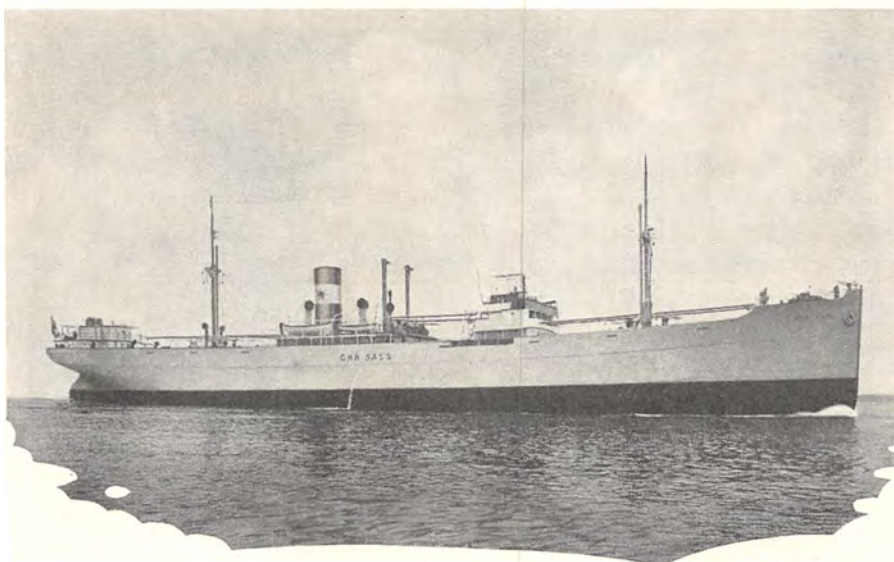
*R. A. Robbert,
Skibsreder.
Direktør for Det Dansk Norske
Dampskibsselskab.*

„Myren“s første Skib, S/S „Anna“, 450 Tons d. w., bygget 1891.

den hele moderne Indstilling, hvor alt tages i Betragtning, har Firmaet stadig tilhuse i de gamle Lokaler, hvor den ægte maritime Luft findes. Traditionen holdes i Hævd.

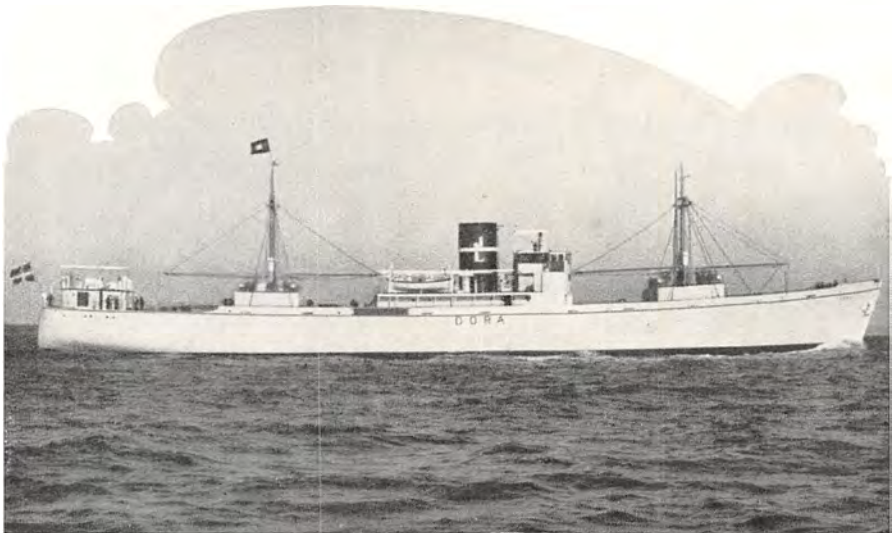
Firmaet J. Lauritzen stiftedes den 15. April 1884. Indtil Krigen bestod Flaaden af almindelige Fragtdampere, som var beskæftiget i

„Myren“s seneste Skib, M/S „Chr. Sass“, 7170 Tons d. w., bygget 1930.

Frugtfarten fra Spanien, samt i Nord-Østersøfarten, og den bestod da af ca. 35 Dampere.

Efter store Tab af Skibe under Verdenskrigen solgtes de resterende Skibe, og Selskabet tog fat paa Genopbygningen af Flaaden, saaledes at Selskabets Flaade er af forholdsvis ny Dato. Rederiets Speciale har efterhaanden udviklet sig til at blive Transport af letfordærlige Varer, som kræver særlig omhyggelig Pasning. Siden 1929 har Rederiet ved danske Værfter bygget 15 specielle Frugtbaade, som er forsynet

M/S „Dora“, tilhørende J. Lauritzen, 2500 Tons dw., bygget 1934.

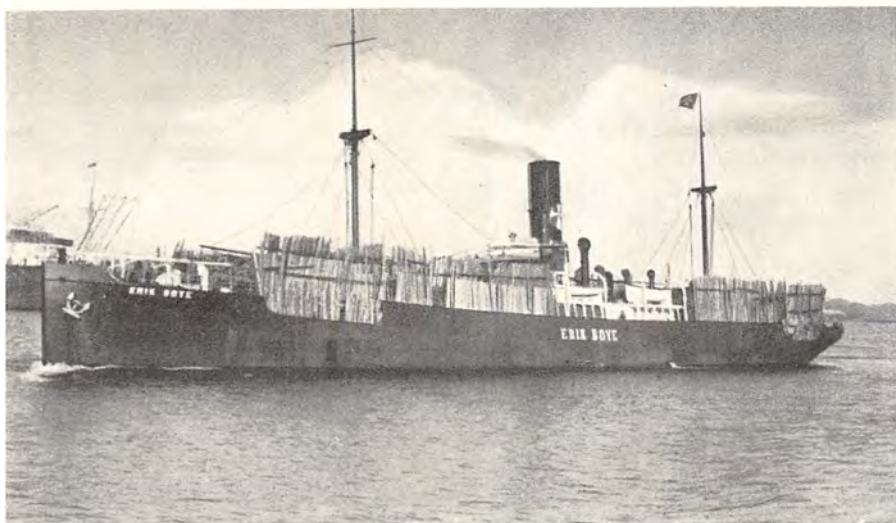
med Frysemaskineri. — Disse Baade er beskæftiget i Farten fra Vestindien, Sydafrika, Vestafrika og Sydamerika med Bananer, Æbler og lignende Kølerumslast paa Fart til Europa eller Nordamerika. Rederiet driver desuden forskellige regelmæssige Linier mellem Italien og England og Italien—Østersøen, foruden visse meget store Kontraktlinier fra Finland til forskellige vesteuropæiske Destinationer. — Af oversøiske Linier har Rederiet en Linie med Bananskibe fra Vestindien til Frankrig, paa hvilken Rute 4 Dampere er beskæftiget. Desuden oprettholder Rederiet en Linie fra Sydamerika til Nordamerika med Frugt i Kølespace, samt fra Brasilien til Europa, ligeledes med Køledampere.

Flaaden bestaar for Øjeblikket af 43 Skibe.

Dampskibsselskabet Torm blev stiftet i Januar 1889 af daværende Kaptajn D. Torm og Kaptajn Chr. Schmiegelow med en Aktiekapital paa Kr. 212,000 og med en Damper paa 1350 Tons dw. I de følgende Aar arbejdede Selskabet sig støt fremad og forøgede efterhaanden sin Flaade, dels ved Nybygninger og dels ved i 1912 at overtage Dampskibsselskabet „Botnia“s Skibe, saaledes at Selskabet i 1914 ved Kri-

gens Udbrud var naaet op paa en Flaade af 12 Dampere paa 22,750 Tons. Under Krigen mistede Selskabet 5 Dampere ved Torpedering og Minesprængning, og en gammel Damper solgtes, saaledes at Selskabet ved Krigens Afslutning kun havde 6 Dampere tilbage. I de følgende Aar blev Selskabets Flaade forøget og fornyet, og bestaar nu af 23 Skibe og 1 under Bygning med en Dødvægttonnage paa tilsammen ca. 55,000 Tons.

I Slutningen af 1907 døde Kaptajn Torm, og i hans Sted valgtes som korresponderende Reder C. Kraemer, der tiltraadte 1. Januar 1908, medens Direktør i Ø. K., Kaptajn Chr. Schmiegelow, blev Selskabets Formand. I 1922 fratraadte Skibsreder C. Kraemer Posten som

„Vendila“s D/S „Erik Boye“, bygget 1924, 4130 Tons dtv.

Reder for Selskabet og afløstes af de to hidtilværende Prokurister A. Schmiegelow og Axel Kampen, som er de nuværende Redere for Selskabet.

Dampskibsselskabet Vendila ledes af Rederifirmaet Svendsen & Christensen, der er oprettet i 1897 af Kaptajn J. T. Svendsen og Befragter Hans Christensen. Gennem Aarene har Firmaet arbejdet med forskellige Dampskibsselskaber, navnlig med Trælaster fra Østersøegnene og om Vinteren i Fart paa Middelhavet, Afrika, Vestindien, Amerika og Canada. Transport af Jordnødder fra Senegal og Gambia har Rederiet siden sin Start ogsaa deltaget i med en ret betydelig Tonnage.

Ved en klog Økonomi har Selskabet klaret sig godt i de daarlige Perioder og indtjent mange Penge i de gode Dage under Boerkrigen og Verdenskrigen. Skibene er bogført til rimelige Priser, og et sundt Nybygningsprogram er gennemført i de senere Aar.

Rederifirmaet ejer ialt 9 Skibe paa tilsammen ca. 36,500 Tons Dødvægt, alle førende et rødt Skjold med det hvide Malteserkors paa den sorte Skorsten. — Siden 1902 er Skibsreder Hans Christensen Eneindehaver af Firmaet.

Dampskibsselskabet Dania er stiftet i 1900 af Chr. Andresen i Forbindelse med Konsul Lauritzen og Direktør Heilbuth. Man begyndte med to mindre Fartøjer, foretog derpaa en Række Udvidelser, og i 1935 tæller Selskabets Flaade 8 Skibe paa tilsammen 12,000 Tons. Selskabets Reder er belgisk Konsul Chr. Andresen.

„P. M. Damm“ tilhører Rederiet „Vendila“, 4965 Tons dw., bygget 1930.

En anden kyndig Shippingman er Generalkonsul A. N. Petersen, der leder Det Dansk-Franske Dampskibsselskab, som oprettedes i den daarlige Fragtperiode ved Aarhundredets Begyndelse. Generalkonsulen overtog Ledelsen i 1909 og førte dette oprindelig lille Rederi frem til en anset Position, der nu tæller 10 Dampere, der er byggede efter et bestemt Program som Motorskibe paa 5500 Tons Dødvægt. Fra mere end trange Aar har A. N. Petersen, i hvis Slægt der er maritime Traditioner, ført Dansk-Fransk Dampskibsselskab frem til en betydende Stilling og samtidig evnet at bestride en Række Tillidshverv indenfor maritime Kredse.

Skibsreder Marius Nielsen hører til de mere kendte Shippingmen; han var i mange Aar Medindehaver af Firmaet Holm & Wonsild og startede i 1904 og 1905 Dampskibsselskaberne „Progress“ og „Gefion“. Efter 23 Aars Virksomhed i Holm & Wonsild, startede Skibsreder

S/S „Robert“ bygget 1924, 1980 Tons dw., tilhører D/S Progress.

nu har en Flaade bestaaende af 26 Skibe. — Sønnen, Skibsreder Hugo Marx-Nielsen er efter en alsidig Uddannelse i Ulandet indtraadt i Firmaet, der bærer Navnet Marius Nielsen & Søn.

I 1912 stiftede Skibsreder A. P. Møller Dampskibsselskabet Svendborg sammen med sin Fader, Kaptajn P. Mærsk Møller. Det fulgtes af Dampskibsselskabet af 1912; senere kom Dampskibsselskabet af 1929 til og det energisk ledede Rederi raader i 1935 over en Flaade, der tæller 46 Skibe paa tilsammen 267,216 Tons dw. Skibsreder A. P. Møller var den første her i Landet, der byggede Motor-Tankskibe, ialt 5 Baade paa op til 12,750 Tons dw.

I 1912 stiftedes Dampskibsselskabet Orion af Generalkonsul C. P. Jensen med en meget lille Kapital, der imidlertid voksede ret hurtigt til 7 cifrede Tal sammen med Flaaden. Direktør Otto Jelstrup overtog senere Ledelsen og i Aaret 1935 sejler Selskabets 3 Dampere paa tilsammen ca. 12,000 Tons dw. væsentlig i Nord- og Østersøfarten.

Tre Aar senere stiftedes Rederiet Orient som et stort Tramprederi med en Kapital paa 10 Millioner Kr., hvoraf Østasiatisk Kompagni overtog Halvdelen. Orient overtog en Række af Ø. K.s Dampere, hvis Gennemsnitsalder kun var godt 4 Aar. Et af Selskabets store Skibe, Motorskibet Victoria, paa 8200 Tons dw., strandede 1934 og det store Motorskib Bolivia paa 10,470 Tons dw. solgtes, hvorefter Orient, hvis Skibe væsentlig sejler i time charter, raader over en Flaade paa 5 Motorskibe og 1 Turbinedamper paa tilsammen 53,240 Tons dw. Der er i 1935 bestilt en Nybygning, et Motorskib paa 8250 Tons dw. hos Nakskov Skibsværft.

En af D/S „Ursus“'s Skibe med Træløst.

I September 1916 stiftedes Det Dansk-Norske Dampskibsrederi med en Kapital paa 4,250,000 Kroner, og det er ganske morsomt at se, hvor let, det var at faa Penge i denne dog saa nære Tid, idet den udbudte Kapital blev overtegnet 500 Gange! Rederiet har ført en meget omskiftelig Tilværelse og er stadig ledet af Skibsreder R. A. Robbert, der ved Aarhundredskiftet gik i en god Skole ved P. Bornholdt & Co.s Filial i det daværende St. Petersburg. 1935 sejler Selskabet kun med een Damper, Niels F. Finsen, bygget 1904 paa 3100 Tons dw.

Skibsreder Andreas Christensen startede sit Rederi, Dansk-Engelsk Dampskibsselskab i 1923 ved at købe alle Rødbyhavns Skibe mod kontant Betaling. Det var en Mand med gammel Sømandstradition, der her tog Initiativet, idet Andreas Christensen er Søn af den kendte Reder Alfred Christensen, hvis Firma videreførte Rederiet. Foruden at være Agenter for en Række udenlandske Rederier, bl. a. den kendte Goole Linie, har Selskabet selv 7 Skibe i Søen paa tilsammen godt 20,000 Tons dw.

Dampskibsselskabet Ursus er stiftet i 1923 og deltager navnlig i Østersøfarten med Trælast. Det ledes af den kendte Shippingman, Direktør C. Boeck-Hansen, der selv har faret mange Aar paa Havet. Rederiet ejer to Dampere, Erik B. og Henning B. paa tilsammen godt 6000 Tons dw.

Det vil blive baade for trættende og ret ensformigt vedblivende at gennemgaa de forskellige Rederier, men der findes endnu en Række, der væsentligt arbejder i time charter, og nogle mindre Rederier, der sejler i Rutefart, dels til Island og Færøerne, dels til en Række Provinshavne med Stykgods og til de forskellige Øer, der er saa talrige i vort Land.

Mange af disse Rederier, der saaledes besjeler Øerne, er omtrent den eneste Traad,

*A. P. Møller,
Skibsreder.
Leder af flere Rederier, Bjer
af Odense Staalskibsværft m.fl.*

*Herm. Hansen,
Skibsmægler.
Petersen, Møller & Hoppe.*

*C. E. Silfverberg,
Kaptajn, Direktør.
Em. Z. Schwitzer.*

der knytter Øen og dens Beboere til Omverdenen. Inden Radioavisen udsendte sine Nyheder gennem Æteren, var Skibets Ankomst samtidig Budbringeren om Begivenhederne ude i den store Verden. Som typisk Eksempel skal der fortælles om eet af disse Selskaber, Rederiet Anholt, der genoptog den regelmæssige Besejling af Ruten København—Anholt—Grenaa—Æbeltoft, som D. F. D. S. opgav i 1921. Selskabet ejer nu 4 Skibe, alle med Motordrift, besejler regelmæssig en Række jyske Havne og Nykøbing Sj. og holder den nævnte Post- og Passagerrute regelmæssig i Gang.

Billeder fra Øen Anholt og et Par af Rederiet Anholts Skibe, der opretholder Forbindelsen.

I denne Forbindelse bør ogsaa nævnes Det Forenede Buserselskab, der er stiftet i 1869 i den Hensigt at foretage Bugsering og Vandforsyning i Københavns Havn og Red. Det beskæftiger i 1935 10 Bugserbaade og 4 Vandbaade, og er fra et af sine Vandforsyningssteder i Stand til at levere 230 Tons Vand pr. Time.

Af en hel anden Art er Selskabet Em. Z. Svitzers Bjergnings-Entreprise, idet dette Selskab ikke driver Rederivirksomhed, men er det store, berømte Redningskorps paa Søen, der træder til hver Gang et Skib er i Havsnød. Det er stiftet 1833 og har i de forløbne over 100 Aar udført mange dristige og farlige Bjergningsarbejder. Af Redningsdampernes Besætninger kræves meget Mod, Snarraadighed og Konduite. Dansk Sømandsaand har altid været smukt repræsenteret under det Flag, der føres af Svitzers Baade, enten i hjemlige Farvande eller ude ved fjerne Strande.

Den svenske Damper „Manfred“, strandet paa den farlige jyske Vestkyst, blev reddet af Svitzers Redningsdamper „Garm“.

Da det er af største Betydning at skabe en dygtig, dansk Sømandsstand, er der gennem Tiderne gjort meget for at uddanne ganske unge Mennesker, med Lyst til Søen, som dygtige Navigatører. Statsskoleskibet „Danmark“ løser denne Opgave i Henhold til Loven af 23. Marts 1932. Det Skib, der byggedes ved Søfartsministeriets Foranstaltning i

Statsskoleskibet „Danmark“ for fulde Sejl.

*V. L. Lorck, Kommandør,
Navigationsdirektør, R. D.M.
Fmd. i Best. f. Statens Skole-
skib Danmark fra 1932.*

*Henrik Gether, Skibsreder,
Generalkonsul, R. Direktør i
Dampskibsselskabet Orient.*

*Fred. Böhm,
Direktør,
Generalkonsul for Østrig.*

Henhold til denne Lov, løb af Stabelen den 19. December 1932 og fik Navnet Danmark.

Det er rigget som Fuldskib med dobbelt Mærsejl, enkelte Bramsejl og Røjler. Sejlens Areal udgør 1636 m² og Skibet har desuden en Hjælpemotor paa 250 HK. Der er to gennemgaaende Dæk, Hytte og Bak og dobbelt Bund i hele Skibets Længde. Paa Banjerdækket er der 3 Rum, forbundet med vandtætte Døre og med Plads til 40 Elever i hvert Rum.

Skoleskibet administreres af et Bestyrelsesraad paa 7 Medlemmer med Navigationsdirektør, Kommandør Lorck i Spidsen. Skoleskibets Opgave er at uddanne dygtige Styrmande til den danske Handelsflaade og som Elever antages unge Mænd i Alderen 15—18 Aar, idet det dog kræves, at disse har sejlet før, mindst 4 Maaneder.

Danmarks første Øvelsestogt begyndte den 30. Juni 1933 og foregik i de hjemlige Farvande og den 9. September samme Aar gik Skibet ud paa sit store Vintertogt til oversøiske Havne, hvorunder det viste sig som et fortrinligt Skoleskib. Eleverne undervises i alle faglige Ting, som Styring, Navigation, Motorlære og almindeligt Sømandsskab samt i Regning, Dansk, Engelsk, Sundhedslære og Gymnastik, saa det er fri-ske, dygtige Gutter, der gaar fra Borde.

Skibsfarten har en Række Organisationer, der varetager de forskellige Opgaver, der kommer til at foreligge. Enheden for disse Organisationer er det i 1927 oprettede Søfartsraad, hvis Opgave er at virke vejledende for Statsmagten og overvaage, at denne varetager Standens Interesser paa bedst mulig Maade. Søfartsraadets Formand er Skibsreder H. A. Hansen, der desuden er Formand for den i 1884 oprettede Dansk Dampskibsrederiforening.

Medlemmer af Dansk Søfartsraad er desuden Dansk Sejlskibsrederiforening,

*Dansk Dampskibsrederiforenings Ejendom i Amaliegade 33
og et Interiør af den store Mødesal.*

*H. P. Hagelberg,
Kaptajn, R. D.
Formand for Alm. dansk
Skibsførerforening.*

*H. J. Christiansen,
Styrmand, R. D.
Formand for Dansk Styr-
mandsforening.*

*Th. P. Funder,
Navigationsskolebestyrer.*

Dansk Sejlskibsrederiforening for mindre Skibe, Den almindelige danske Skibsførerforening, Københavns Skipperforening og Foreningen til Søfartens Fremme.

Dansk Dampskibsrederiforening er stiftet for at varetage Standens Interesser til alle Sider. Den fører derfor alle Forhandlinger med de faglige Organisationer om Bemandings- og Lønvilkaar, med Regeringen om de mange Problemer, der opstaar under de forskellige Konjunkturer. Foreningen har været medvirkende ved Oprettelsen af The Baltic and international Maritime Conference, hvis Opgave er at forbedre Certepartibetingelserne, Lastnings- og Losningsforholdene i de forskellige Havne, og i Samarbejde med Grossererersocietetet gav Foreningen Stødet til Oprettelsen af Ministeriet for Handel og Søfart.

I 1920 rejste Rederiforeningen det smukke Monument paa Langelinie til Minde om de Søfolk, der omkom under Verdenskrigen. Paa Soklens Rand findes indhugget Navnene paa de 648 Sømænd, der under Udøvelse af Fredens Gerning blev Krigens Ofre.

Rederiforeningen ejer den smukke Ejendom i Amaliegade 33, som blev taget i Brug i Efteraaret 1922, og foruden Kontorer og Læseværelser blandt andet indeholder en smuk Mødesal.

Foreningen til Søfartens Fremme er stiftet 1844. Den yder Tilskud til forskellige maritime Undervisningsanstalter og ejer Københavns Navigationsskole, der under Bestyrer Th. P. Funders Ledelse afholder forskellige Eksaminer af maritim Art. Foreningen udøver desuden en Del velgørende og understøttende Virksomhed. Kontreadmiral Frederik Cold er Foreningen Formand.

Den almindelige danske Skibsførerforening blev stiftet 1874, og omfatter alle Skibsførere. Foreningens Opgave er at

varetage Standens Interesser, hvilket har vist sig at være ret nødvendigt ved Fastsættelsen af Løn- og Ansættelsesforhold for Skibsførerne.

Samtidig har Foreningen virket som et Værn for Skibsførernes Stilling overfor Lovgivningsmagt, Reder og Mandskab. Den er ved sin Formand repræsenteret i Søfartsraadet.

Dansk Styrmandsforening, stiftet 1907, har tilsvarende Formaal at varetage som Skibsførerforeningen og er Styrmændenes officielle Repræsentation i Forholdet overfor Arbejdsgivere og Myndigheder. Til Foreningen er knyttet et Hjælpefond og en Løsøreforsikring, og Foreningen er Medejer af Navigatørernes Bibliotek og Navigatørernes Hus.

Burmeister & Wains Skibsværft paa Refshaleøen set fra Flyvemaskine.

Trods den store Skibsfart, der udgaar fra København, findes der kun eet Skibsværft, men til Gengæld er dette en fremragende og mangesidet Industrivirksomhed.

Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri begyndte i 1843 som et lille Maskinværksted, der i 1846 fik den unge Polytekniker, C. C. Burmeister, som Medindehaver. I en Aarrække var Virksomheden hovedsagelig baseret paa Bygning af Skibsdampmaskiner, hvortil i 1851 sluttede sig en Skibsbygningsvirksomhed. Paa dette Omraade fandt Burmeister i den daværende Underdirektør ved Orlogsværftet, Englænderen William Wain, en kyndig Medarbejder. Efterhaanden som Skibsbyggeriet fordrede større Plads end der kunde skaffes paa Arealerne paa Christianshavn, viste det sig nødvendigt at skride til en betydelig Udvidelse, og denne fandt Sted i 1872, ved hvilken Lejlighed

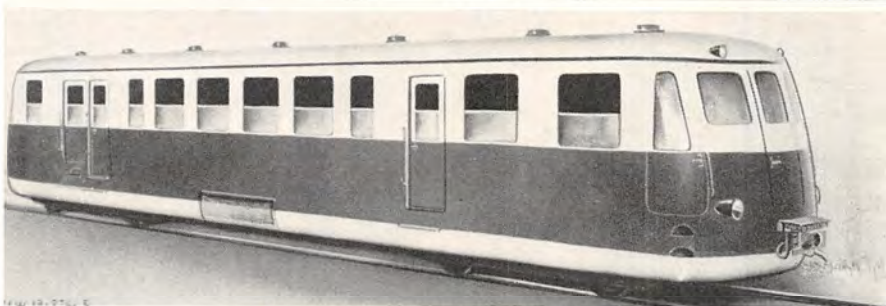
Firmaet, under C. F. Tietgen's Førerskab, overgik til Aktieselskab. Derefter byggedes Skibsværftet paa Refshaleøen, og Maskinfabrikken paa Christianshavn udvidedes betydeligt for at kunne tilfredsstille Værftets Krav til Maskiner.

Naar man nævner Burmeister & Wain, sætter man uvilkaarligt et andet Navn i Forbindelse hermed, nemlig „Diesel“. I 1897 traadte Burmeister & Wain under Ledelse af den daværende Maskindirektør Ivar Knudsen i Forhandling med Opfinderen, Dr. Rudolf Diesel, om Overtagelse for Danmark af Patenterne for Fremstilling af Diesel-

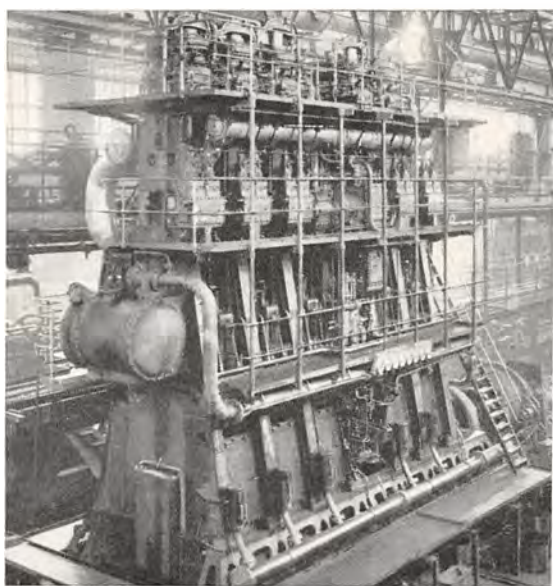

Burmeister & Wain's Maskinfabrikker paa Christianshavn.

motorer. I Januar 1898 blev Kontrakten underskrevet og en Udvikling uden Lige i dansk Industris Historie paabegyndt. De Patenter, Firmaet overtog, sikrede Burmeister & Wain Eneretten til Bygning af Dieselmotorer i Danmark, men inden Motoren fik sin endelige Form, saaledes at den kunde føres frem paa Markedet som en driftssikker og økonomisk Motor, gennemførtes utallige og kostbare Forsøg, som stod paa i en Aarrække. Firmaet gjorde her en betydningsfuld Indsats og skabte en Motor, der vandt stærkt Indpas paa Elektricitetsværkerne Landet over. Endnu var der kun Tale om relativt smaa Motorer, idet den største Motor, der blev bygget i 1904, var paa 160 HK., men Udviklingen skred stadig frem og større og større Motorer byggedes. I Aarene 1909—10 blev Spørgsmaalet om Dieselmotorens Anvendelighed til Fremdrift af store søgaaende Skibe aktuelt, og takket være Etatsraad H. N. Ander-

Burmeister & Wain bygger mange Diesel-Elektriske Lokomotiver. Øverst ses et saadant Lokomotiv paa 450 HK., leveret 1929 til D. S. B., og under dette en moderne Motorvogn, hvoraf der i 1935 leveres 5 Stk. til de spanske Jernbaner.

sens Fremsyn, kom den Dag, hvor Verdens første store, søgaaende Motorskib „Selandia“, bygget paa Refshaleøen og fremdrevet af to i Maskinværkstederne paa Christianshavn byggede Dieselmotorer paa tilsammen 2500 HK., gik ud af Københavns Havn paa Vej til Østen. Hermed

Til venstre en 2-takts dobbeltvirkende Marinemotor, som er installeret i Ø. K.s nyeste Motorskib „Jutlandia“. Der er 2 Motorer med ialt 8000 HK., der giver Skibet en Fart af 17 Knob.

*C. A. Møller,
Ingeniør, R.
Adm. Direktør for Burmeister
& Wain.*

*Hans Bløche,
Dr. techn., R. D.M.
Maskindirektør for Burmeister
& Wain.*

*A. Houmøller,
Ingeniør.
Direktør i Burmeister & Wain.*

var Dieselmotorens Anvendelighed til Fremdrivning af Skibe bevist, og de store Rederier Verden over, fulgte i Det Østasiatiske Kompagnis Fodspor. Takket være de særlige Patenter, Burmeister & Wain efterhaanden udtog, solgtes Retten til Bygning af Dieselmotorer efter den særlige B. & W. Type, og en Række betydende Virksomheder Verden over bygger nu Dieselmotorer under Licens fra Burmeister & Wain.

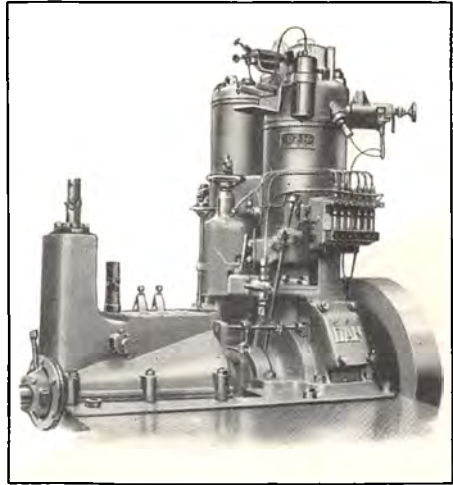
M/S „Selandia“ har i Dag udsejlet en Distance langt over 1,000,000 Sømil. Den er i stadig Drift og sejler som et Vidnesbyrd om, at de Principper, der lagdes til Grund for Bygningen af dette Skib, var rigtige. Dette ses ikke mindst af det Faktum, at der indtil 1. Novbr. 1934 var bygget 778 B.&W. Motorskibe med en samlet Dødvægt af 5,9 Millioner Tons og en Hestekraft paa noget over 3 Millioner. Hvor stort dette Tal er, forstaas maaske bedst, naar man, beregnet efter Lloyds Skibslister, ser, at det repræsenterer ca. Halvdelen af Verdens samlede Motorskibstonnage.

Hidtil var Motorerne bygget efter 4-takts Princippet, men i 1929 optog man ogsaa Bygning af Motorer efter 2-takts Princippet, og den første, en dobbeltvirkende Marine-motor, blev indsat i Det Østasiatiske Kompagnis Motorskib „Amerika“, som byggedes ved Værftet i 1929.

2-takts Motorer bygges saavel enkelt-som dobbeltvirkende, og efter det samme Princip bygges nu ikke alene Marinemotorer, men ogsaa store stationære Motorer. Paa det sidstnævnte Omraade kan nævnes de store Motorer paa en Række Provins-Elektricitetsværker, og den største i hele Verden, den 22,000 HK. Dieselmotor paa H. C. Ørstedsværket i København.

Paa et tidligt Tidspunkt stod det Burmeister & Wain klart, at de store økonomiske Fordele, Dieselmotorens Anvendelse

medførte for Skibsfarten, ogsaa kunde udnyttes i Jernbanedriften. I Løbet af 1929 leverede Burmeister & Wain to Diesel-Lokomotiver til De danske Statsbaner. Disse Lokomotiver kører paa Ruten Korsør—København, og det først leverede Lokomotiv har pr. 1. Januar 1935 udkørt en Distance paa ca. 500,000 km. Burmeister & Wains Lokomotiver har vundet megen Udbredelse baade ved en Række Privatbaner her i Landet og ved Baner i Sverrig, Belgien, Frankrig, England, Amerika og Britisk Indien.

„Dan“ Motoren.

Foruden Maskinfabrikken og Skibsværftet, har Burmeister & Wain Staalværk, Støberier og Smedier paa Tegholmen, hvorfra, foruden til Selskabets eget Behov, leveres Smedegods og Staalgods i store Kvantiteter til Firmaets Kunder, saavel herhjemme som i Udlandet.

I Begyndelsen af Firserne syslede Fabrikant P. Jørgensen med Bygningen af en Petroleumsmotor og det lykkedes ham i 1884 at konstruere Danmarks første Petroleumsmotor, som han gav Navnet „Dan“. Det var en stationær Motor, men senere blev Motorer til mindre Fartøjer Hovedfabrikationen, og der er i Aarenes Løb leveret op mod 8000 Danmotorer, hvoraf omkring 150 er anvendt til de Fiskekuttere, der sejler paa Grønland. Flere Gange er Ekspeditioner i de arktiske Have forsynet med Danmotoren til deres Skibe, saaledes bl. a. Roald Amundsen til Gjøa-Ekspeditionen og Einar Mikkelsen til sit Ekspedi-

tionsskib. I 1908 omdannedes Fabrikant Jørgensens Virksomhed til Akts. Motorfabriken Dan, Fabrikken ledes nu af Direktørerne P. D. Nielsen og J. Schlippe. Førstnævnte har arbejdet sig op til Direktørstillingen gennem alle Grader fra Lærling i Værkste-

Havnens Motorfærgers Værksted.

En af Havnens Rundfarts kendte Motorbaade.

det medens Direktør J. Schlippe tiltraadte i 1933. Samme Aar kom Fabrikens nyeste Motor, den langsomgaaende totakts, i Handelen.

Foruden de større Motorkuttere, der færdes i Havnen, ses stadig en Masse smaa, ivrige Motorbaade, der farer gennem Havnen paa Kryds og tværs, altid i et Tempo, der taler om megen Travlhed. Foruden Haandværks- og Handelsbaade er der Færgebaade, som hjælper Publikum med at skyde en nem Genvej uden om Broerne.

Mange af disse Færgeruter er meget populære, og de mest kendte er de mange Ruter, der bestrides af Havnens Motorfærger under Direktør Thomsens Ledelse. Starten fandt Sted i 1903 med een Baad, der sejlede Ruten Nyhavns hoved—Bodenhoffs Plads, men allerede 3 Maa-

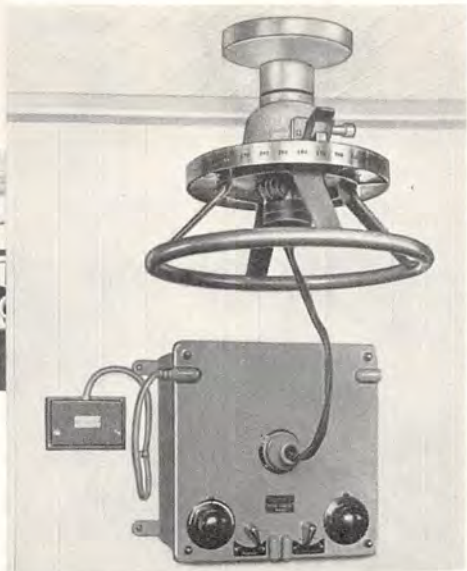

En af Toldræsenets Krydsere løber af Stablen fra Københavns Yacht- og Motorbaadsværft.

neder efter erhvervedes yderligere 4 nye Motorbaade, idet Havnens Rundfart begyndte sin Virksomhed. Udvidelsen kom nu i hurtig Rækkefølge, 1906 købtes yderligere 10 nye Motorbaade, 1912 oprettedes Ruten til Klampenborg, 1926 udrangeredes hele det gamle Materiel og Direktør A. Pedersen indtraadte i Driften. Brdr. Troest overtog senere Christianshavn-Ruten, medens Havnens Rundfart udvidede paa andre Omraader, og nu beskæftiger 28 Mand paa de forskellige Ruter. Selskabet, der ledes af Direktør A. Pedersen, har sit eget Reparationsværft.

*Radiopejleapparat fra Dansk Radio Akts.
Billederne viser Montering paa Dæk og
i Bestikklukaf.*

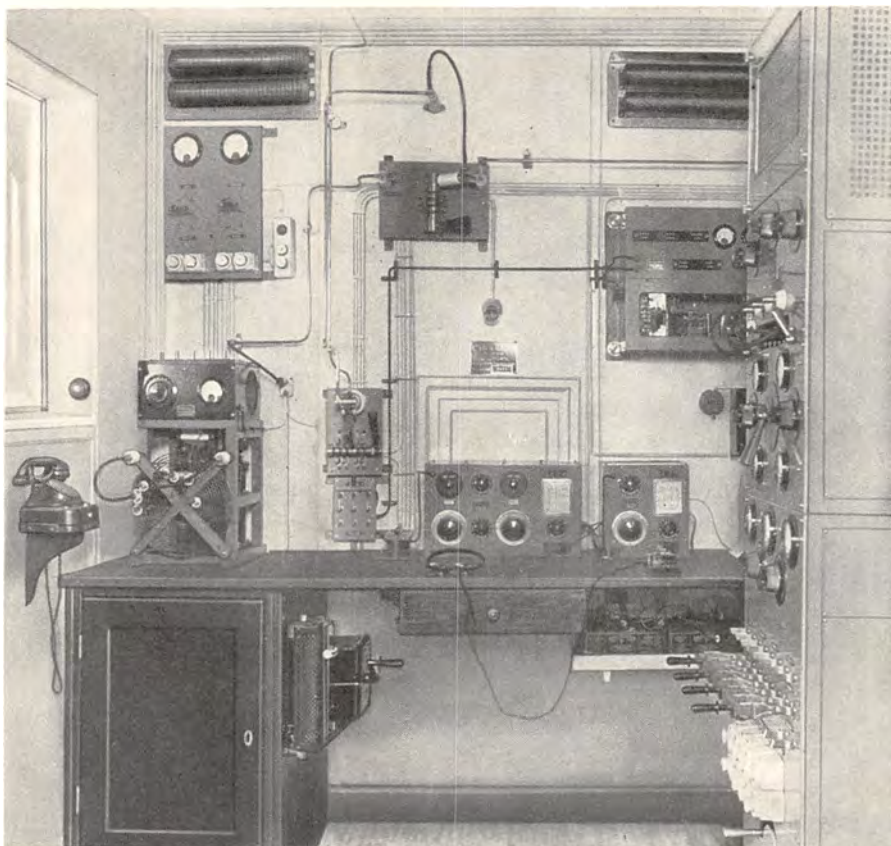
Et mindre Skibsværft, der udelukkende beskæftiger sig med Reparationer, er Nordhavnsværftet i Kalkbrænderihavnen, hvor ogsaa E. Nordbjærgets kendte Baadeværft har sine Beddinger. Den sidstnævnte bygger Kaproningsbaade og er den eneste i Danmark, der er i Stand til at bygge en virkelig outrigget Kaproningsbaad.

I de Havnebassiner, der efterhaanden er vokset op omkring Kalkbrænderihavnen, rører sig et malerisk Liv, navnlig i Skudehavnen, hvor alle Sejlsportsmændene samles og sysler med deres Baade, alt medens de „snakker Skib“. Der findes herude en lang Række Baadebyggerier med Beddinger helt op til 150 Tons, hvor der baade bygges og repareres Sejlere og Motorbaade. Vi skal kort fortælle om et enkelt af disse Værfter, for dermed at give et Billede af de Virksomheder, der udfolder sig paa disse lidt afsides Kanter.

Københavns Yacht- og Motorbaadsværft startedes i 1917 som Akts. under Ledelse af Direktør Jens Svendsen. Dette Værft bygger, som selve Navnet fortæller, saavel Sejlskibe som Motorbaade, hvoraf kan

nævnes de sidste 2 af Toldvæsenets hurtige Krydsere. Værftet har ogsaa store Oplægningspladser for Sejlere, der gaar i Vinterhi, og blandt disse findes Kongens Rita V. Det bør nævnes, at dette Værft blandt sine „Nybygninger“ tæller Tivolis berømte Fregat.

I vore Dage føler de søfarende Mænd sig ikke saa isolerede som i

Radiotelegrafistens „Arbejdsværelse“, fremstillet af den danske Fabrik „Elektromekano“.

gamle Dage, takket være Radioanlægene, der nu findes installeret i de fleste Skibe. Denne Samleven gennem Æteren, som Radioen giver Søens Folk, er dog den mindre væsentlige Side i denne Forbindelse. Langt større Betydning har det, at der i vanskelige Situationer kan tilkaldes Hjælp, saa baade Menneskeliv og mange betydelige Værdier reddes fra Undergang. Det er mangen Heltegerning, der er øvet af Radiotelegrafisterne, naar de sender deres S. O. S. ud i Æteren, medens Bølgenes Rasen eller Flammernes Buldren har søgt at nedbryde Nerverne. Til denne Skibstjeneste kræves en fin Mekanik, som nu kan fremstilles i Danmark, idet Dansk Radio Selskab har en Fabrik, Elektromekano, for saadanne Anlæg.

I 1920 stiftede Dansk Dampskibsrederiforening sammen med Det Østasiatiske Kompagni Dansk Radio Selskab som et Driftsselskab for traadløs Telegrafi og Telefoni. Dette Selskab stiftede senere Datterselskabet Elektromekano, der fabrikkerer alle Slags Apparater, Sendere, Modtagere og Pejleapparater. Foruden Fremstilling af disse Apparater af enhver Type og Størrelse har Selskabet ogsaa optaget Fabrikation af selve Lamperne til Modtagere og Sendere.

Elektromekano har bygget flere Senderstationer i Grønland, installeret Anlæg paa Havundersøgelsesskibet Dana til den store videnskabe-

Grænsen mellem Byen og Slotsholmen er skarp som i gamle Dage.

lige Ekspedition Jorden rundt. Det var en Kortbølgesender, som vakte megen Opsigt, idet Skibet gennem denne var i Stand til at staa i stadig Rapport med Hjemlandet, selv om Arbejdet foregik paa den anden Side Kloden. Dansk Radio Selskab beskæftiger 35 Mand, og det har yderligere ca. 300 Telegrafister, der i 1934 ekspederede omtrent 750,000 Ord. —

Havnen og de dertil knyttede Virksomheder var fra de ældste Tider afgørende for Københavns Vækst. Ved Ladbroyen i Hafn var der livligt, naar Baad kom til Byen, og ved samme Lejlighed rører der sig i vore Dage en travl Virken, selv om Billedet er vidt forskelligt.

Absalons Borg, bygget paa den lille Holm, var Havnens og Byens Værge og gennem Aarhundrederne har der altid siden Absalons Dage været en Borg paa denne Holm, ofte nedrevet, andre Gange Offer for den graadige Ild, men Borgen rejste sig altid, var der end aldrig saa

Udsigt til Christiansborg Ruiner efter Branden i 1884.

ny, og ikke særlig komfortabelt indrettet. Kongen besluttede derfor at nedbryde Slottet og i Stedet opføre et nyt Palæ, det første Christiansborg. Der indkøbtes 14 Ejendomme paa Slotsholmen, for at skaffe større Plads, og man gik i Gang med Nedbrydningen, der voldte mange Vanskeligheder og ofte maatte foretages ved Hjælp af Sprængninger. Derefter nedrammedes over 9000 Pæle i Grunden, og under Ledelse af Brigadér, Generalbygmester E. D. Häusser, begyndte Byggeriet, men det kom ingen Vegne, dels paa Grund af mangelfuld Ledelse og dels paa Grund af Pengemangel.

Fra 1736 overdroges Slottets Opførelse til Arkitekterne Laur. Thurah og N. Eigtved. To Aar efter hejstes Kransen, og i November Maaned 1740 tog Kongefamilien under store Festligheder det nye Slot i Besiddelse. Aaret efter fik det nye Slot Navnet Christiansborg og blev officielt kaldt for „det kongelige Residensslot i København“.

Det mægtige Bygningskompleks, der tilsyneladende var saa

megen Modstand mod den. Den lille Holm voksede sig større og er nu af et betydeligt Omfang. De mange Slotte, der i Aarenes Løb har staaet her, har efterhaanden givet Holmen et nyt Navn:

Slotsholmen,

men den rummer stadig den store Borg, der fra at være Byens Værn er blevet Rigets Borg, hvor Kongen, Rigsdagen og Landets Højesteret har hjemme.

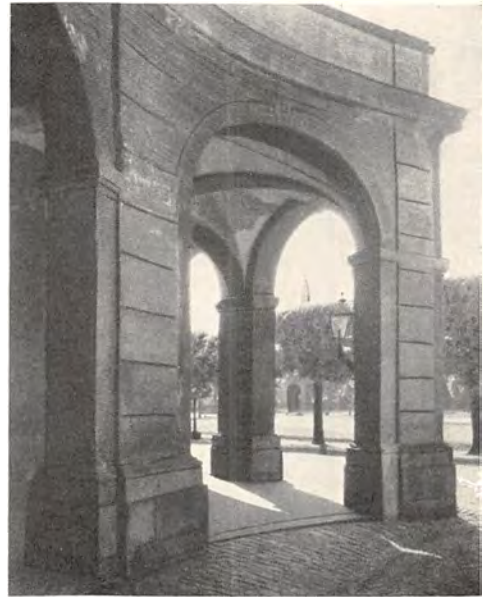
Da Christian VI omkring 1730 ønskede en ny Kongebolig, var de herskende Ideer om Kunst og Arkitektur uforenelige med det gamle Københavns Slot, der var rimpet sammen af gammelt og

Højbroplads med Slotsruinen i Baggrunden.

solidt og uforgængeligt, truedes stadig af Ildebrandsfare, paa Grund af det omfattende Opvarmningssystem med Kakkelovne og mange lange Rør. Det var da ogsaa Ilden, der lagde Slottet øde, idet der i Februar 1794 udbrød Ild i Prins Christian Frederiks Værelse og i Løbet af mindre end et Døgn var hele Slottet nedbrændt til Grunden. Branden vakte Sorg Landet over, og fra alle Sider strømmede der frivillige Gaver ind til Genrejsningen, omtrent 900,000 Rd. indbetaltes til Formaalet, men Pengene blev anvendt paa andre Omraader. Efter mange

Overvejelser nedsattes i 1803 en Slotsbygningsskommission, og det overdroges Arkitekt C.F.Hansen at opføre Slottet igen efter hans Tegninger, som var forelagt Kommissionen til Godkendelse. De trykkende Tider,

Et Hjørne af Kolonnaden ved Christiansborg.

der herskede paa den Tid, sinkede stadig Arbejdet, og først i November 1828 blev det nye Slot indviet ved Prins Frederiks (Fr. VII) Vielse, der fandt Sted i Slotskirken, som var fuldført et Par Aar tidligere.

Slottet var færdig i det Ydre, men indvendig blev det aldrig helt fuldentt, idet der til 1848 kun var gjort 130 Værelser færdige, og i de bevægede Krigsaar standsedes Arbejdet uden i Virkeligheden senere at blive genoptaget. Ved Opførelsen blev de gamle Fundamenter og en Del af Murene anvendt, men ellers blev der bygget anderledes, navnlig skaffedes der mere Luft og Lys til Gemakkerne; Midten af den gamle Vestfløj blev nedrevet og i Stedet opførtes en Kolonnade bestaaende af 32 doriske Søjler ordnet i 4 Rækker, Østfløjen gjordes til Hoved-

Den kendte Politimand Schytt-Larsen, Medlem af Politiraadet, vogter Overgangen fra Slotsholmen til Christianshavn.

fløj og Slottets Hovedfacade mod Slotspladsen byggedes med 3 Resalitter, hvoraf den midterste var smykket med 6 korintiske Søjler bærende en Fronton med et Relief: Jupiter paa Olympen.

Dette Christiansborg blev kun benyttet meget lidt indtil Frederik VII blev Konge, men saa oplevede det skønne Slot til Gengæld en Række Begivenheder af vidtrækkende Betydning for det konstitutionelle Liv i Danmark. Den grundlovgivende Forsamling holdt sine Møder paa Slottet, Grundloven blev givet her og paa dette Christiansborg arbej-

Det tredje Christiansborg Slot, Rigets Borg, med Slotskirken.

dede den danske Rigsdag lige til Branden jævnedes ogsaa dette Slot med Jorden.

Christian IX boede ikke paa Christiansborg, det var ham for stort, men de store Hoffester afholdtes her. Slottet opvarmedes paa samme farlige Maade som det tidligere Slot, de mange Kanaler mellem Gulv og Loft frembød en stadig Fare, og da der opbevaredes uerstattelige Værdier i selve Slottet og i de tilliggende Lokaler for Rigsdag, Bibliotek og Museum, blev Sikkerhedsspørgsmaalet overvejet af en hertil i 1879 nedsat Kommission.

Men forinden dette Arbejde havde givet synlige Resultater, udbrød om Morgenen den 3. Oktober 1884 en Brand i Sydfløjen ved Folketingssalen, og næste Morgen stod kun en rygende Ruin tilbage. Trods et stort Redningsarbejde gik store Værdier tabt, men det lykkedes dog at redde den kostbare Malerisamling, Thorvaldsens Museum og Slots-

kirken. Straks efter Branden tænkte Regeringen paa at genopføre Slottet paany; den berømte Arkitekt Theophilus Hansen tilkaldtes og anmodedes om at udarbejde Planer for et nyt Christiansborg, men Udgifterne var saa store, at Rigsdagen nægtede at vedtage Forslaget, og Christiansborg Slot henlaa længe som en sørgelig Ruin; først da Chr. IX skulde fejre sit 40-Aars Regeringsjubilæum vedtog Rigsdagen at genopføre Slottet. Loven blev udstedt paa selve Jubilæumsdagen.

Christiansborg Slot mod Ridebanen. Foran Slottet Marie Carl Niensens Statue af Kong Christian IX.

Efter en Konkurrence overdroges det Arkitekt Thorvald Jørgensen at genrejse det nye Christiansborg, saaledes at Slottet skulde danne en arkitektonisk Helhed med de paa Slotspladsen tilbageværende Bygninger af arkitektonisk eller historisk Betydning. Grundstenen nedlagdes af Kong Frederik VIII den 15. November 1907, og der var indhugget Ordene REX. LEX. JUS. i Grundstenen for at markere, at dette Slot var Sædet for Kongemagten, Lovgivningen og Landets øverste Retsmyndighed, Landets Rigsborg. Opførelsen skred nu rask frem, der blev taget alle Foranstaltninger for at sikre Borgen mod Ildsvaade, og endelig i 1916 kunde Kransen hejses paa Taarnets Spir.

Rigsdagen indviedes i Maj 1918, Højesteret rykkede ind Aaret efter og Udenrigsministeriet tog sine Lokaler paa Slottet i Brug 1923, medens Kongens Repræsentationslokaler indviedes ved en stor Fest den 12. Januar 1928.

Halvdelen af Hovedfløjen ud mod Slotspladsen og hele Fløjen mod Rigsdagsgaarden benyttes af Rigsdagen. En stor Granitportal fører ind i Forhallen, hvorfra der er Adgang til Tilhørerpladserne, Rigsdagens Bureau, Biblioteket, Trykkeriet og Badeanstalten i Kælderen. Fra Forhallen kommer man til højre ind mod Trappen til Folketinget, og her ligger ogsaa Garderoberne, ligesom der i denne Etage findes den store Fællessal, der er smykket med Maleren Oscar Mathiesens store Frescomaleri af den Rigsdagsforsamling, der vedtog Grundloven af

Rigsdagens Fællessal med Oscar Mathiesens Frescomaleri.

5. Juni 1915, den Grundlov, der var Resultatet af mange Aars Kamp for Demokratiets Sejr. Det var daværende Statsminister C. Th. Zahle, der gennem mange Aar havde deltaget i Arbejdet for Grundlovsændringerne, som fik den Glæde at gennemføre Grundloven, og den bærer da ogsaa med fuld Ret hans Underskrift. De store Verdensbegivenheder, der blandt andet bevirkede, at vort Land fik Sønderjylland tilbage, var Aarsag til, at Grundlovens Ikrafttræden blev udsat til 1918 og paany ændret i 1920. Alt dette er sket i Rigsdagen paa Christiansborg.

Ved Siden af Fællessalen findes et Par Modtagelsesværelser. I Forhallens venstre Side findes den store Trappe til Landstingets Mødesal og ud mod Ridebanen Rigsdagens Restauration, det berømte Snapsting, og langs begge Trapperne en Del Værelser for Referenter og Stenografer. Paa første Sal findes mellem de to Trapper, hvoraf et Billede findes Side 139, en stor Sal, der er ikke mindre end 83 Meter lang. Den

er velegnet til Spadsereture, hvorved Samtalerne glider lettere og har da ogsaa faaet det betegnende Navn „Vandrehallen“.

Folketingets Mødesal, hvoraf et Billede findes Side 8, gaar gennem tre Etager. Den har Plads til Folketingsmændene, Ministrene, Tingets Funktionærer, Stenografer, Embedsmænd og 350 Tilhørere. Ved Siden af Salen findes en Række Arbejdsværelser for saavel Tingmænd som Ministre.

Landstingets Mødesal ligger ud mod Ridebanen. Den gaar gennem

Det første Møde i Landstingssalen paa Christiansborg.

2 Etager og afgiver Plads til Landstingsmænd, Ministre, Funktionærer og Embedsmænd samt en mindre Kreds af Tilhørere. Ogsaa her findes en Række Arbejdsværelser for Tingmænd og Ministre.

Paa 2. Sal findes en Række Udvalgsværelser og Lokaler til de forskellige Partier.

Inden Christiansborg rejste sine graa Granitmure mellem Slotsholmens mangeartede Bygninger, havde der staaet megen Strid om Rigsborgen — og endnu staaer der Strid om dens arkitektoniske Skønhed. Er den smuk eller grim? Det diskuteres stadig, men Enighed om Spørgsmaalet naas ikke.

Denne Mangel paa Enighed om Borgen gaar endnu videre, idet der ogsaa er megen Uenighed om de store Sales Indre, og det er ikke Enighedens skønne, sagtmødige Mure, der omgiver den Fløj af Borgen, der rummer den danske Rigsdag.

Der staar ogsaa megen Blæst om den danske Folkerepresentation. Mange slemme Ting bliver der undertiden fortalt i Krogene, men om dette kan der siges, at de, der véd mindst, fortæller mest. Enhver, der blot følger Rigsdagsarbejdet med det Minimum af Interesse, det er enhver ansvarsbevidst dansk Borgers Pligt at gøre, han kan ikke undgaa at vide, at den danske Rigsdag ogsaa kender et Ansvar, ogsaa har en Samvittighed og kun arbejder med det Formaal, at gavne det Folk, den repræsenterer. Men Rigsdagens Opgaver er kæmpemæssige og ofte

Rigsdagens Vandrehal.

næsten uløselige, fordi Rigsdagen nu engang beskæftiger sig med alt, fra Roedyrkning til Teaterdrift, fra Pantelaanervirksomhed til Jernbanedrift. Ikke alle kan være Sagkyndige paa alle Omraader.

Men lad os nu se paa de Mænd, der skal tage Stilling til alle disse Problemer. Lad disse mange, ofte særprægede og lige saa ofte fuldgyldige Udtryk for den jævne danske Borger, passere Revy, samtidig med at vi rejser Rummet over dem.

Grundloven tro begynder den danske Rigsdags ordinære Samling den første Tirsdag i Oktober Maaned, og Dagen begynder med Guds-tjeneste i Slotskirken. Flagene vajer i den lukkede Rigsdagsgaard, hvor Hovedtrappen dominerer hele Billedet. Naar Klokkeren er nær 12 begynder en Strøm af prominente danske Borgere at indfinde sig, det er alle dem, der er indbudt til at overvære Rigsdagens officielle Aabningsmøde. Svingdøren drejer ustandseligt. Rigsdagsmændene hilser gensynsglade

paa Betjenten i Forhallen, og mange Haandtryk veksles paa Vej over til Fællessalen, der har en lidt uanselig Placering bag ved Folketingsmændenes Garderobe. Den store stilfulde Sal fyldes til sidste Plads, og naar Klokken slaar 12 aabnes Døren til et Værelse bag Talerstolen, ind kommer Regering og Rigsdagspræsidium, anført af dansk Politiks ubestridte første Mand, Statsminister Stauning. Mange har mødt ham som den skarpe Angriber, den glødende Agitator. Alle kender ham og hans straalende Karriere fra Baggaardsløjgheden i det københavnske Arbejderkvarter til

Æresboligen i det flotte Villakvarter. Der staar Strid om ham, paa en Maade er han en Personifikation af den Bygning og den Institution, han virker i, men ingen bestrider hans

Den store Trappe til Vandrehallen.

Rigsdagens Hovedportal.

— om man saa kan sige — faglige Dygtighed. Han har ført sit Parti frem til Landets største, han har været med til at rejse en hel Klasse i vort Folk. En Organisator og en Agitator maa han være. Men han er mere. Og det ser man denne Dag. Da er det den rolige og kølige Statsmand, der træder frem og oplæser Trontalen. Sagligt og nøgternt staar han da for hele Folket og meddeler Programmet for den kommende Rigsdagssamling. Alle Partier har haft store Agitatorer, alle har maaske ogsaa haft Organisatoren, men sjældent sker det, at Statsmanden er forenet med disse to. Politikeren kan rejse

Statsminister Th. Stauning og Handelsminister C. N. Haage.

Kampen, faa Ilden til at fænge i Folket, men oftest maa en anden tage hans Plads, naar det kommer saa vidt, at Haanden skal lægges paa Statsroret.

Nu staar han altsaa her og hele Landet lytter til ham. Bag ham sidder i Rundkreds Regeringens øvrige Medlemmer og Rigsdagspræsidiat. Paa Pladsen efter Statsministerstolen sidder Udenrigsminister Munch, paa en Vis Th. Staunings Modsætning. Han prydes ikke af noget landskendt Skæg, der er noget asketisk over hans glatragede Ansigt med det faste rolige Blik, hele hans Skikkelse giver et venligt og korrekt Præg. Udenrigsminister, Dr. phil. P. Munch er en prøvet Statsmand. I mange vanskelige Timer har han været med til at træffe Afgørelser af historisk Betydning. Han var Forsvarsminister under Krigsudbruddet og hele Verdenskrigen igennem, han har været Udenrigsminister under hele Verdenskrisen, hvor den ene betydningsfulde Handels-traktat efter den anden maatte afsluttes. Men Doktoren og Diplomaten er mere end blot Statsmand, paa Trods af sin strengt saglige Form, sin absolute Ligevægt og Uforanderlighed, er han en efterspurgt Taler ude i Landet. Man føler sig tryk, naar han giver Besked, de stærke Ord kommer ikke over hans Mund, der gaar den Legende, at det stærkeste Udtryk, Dr. Munch kender, er Ordet *urimelig*. Just moderne er det ikke, at udtrykke sig saa beskedent. Og det kan vel

Undervisningsminister F. J. Borgbjerg.

egentlig ikke siges, at hans Kollega, Undervisningsminister Borgbjerg, altid har rangeret lige saa forsigtigt med Udtrykkene.

Tværtimod kendes Borgbjerg som Agitatoren, og først og fremmest som denne. Men selv om Skægget endnu gror vildt og Øjnene er skarpe, saa har Ansvarret dog ogsaa lagt en Sagtmodighedens Toga over hans brede Skuldre. Han kan i en Lærerforsamling tale inderligt og blidt, og naar han staar i Kunstens Tempel, hans kære kongelige Teater, blive begejstret og ildfuld, ligesom han kan være den stilfulde og værdige Minister i sit gamle Palæ. Men naar Valgtrompeten lyder, kaster han Togaen og er atter den gamle Stridskæmpe, der svinger sit store Sværd haardt og rapt.

Han har Evnen til at smile menneskeligt og Evnen til at sige Ja. Hans gamle Medkæmper paa Tribune og i Pressen, Finansminister H. P. Hansen, har først og fremmest Evnen til at sige Nej. Det var denne Egenskab, der udmærkede ham som Formand for Folketinget. Han havde Modet til at træffe en hurtig Afgørelse, og Nejsigeren vogter nu over Rigets Pengeskabsnøgle.

Medens Finansministeren er det yngste Regeringsmedlem, er Justitsminister Zahle en prøvet Mand paa Taburetten. Forkættet og karikeret er han maaske ude i Befolkningen, men blandt Politikerne er han beundret for sin Egenskab til at faa alt gennemført. Mange af de største og mest betydelige Love i de sidste 25 Aar har hans Underskrift. I Udvalgene har han gjort et stort og betydningsfuldt Arbejde for sit Land.

Det lykkedes for ham at gennemføre en Straffelov, hvad der ikke lykkedes for en af hans Forgængere, den nuværende Socialminister K. K. Steincke, der dog opnaaede at jævne 54 gamle Love med Jorden og i Stedet rejse sig et stort Monument i Socialreformen. Ogsaa han staar som en sær-

*P. Munch, Dr. phil.,
Udenrigsminister. Valgt af det
radikale Venstre til Medlem
af Folketinget siden 1909.*

*Joh. Friis-Skotte,
Trafikminister.
Valgt som Folketingsmand af
Socialdemokratiet siden 1918.*

*Hans Rasmussen, Redaktør.
Folketingets Formand. Valgt
af Socialdemokratiet.*

Finansudvalgets Formand L. D. Rasmussen konfererer med Landstingsmand J. O. H. Petersen og Folketingsmand Jensen-Lillering.

ministeren og Herskeren over Landets Bording, Landbrugsministeren, trods Krav til ham. Sagtmodigst og taalmodigst er dog Kirkeminister Dahl. Hans stiltfærdige Præsteskikkelse staar der ikke Gny om.

Mødet i Fællessalen er ganske kort. Det varer 10 Minutter, maa- ske et Kvarter, nu gaar Strømmen mod Vandrehallen, den store pompøse Gang mellem de to Tingsale, der er Udtryk for Parlamentarismens Gennembrud i Danmark. Da Genopførelsen af Christiansborg vedtoges, var det et absolut Krav, at Landstinget ikke som tidligere blev placeret i en Sal over Folketingets Mødesal, derfor maatte Vandrehallen til. Her samles nu kendte og lidet kendte Politikere i Klynger, nogle finder Plads i de store dybe Vinduesnicher, andre samles ved

præget Skikkelse i Offentlighedsens Bevidsthed, mens Trafikministeren, Hr. Friis-Skotte, har ladet sin Generaldirektør fra Statsbanerne, P. Knutzen, høste Laurbærrene, dog er det Friis-Skotte, der har fundet ham, og det er sikkert ogsaa stadig ham, der træffer de endelige og store Afgørelser, ligesom denne Minister er kendt for paa andre Omraader at være en stor og saglig Dygtighed.

Netop disse Egenskaber karakteriserer ogsaa Indenrigsminister Dahlgaard, Skive-Radikaleren, der hurtigt svang sig op paa Taburetten. Mere stille er Hauge, Handels-Valuta, tilbagetrukket er ogsaa utilfredse Landmænds stillen

„Mellem Slagene“.

Kaminen i de grønne Klubstole, atter andre søger ned i Snapstinget og spiser Frokost. Den første Dag paa Rigsdagen giver ikke meget Arbejde. Tingene holder hvert et kort Møde, hvor de konstituerer sig, det varer næppe mere end 5 Minutter. Men Dagen efter gaar det løs.

Da kommer Finansloven. Den mest omfangsrige og den mest nødvendige af Samlingens Love, og omkring dette Lovforslag samler sig da ogsaa de mest afgørende politiske Debatter.

Under det nuværende Ministerium er det Socialdemokraten Hans Nielsen, der, naar Forslaget kommer til Behandling, giver Bolden op. Han indleder sit Forsvar og sin Anerkendelse af Regeringen paa en egen underfundig og humoristisk Maade. Venstremanden, Dr. Krag, som følger efter, er større Dialektiker, men han er ogsaa Akademikeren. Christmas Møller derimod, Konservatismens unge dygtige Fører, er helt Tribunens Mand. Han taler med Kraft og Overbevisning, man mærker bag denne allerede graanede Mand et kæmpemæssigt Arbejde for sin og Partiets Sag. Radikalismen lader sig ved denne afgørende Styrkeprøve repræsentere af den grundtvigsk prægede Gaardejer Jørgen Jørgensen fra Lejre, der er rank og lys, de to Egenskaber der ogsaa oftest præger hans Tale. Retsforbundets Finanslovsordfører er Dr. Axel Dam, Filosofen og Retsmoralisten, der paa sin analyserende og skarpe Maade kort og knapt gør op med sine Modstandere. Kommunisten Aksel Larsen, der trods Ungdom og politisk Uerfarenhed, hurtigt har formaaet at aftvinge stor Respekt i Folketingsdebatterne, er vidt forskellig fra ham. Det er Klassemanden, der taler. Ham, der stadig minder Socialdemokratiet om dets Fortid. Den syvende Ordfører er det frie Folkepartis, og her taler Vald. Thomsen som en stout,

*J. Jensen-Kleis,
Spørekassedirektør, K². DM.
Formand for Landstinget.*

*L. D. Rasmussen,
Typograf.
Formand for Folketingets
Finansudvalg.*

*H. Hauch,
Forstander, R. DM.
Formand for Landstingets
Finansudvalg.*

noget mut dansk Bonde, sin Stands Sag. Derefter kommer Eneren i Dansk Politik, Lensgreve Bent Holstein, Rigsdagens eneste nuværende Adelsmand. Debattens Talerække slttes af det slesvigske Partis Ordfører og eneste Mand, Pastor J. C. Schmidt.

Snart glider Rigsdagsarbejdet ind i sin vante Gænge. De mange Regeringsforslag sendes i Udvalg, og naar Resultatet skal frem, vendes alle Blikke mod en Mand i Socialdemokratiets store Blok: Hypotekbankdirektør Fisker, hvis Forhandlingsevner der gaar Ry af. Naar

Det hyggelige „Snapsting“.

Folketingsdebatterne bliver interesseløse, samler Interessen sig om de Tomandssamtaler, han fører. Taler han længe med Krag, glemmer alle Journalister at skrive, Manden paa Talerstolen har helt mistet Interessen. Nu sker der noget! Nu kommer maaske det store Forlig? Hvis Samtalerne bliver for ivrige i Salen — og det hænder — saa skrider Formanden, Bornholmerredaktøren med det værdige, hvide Skæg, Hans Rasmussen, ind. Let er det ikke at skaffe Ro i Folketinget, og forstaaeligt er det, at der ofte snakkes paa Medlemspladserne, for her maa Medlemmerne tilbringe mange Timer og høre paa mange Ting, som de hurtigt paa anden Maade er i Stand til at sætte sig ind i.

Ikke alle de Mænd, der hører til Socialdemokratiet, naar op paa Folketingets Talerstol i Løbet af Samlingen, kun en Mindrepart er landskendte, men mange yder et stort Arbejde bag Udvalgenes og Kommissionernes lukkede Døre.

Møde i Socialdemokratiets Partiverkse paa Rigsdagen.

Udenrigsminister, Dr. phil. P. Munch og Indenrigsminister Bertel Dahlgaard.

hvor Stilheden er mere fremtrædende og hvor Møderne ofte er færrest. Landstinget har ikke 9 Partier som Folketinget, men det har et Medlem staaende udenfor Partierne, Sysselmand Patursson fra Færøerne, Selvstyrepartiets energiske Talsmand, som ofte liver op ved at møde i færøisk Nationaldragt.

Resultater kan hver Rigsdagssamling se tilbage paa, men med Enigheden er det kun som saa, og anderledes kan det heller ikke være. Altid vil Kampen vel bølge herinde, stadig Diskussionerne rase, men bag Kampene ligger sjældent personligt Fjendskab. Politikerne mangler ikke det Storsind, som er nødvendigt for at se, at ogsaa Modstanderne har Synspunkter som maa respekteres. Det er dette, der i sidste Instans kaster et

Ligesaa er det i Venstrepartiet, men ikke i saa udpræget Grad. Her er færre Medlemmer om Ordførerarbejdet og følgelig kommer de mere frem i Dagens Strid, det samme gælder Konservatismens, der i de senere Aar har erhvervet sig en ung og lebendig Trop af Medlemmer, som ikke er bange for at tage Standpunkter, der gaar paa tværs af alt det, man hidtil forstod med Konservatisme.

Hvorfor nævne Navne. Det er uoverkommeligt. Rigsdagen har 225 Medlemmer, 149 i Folketinget og 76 i Landstinget, den lille hvide Sal for Vandrehallens anden Ende,

De konservative Folketingsmænd Victor Larsen og F. W. Larsen-Badse og Venstremanden, Proprietær N. C. Løje.

forsonende Skær over den graa omdiskuterede Bygning, hvor Landets højeste Organer samles.

En Optælling af Resultaterne i en enkelt Rigsdags-samling, 1933—34, giver et ud-mærket Materiale til Bedøm-melse af det Arbejde, der ud-føres paa Rigsdagen. Der ved-toges ialt 84 Lovforslag, hvor-af mange betydningsfulde. Disse Forslag var alle ud-arbejdet og fremsat af Rege-ringens Medlemmer, nemlig 2 af Statsministeren, 13 af Fi-nansministeren, fra Land-brugsministeriet fremgik lige-ledes 13 Love, medens Inden-rigs- og Handelsministeriet hver fik vedtaget 12 Love, Socialministeren 8 og de øvrige Ministerier delte Resten af de vedtagne Love mellem sig. Men foruden disse færdig-behandlede Love fremsattes 50 Lovforslag, der ikke vedtoges. Heraf var

Justitsminister C. Th. Zahle og den radikale Partifører, Gaardejer Jørgen Jørgensen, Lejre.

de 35 Forslag fremsat af Rege-ringen, de 12 af det kom-munistiske Parti, 2 af det konservative Folkeparti og 1 af Retsforbundet. Flere af disse Lovforslag gav Anledning til et meget betydeligt Ud-valgsarbejde, andre begrave-des ganske stille i et Udvalg, nogle blev slet ikke behandlet og en Del pure forkastet. Da Regeringen ikke har Majoritet i begge Ting, vil Landstinget efter den nuværende Ordning, hvor Regeringen fremgaar af Folketingsflertallet, altid kun-ne øve en stor Indflydelse paa Lovgivningsarbejdet, selv om det maa erkendes, at denne Indflydelse væsentlig er af

Dr. phil. Axel Dam, Folketingsmand, valgt af Danmarks Retsforbund siden 1926.

negativ Art, naar det drejer sig om Standsning af Lovgivningsarbejdet. Det enkelte Lovforslag kan først vedtages efter at have været underkastet 3 Behandlinger i hvert af Tingene i samme Rigsdagssamling. Færdigbehandles det ikke inden Rigsdagssamlingens Slutning, er det bortfaldet og skal fremsættes paany i den næste Samling, hvor det behandles paa samme Maade, som et nyt Lovforslag. Ændres et Forslag i det Ting, der sidst faar det til Behandling, skal det paany til een Behandling i det andet Ting, og forkastes det ændrede Forslag, overgaar

Salen hvor Folketingets Finansudvalg holder sine Møder.

det til Behandling i et Fællesudvalg, der tæller lige mange Medlemmer fra hvert Ting. Dette Udvalg fremkommer med sin Indstilling og Forslaget tages atter op til Behandling paa Baggrund af Betænkningen.

Er et Lovforslag behørig vedtaget oversendes det fra Rigsdagen til Statsministeren, der forelægger den vedtagne Lov i Statsraadet til Kongens Underskrift, uden hvilken ingen Lov har Gyldighed. Har Kongen ikke stadfæstet en vedtagen Lov inden næste Rigsdagssamling, er Loven bortfaldet, og selv om dette faktisk giver Kongen absolut Vetoet, vil det ikke under den nuværende Regeringsform ske i Praksis, idet et ikke ønskeligt Lovforslag vil blive standset paa et tidligere Tidspunkt. For Ekspropriationslove gælder lidt andre Regler, idet en Trediedel af Folketingets Medlemmer kan kræve afholdt Valg før Stadfæstelse finder Sted, og Lovforslaget paany fremlagt til eneste Behand-

ling for det nyvalgte Ting. Finansloven, der er den vigtigste aarlige Lovbehandling, idet den er Grundlaget for hele Statshusholdningen, skal forelægges hver ordentlige Rigsdagssamling straks efter at denne har konstitueret sig, og da dette vigtige Forslag skal fremsættes først i Folketinget, har dette Ting den afgørende Indflydelse paa Finanslovens Udformning. Under Finanslovdebatten er det Regel, at der finder en storpolitisk Debat Sted i Salen. I de senere Aar er dette sket ved Lovens tredie Behandling, men da der stadig kommer flere og flere Talere, som tager Tingets Tid ved at fremsætte rene Bagateller, der kun har Interesse for den lille Kreds, der udgør Talerens Vælgere, er der fastsat bestemte Regler for

*Folketingets Formand, Hans Rasmussen,
i Formandssædet.*

Redaktør Hans Nielsen. Valgt til Folketinget siden 1909 af Socialdemokratiet i Horsens-kredsen.

Taletiden. Hensigten med denne storpolitiske Debat er den naturlige, at de forskellige politiske Partier kan øve Kritik af Regeringens almindelige Politik, altsaa en almindelig storpolitisk Diskussion, der sker for aabne Døre, saa hele Landet, Tingmændenes Vælgere, kan følge denne og derefter selv tage Stilling til Problemerne.

Selve Finansloven ændres en Del under Behandlingen i Tingene. Finansloven for Finansaaaret 1. April 1933 til 31. Marts 1934 fremlagdes i Folketinget den 4. April 1933, efter en Læseferie kom den til første Behandling i Folketinget i Tiden fra 12. Oktober til

Socialminister K. K. Steincke.

2. November, hvor den henvises til Finansudvalget, der afgav sin Betænkning den 10. Januar 1934, og i sin endelige Skikkelse vedtoges Finansloven efter 3. Behandling i Folketinget den 23. Marts, 8 Dage før den skulde træde i Kraft. Landstinget gav Loven de 3 Behandlinger i Dagene 23. og 24. Marts og den 27. Marts 1934 blev Loven stadfæstet. Det er en ofte hørt Klage, at Landstinget har urimelig kort Tid til Behandling af dette vigtige og omfattende Lovforslag, men Kritikken er for letkøbt, thi dels undergives Finansloven en meget omhyggelig og detailleret Behandling i Folketingets Finansudvalg, dels har Landstingsmedlemmerne rig Lejlighed til at følge Lovforslagets Gang under alle Behandlingerne i Salen og gennem de af Partifællerne, der er Medlemmer af Udvalget.

Iøvrigt kommer der fra saa mange Kredse, Institutioner og Enkeltpersoner talrige Andragender om Understøttelser fra Staten, og heraf kræver en Del omfattende Undersøgelser, saa det er jo ikke ganske urigtigt, naar Finansudvalget kaldes for den lille Rigsdag. Intet Under, at Finansudvalget bruger lang Tid til Gennemgangen.

Omstaaende gives som Eksempel paa Resultatet af Finanslovens Behandling paa Tinget Tallene for Finansloven 1933—34 efter Forslaget og saaledes som de blev i den endelig vedtagne og stadfæstede Lov.

Hypothekbankdirektør N. Fisker. Siden 1924 Medlem af Folketinget, valgt af Socialdemokratiet i Silkeborgkredsen.

Statens Driftsbudget for Finansaaret 1933—34:

Udbytte af Domænerne	÷ 1,032,355	÷ 1,042,355
Udbytte af Statsvirksomheder	÷ 39,740,100	÷ 25,295,660
Rentekonto	÷ 605,318	÷ 9,710,616
Overskud af Universitetets og højere Al- menskolers Fond, Bispetiender og Seminariefond	629,869	629,869
Skatter og Afgifter	384,129,410	397,379,410
Klasselotteriets Overskud	2,666,896	3,161,270
Adskillige Indtægter	2,285,652	2,275,912

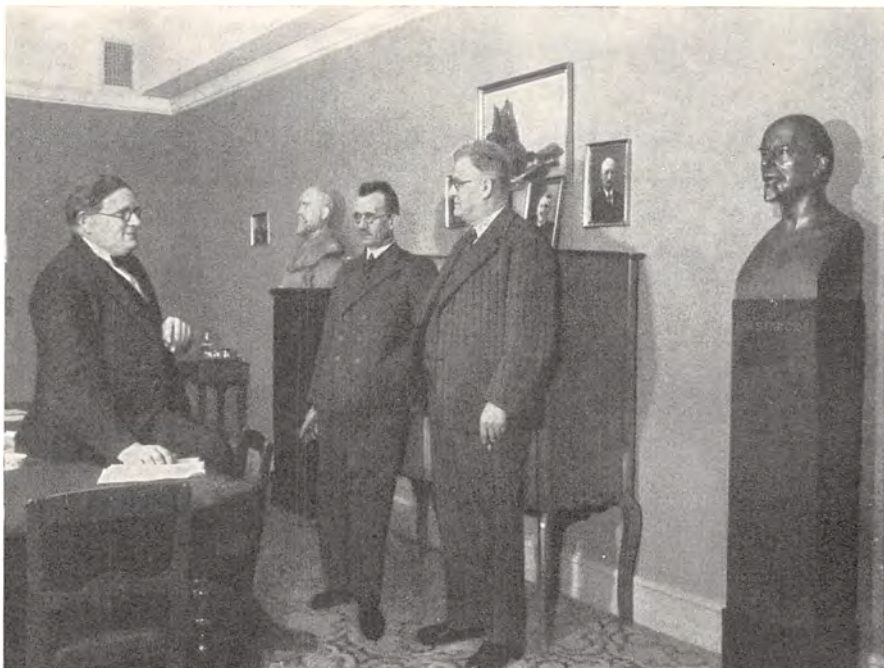
hvoraf fremgaar, at Lovforslaget havde regnet med en samlet Indtægtsum paa 348,334,054 Kr., medens den endelig vedtagne Lov havde forhøjet Indtægterne til 367,397,830 Kr. Slutresultatet var et Underskud paa godt 10 Millioner Kroner, idet Statens Udgifter stillede sig saaledes som nedenfor vist, henholdsvis ved Forslagets Fremsættelse og efter dets endelige Vedtagelse:

Statsydelse til Kongen	1,000,000	1,000,000
Kongehusets Aarsappanager	72,000	72,000
Rigsdagen	2,060,000	2,060,000
Statsministeriets Omkostninger	491,837	565,837
Udenrigstjenestens Omkostninger	4,522,798	4,544,698
Landbrugsministeriets Budget	11,489,084	11,521,577
Indenrigsministeriets Budget	44,786,546	30,538,977
Socialministeriets Omkostninger	110,020,257	131,619,344
Ministeriet for offentlige Arbejder	5,392,916	15,497,103
Handelsministeriets Budget	3,920,535	3,964,495
Søfartsministeriets Budget	2,641,681	2,713,737
Justitsministeriets Budget	17,299,068	17,763,752
Kirkeministeriets Budget	2,434,425	2,445,975
Undervisningsministeriets Budget	64,925,601	65,120,219
Krigsministeriets Budget	35,973,480	35,972,177
Marineministeriets Budget	22,019,064	22,060,574
Finansministeriets Budget	24,346,805	27,747,441
Pensionsvæsenets Udgifter	2,300,592	2,300,592

Efter det oprindelige Forslag var Udgifterne beregnet til 355,696,699 Kr., men Behandlingen i Tingene og Finansudvalget ændrede Posterne med det Slutresultat, at der var Udgiftsposter paa ialt 377,508,498 Kr., der skulde skaffes dækkede.

En Stigning paa knap 22 Millioner Kroner.

Finansudvalget, der i mange Kredse betragtes som en lille, selvstændig Underafdeling af Rigsdagen, udfører et meget betydeligt Arbejde for Statens Finanser. Formanden for Udvalget, Typograf L. D. Rasmussen, der siden 1913 har haft Sæde i Folketinget som valgt af Socialdemokratiet i Odense Amtskreds, hører til Folketingets rolige, dygtige og veltrænede Medlemmer. Finansudvalget hører til Rigsdagens staaende Udvalg, og dets 15 Medlemmer skal vælges saa snart Tingene er sat. I Rigsborgen har det sin faste Mødesal og det har Ret til at

Danmarks Retsforbunds Partiværelse paa Rigsdagen.

antage den nødvendige lønnede Medhjælp, en saare rimelig Ret, naar henses til det mægtige Arbejde, der lægges over paa Udvalget. Landstingets Finansudvalg er ogsaa et staaende Udvalg paa 15 Medlemmer med den kendte Forstander Henrik Hauch som Formand. Hauch har siden 1918 været valgt af Venstrepartiet som Medlem af Landstinget og er gennem sin store Skolevirksomhed indenfor Landbruget særlig godt bevandret i alle Spørgsmaal af Betydning for dette Erhverv. Hauch er Forstander for Asmildkloster Landbrugsskole og Præsident i Landbrugsraadet.

Saasnart Tingene er konstitueret, vælger de hver sit Præsidium bestaaende af en Formand og 3 Næstformænd i Folketinget, hvorimod Landstinget klarer sig med 2. Folketingets Formand er Redaktør af Social-Demokraten i Rønne, Hans Rasmussen, der har haft Sæde i

De socialdemokratiske Landstingsmænd O. Buhl, M. Jensen-Aale og H. P. Johansen samt de radikale Folketingsmænd Oluf Steen, H. Rager og M. P. Rasmussen.

Folketinget gennem 21 Aar som Medlem af Socialdemokratiet, medens Landstinget som Formand har valgt Venstremanden, Sparekassedirektør J. S. Jensen-Kleis, der var Medlem af Folketinget i Aarene 1906—24, deraf de sidste 2 Aar som Tingets Formand. I 1928 indvalgte Jensen-Kleis i Landstinget, hvor han straks valgtes til Formand.

Foruden Valg af Præsidium skal Tingene straks vælge en Række staaende Udvalg, nemlig foruden Finansudvalget et Udvalg for Forretningsordenen, der bestaar af 7 Medlemmer foruden Præsidiet for Folketinget, medens det tilsvarende Udvalg for Landstinget ligeledes bestaar af 7 Medlemmer samt Landstingets 2 Næstformænd. Hvert af Tingene vælger dernæst sit eget Udvalg for Andragender, bestaaende af 9 Medlemmer, som, hvad selve Navnet siger, faar henvist til Behandling alle de Andragender, der indkommer til Rigsdagen. Der nedsættes dernæst et Udvalg til Prøvelse af Valg. Det bestaar i hvert Ting af 9 Medlemmer og har til Opgave, dels at behandle Valg, der ikke er endelig godkendt

De radikale Landstingsmænd P. V. Jeppesen-Drusebjerg, J. Veistrup og Gunnar Fog-Petersen.

*Landstingets Formandssæde med Formanden
J. Jensen-Kleis.*

af Tingene, dels behandle Klager, der vedrører allerede godkendte Valg, samt Udfyldningsvalg.

Et Lønningsudvalg skal vælges i hvert Ting og bestaar af 15 Medlemmer, og desuden et Udvalg paa 15 Medlemmer i Henhold til Grundlovens § 45.

Til andre Sager, der fremkommer paa Rigsdagen, vælges som Regel Udvalg, der skal tage alle den paagældende Sags Detailspørgsmaal under Behandling. Disse Udvalg, der faktisk udretter det virkelige Arbejde paa Rigsdagen, opfører at eksistere i samme Øjeblik Arbejdet er tilendebragt, og Udvalgets Sekretær

skal derefter aflevere Udvalgsprotokollen med alle Bilag til Rigsdagens Bureau.

Til det store Arbejde, der kræves af de nedsatte Udvalg og Kommissioner, er indrettet en Række Værelser, specielt indrettet til dette Formaal. Foruden det rent teoretiske Arbejde kan det hændes, at disse Udvalg maa foretage Rejser, for at orientere sig i Forhold, der vedrører den Sag, der er til Behandling, eller der indkaldes Personer udenfor Rigsdagen til Konference og Vejledning i Spørgsmaalene, ligesom Ministre og Embedsmænd indenfor paagældende Administrationsgren maa være til Raadighed for Udvalgets Medlemmer.

Foruden disse Udvalgsværelser har ethvert paa Rigsdagen anmeldt og anerkendt

*Folketingsdamerne Frk. Gerda Mundt og
cand. mag., Fru Elna Munch.*

De konservative Folketingsmænd Ole Bjørn Kraft, V. A. Piirschel og P. Korsgaard.

Parti sit eget Partiværelse, dog selvfølgelig kun, hvis det er repræsenteret paa Ting. I disse Partiværelser foregaar mange lidenskabelige Diskussioner om rejste Problemer, findes mange af de Traade, der skal føre et vigtigt Problem frelst gennem Politikens ikke altid lige milde Brænding, og ude i Vandrehallen øves saa den mere personlige Paavirkning. Hvert Parti konstituerer sig med en Formand, der ved Samraad med Regeringens Medlemmer repræsenterer den paagældende Rigsdagsgruppe og tjener som Formidler af de Kompromisforslag, der er nødvendige for enhver Regering, der ikke har absolut Flertal i begge Ting.

I Vandrehallen færdes paa lige Fod med Folkets valgte Repræsentanter de Mænd, der vel maa siges i mere eller mindre Grad at skulle være Repræsentanter for den saakaldte offentlige Mening, Pressens Repræsentanter. Ofte har dette Arbejde været en glimrende Forskole for senere Rigsdagsmænd, og det er i hvert Fald en Nødvendighed for Rigsdagens Journalister, at de følger med i alle Spørgsmaal og aldrig kommer bagefter. Snapsting og Vandrehal er derfor det bedste Jagt-

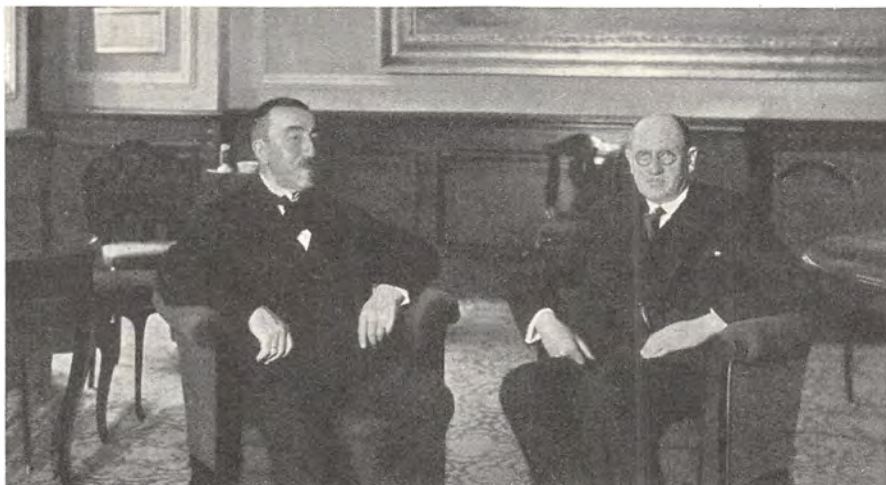
Folketingsmændene J. C. C. Kyed, S. Brorsen og Vagn Bro af Venstrepartiet.

revier for Journalisterne. Skal Stauning ind og have sin Eftermiddagskaffe, varer det ikke mange Minutter før der er en Journalist ved hans Bord, og naar Borgbjerg slider med sine Teaterproblemer eller Steincke med sine mange sociale Problemer eller Hauge skal have Klø for manglende Valutaattester, gives der ikke værre Sted for dem at komme, end i Snapstinget, thi der er de sikre paa Belejring af Journalistkredsen. Samværet gaar dog fortræffeligt. De to Parters Gerning har saa mange

Rigsdagsreferenterne i Samtaleværelset for at modtage en Meddelelse fra Indenrigsministeren. I Baggrunden det store Rigsdagsbillede, hvor man tydeligt ser I. C. Christensen, Klaus Bernitsen, C. Th. Zahle, Ove Rode med flere.

Forbindelseslinier, at andet ogsaa vilde være urimeligt. Rigsdagens Pressefolk har dannet deres egen Organisation under Navnet Presselogen, der har en Række Arbejdsværelser, Læseværelser og Samtalestuer til Disposition. Det sker desuden ret ofte, at en Minister vil give Pressens Repræsentanter Meddelelse om et eller andet Spørgsmaal eller informere dem i en Sag, og gennem Presselogen indbydes de da til Samtale i Rigsdagens store Samtaleværelse, der er prydet med det store Grundlovsbillede, malet af Herman Vedel og skænket Rigsdagen af Direktør G. A. Hagemann. Paa dette Billede ses Portrætter af de Ministre og Rigsdagsmænd, der var de ledende i Grundlovssagen, nemlig: Rottbøll, I. C. Christensen, Hassing Jørgensen, Piper, Stauning, Rasmus Andersen, Slesbager, P. Munch, Eduard Larsen, Poul Rasmus-

Landstingsmændene J. Jensen-Kleis og Joh. Stensballe.

sen, Abrahamsen, Edv. Brandes, Kl. Berntsen, N. Neergaard, C. Th. Zahle, O. Rode, H. Hammerich, Ellinger, Jørgen Pedersen, Slengerik, K. M. Klausen, Andreasen, Harald Jensen, Poul Christensen, Goos, H. Trier, Alfred Christensen, Th. Povlsen, Jensen-Sønderup og J. Borghjerg.

I Rigsdagens Bureau fører Bureauchef A. Lauesgaard Kommandoen, men til Trods for den bureaukratiske Titel er han den mest elskværdige Embedsmand, der findes, og samtidig en Dygtighed, der holder Rede paa alle de mange, til Tider vel indfildrede Traade, der løber til og fra Rigsdagen. Skal der indkaldes til Rigsdagsmøde, skal der afholdes Udvalgsmøde, skal der afgives en Meddelelse, skal der indkaldes til Samraad, alt gaar det gennem Rigsdagens Bureau, der i den Hensigt har

Folketingsmændene Hans Nielsen, Alsing Andersen og N. Fisker.

oprettet et Kartotek, hvori der for hver eneste Rigsdagsmand findes et Antal adresserede Kuverter, men saa sparsommelig kan Rigsdagen omgaas Tryksager, at de samme Kuverter benyttes mange Gange, indtil Slid har gjort det helt af med dem. Et Eksempel til Efterfølgelse for Rigsdagen! A. Lauesgaard kender den danske Rigsdag bedre end nogen, idet han fik Ansættelse ved Bureauet allerede i 1889 under Estrups Regering, og har saaledes som Rigsdagsfunktionær oplevet alle de store Begivenheder i dansk parlamentarisk Historie— hvad ingen nuværende Rigsdagsmand har været med til.

Rigsdagens Burcauchef A. Lauesgaard, R. DM., modtager Referat af Fuldmægtig Eigil Olsen.

Til Brug for Rigsdagsmændene er oprettet et Bibliotek, der bestaar af et stort lyst Læseværelse, hvori findes et Haandbibliotek paa et Par Tusinde Bind, og desuden Bibliotekar V. E. Elberlings Kontor, hvorfra der kan udlaanes Bøger fra selve Rigsdagsbiblioteket, der rummer omtrent 40,000 Bind, overvejende retsvidenskabelige, historiske og socialpolitiske Værker samt Forhandlingerne fra de fleste Landes Parla-
menter.

Bibliotekets Nabo er Rigsdagens Arkiv, der rummer alle Lovforslag med de dertil afgivne Betænkninger, alle Udvalgsarbejder, alle Tryksager, ordnet og grupperet efter hvert Emne, saaledes at Arkivaren har let ved at finde de Akter, der senere skal anvendes under parallelle Udvalgsarbejder. Arkivet raader ogsaa over nogle Rum i Fløjens øverste Etage, og heroppe findes desuden Rigsdagens Telefoncentral, der har Omstilling til Rigsdagens 160 Telefoner og ikke mindre end 23 direkte

*Folketingsmand Valdemar Thomsen
af Partiet: De Uafhængige.*

*Landstingsdame Fru Marie Hjelm
af det radikale Venstre.*

Ledninger til Centralen, 2 til Provinsen og 2 direkte Ledninger til Statstelefonnettet.

Paa Christiansborg har den danske Rigsdag faaet en Bolig med alle tidssvarende Indretninger og Bekvemmeligheder. Kan den ikke i Pragt og kunstnerisk Udsmykning maale sig med de pragtfulde Parlamentspaladser i andre Lande, saa danner den med sit prunkløse, men solide Udstyr et værdigt Hjem for det danske Folks lovgivende Forsamling.

I den nordvestlige Fløj af Slottet, dels ud mod St. Jørgens Gaard, dels ud mod Slotspladsen, har Kongen sine store Repræsentationslokaler, hvortil Adgang er fra St. Jørgens Gaard gennem Dronninge-

„Presseløgen“s Samtale- og Læseværelse.

*Christmas Møller, cand. jur.
Valgt til Folketinget siden
1920 i Odense Amtskreds af
det konservative Folkeparti.*

*Dr. phil. O. C. Krag, Kredit-
foreningsdirektør. Valgt til
Folketinget i Ringkøbing Amts-
kreds af Venstre.*

*V. Pürschel, Generalauditor.
Valgt til Folket. af det kons.
Folkeparti i Randers Amtskr.*

portalen, der er en Sandstensportal fra Frederik VI.'s Slot og navngivet efter de 4 store Marmorstatuer af Dronningerne Thyra Danebod, Dagmar, Margrethe og Philippa, som smykker Portens hvælvede Rum.

Den kongelige Fløj rummer en Række pragtfulde Sale, der hver har sit Navn, saaledes Drabantsalen, Fredensborgsalen, Tronsalen, Riddersalen, Svenske Galleri, Aleksandersalen, Taffelsalen og andre Gemakker og Sale. Desuden findes her Statsraadsværelset, hvis Stole stammer fra den grundlovgivende Forsamling. Her mødes Kongen med Regeringens Medlemmer for at raadslaa om Rigets Anliggender, planlægge Lovgivningsarbejdet og stadfæste de af Rigsdagen vedtagne Love. Departementchefen i Statsministeriet, Fr. V. Petersen, er Statsraadets Sekretær. Gennem Drabantsalen kommer man ind i Venteværelset for Kongens Audienssøgende ved de offentlige Audienser og derfra ind i Kongens Audiensværelse, hvor han modtager de Borgere, der ønsker at søge Kongen direkte enten med Tak eller Andragende, og ved Siden af dette Værelse findes Adjudantens Værelse, hvor de gamle Regimentsfaner opbevares.

Da Kongen ikke ønskede at bo paa Christiansborg opgav Civillisten samtidig at bruge de fyrstelige Gæsteværelser paa Slottet og disse Lokaler overdroges derefter til Udenrigsministeriet, som nu raader over pragtfulde Modtagelsessaloner og fortrinlige Kontorer. Ministeriets daglige Forretninger ledes af Direktør, Kammerherre H. A. Bernhoft, der ansattes i Udenrigstjeneste som Assistent i 1896 og nogle Gange har været udsendt som Gesandt i forskellige Hovedstæder for i 1932 at overtage den betydningsfulde Stilling som Direktør i Ministeriet. Udenrigsministeriet er delt i en almindelig Administrationsafdeling, der varetager alle løbende Forretninger, en økono-

misk-politisk Afdeling, hvorunder sorterer et Oplysningskontor for Erhvervene, en politisk-juridisk Afdeling og endelig Pressebureauet, der blandt andet forestaar Udgivelsen af Udenrigsministeriets Tidsskrift. Desuden findes et særligt Kontor for Folketret, hvortil er knyttet Dr. jur. Georg Cohen som speciel Raadgiver og Vejleder i Folketret.

I St. Jørgens Gaard ligger Højesterets Bygning, der rummer Retssalen, Dommerens Værelser, Advokatværelse, Ekspeditionskontor, Kæremaalssalen og Forhandlingsværelset, hvor de gamle Stole fra Retslokalet i Bredgade findes opstillet som en Erindring om Udlændigheden.

Oven over Højesteret har Anklagemyndighedens øverste Embede sine Kontorer. Rigsadvokaturet ledes af Rigsadvokat August Goll, der har gennemgaaet hele Skolen fra Assistentstillingen ved Politikamret over Embeder som Politimester og Dommer, indtil han i 1925 fik sin Udnævnelse som Rigsadvokat, en Stilling han er særlig velegnet til gennem sine rige Evner baade som Jurist og Psykolog. Som Shakespeareforsker har han desuden haft rig Lejlighed til at sammenligne menneskelige Typer af alle Arter og vel ogsaa, og mest, Afarter.

Christiansborg staar i direkte Forbindelse med Ministerialbygningen i Slotsholmsgade, der opførtes af Kongen i 1715 for at give Plads for en Række Kollegier. Ialt væsentlig staar Kancellibygningen (Den røde Bygning) uforandret fra hine Dage, og selv om der er foretaget nogle Ændringer i det Indre, er dog nogle af Salene fra den gamle Tid bevaret, navnlig Rentekamrets smukke Kollegiesal, der nu er Indenrigsministeriets Sal. Der er senere føjet flere Gaarde til den oprindelige Kancellibygning, saaledes at Ministerialbygningen i 1935 omfatter alle Ejendomme fra Slottet til Christiansgade. I denne Gade er der i 1927 opført en ny

Bent Holstein, Lensgreve. Indvalgt i Folketinget af Venstre i sønderjyske Amtskredse, dannede senere Partiet: „De Uafhængige“.

Aksel Larsen, Støberiarbejder. Indvalgt i Folketinget af Danmarks kommunistiske Parti.

Thorvald Jørgensen, K², D.M., F.M., Arkitekt. Christiansborg Slots Bygmester.

Et af Udenrigsministeriets Kontorer paa Christiansborg.

Ministerialbygning i Tilslutning til det øvrige Kompleks, hvorefter samtlige Ministerier, med Undtagelse af Udenrigsministeriet og Kirke- og Undervisningsministeriet, alle rummes indenfor Bygningens Mure, hvad der i høj Grad letter Samarbejdet.

I denne Bygning leder Ministeriernes Embedsmænd Landets Administration. Den bureaukratiske Tone, der herskede i tidligere Tider, er fuldstændig afløst af en elskværdig, imødekommende Modtagelse af enhver, der søger til de ministerielle Kontorer. Embedsmændene

Højesterets Bygning i St. Jørgens Gaard.

Ministerialbygningen i Slotsholmsgade.

har forstaaet at komme i Kontakt med Befolkningen, saaledes at denne med Tillid henvender sig i den røde Bygning, ikke altid sikker paa at se sine Ønsker opfyldt, men altid paa at faa en venlig og vejledende Behandling. Om Torsdagen, Ministrenes Modtagelsedage, rører der sig et livligt Folkeliv i de lange Gange, navnlig ved Justitsministerens

Indenrigsministeriets pragtfulde Sal.

og Socialministerens Kontorer, hvor mange fortrykte Mennesker kommer med Haabets Spire i Hjertet troende paa, at Ministeren vil prøve at forstaa netop *den* Audienssøgendes særlige Forhold, og Ministeren gør, hvad der paa Lovens Grund er menneskelig muligt. Den samme forstaaende Modtagelse vil man ogsaa finde i de Kontorer, der har med saadanne Sager at gøre, altid aabne Døre, altid forstaaende Sind og hjælpende Vejledning.

For mange af de ministerielle Embedsmænd er Stillingen i Mini-

Frederiksholms Kanal skiller Slotsholmen fra Byen.

steriet en Forskole inden andre Embeder overtages under Administrationen, men der er ogsaa mange, der slider sig graa i de mange Akter og tykke Folianter, idet kun en ringe Part kommer i en saadan Kontakt med det offentlige Liv, at deres Navne bliver landskendt. I saadanne Tilfælde er det hyppigst Ministeren, Politikeren, der tager Affære. Det er derfor vanskeligt at fortælle om de Mænd, der virker i den røde Bygning, men enkelte arbejder med Emner, der har intim Tilknøytning til hele Landets Befolkning.

Vi maa alle bidrage til Afvikling af Statsgælden, der ved Udgangen af Marts 1934 udgjorde Kr. 1,216,357,000 Kroner netto, deraf var et Beløb paa 665,485,000 Kroner Statens Gæld til Udlandet. Disse Beløb repræsenterer kun den Gæld, der er optaget mod Udstedelse af Obligationer, hvorimod den øvrige løbende Gæld ikke er medregnet. Under Finansministeriet styres Statsgældskontoret af Departementchef Johs. Schaarup, der er Embedsmanden, hvis hele Uddannelse efter Erhver-

velsen af Embedseksamen har formet sig paa offentlige Kontorer, først under Københavns Magistrat, senere i Finansministeriet, hvorimod Departementchef K. H. Kofoed er Manden udefra, idet han først virkede som Adjunkt paa sin Fødeø, Bornholm, og derunder blev valgt som radikal Folketingsmand i Aakirkebykredsen i Perioden 1913—20. Den Indsigt i Rigsdagsarbejdet disse Aar gav Kofoed, er ofte kommet ham til Nytte efter at han i 1924 overtog Administrationen af Finansministeriets 1. Departement.

En anden Bornholmer har skabt sig et stort Navn baade indenfor Ministeriet og Landet over. Det er Generaldirektøren for vore Skatter, Told og andre Afgifter, Michael Kofoed, der udgik fra Rønne som Student, tog den statsvidenskabelige Eksamen i 1891 og ansattes omtrent samtidig i Finansministeriet, hvor han overtog Embedet som Generaldirektør i 1913. Kofoed er anvendt til Medlem af Kommissioner og Udvalg i meget udstrakt Grad, hans store Arbejdskraft og smidige Forhandlingsevne samt dybtgaaende Indsigt i de Opgaver, han fik at arbejde med, har bidraget sit til at give ham en lykkelig Haand til at løse Opgaverne, der navnlig i Krigsaarene var yderst besværlige.

Handelsministeriets Departementchef, Johs. Dalhoff, Søn af den berømte Pastor Dalhoff fra Diakonissestiftelsen, har været ude for lidt af hvert blandt den brogede Kreds, han i Embedsmedfør har maattet arbejde med, men fra alle Sider anerkendes han som en ubestridt Dygtighed, der navnlig som Deltager i Forligsarbejdet under Arbejdsstridigheder og som Formand for Valutanævnet har udrettet et betydeligt Arbejde. Trods de mange Opgaver, der i Tidens Løb er lagt paa Dalhoffs Skuldre, har han dog faaet Tid til at skrive en Del Af-

Michael Kofoed, K¹, DM, FM i Guld, Generaldirektør for Skattedepartementet og Departementet for Told- og Forbrugsafgifter.

Aage Svendsen, K², DM. Siden 1925 Departementchef i Justitsministeriet.

Johs. Dalhoff, K², FM i Guld. Departementchef i Handels- og Søfartsministeriet.

*Fr. Graae, K², D.M.,
Departementchef i Undervisningsministeriet.*

*Robert Neiiendam, R.,
Teaterhistoriker, Skuespiller,
Leder af Teatermuseet.*

*Carl S. Petersen, R., D.M.,
Dr. phil., Overbibliotekar
ved Det kongelige Bibliotek.*

handlinger om statistiske og sociale Emner samt om Forsikringsproblemer. Mere stille, ligesom mere værdigt virker Undervisningsministeriets kendte Departementchef Fr. Graae, der har arbejdet under saa forskellige Vilkaar, at han har erhvervet sig et grundigt Kendskab til Menneskene, der nu ofte kommer ham til Gode.

I de Kavallerbygninger, der omgærdter Ridebanen ved Slottet, findes Kontorer for en Række Institutioner, deriblandt Teaterhistorisk Museum, der er indrettet i det tidligere Hofteater, der omfatter over 20,000 Billeder og Genstande, som belyser dansk Teaters Udvikling fra Holbergscenen til vore Dage. Det er Teaterhistorikeren, Skuespiller Robert Neiiendams glødende Kærlighed til Teatret og dets Historie, der har skabt denne lille Perle.

Hele det store Bygningskompleks, der iøvrigt omgærdter Christiansborg Slot, rummer mange arkitektoniske Skønheder og historiske Minder. Et af de skønneste Steder, en herlig Oase i Stenørkenen, er Bibliotekshaven. Den, der en Foraarsdag, naar Paradisæblerne blomstrer, har gaaet en Tur gennem denne fortættede Skønhedsaabenbaring, bringer en Rigdom hjem i Sindet, mere forfriskende end noget andet. Og denne Skønhed, disse levende, pragtfulde Træer, er omgivet af Huse, der hver taler sit Sprog om Menneskenes Skaberevne og Tørst efter Skønhed. Der et Hjørne, med Tøjhusets gamle Borgtaarn, hist en gammel Ejendom, der kunde fortælle om fjerne Tiders Arbejde og Stræben, og midt i Rækken den store, nye Biblioteksbygning, der rummer det store kongelige Bibliotek, Nordens største Bogsamling, der omfatter omkring 900,000 Bind, hvoraf godt 30,000 Haandskrifter og mere end 4000 Incunabler, d.v.s. Bøger, der er trykt før Aar 1501. Maales Boglængden, opstillet Bog tæt mod Bog, ud-

gør de ialt en Længde paa tæt ved 25 km. Biblioteket ledes af Overbibliotekar Carl S. Petersen, der to Aar efter at være bleven Magister i 1899 fik Ansættelse paa Biblioteket, hvor han efterhaanden avancerede frem til sin nuværende Stilling. Overbibliotekaren har udfoldet en ret stor litterær Virksomhed, navnlig med Hensyn til Skrifter om litterære Personer og Litteraturhistorie.

I Bibliotekshaven findes en Statue af Søren Kierkegaard og i Gaarden ved Rigsarkivet en Statue af Statsmanden Griffenfeldt. Rigsarkivet

Det kongelige Bibliotek.

omfatter i Forbindelse med Landsarkivet alle Landets Arkivsager og er ordnet ved Loven af 30. Marts 1889. Skønt der stadig er sket Udvidelser, kæmper Rigsarkivet stadig med snævre Pladsforhold.

Paa den anden Side Slotsholmsgade som Ministerialbygningens Genbo ligger Københavns Børs, der er en af Byens skønneste Bygningsværker. Den er opført i 1618—19 af Christian IV. paa den Dæmning, der over Knippelsbro satte København i Forbindelse med Christianshavn. Det var efter Datidens Forhold et imponerende Bygningsværk, som med sine Sale og Rum dækkede over et Grundareal paa en halv Tønde Land og den blev kaldt Kongens Børs.

Kongens Børs skulde gennem adskillige trange Perioder, inden man naaede frem til de Forhold, som man kender i vore Dage. Betydelige Dele af den Handel, som Børsen var indrettet for, udviklede sig efterhaanden uden for Børsens Enemærker, men lidt efter lidt forsøgte

Søren Kierkegaards Statue i Bibliotekshaven ved Det kgl. Bibliotek.

banken, ind i Børsen, hvor man da begynder at støde paa den første Handel med Aktier og Betalingsmidler. I 1775 fik Courantbanken af Regeringen overdraget Forvaltningen af Børsbygningen, der var saa medtaget, at selv Taarnets Spir var nedtaget. Banken restaurede Bygningen og opsatte ved samme Lejlighed det gamle, smukke Dragespir.

Under Christian VI. udstedtes en Forordning, hvorefter Købmandsvirksomhed deles i Groshandel og Detailhandel. Udøverne af Groshandelen dannede derefter en Sammenslutning, der blev Grundlaget for det senere stiftede Grosserersocietet.

Fire Aar efter at Courantbanken i 1787 var rykket over i en ny Bygning ved den nuværende Slotholmsgade, kom den i Vanskeligheder og maatte likvidere. Den nystiftede dansk-norske Speciebank, som var flyttet ind i

Regeringen at genoplive Forretningsvirksomheden paa Børsen, og i 1692 fik Børsen sit første egentlige Regulativ, der under Navnet „Børsordonnans“ var gældende til 1808.

Dette Regulativ medførte bl. a. en Deling af Børslokalerne i en „Forsamlingsplads“ for Købmænd (det første Tilløb til den nuværende Børssal og Noterings-sal) og i Rum for Kramboder, og der ansattes en Børstjener til at besørge Ophængning af Opslag om Skibslejligheder og lignende Bekendtgørelser.

Under Christian VI. oprettedes de første danske Aktieselskaber, og i 1738 rykkede Danmarks første Pengeinstitut, Courant-

Statuen af Griffenfeldt i Forgaarden til Bibliotekshaven. Tøjhuset ses i Baggrunden.

Courantbankens gamle Lokaler i Børsen, overtog nu Seddeludstedelsen — Speciesedler, medens Courantbankens Likvidationskomité fortsatte med at administrere Børsen.

Under Opgangsperioden i Slutningen af det 18. Aarhundrede kom ogsaa, samtidig med Landboreformerne, i 1788 Frigivelse af visse Dele af Handelen. Som et Resultat heraf startede en Del af de mest fremskridtsbegeistrede Købmænd „Groshandlernes nøjere Forening“, som kort efter af Regeringen ved kgl. Forordning blev konstitueret som

Københavns Børs mod Slotsholmsgade.

Grosserer Societet, og Gennemførelsen af den første danske Kursnotering er bl. a. Resultatet af Grosserer Societetets begyndende Virksomhed.

Aaret 1807 og Krigen med England gav dansk Forretningsliv svære Tider, der i mangt og meget minder om Krisetiden i vore Dage. Staten gennemførte en lang Række Foranstaltninger til Forhindring af alt for store Kursfald, Speciebanken erstattedes med Rigsbanken, der gaves nye Regler for Mæglervirksomhed, „Børsordonnans“en erstattedes af nye Børsregler, men trods Anstrengelserne faldt Papirpengenes Værdi i følelig Grad.

I 1808 ansattes L. N. Hvidt som Børskommissær. Under hans dygtige Administration bragtes Livet i den københavnske Børs et vigtigt Skridt hen mod de Former for Børsnoteringer, som vi kender i vore

Dage. Oplagspladser og almindelige Butikker blev rømmede til Fordel for Indretning af rigtige Handelskontorer, og i 1816 aabnedes der i den nuværende Børssals Plads paa 1. Sal en ret storstilet og meget smukt udstyret Auktionssal med amfiteatralse Pladser. Her foregik en stor Del af Varchandelen efter Auktionsprincipperne, medens Værdipapirhandelens Folk afsluttede deres Handeler i en af Korridorerne ud mod Hovedindgangen fra Slotspladsen.

Efter at Hvidt havde taget sin Afsked, fik Grosserer Societetet af

Grosserer Societetets Komité's Mødesal.

Regeringen Bemyndigelse til at opkræve Afgift af Auktionshandelen, og Regeringen udnævnte derpaa en Komité til at staa i Spidsen for Societetet, idet Komiteen hermed overtog den daglige Ledelse af Børsforretningerne.

Efter den nye Bankordning traadte Statsgældsdirektionen ind i Ejendomsrettighederne til Børsbygningen paa Statens Vegne.

Den første Halvdel af det 19. Aarhundrede medfører en gradvis Forøgelse af Grosserer Societetets indflydelse paa Børslivet og Storhandelen i Almindelighed. I 1838 faar Grosserer Societetet Tilladelse til at holde Foreningslokaler i Børsbygningen. I 1842 gaar Regeringen med til at lade Grosserer Societetet selv vælge sin Komité, og i 1856 er Udviklingen endelig kommet saa langt frem, at Grosserer Societetet kan erhverve Børsbygningen for en Købesum af 70,000 Rigsdaler, og

det hedder nu ikke længere „Kongens Børs“ men Københavns Børs, dog bevarede Børsen Retten til at føre Splitflag.

Grosserer Societetet underkastede Børsbygningen en gennemgribende Restaurering og ombyggede det Indre, saa det var nær den nuværende Form. I Midten af første Sal fandt man Kontorer og Mødelokaler for Grosserer Societetet og mod Vest den store Børssal med to mindre Lokaler paa hver sin Side af Hovedindgangen. Af disse benyttes nu Lokalet i Hjørnet ud mod Slotsholmsgade til Kursnotering. En vigtig ny Epoke indledes ved den nye Næringslov af 1857, idet den fuldstændige Bortgang fra Lavsvæsenet er Begyndelsen til den moderne Udvikling i dansk Erhvervsliv.

Fra Begyndelsen af dette Aarhundrede skifter Børslivet fuldstændig Karakter. Telefonen og de moderne Samkvemsmidlers Indførsel medfører en fuldstændig Revolution i Handelen. Ogsaa Børsens Forretningsfolk skifter nu Karakter. Gennem Udviklingen i den sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede har Børsens Publikum og Handelsklientel faaet et ret eksklusivt Præg. Korrekthed og Værdighed karakteriserer Børsens og Storhandelens Mænd. Man møder med høj Hat i Børssalen, og kommer man ikke præcis, maa man betale Spærrepenge ved Indgangen, en Afgift, der har været taget gennem forskellige Perioder af vekslende Grunde, men dog mest for at holde et alt for folkeligt Publikum borte fra Børssalen.

Efterhaanden blev Telefonen ogsaa indført paa Handelskontorerne og Grossisterne færdes derefter sjældnere paa Børsen, thi nu kunde en Opringning give de fornødne Aftaler.

Under Krigstidens voldsomme Spekulation rykkede et helt nyt Publikum ind i Børssalen, og den lille Publikumsloge i

*Holger Laage-Petersen, R.,
Grosserer.
Fmd. for Grosserer Societetet.*

*Westy Stephens, K², DM.
Direktør i Nationalbanken
siden 1913.*

*S. Tetens, R.,
Kongelig Bankinspektør.
Statens Tilsynsførende med
Fondsbørsen.*

Kursnoteringssalen var til Stadighed overfyldt. I Aarene efter 1914 fuldbyrdedes den store Udvikling, hvorved Børsen fra at være Samlingsstedet for al Storhandel gaar over til at være Hjemstedet for Handelen med Værdipapirer, Mødestedet for Kornhandelens førende Mænd og Sædet for Grosserer Societetets mangeartede Virksomheder, derunder Voldgiftsudvalgene, Ansættelse af Prisnoteringer, samt endelig Udlejningssted for enkelte private Kontorlokaler.

Paa Børsen finder man i Dag de af Grosserer Societetet oprettede

Kornbørsen.

Fra venstre: Direktør Chr. S. Nielsen, Grossererne Fritz Rahlff og Haagen Riis, Direktør Vm. Mønsted og Grosserer Erling Hansen.

særlige Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for de forskellige Handelsbrancher nemlig: Korn og Foderstoffer, Frø, Kaffe, Jern og Metaller, Kolonialvarer, Smør og Mel samt „Den almindelige Bedømmelses- og Voldgiftsret for Københavns Børs“.

Disse Udvalg kan kun træffe Afgørelse i Handelssager, naar der i Forvejen er truffet udtrykkelig Aftale herom. Paa Børsen samles endvidere hver Torsdag et Udvalg med Repræsentanter for Danmarks Smøreksporthører og det danske Mejeribrugs Organisationer for at fastsætte Københavns Smørnotering. Smørnoteringsudvalget er ikke for Tiden nogen fast Institution, men hviler foreløbig paa en mere løs Aftale med Grosserer Societetet og Landbrugsorganisationerne om, at Københavns Smørnotering fastsættes ved et Fællesmøde mellem de to Noteringsudvalg, som Grosserer Societetet og Landbrugets Organisationer har nedsat. I ældre Tider var Københavns Smørnotering Rettensoren for hele Verdens Smørhandel, men forskellige Forhold, bl. a.

Stridigheder om en Overpris over den officielle Notering af Salgsudviklingen i England (De Cooperative Selskabers Detailsalg) har medført, at Københavns Smørnotering ikke har kunnet holde sin gamle Position som Verdensnotering.

Korn- og Foderstofhandelen foregaar nu under rent private Former ved Samtaler mellem Lederne for Landets førende Korn- og Foderstoffirmaer, som ved 1—2 Tiden mødes i selve Børssalen, eller navnlig i Rygeværrelset. Der møder fra 30 til ca. 50 Mennesker, som i Reglen er en Times Tid om at afgøre deres Forretninger. Kornbranchens Noteringsudvalg fastsætter hver Dag en Notering for dansk Korn, og to Gange om Ugen en Notering for udenlandsk Korn og Foderstoffer.

Dernæst møder Repræsentanter for Hovedbankernes, Vekselerernes og Bankiernes Organisationers Udvalg for Fastsættelse af Vekselskurserne, det vil sige Kursen paa udenlandsk Valuta, hver Dag Kl. 13 i Børssalen for at oplæse Dagens Vekselskurser. Det har i de senere Aar været Nationalbankdirektør Stephensen, der har oplæst Kurslisten. I Fastsættelsen af Vekselskursen deltager Repræsentanter for Nationalbanken, Landmandsbanken, Handelsbanken og Privatbanken, og deres daglige Møder overværes tillige af Repræsentanter fra Grosserer Societetet, Vekselererne og Bankierne.

Endelig finder man i Børsen „den sorte Tavle“, det vil sige en Liste over de Firmaer, som ikke har *villet* efterkomme de tidligere nævnte Voldgiftsudvalgs Afgørelser. Hvis et Firma ikke har *kunnet* overholde sine Forpligtelser, medfører dette ikke Opslag paa den sorte Tavle.

Københavns Børs ejes altsaa nu af Grosserer Societetets Komité hvis Formand i 1935 er Grosserer Holger Laage-Petersen. Den daglige Administration ledes af to Sekretærer, Overretssagfører M. Raffenberg (juridisk) og cand. polit. Jens Vestberg (nationaløkonomisk). Som Pressesekretær fungerer cand. polit. J. T. Juhl.

Børsbygningens Forvaltning sorterer under Børsinspektør Laur. S. Larsen. Til Ordenens Opretholdelse og Publikums Betjening og deriblandt den vigtige Telefontjeneste, er ansat 7 Børsbetjente.

Den Del af Børslivets Virksomhed, som træder mest direkte i Rapport til Offentligheden, og som er mest kendt af Publikum, er Fondsbørsens Tjeneste med den daglige Notering af Kursen paa Obligationer og Aktier. Fondsbørsen ledes af en Bestyrelse, der bestaar af en af Handelsministeriet udnævnt Formand samt 10 Medlemmer.

Bestyrelsens Sammensætning var i 1935: Bankinspektør S. Tetens, Formand, Vekselererne Axel Jervig, Georg A. Christensen, Jacob Simonsen, H. C. Møller og Carl Otto Henriques, valgt af de noteringsberettigede Vekselereres Organisation, Direktør P. Wonsild og Skibs-

*Laur. S. Larsen,
Børsinspektør.*

*Jens Vestberg, R.,
cand. polit.
Nationaløkonomisk Sekretær
i Grosserer Societetet.*

*M. Raffenberg, R.,
Overretssagfører,
Juridisk Sekretær i Grosserer
Societetet.*

reder H. A. Hansen som Repræsentanter for de Selskaber, hvis Aktier noteres daglig paa Børsen, og Grossererne L. P. Wulff og Johan G. Rohde samt Generalkonsul Bjarne Nielsen, valgt af Grosserer Societetet.

Den Metode, som nu praktiseres ved Om sætningen af Værdipapirer paa Fondsbørsen, hviler paa de forskellige Principper, som er prøvet gennem Tiderne paa Københavns Børs ved et Samarbejde mellem Kursnoteringsdeltagere og Statens tilsynsførende Myndigheder, som Ministeriet efterhaanden under forskellige Former har sat til at øve en mere eller mindre omfattende Kontrol med Børslivets Funktion.

Ledelsesformen og den anvendte Forretningspraksis har først udviklet sig ad Frivillighedens Vej, senere under Statens Medvirkning, men i 1914 blev den gennem Tiderne udviklede Praksis sammen med de efterhaanden af Staten fastsatte Bestemmelser samarbejdet til en ny Vedtægt ved en Overenskomst mellem Kursnoteringens Deltagere og Grosserer Societetets Komité. Senere har Handelsministeriet gennemført forskellige Love og Anordninger til offentlig Kontrol med Børsens Handel med Værdipapirer.

De sidste Love gennemførtes i 1919 og 1930. De detaljerede Bestemmelser for Københavns Fondsbørs er givet ved Handelsministeriets Bekendtgørelse af 14. Juni 1930. Det fastslaaes bl. a. heri, at Adgang til at møde i Kursnoteringssalen og handle med Værdipapirer, har kun Vekselerere, der af Handelsministeriet har faaet Anerkendelse som noteringsberettigede Vekselerere.

I 1935 virker ialt 52 noteringsberettigede Vekselerere, hvoraf 6 var Medindehavere af Vekselerforretninger sammen med andre Vekselerere. Desuden havde yderligere godt 100 Personer, Forretninger eller Institutioner, løst Vekselererborger-

skab, saa der ialt var løst 161 Vekslerborgerskaber, herunder medregnet adskillige mindre Banker og Vekselskiosker.

De noteringsberettigede Vekslerere har deres egen faglige Organisation, ledet af et 7-Mands Repræsentantskab, der i 1935 er saaledes sammensat: Axel Jervig, Formand, H. C. Møller, Carl O. Henriques, Jacob Simonsen, Georg A. Christensen, Ludvig Trier og Carl Groth.

Der gives i Loven om Fondsbørsen af 1930 meget betryggende Regler for Børsforretningers Udførelse og for hele Vekslerervirksomhedens

Grosserer Societetets Formands Kontor.

Forhold overfor Publikum. Til Sikkerhed for Opfyldelsen af de Fondsbørsmedlemmerne paahvilende Forpligtelser ifølge Fondsbørsloven og Fondsbørsens Vedtægter, herunder i Særdeleshed de økonomiske Forpligtelser indbyrdes, maa ethvert Fondsbørsmedlem deponere Kr. 25,000.

Endvidere er fastsat nøjagtige Regler for Effektueringen af de udførte Forretninger, og det fastslaas udtrykkeligt, hvorledes Vekslererne kun maa udføre Ordre om Køb og Salg af Aktier *i Kommission* med fuldstændig Udelukkelse af enhver personlig Interesse i de handlede Papirer, og at de ikke maa udføre personlige Spekulationsforretninger mod sine Kunders Interesser eller udføre Forretninger for Personale i andre Vekslerforretninger.

Det er muligt, at Publikum, som kun kender Børsens daglige For-

Den daglige Kursnotering paa Børsen.

De noteringsberettigede Vekselerere ved det daglige Opraab.

Dagens Obligationskurser studeres efter Opslaget.

Den daglige Efterbørs, hvor de sidste Forretninger afsluttes.

retningsliv ganske løst, faar et temmelig forvirret Indtryk af det brogede Liv, der foregaar i Børssalen. Ved høje Raab, mærkelige Gestikulationer, store Armbevægelser og Nik afslutter Børsens Mænd Forretninger under Noteringen.

Søger man lidt nærmere Oplysninger, erfarer man, at vel spekuleres der paa Fondsbørsen, men i det store og hele er Fondsbørsens Forretninger ganske simpelt et nyttigt og under de herskende Samfundsforhold ganske uundværligt Mellemed mellem det daglige arbejdende Produktionsliv og den Del af det arbejdende Folk, som har omsat tidligere udført Arbejde eller indvunden Fortjeneste for anden Ydelse i Kapitalopsparelser.

Under den i Danmark særlig udviklede Form for Realkredit, hvorved man skaffer sig Penge gennem Optagelse af Kreditforeningslaan mod Udstedelse af Obligationer, er det nødvendigt, at man har en saa praktisk Maade til Omsætning af de udstedte Obligationer, som Børsen byder. Kommuner og andre offentlige Samfundsinstitutioner skaffer sig ofte gennem Udstedelse og Omsætning af Obligationer Penge til Gennemførelse af mange vigtige Samfundsopgaver, og disse Obligationer noteres ogsaa paa Børsen.

Paa samme Maade skaber Udstedelsen af Aktier Muligheder for at rejse tilstrækkelig Kapital til Løsning af større Opgaver, Udnyttelse af gode Ideer og indvundne Erfaringer og til Tilvejebringelse af nye Beskæftigelsesmuligheder under de vekslende tekniske og kommercielle Udviklingsforhold.

De, der skal købe Værdipapirer, faar gennem Børsens sagkyndige Forretningsfolk Mulighed for at søge Bistand til at bedømme de Forhold, som man ikke selv er i Stand til at sætte sig ind i, angaaende Be-

*Axel Jervig,
Vekselerer.
Formand for Repræsentant-
skabet.*

*Morten Heymann,
Vekselerer.
Stiftede 1868 det senere
Firma William Nathan & Co.*

*William Nathan,
Vekselerer.*

timeligheden af at anbringe Penge i Obligationer og Aktier, og man har i Børsens Noteringer af de omsatte Papirer et fint virkende Barometer til at vise Udslagene under de -- ofte lunefuldt -- skiftende Konjunkturer.

Naturligvis kan ogsaa Børsens Bedømmelse i visse Situationer svigte, men man bør dog ikke glemme, at Fondsbørsens Vekselvirkning mellem Hausseforretning (d. v. s. Forretninger med Forventning om Stigning for de købte Papirer) og Baisse- eller Fikseforretninger,

J. S. Monies' Bankierforretning i Vesterbros Passage.

(d. v. s. Forretninger med Gevinst ved nedadgaaende Kurser) skaber et virksomt regulerende Apparat til at bremse alt for urimelige Udslag i begge Retninger og til at skærpe Børsens Aarvaagenhed i Bedømmelsen til alle Sider.

Folk, der *spekulerer* paa Børsen, disponerer i Reglen ikke selv over den fulde Kapital, der kræves til Udførelse af Forretningen, men maa nøjes med at indbetale en vis Procentdel (Margin) af de paa-gældende Obligationers eller Aktiers Værdi til Vekselereren, der almindeligvis igen skaffer sig Kapital til at erhverve de fornødne Værdipapirer, enten til Købs eller til Laans, ved at belaaene de fremskaffede Aktier i Banker.

Imidlertid udgør Spekulationsforretningerne kun en større eller mindre Del af den samlede Omsætning paa Børsen, idet mange Kapitalbesiddere ogsaa indkøber Værdipapirer for at erhverve dem som *Anlægs-papirer*, d. v. s. køber et Værdipapir for derved at

faa en større Forrentning af den dertil anvendte Kapital end man kan vente ved at anbringe Beløbet i Banker, Sparekasser og lign. Institutioner.

I det store og hele er det organisatoriske og forretningsmæssige Grundlag for Udførelsen af Forretninger med Værdipapirer paa Børsen meget betryggende. Gennem Tiderne har Staten ofte ansat kongelig udnævnte Embedsmænd til at overvaage, at alt gaar rigtigt til paa Børsen; f. Eks. fastsatte Loven af 1919 om Fondsbørsens Ordning Udnævnelsen af en Børskommissær. En ganske kort Tid virkede Redaktør, Landstingsmand Green som Børskommissær, og derefter virkede Nationaløkonomen, Kontorchef Schovelin i denne Stilling indtil 1930, da den nu gældende Lov om Fondsbørsen paany gik bort fra Ordningen med en

*Kaptajn E. E. T. Hjælmhof,
Kontorchef og Noteringsleder.*

Børskommissær. I Stedet for har Ministeren for Handel og Industri beskikket en Tilsynsførende, der tillige fungerer som Fondsbørsbestyrelsens Formand. Desuden staar selve Fondsbørsens Bestyrelse i Spidsen for Kontrollen med Fondsbørsens daglige Liv og Forretningsvirksomhed, og til Udførelse af den daglige Administration og Ledelse har Bestyrelsen som nævnt antaget Kontorchef E. E. T. Hjælmhof.

Handelen i Børssalen foregaar paa den Maade, at Lederen opraaber de paa Noteringslisten optagne Obligationer og Aktier i en bestemt Orden

Vekselere Erik W. Mørchs Børsopslag.

*L. Palsby,
Vekselerer.*

*Louis Trier,
Vekselerer.*

*Theodor Trier,
Vekselerer.*

(først Obligationer, derefter Aktier), og Kursnoteringens Deltagere, der sidder paa amfiteatralsk ordnede Pladser overfor Ledelsens Skranke, giver nu Bud eller Udbud for de opraahte Papirer efter de saakaldte dobbelte Auktionsprincipper. Det vil sige, at der gives baade Sælger og Køber Tilbud.

Naar Papirets Navn er opraaht, nævner Køber-Liebhaber den billigst tænkelige Kurs, Vedkommende mener at kunne erhverve Papiret til, medens den Deltager, der har Lyst til at sælge, omvendt nævner den højest tænkelige Kurs, og de to Parter nærmer sig da gradvis hinanden ved henholdsvis at byde mere eller slaa af i hele, halve eller kvarte Points. Naar Spændvidden er reduceret til saa ringe en Procentdel som $\frac{1}{4}$, maa Køberen og Sælgeren passe nøje paa, thi i samme Øjeblik som Køber og Sælger naar det samme Tal, skal Noteringslederen afgøre, hvilke Bydere og Udbydere der først har raabt det samme Tal, og Forretningen er da bragt i Stand. Værdipapirerne handles i Poster paa 4000 Kroners Paalydende; dog findes der enkelte Afvigelser. I Børssproget hedder det ikke at købe eller sælge saa og saa store Partier Aktier eller Obligationer, man „gør“ saa og saa mange „Stykker“. Under Udførelsen af alle Forretninger paa Fondsbørsen sidder der ved Lederens Side en Sekretær og en Repræsentant for Fondsbørstilsynet. Sidstnævnte skal i de meget sjældent forekommende Tvivlstilfælde være Opmand, og Sekretæren skal opnotere den Kurs, hvortil enhver Forretning er bragt i Stand.

Naar Lederen skønner, at det ikke mere er muligt at bringe Byder og Udbyder sammen til den samme Kurs, afslutter han Opraahtet af det paagældende Papir, og Sekretæren noterer nu de sidstnævnte Køber- og Sælgerkurser, men hvis der er mere end

2 Points Spændvidde mellem de foreliggende Bud, sættes der blot en Streg i Noteringslisten.

I 1935 noteredes der ca. 190 forskellige Obligationer og ca. 72 Aktier ved den daglige Notering. Desuden noteredes der ved en ekstraordinær Notering hver Torsdag 17 Aktier og 6 forskellige Obligationer.

Hver Dag, naar den officielle Notering er afsluttet, afholdes der en saakaldt „Efterbørs“. Ved denne samles Kursnoteringens Deltagere i to Kredse i selve Børsalen, hvor de under private Former fortsætter Handelen, ikke blot med de ordinært noterede Papirer, men ogsaa med de saakaldte Torsdags-Papirer samt med Papirer, der ikke er optaget til officiel Notering. Omsætningen paa Fondsbørsen kan variere meget stærkt, men til dagligt gaar Omsætningen sjældent over 3 à 4 Millioner Kr. for Obligationer, og en halv eller hel Million Kr. for Aktier.

I 1929 blev der efter grundige Forberedelser paa Foranledning af Lovgivningsmagten indført en Terminsbørs for Fonds og Aktier. Imidlertid viste det sig hurtigt, at Forholdene herhjemme ikke er tilstrækkelig store for den Art Forretninger, som kræver et stort og kostbart Apparat og forlængede Børstiden uforholdsmæssigt. Terminsbørsen blev derfor opgivet igen ved Børsloven af 1930, hvori dog opretholdtes Terminsbørsens Kontrolforanstaltninger med Baisseforretninger.

* * *

Et af Københavns ældste Vekselerfirmaer er R. Henriques junr. paa Amagertorv, idet denne Forretning startedes i 1801 og i Begyndelsen handlede med Ædelstene og Obligationer. I Aarenes Løb blev det en omfattende Bankierforretning, der bl. a. ofte deltog paa Linie med de store Banker ved Ordningen af store offentlige Laan. Det kendte Firma J. S. Hahns Enke paa Købmagergade er oprettet i 1823 og har i dette Spand af Tid boet omtrent samme Sted. I Aaret 1833 blev en 13-aarig Dreng, Jacob Simonsen, antaget paa Hahns Kontor; denne unge Mand, der senere blev Svigersøn til J. S. Hahns Enke, oparbejdede ved Flid og Dygtighed Forretningen, som videreførtes af hans Søn, S. H. Simonsen og dennes Kompagnon Andreas Simonsen, og i 1935 staar S. H. Simonsens Søn, cand. polyt., Vekselerer Jacob Simonsen, som Ejer af Firmaet og dettes Ejendom, Købmagergade 14.

Et andet kendt Firma indenfor Vekselerkredse er Brdr. Trier paa Højbroplads, der oprettedes i 1877 af Brdr. Theodor og Louis Trier paa Østergade 21, og nu ejes af Ludvig Trier. En halv Snes Aar før, nemlig 1868, stiftede Martin Heymann sit Vekselerfirma, som i 1907 sammenluttedes med Bankhuset William Nathan, der derefter førte Firmanavnet William Nathan & Co. Siden Oprettelsen har Firmaet stadig boet i samme Ejendom paa Højbroplads, og Indehaveren, William Nathan,

*Interior fra Vekselerfirmaet Poul Jørcks
Kontor i Admiralgade.*

har, foruden at passe sine mange Børsforretninger, desuden varetaget en lang Række Tillidshverv, navnlig indenfor den mosaiske Menighed. En lang Række gamle ansete Vekselerforretninger er startet før Aarhundredskiftet. Vollmond & Co., M. H. Cohen & Lamm, Erik Møllers Eftf., hvis nuværende Indehaver, Vekselerer A. Jervig, er Formand i Repræsentantskabet for Fondsbørsens Medlemmer. Ludvig Kalchar og flere oprettede deres Virksomheder i de saakaldte gode gamle Dage. Den Tid, der kendetegnedes ved vekslende Børsstemninger, fremkaldt ved Krigstrusler og endelig selve den 4-aarige Verdenskrig, skabte en Lyst og Iver efter at deltage i Børslivet, som derved fik et vist usundt Præg. Det var mere Spekulationens Aand end Handelens skabende Værdievne, der førte det store Ord. En naturlig Følge var Dannelsen af nye Firmaer, der arbejdede paa Børsen, men de fleste var kun kortvarige Fænomener, hvorimod en Række dygtige Folk benyttede den gunstige Lejlighed til at skabe sig en selvstændig Virksomhed paa en sund, levedygtig Basis. I Aarene umiddelbart før og under Krigen etablerede O. Rye Kristiansen sit Firma i 1912. P. O. Suhr aabnede sin Bankierforretning paa Kongens Nytorv i 1914, og den store Bankierforretning L. Palsby paa-begyndte i 1917 sin Handel med Obligationer og udenlandske Værdipapirer og navnlig en ret stor Handel i Valuta.

Et i store Kredse meget kendt

har, foruden at passe sine mange Børsforretninger, desuden varetaget en lang Række Tillidshverv, navnlig indenfor den mosaiske Menighed. En lang Række gamle ansete Vekselerforretninger er startet før Aarhundredskiftet. Vollmond & Co., M. H. Cohen & Lamm, Erik Møllers Eftf., hvis nuværende Indehaver, Vekselerer A. Jervig, er Formand i Repræsentantskabet for Fondsbørsens Medlemmer. Ludvig Kalchar og flere oprettede deres Virksomheder i de saakaldte gode gamle Dage. Den Tid, der kendetegnedes ved vekslende Børsstemninger,

*Vekselerfirmaet J. S. Hahns Enkes
Kontorbygning.*

Navn er Alfred Horwitz & Co., der oprettedes i 1904 og hvis ene Indehaver, Alfred Horwitz, har skabt sig et betydeligt Navn som Skribent og Foredragsholder om finansielle og økonomiske Emner.

Endelig skal nævnes et Vekselerfirma, der er kendt af store Dele af Københavnerne paa Grund af sine Vinduer i Vesterbros Passage, der altid er fyldt med Aktier, Obligationer, Sedler og Mønter. Det er Firmaet J. S. Monies, der stiftedes ved Aarhundredskiftet i Niels Hemmingsengade, men senere rykkede midt ud i

Hovedsædet for Privatbanken i København.

Strøgvrimlen. Den unge Monies drog til London og Berlin for grundigt at sætte sig ind i Arbitragehandelen, saa Firmaet ogsaa paa dette Omraade kunde være helt til Nytte for sit Klientel, og nogen Tid efter Hjemkomsten overtog Kaj A. Monies sin Faders Forretning. Fra dette Vekselerfirma udgik i 1929 en Prokurist, Erik Mørck, for at starte sit eget Firma i Løngangsstræde, hvor han har oparbejdet en god Vekselervirksomhed. — — —

Bag Børsen, paa den Grund, hvor tidligere de pragtfulde gamle Ejendomme „De seks Søstre“ laa, byggede Privatbanken i 1903—04 sit store, moderne Bankhus, der i Vestibulen har en Marmorbuste af C. F. Tietgen, Privatbankens navnkundige Direktør. Privatbanken i København er oprettet i 1857. Initiativet til Bankens Dannelselse kom fra en Kreds af ansete, dygtige Købmænd, der en Aften i 1856 samledes

Vestibulen i Privatbanken med C. F. Tietgens Buste.

paa Landstedet „Bonne Espérance“ for at træffe de fornødne Aftaler. Det besluttedes at danne Banken med en Grundkapital paa 4 Millioner Rigsdaler, men da Aktietegningen aabnedes, blev der udover Stifternes 500,000 Rd. kun tegnet 1,400,000 Rd. Paa C. A. Brobergs Forslag tegnede Stifterne sig imidlertid for et yderligere Beløb, saaledes at Banken kunde aabne med en Egenkapital paa 2,000,000 Rd.

Privatbanken i København aabnede sine første Kontorer paa Amagertorv den 2. November 1857 — og samtidig tordnede og ly-

nede Krisens Uvejr fra alle Sider! — I daglig Tale siges det altid, at C. F. Tietgen var med til at stifte Privatbanken, men dette er urigtigt. Først da alle Forberedelser var tilendebragt og det første Bankraad erklæredes for endelig dannet, blev han sammen med Justitsraad Fugl udnævnt til Direktør for Banken, men efter den Tid skete der ikke noget nævneværdigt i dansk Erhvervsliv, som Tietgens og Privatbankens Navn ikke var knyttet til. Her at nævne alle de store landskendte Selskaber, der dannedes paa Tietgens Initiativ eller med hans Bistand, er uforløst, thi hans Navn vil findes nævnt mange Steder i dette Værk. Bankteknisk indførte Tietgen en Del nye Former, der vandt stor Tilslutning, blandt andet det da ganske ukendte Indlaan paa Folio og korte Indlaan. Allerede efter een Maanedes Forløb var der under disse to

Den midlertidige Knippelsbro bag Privatbanken.

Former indskudt ialt 1,149,000 Rd. Naar man nu tænker tilbage paa Tietgens Dage, er det vanskeligere end for Samtiden at forstaa den overvældende Betydning, han havde, men det maa ses med Datidens Øjne. De gode gamle Købmænd var store Handelsfyrster, der passede deres eget Omraade, medens Tietgen søgte at samle Kræfterne til at virke i Fællesskab paa længere Sigt og med større Slagkraft. Han samlede mange smaa Bedrifter til et samlet Foretagende under een Ledelse, hvorved de blev i Stand til at løfte Opgaver, der ikke kunde løses af den enkelte.

Under Tietgens Ledelse gennemlevede Privatbanken onde og gode Aar, men i det hele var der en næsten overvældende Fremgang for Banken, og det var en stor Arv at løfte for de Mænd, der maatte tage Styret, da Tietgen i 1897 tog sin Afsked. Privatbanken vedblev stadig at være *Banken* for en lang Række af Danmarks berømteste Virksomheder, og da de tungeste Kriseaar i 1927—28 ogsaa ramte Privatbanken, var en Kreds af sunde, stærke Børn parat til at hjælpe deres Ophav, en Hjælp, der allerede er afviklet paa 6 Aar, skønt det drejede sig om 15 Millioner, men ikke alene er disse 15 Millioner afviklet, der er samtidig oparbejdet et nyt Reservefond paa 10 Millioner Kr., der sammen med Aktiekapitalen paa 40 Millioner Kr. udgør Bankens Egenkapital.

I 1926 indtraadte Grosserer V. Eigtved som Direktør i Privatbanken, og ved Rekonstruktionen i 1928 indtraadte Direktør Poul Andersen, den dygtige Likvidator af Diskonto- og Revisionsbankens store Afvikling, i Direktionen, medens Direktør Benny Dessau er Formand for saavel Bankbestyrelsen som Repræsentantskabet. Privatbankens Regnskab for 1934 balancerer med 377,132,500 Kroner. I Indlaan viser Regnskabet over 7 Millioner paa Folio, godt 108

V. Eigtved, R., DM.
Direktør i Privatbanken for
København.

Poul Andersen, R.,
cand. jur., Direktør i Privat-
banken.

Benny Dessau,
Direktør. Fmd. for Bank-
bestyrelse og Repræsentant-
skab i Privatbanken.

Millioner i Konto Kurant og omtrent lige saa meget paa Opsigelse, og Privatbankens samlede Indskud, indbefattet Bankers og Sparekassers Konto, udgjorde tæt ved 290 Millioner Kroner. Privatbanken har en Række Filialer over hele Byen og aabnede i 1934 den første Provisionsafdeling i Aarhus. — — —

I Slotsholmsgade 16 har Forsikringsakts. „Nord og Syd“ indrettet sine Kontorer, efter at det i 1921 havde købt Ejendommen.

Dette Selskab, hvis Aktiekapital er paa 2 Millioner Kroner, stiftedes i Aaret 1915, da de internationale Forhold gav Danmark forøgede Muligheder paa det udenlandske Forsikringsmarked, særlig i Genfor-

Forsikringsakts. „Nord og Syd“s Ejendom, Slotsholmsgade 16.

sikring, som i de første Aar blev Selskabets Hovedforretning. Samtidig optog „Nord og Syd“ Virksomheden som direkte tegnende Selskab, baade herhjemme og i Udlandet, hvor det blandt andet er koncessioneret i Sverige og Norge.

De senere følgende Konjunkturomslag med store Valuta- og andre Vanskeligheder paa Forsikringsomraadet, lod Selskabets Basis uberørt, saaledes at det stadig har kunnet øge sin Konsolidering.

Højesteretssagfører N. H. Bache er Formand for Selskabets Bestyrelse, dets administrerende Direktør er Edv. Hagerup, med J. H. Malmstrøm som Meddirektør. — — —

For Enden af Slotsholmsgade ligger De danske Sukkerfabrikkers Hovedkontor og en Del af Selskabets københavnske Pakhuse paa det Sted, hvor der indtil 1888 havde været drevet Sukkerraffinaderi i ca. 250 Aar. Selskabet stiftedes i 1872 paa Initiativ af C. F. Tietgen med en Aktiekapital paa 5 Mill. Rigsdaler, hvoraf dog foreløbig kun en mindre Del indbetaltes. I 1910 udvidedes Kapitalen til 15 Mill. Kroner og i 1913 til 22½ Mill. Kroner.

Ved Selskabets Stiftelse erhvervedes de 2 københavnske Sukkeraffinaderier: Raffinaderiet „Phønix“ og Helsingørgades Sukkeraffinaderi, og Selskabets Formaal var efterhaanden at anlægge Sukkerfabrikker i Landet, saaledes at Danmarks Sukkerforbrug kunde dækkes af den indenlandske Produktion. Anlægget af den første Fabrik i Odense begyndte allerede i 1872, og i 1880 erhvervedes Højbygaard Sukkerfabrik ved Holeby. I 1882 byggedes Nakskov Sukkerfabrik og i 1884 Stege og Assens Sukkerfabrikker. I Midten af 90erne overtoges Le-

De Danske Sukkerfabrikkers Hovedkontor.

delsen af Lyngby Sukkerraffinaderi, der senere købtes. I 1898 erhvervedes den nye Maribo Sukkerfabrik, 1910 byggedes Saksøbing Sukkerfabrik, og i 1934 erhvervedes Sukkerfabriken „Vestsjælland“ i Gørlev.

Til Trods for Landmændenes ringe Interesse for Sukkerroedyrkingen var Selskabets første 12 Aar gode, da Raffinaderivirksomheden var lønnende, men i Begyndelsen af 80erne indtraadte det katastrofale Prisfald, der i Løbet af faa Aar halverede Sukkerpriserne. Til Fabrikken i Odense dyrkedes i de første Aar ca. 200 ha med Sukkerroer, og endnu i Begyndelsen af 80erne, efter Erhvervelsen af Højbygaard Sukkerfabrik, var Arealet kun ca. 1400 ha. Men det voksede langsomt, indtil det i de senere Aar har ligget omkring 30,000 ha.

Det er paa forskellige Maader fra Selskabets Side forsøgt at gøre

Roedykerne interesserede i Selskabet. Først ved særlige Aktier, som Landmændene kunde erhverve for en Del af Betalingen for Roer; men dette interesserede kun i ringe Grad Landmændene. Senere tillagdes der Roedykerne Andel i Selskabets Overskud, efter at Aktiekapitalen var forrentet med 5 pCt. Andelen sattes til 10 pCt., men det androg paa Grund af de efter Datidens Forhold lave Sukkerpriser og den utilstrækkelige Forsyning med Roer kun smaa Beløb. I 1897 forøgedes Andelen til 25 pCt., og i 1905, da Selskabets Konsolidering havde naaet

Raffinaderiet Phoenix omkring 1870.

en tilfredsstillende Størrelse, tillagdes der Roedykerne 50 pCt. af Overskudet; dette Tal blev i 1923 forhøjet til 55 pCt.

Omkring Aarhundredskiftet betalte de fleste større Lande Udførselspræmie for Sukker, hvorved Priserne paa Verdensmarkedet trykkes ned til et hidtil ukendt Lavmaal, men ved Brüsseler-Konventionen af 1903 afskaffedes Udførselspræmierne; Produktionen reguleredes derved af sig selv, Priserne bedredes og dermed Interessen for Sukkerroedyrkningen, og Selskabet havde en Række af udmærkede Aar.

Sukkerroedyrkningens store Betydning for Landbruget er forlængst anerkendt. Den har været en betydelig Kilde til Velstand i de Egne af Landet, hvor Avlen drives rationelt. Der regnes med, at Roerne giver et direkte Udbytte, der maalt i Penge naar op mellem Hvede- og

Byghøsten af samme Areal; dertil kommer Biprodukterne, Roeaf-faldet og Toppen, der repræsenterer en Foderværdi lige saa stor som Høsten paa et tilsvarende Græsareal, og endelig overflødiggøres Brakmarken. Under Verdenskrigen, da Sukkerpriserne steg til svimlende Højder, blev der Lejlighed til paa den tydeligste Maade at dokumentere Sukkerindustriens Betydning for Landet, idet det kan beregnes, at Industriens Tilstedeværelse sparede det danske Samfund for et Beløb af 300—400 Millioner Kroner.

I Aarene efter Verdenskrigen har Selskabet haft gode Aar, indtil det voldsomme Prisfald omkring 1928/29 begyndte at gøre sig gæl-

Det nye Raffinaderi ved Langebro.

dende; da dette Prisfald yderligere skærpedes, saaledes at det blev umuligt at fremskaffe en saadan Betaling for Roerne, at Landmændene kunde se deres Regning ved at dyrke, greb Staten ind og fastsatte gennem Lovene om en midlertidig Sukkerordning saavel Sukkerpris som Roepris og en Maximalfortjeneste for Selskabet, og for Aaret 1935/36 vil Sukkerindustriens og Roedyrkernes Forhold ogsaa blive ordnede ved Lov.

Foruden Ejendommene i Slotsholmsgade ejer De danske Sukkerfabrikker den tidligere Adolphs Plads i Christiansgade og et stort moderne Raffinaderi med ca. 400 m Kajplads ved Langebrogade; dette Raffinaderi byggedes i 1912—13 til Erstatning for det nedbrændte Helsingørgades Sukkerraffinaderi.

Selskabets Balance ved Ugangen af Forretningsaaret 1933/34 er paa Kr. 91,293,930.51, hvoraf en Pensionsfond paa ca. 5,800,000 Kr., en Afskrivningsfond paa ca. 10,500,000 Kr., en lovmæssig Reservefond paa 5,625,000 Kr. samt Ekstra-Reservefond, Dispositionsfond og Udbytteudligningsfond paa tilsammen ca. 13,000,000 Kr.

*Adolf Hansen,
Direktør.*

*C. Gammeltoft,
Direktør.*

*C. Mourier,
Direktør.*

Selskabets Ledelse var først overdraget Firmaet H. Puggaard & Co. som Forretningsførere med G. A. Hagemann som teknisk Leder, men 1881 indtraadte Carl Gammeltoft som merkantil Direktør. I 1897, da Tietgen paa Grund af Sygdom fratraadte som Formand for Selskabet, udtraadte G. A. Hagemann af Direktionen for at overtage Posten som Formand, og samtidig indvalgte i Direktionen Carl Vigand Lose og William Milling, den første som merkantil Direktør ved Siden af Direktør Carl Gammeltoft, den sidste som teknisk Direktør. I 1916 døde Hagemann og afløstes som Formand af Lehnsbaron Reedtz-Thott til Gaunø, der havde været Medstifter af Selskabet og sidet i Bestyrelsen siden dengang, kun afbrudt af sin Ministertid. Samtidig gik Lose og Milling over i Bestyrelsen, og i Direktionen indvalgte Selskabets Prokurist Adolf Hansen, Direktør Gammeltofts Søn, Carl Gammeltoft, der under et fleraarigt Ophold i Hamburg, London og New York havde uddannet sig i Sukkerhandelen, cand. polyt. P. Dorph Broager, der døde i 1934, og cand. polyt. Carl Mourier, de første som merkantile og de sidste som tekniske Underdirektører. I 1919 udnævntes disse fire til Direktører og stod fra 1920, da Konferensraad Carl Gammeltoft trak sig tilbage, som Leder af den store Virksomhed. I 1923 trak Lehnsbaron Reedtz-Thott sig tilbage og afløstes som Formand af Generalmajor, Kammerherre Torben Grut.

De under dette Afsnit omhandlede Sukkerfabrikker i Provinsen findes nærmere omtalt under de respektive Amter, hvor de hører hjemme, ligesom en Række Illustrationer vil give et godt Indblik i disse Virksomheders Udseende og Beliggenhed. Afklares Forholdene indenfor Sukkerindustrien, inden Amtsbindene udkommer, vil der i disse blive gjort Rede for de nye Former.

Paa Slotsholmens nordligste „Pynt“ — bag Slotskirken — ligger Thorvaldsens Museum. Her er samlet alle de Kunstværker, som Danmarks navnkundige Søn overdrog sin Fødeby — som en storstilet Gave. Ved „Kongeligt Reskript af 1834“ oprettedes Thorvaldsens Museum. Paa Slottets Vognremises Grund paabegyndtes 1839 Opførelsen af Museet, en Opgave, som efter Thorvaldsens Ønske blev løst af Gottlieb Bingesbøll, og løstes mesterligt. Enhver Dansker peger med Stolthed paa dette smukke, særprægede Bygningsværk, der rummer saa mange af vor berømte Landsmands kostelige Værker.

Thorvaldsens Museum.

Man siger om Københavnerne, at de véd, *hvor* Thorvaldsens Museum ligger, men at de aldrig har haft deres Fod over dets Tærskel. Dette turde vel være en mild Overdrivelse, men sikkert er det, at man kunde ønske, at et langt, langt større Befolkningstal, end Tilfældet er, maatte faa Del i den Kunstnydelse og den umiddelbare, stolthedsblandede Glæde, det er, at fortabe sig i Beskuelsen af Thorvaldsens herlige Mesterværker. —

Det er en Misforstaaelse at tro, at den menige Mand er vrangvilligt indstillet overfor Kunst; det hele er kun et Spørgsmaal om Belæring, Vejledning, Opdragelse. Her maa vore Folkeopdragere — indenfor hver sit Felt — tage Ansvaret for bristende „Introduktion“ i Kunstens Rige. Det er urigtigt at mene, at det er haabløst at løfte Folkets Masser op til Forstaaelse af højere Ting end de rent materielle og intetsigende Foreteelser og Gøgl.

Danmarks berømte Søn Bertel Thorvaldsen.

Christiansborg Slotskirke.

Naar man fra Thorvaldsens Museum gaar op i Slotsholmens nord-østlige Hjørne ved „Høje Bro“, møder Blikket en smuk, stilren og monumental Bygning med en irgrøn Kuppel og med en pragtfuld

De kgl. Stalde paa Christiansborg.

*Oscar Geismar, R.,
Slotspræst.*

*Oluf Dalberg, K. DM.,
Oberst, Kammerherre.
Chef for den kgl. Staldetat.*

*C. H. Rye, K. DM.,
Generalmajor,
Generaltøjmester.*

Søjleportal hævet over brede Granittrappetrin. Det er Slotskirken. Samtidig med det første Christiansborg blev der i 1740 opført en Slotskirke. I 1794 nedbrændte baade Slottet og Kirken, og først i 1826 opførtes den nye Kirke af C. F. Hansen, samtidig med det andet Christiansborg. Da dette nedbrændte i 1884, lykkedes det at redde Slotskirken ved at bortsprænge en Mellembygning. Slotskirken har dannet Rammen om de store Højtideligheder i den oplyste Enevældes sidste Aar, og efter at Danmark i 1848 har faaet Folkestyre, samles Rigsdagens Medlemmer her hvert Aar før Samlingens Begyndelse til en Gudstjeneste. —

Ridehuset, der sammen med de kongelige Stalde og andre lave Bygninger omgiver Ridebanen, hører til de sidste Rester af det skønne første Christiansborg. Herinde blev de kongelige og Hoffolkene opøvet i den ædle Ridekunst. I vore Dage er det mere borgerlige Mennesker, der hver Morgen samles her for at dyrke Ridesporten. En Tanke, der flere Gange har været fremme: at omdanne Ridebanen til et smukt Blomsteranlæg, vilde utvivlsomt betyde en Skønhedsforøgelse for hele Slotskomplekset. —

Tøjhuskomplekset blev opført i det syttende Aarhundrede af Christian IV som en Krigshavn. Herinde udrustedes og provianteredes den danske Flaade, før den gik ud paa sine Togter for at kæmpe mod Svenskerne om Herredømmet i Østersøen. Christian IV samlede hele Krigsvæsenet under dette ene storstilede Tøjhuskompleks, og det virkede i denne Hensigt til op imod vor Tid, men de sidste hundrede Aars vældige Udvikling i Krigsteknikken har umuliggjort Brugen af dette Kompleks, og mens nu den danske Hærs virkelige Tøjhus er beliggende paa Amager, danner det gamle Tøjhus Rammen om en af de righoldigste og værdifuldeste Vaabensamlinger i Europa. Her

finder man Harnisker og Staalrustninger fra de ældste Tider, og her opbevares Sejrstrofæer fra mange Aarhundreders Krige. —

Inden vi forlader Slotsholmen, aflægger vi en sidste Visit paa Christiansborg for at takke de Personer, der har været os behjælpelige under Arbejdet paa Rigsdagen. Vi melder os pligtskyldigst i Vestibulen hos Rigsdagsbetjent Chr. Svenningsen, der er en overordentlig forekommende Cerberus.

Siden Rigsdagsbranden i Berlin — og af andre „brandfarlige“ Aarsager — er Kontrollen med de besøgende i Rigsdagen meget skærpet. Kan man ikke opgive en bestemt Person, man ønsker at komme i Forbindelse med, eller hvis denne for Eksempel ikke er til Stede, maa man gaa med uforrettet Sag. — Hr. Svenningsen,

Kiosken i Rigsdagens Vestibule.

Den „offentlige Mening“ søger Foretræde.

der er dekoreret med den amerikanske *Victory Medal* for sin Deltagelse i Verdenskrigen, er Stifteren af og Formand for Komiteen i den hjemlige Afdeling af Institutionen „Mor's Dag“. Straks efter Fredsslutningen rejste Hr. Svenningsen til Danmark og blev i 1920 ansat som Rigsdagsbetjent.

Vi beder nu Hr. Svenningsen for — foreløbig — sidste Gang skaffe os „Foretræde“ hos Partisekretærerne — in pleno.

Mens vi venter, studerer vi Bladenes „Spiseseddel“, der er ophængt i Vestibulens Kiosk, hvor Fru Caroline Andersen residerer. Vi køber Dagens

„Sidste Nyt“, og idet vi hilser den anden Cerberus, Rigsdagsbetjent, Dbm. A. H. Laus, der i 1933 fejrede 40 Aars Jubilæum, passerer vi gennem Svingdørene ind i selve „Helligdommen“. —

I Vandrehallen træffer vi straks, takket være det udmærkede Efterretningsvæsen, Partisekretærene for de fire store Partier. — Det er alle Folk, der har tjent i „Marken“, stærkt optagne, men resolute og hjælpsomme. I et af de store Samtaleværelser med de mange historiske

Redaktør, Partisekretær Harald Petersen (V.). Redaktør, Forfatteren Oswald (D. A. D. M.). Redaktør, Partisekretær Finneemann-Bruun (K.). Partisekretær Hedtoft-Hansen (S.). Redaktør, Direktør Roberto Weile (D. A. D. M.). Redaktør, Partisekretær Johs. Christiansen (R.).

Portrætmalerier paa Væggene bringer Redaktionen for D. A. D. M. Partisekretærene en Tak for deres Hjælpsomhed under det ret vanskelige redaktionelle Arbejde, der nu er afsluttet paa Slotsholmen. —

Efter vor Afsked med Partisekretærene gaar vi ind i „Snapstinget“ for at takke Restauratør Louis Christensen for godt Værtsskab i den tilendebagte „Samling“. — Hr. Christensen begyndte som Lærling i den gamle Rigsdag og blev selvstændig Restauratør i 1915. I Aaret 1918 aabnede han „Snapstinget“, som Restaurationen hurtigt blev døbt, paa Christiansborg Slot. Hr. Christensens Frue tager Del i den daglige Ledelse og er sin Mand en glimrende Støtte ved de festlige Lejligheder i Udenrigsministeriet, hvor Hr. Christensen forestaar Leveringen og Serveringen. Om Sommeren residerer Hr. Christensen desuden i Divan 2 i Tivoli.

Restauratør Louis Christensen ved Bar'en med en af sine nydelige „Borgtnerer“.

Den indre By

Ligesom Slotsholmen ikke altid har været en enkelt stor Holm, men derimod har bestaaet af flere Holme, saaledes har de Kanaler, der omgiver den, i Tidernes Løb undergaaet store Forandringer. De var oprindelig bredere og skar sig som Vige og Stræder ind mellem Holmene. Lige fra Absalons Tid har de været Skuepladsen for et broget, travlt Folkeliv, og Højbro, der forbinder Slotsholmen med den indre By, har altid været Midtpunktet for dette Folkeliv. Langt de fleste Rejsende kom i gamle Dage til København ad Søvejen. De store Skibe ankrede op udenfor Havnen, og saa bragte Færgemændene de Rejsende ind til „Møndrikkebroen“, der laa lidt øst for Højbro. Trafikken ovre fra Slotsholmen — med de uniformerede Herrer og de elegante Damer til Fods, til Hest eller i Bærestol — blandede sig ved Højbro med Trængslen af Sømænd og Fiskere, Handelsfolk og Gavtyve, Bønder og Udlændinge. Selve Højbro blev bygget omkring Aar 1400. Man førte en høj Dæmning ud fra hver Side af Kanalen og forbandt dem med en smal Klappbro, der kunde aabnes og give Passage for smaa Fartøjer; denne Bro maatte op gennem Tiderne følge de Forandringer, der skete med selve Kanalen og Holmen; men den bibeholdt stadig sit maleriske Udseende med de høje „Galger“ til at hejse Broklapperne op med, og med travle Handelsfolks smaa Boder langt ud paa de to Dæmninger.

Først i 1878—79, da Kanalen blev indesluttet i Stenbolværker, fjernedes denne gamle Bro helt og erstattedes med den nuværende

smukke Højbro, der ligesom de øvrige Broer er søgt holdt nogenlunde i Stil med den maleriske Marmorbro, der fører over Frederiksholms Kanal.

Selv om Højbroes Betydning som Midtpunkt for den søværts Trafik er ophørt, er Højbro den Dag i Dag et af de Steder, hvor man finder det mest typiske Folkelivsbillede. Mange standser her i Dagens Løb for at kaste et Blik ned over Gl. Strands Fiskemarked med Kanalens Hundredtal af Hyttefade, Fiskekonernes brogede Skørter og hvide Hoved-

Højbro Plads i „de gode gamle Dage“.

duge, Lastbilernes Manøvrer blandt det købende Publikum, og Strømmen af Cykler og Biler, der fra Oplandet og Nørrebro — ad Købmagergade og Højbro Plads — søger ud til Christianshavn og Amager. Lige saa malerisk og interessant som Gl. Strands Fiskemarked er, er det Billede, der møder Blikket, naar man ser ind over Højbro Plads. Her er Byens Blomstertorv, hvor Sæsonens Blomster falbydes paa alle Ugens Hverdage.

Højbro Plads — som saadan — er først blevet til efter den store Brand i 1795, der fuldstændig raserede dette Kvarter af smaa og snævre Gyder. Derfor frembyder Højbro Plads heller ikke saadanne gamle og minderige Ejendomme, som man ellers kunde vente at finde saa nær op ad Slottet.

Den Bygning, der straks falder i Øjnene, naar man kommer over Højbro, er den smukke Ejendom paa Hjørnet af Gl. Strand og Højbro Plads. Den røde Bygning, der er opført i Barokstil, tilhører Det kongelige octroierede almindelige Brandassurance-Compagni og toges i Brug

Nytaar 1907. Tegningen var udført af Arkitekt Fritz Kock, der dog afgik ved Døden, før Opførelsen paabegyndtes, hvorefter Arkitekt Gotfred Tvede traadte til og med visse Ændringer opførte Huset. — Lige fra Stiftelsen i 1798 havde Compagniet haft til Huse paa Børsen. Compagniet er paa en vis Maade ældre end fra 1798, eftersom det i 1891 sammensluttedes med „Det kgl. oct. Københavnske Brandassurance-Compagni“, der var stiftet i 1778.

Disse to Selskaber, af hvilke sidstnævnte i den største Del af Tiden

Det kongelige octroierede almindelige Brandassurance-Compagni i Midten.

kun virkede i København og førstnævnte udenfor dette Omraade, var i lang Tid de eneste Brandforsikringsaktieselskaber for Løsøre.

Det Københavnske Compagni havde indtil 1863 Monopol paa Tegning af Løsørebrandforsikring i København, mens Det kgl. octr. alm. Brandassurance-Compagni aldrig har haft Monopol, omend det i lang Tid nød visse Begunstigelser. De to Compagnier blev stiftet paa Regeringens Foranstaltning for at afhjælpe en Trang i Befolkningen til at tegne Brandforsikring paa Løsøre.

Der skulde dog gaa lange Tider hen, før Forsikringstanken trængte igennem i Befolkningen. Om nogen virkelig Agitation for Tilgang af Forsikringer var der den Gang ikke Tale. Allerede i Treserne i forrige Aarhundrede begyndte imidlertid Konkurrenterne, danske og udenlandske, at komme frem, og dette maatte naturligvis ændre de to Compagniers hele Tilværelse.

Det nuværende Selskab: Det kgl. octr. alm. Brandassurance-Com-

pagni ligner kun i meget ringe Grad de oprindelige Compagnier. Hele Selskabets Struktur er forlængst fuldstændig ændret. Den nuværende Indretning svarer i enhver Henseende til Tiden, og dets Virksomhed omfatter nu her i Landet samtlige Skadebrancher, samtidig med, at det ogsaa driver international Reassuranceforretning.

Compagniet er et meget stærkt funderet Selskab, idet det har en fuldt indbetalt Aktiekapital paa 4 Mill. Kr. og Reserver paa andre 4 Mill. Kr. Bestyrelsens Formand er fhv. Højesteretsdommer V. Krarup, og dets administrerende Direktør er J. Vissing. — — —

De Huse, der paa Højbro Plads følger efter „Compagniet“s, er af en ældre Dato og af et mindre fornemt Ydre, men de huser alle store og betydende Forretninger. Saaledes finder man i Ejendommen Højbro Plads 6 Firmaet Heinrich & Poulsen, A/S, der driver Handel — saavel en gros som en detail — med fotografiske Artikler.

Naboejendommen, Højbro Plads 4, paa Hjørnet af Læderstræde, fanger Øjet ved en fornem Opgang, der fører Tanken hen paa et gammelt Handelshus. Her har Firmaet C. Olesen til Huse. Firmaet startedes i 1892 af Grosserer C. Olesen, der i 1896 optog Grosserer C. Levysohn som Kompagnon. Forretningen begyndte paa Hjørnet af Østergade og Amagertorv og flyttedes ved denne Ejendoms Nedrivning i 1897 til sin nuværende Adresse, Højbro Plads 4. I 1903 overgik Firmaet til et Aktieselskab med C. Olesen og C. Levysohn som Direktører og James Løve som Prokurist. Samtidig erhvervedes Hjørnejendommen tilligemed Ejendommene Læderstræde 1 og 3, senere desuden en Række Ejendomme ved Gammel Strand. I 1916 indtraadte James Løve i Direktionen. I 1922 afgik C. Levysohn ved Døden, og C. Olesen døde i 1927. Siden er Selskabet ført videre af James Løve som Enedirektør. Bestyrelsens Formand er Overretssagfører Børge Jacobsen. I 1898 oprettede Firmaet Dansk Plyds- og Møbelstoffabrik i Kastrup. I 1899 aabnedes Filialer i Stockholm og Gøteborg. I 1904 oprettedes Trikotagefabrikken i Esbjerg, der dog senere overgik til de centraliserede jyske Fabrikker. I en Aarrække var Selskabet interesseret i svenske og russiske Linoleumsfabrikker. I 1925 oprettedes eget Firma i London til Salg af Kastrupfabrikkens Produkter. I 1929 paabegyndtes Fabrikationen af de nu saa landskendte „Kastrup Gulvtæpper“, og i 1930 optoges Fabrikationen af det ikke mindre kendte „Gefion“ Arbejdstøj. Firmaet C. Olesen er saaledes i stadig Udvikling. Det har en samlet Arbejdsstab paa ca. 550 Mand — hjemme og i Marken — og sælger sine Artikler, alt i Textil, Linoleum etc., overalt i Skandinavien, paa Island og Færøerne, og sine Produkter tillige i England, en Række sydamerikanske Stater og andetsteds. Det sender sine Opkøbere ud overalt i Europa saavel som i Orienten for Indkøb af ægte Tæpper. Selskabets Kapital er 3 Mill. Kr., og dets Reserver overstiger dets Kapital. — — —

Firmaet C. Olesens Ejendom paa Højbro Plads.

J. P. Holby, H. C. Dahls Eftf.

Vimmelskafte af Hofskomager H. C. Dahl, der indtil 1898 selv drev Forretningen, hvorefter hans Svigersøn, Grosserer W. Bahnson, overtog den. I 1905 flyttede Firmaet til de nuværende Lokaler paa Højbro

Gross. W. Bahnson.

I samme Ejendom har Fabrikken Hermes til Huse. Forretningen startedes i 1883 af O. Møller med Forarbejdning af og en gros Handel med Svampe som Hovedbranche, og Firmaet er i denne Branche det ældste og tillige et af de betydeligste her i Landet. Stifteren døde i 1910, hvorefter det indtil 1929 lededes af Sønnerne. Efter den ene Søns Død føres Firmaet nu videre af Broderen, Fabrikant

En stadig Strøm af Cyklister og Lastbiler kommer inde fra Læderstræde over til Store Kirkestræde, hvorfra en modgaaende Strøm glider over i Læderstræde. Denne Strøm betegner Grænsen mellem Højbro Plads og Amagertorv. Ovre paa Nikolaj Kirke-Siden kommer Strømmen fra Amager og Christianshavn ud mod Nørrebro; Blomsterkonernes Boder ligger saaledes som en duftende, farverig Oase med Byens travle Færdsel paa de tre Sider og med V. Bissens pragtfulde Statue af Absalon for Enden ud mod Højbro. Det var Bankdirektør, Konferensraad Axel Heide, der i 1902 skænkede Byen denne Statue af dens Grundlægger.

Ogsaa i Ejendommene paa Nikolaj Kirke-Siden, der er noget ældre end de paa Gammelstrand-Siden, finder man store og betydelige Forretninger og Firmaer.

I Ejendommen Højbro Plads 5 findes saaledes Firmaet J. P. Holby, H. C. Dahls Efterfølger. Dette Firma startedes i 1847 i Vimmelskafte af Hofskomager H. C. Dahl, der indtil 1898 selv drev Forretningen, hvorefter hans Svigersøn, Grosserer W. Bahnson, overtog den. I 1905 flyttede Firmaet til de nuværende Lokaler paa Højbro Plads. Efter W. Bahnsons Død i 1932 overtog den nuværende Indehaver, J. P. Holby, Forretningen og fik Prædikamentet Kgl. Hofleverandør.

J. P. Holby, der allerede i 1896 kom til Firmaet som Svend, har med Undtagelse af et enkelt Aar hele Tiden været en betroet Medarbejder i Firmaet, indtil han selv overtog det. Han har en alsidig haandværksmæssig Uddannelse, bl. a. fra Fagskolen, hvor Sølvmedaille og fineste Karakter erhvervedes samt Stipendierejse til Udlandet.

Hermes, Højbro Plads 5.

Svend Møller. Fabrikken ligger i Hellerup. Foruden med Svampe drives en gros Handel med alle Toiletartikler. —

Paa Hjørnet af Lille Kirkestræde, for hvis Ende Nikolaj Kirke hæver sit smukke høje Taarn, findes i Ejendommen Højbro Plads 13 en Forretning, der paa kun en halv Snes Aar har udviklet sig meget stærkt. Det er Slagteriernes Central, der i 1924 startede i Gothersgade 101 med ca. 15 Mand. Virksomheden køber Svin og Kreaturer direkte fra Slagterierne, bearbejder dem paa Holmbladsgades Fabrikker og forhandler Flæsk og Kød i en gros og en detail Salg. I 1928 flyttedes Virksomheden til Højbro Plads 13 og beskæftiger nu ca. 220 Mand. Filialer er oprettet Ndr. Frihavnsgade 30 og Amagerbrogade 30. — — —

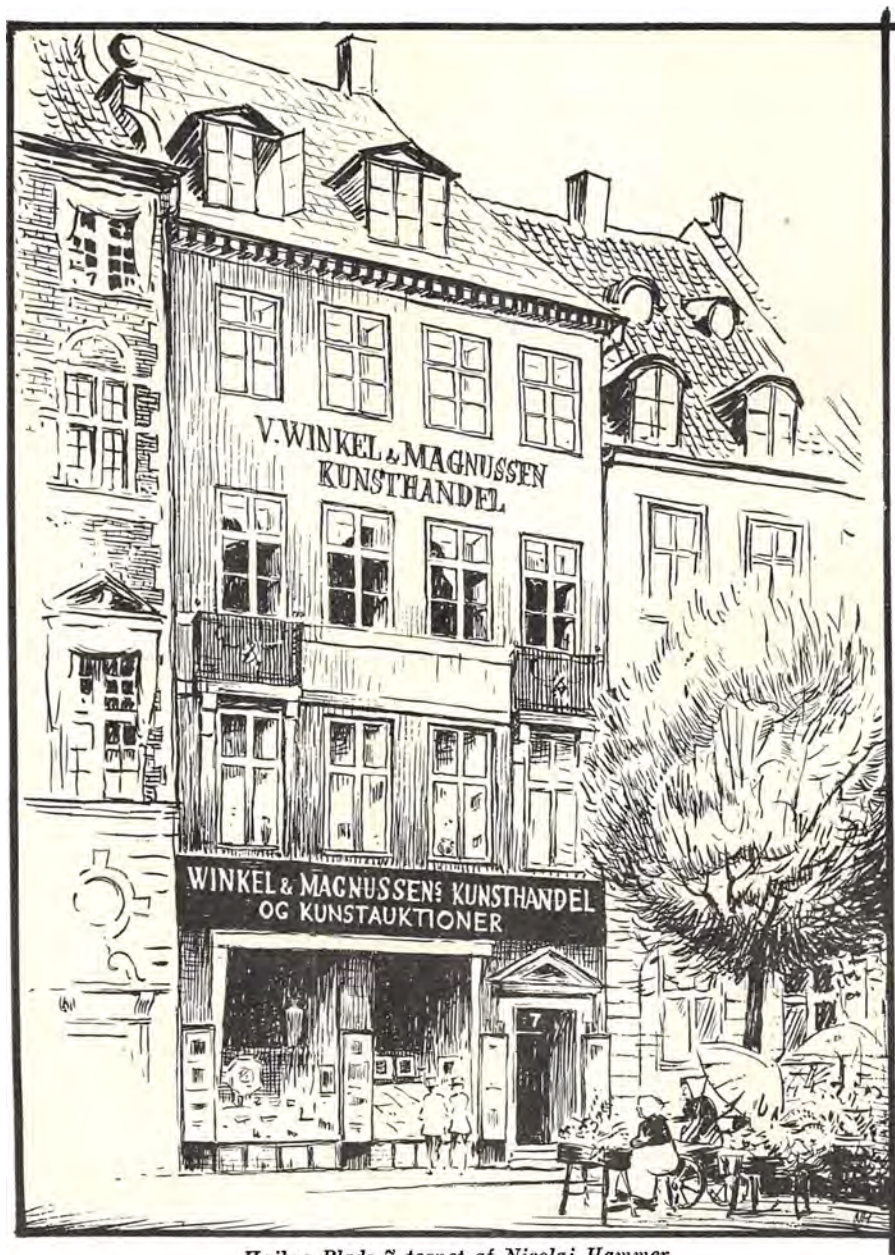
Ejendommen Højbro Plads 17 er en meget gammel Ejendom, og næsten som et à propos huser det Københavns Tætningskompagni. Firmaet er i Skandinavien det ældste i sin Branche, der har optaget Vinduestætning som Speciale. Det er startet 1917 af den nuværende Indehaver, J. P. H. Rasmussen, og „gør“ i Vinduestætning samt Fabrikation af „Stormvoks“ og Tætningslisten „Stormslut“.

„Stormvoks“ Virksomhed, Højbro Plads 17.

Demonstration af Tætningsproces.

Højbro Plads 7 tegnet af Nicolaj Hammer.

I Ejendommen Højbro Plads 7 findes to store Udstillingsvinduer, som de fleste Københavnerne kender. Det er Kunsthandlerfirmaet Winkel og Magnussen's Udstilling af gamle Kobberstik, Raderinger, Træsnit o. s. v. Winkel og Magnussen's Kunsthandel stiftedes i November 1884 af cand. polyt. Viggo Winkel og Kunsthandler Peder Magnussen. Indtil 1899 havde Firmaet til Huse paa første Sal i Ejendommen Øster-

gade 18, oven over Svaneapoteket, hvis to senere Indehavere, Otto og Alfred Benzon, som personlige Venner af Stifterne stod disse bi med Raad og Daad. Forretningen overtog Tegner og Kittendorfs lithografiske Etablissement og oprettede eget Kobbertrykkeri til Trykning af Fotogravurer og Raderinger. Kunsthandel og Forlag blev drevet Side om Side, indtil Firmaet flyttede til Ejendommen Højbro Plads 7, hvor det stadig har til Huse. I de nye, smukke og lyse Lokaler udvikledes

Udstillingslokalet med Brygger Vagn Jacobsens Samling.

Malerihandelen stærkt og bevirkede, at den grafiske Afdeling og Forlaget udskiltes. De to Afdelinger overtoges af Kunsthandlerne Hans Hvenegaard og August Mohr, hvilken sidste imidlertid udtraadte i 1915. I 1926 forenedes alle Firmaets Afdelinger igen, idet Kunsthandler Hans Hvenegaard og Kai Grunth overtog Firmaet.

I de senere Aar er det navnlig Kunstauktionerne, der har bragt Firmaets Navn langt ud over Landet og dets Grænser — til fjerne, kunstsøgende Riger og Lande.

I den sidste halve Menneskealder er saa godt som alle de store og betydende Kunstsamlinger, der kom til Salg, udbudt gennem Firmaet Winkel og Magnussen, f. Eks. Glückstadts Auktioner, Lesters Samling, Samlinger fra Godserne Gjorslev, Egeskov, Gammel Estrup, Moltkes Malerisamling og et stor Antal andre private Malerisamlinger. Firmaet er nu langt det største Kunstauktionsfirma i Skandinavien.

I Naboejendommen, Nr. 5, aflægger vi Firmaet August Borgen et Besøg. Dette store Assurancefirma blev stiftet i 1863, hovedsagelig som et Repræsentationsfirma for udenlandske Forsikringselskaber. Dets nuværende Indehaver, Grosserer William Malling, der indtraadte i Firmaet i 1900, er i Besiddelse af store repræsentative Evner, der i Aarenes Løb er taget flittig i Brug paa mange forskellige Felter. Desuden er William Malling Formand for en lang Række Erhvervsorganisationer. —

Højbro Plads med Blomsterkonerne.

Amagertorv har til alle Tider været Københavns Centrum og mest udprægede Forretningsstrøg. I de første Aarhundreder af Byens Historie hed det Fisketorvet, men efterhaanden som Handelen med Fisk mere og mere flyttedes ned til Stranden, rykkede Amagerne i deres smukke, brogede Nationaldragter ind med deres Grøntsager og Haveprodukter. Under denne Udvikling opstod den fastboende Handelsstands Huse og Købmandsgaarde, med de for Datiden typiske udvendige Trappeopgange, der ragede langt ud paa Fortovet og generede Fodgængerne, der i Forvejen havde nok at gøre med at redde sig udenom dybe Vandhuller og Mudderpøle. Ind mellem Købmandsgaarde og Handelshuse byggede Adelen sine Gaarde, hvor de kunde bo, saa længe Hoftjenesten krævede deres Nærværelse i Residensstaden. Kort sagt, Amagertorv har til alle Tider dannet Centrum for Københavnerlivet, og

det har da ogsaa været Skuepladsen for de fleste af de historiske Optog, der igennem Aarhundreder udspillede i Hovedstaden.

Her afholdt saaledes de første oldenborgske Konger deres Ridderturneringer, og her igennem drog gamle Dages pragtfulde Optog, naar en ny Konge blev kronet. Paa Amagertorv er det kommet til Uroligheder, naar Befolkningen var utilfreds med et eller andet. Saa sent som i 1848 drog det store Folketog gennem Amagertorv paa sin Vej op til Christiansborg for at kræve Folkestyret indført.

Handelsstanden har imidlertid altid været den dominerende paa

Storkespringvandet med Ranchs „Støvnemødehjørne“ i Baggrunden.

Amagertorv, og hvor Handelsstanden raader, maa der stadig ske Forandringer, fordi Handelsstanden kræver at være i Pagt med Tidens Aand. Derfor er der paa det ældgamle Amagertorv ikke levnet os mange Minder fra tidligere Tider. Som Amagertorv fremtræder i Dag, danner det et troværdigt Billede af det københavnske Forretningslivs Udvikling i det sidste Aarhundrede. Sydsiden af Amagertorv med de ulige Husnumre er altsammen bygget efter den store Brand i 1795. —

I Ejendommen Nr. 1 begyndte en Mand ved Navn W. Ø. Larsen en ganske lille Detailforretning for Tobak. Det skyldtes en Tilfældighed, at Larsen blev Tobakshandler, men der var Grokraft i Forretningen, og i 1903 købte W. Ø. Larsen Ejendommen Amagertorv 9, byggede den om og indrettede sin nuværende meget omfattende Forretning deri. Firmaet, der har Prædikaten Kongelig Hofleverandør, føres nu videre af Stifterens Sønesøn W. Ø. Larsen.

I Ejendommen Amagertorv 7 har Holmblads Spillekort-Forretning

til Huse. Virksomheden er den eneste Specialforretning i Spillekort i Skandinavien. Den er fremstaaet af de gamle Holmbladske Virksomheder, der omfattede Fabrikation af Lys, Lak og Spillekort, og som i 1880 blev delte. Grosserer S. Salomon overtog Spillekort-Forretningen, der omfatter saavel en gros som en detail Handel. Firmaet har Eneret paa Fremstillingen af sine Billedkort, der alle med Undtagelse af een Serie stadig er uforandrede, og der er oparbejdet en stor Eksportforretning. Firmaet indehaves nu af Grosserer Tage Aastrup.

Fra Kgl. Hof-Kurvemager R. Wenglers Virksomhed.

Endnu en Kongelig Hofleverandør har til Huse i Nr. 7. Det er et gammelt Haandværk, et af de rigtige, som endnu drives uden Maskine eller anden mekanisk Kraft. I 1854 grundlagde Robert Wengler her i Ejendommen Kurvemagerfirmaet R. Wengler, der siden har haft Domicil her. I de første Aar omfattede Bedriften kun Kælderetagen, hvor der foruden til en mindre Butik var Plads til baade Værksted og Lager. Forretningen voksede imidlertid snart ud over disse snævre Rammer. Værksted og Lager flyttedes andet Sted hen, og Butikken udvidedes til ogsaa at omfatte hele Stueetagen. Virksomheden beskæftiger nu 20 Mand. Grundlæggeren døde i 1902, og Forretningen føres nu videre af Sønnen Louis Wengler med N. C. Jacobsen som Del-tager.

I Ejendommen Nr. 13 har A/S Geismars Væverier — C. F. Geismar & Co. — i en lang Aarrække haft til Huse. Firmaet driver Væverier paa Peter Bangsvej Nr. 24, 26, 28, og baade fra Fabrikken og Forretningen sælges Geismars Varer direkte til private Forbrugere. Firmaet blev grundlagt 1866 af C. F. Geismar. Den nuværende Indehaver, Direktør Aug. Valdbjørn, har siden Overtagelsen i 1913 foretaget en Række Udvidelser, bl. a. med et Dampvaskeri, som drives som et Søster-Selskab, A/S Geismars Dampvaskeri, der foretager Udlejning af Dækketøj, Lagener m. v. til Hoteller og Restauranter. Paa Udstillingen i 1888 opnaaede Geismars Væverier Guldmedaille og Diplom for sine Fabrikater. —

F. A. Ottos Eftf., Johs. Steens Konditori paa Amagertorv er kendt af store og smaa Københavnerne gennem over hundrede Aar. Firmaet indehaves nu af Oscar Steen. Servering paa Konditoriet stammer fra Udstillingsaaret 1888, og dets Publikum har skiftet meget gennem Tiderne. I Halvfemserne var Amagerne store Kunder, og

man kunde dengang se store Vogne fra Amager hente hele Vognladninger Lagkage etc. til de store Amagergilder, der jo dengang kunde vare i flere Dage. Senere — under Krigen — var det mest Udlændinge, der saas i Konditoriet. Forretningen beskæftiger ca. 25 Mennesker.

Nogle Huse henne bor A/S „Adrema“, der er stiftet i 1925. Virksomheden er under Direktør Grønvalds Ledelse vokset op til et betydeligt Omfang. A/S forhandler Adrema-Anlæg, et Kontormaskinesystem, ved hvilket der skabes et varigt Kartotek over Adresser, hvortil der kan føjes Tekst af forskellig Art.

A/S Geismars Væveriers Ejendom.

Clausen og Stuckenbergs Ejendom.

sens Konfektionsforretning. Stifteren, Grosserer Jac. Olsen, var en af de første herhjemme, der begyndte med færdig Damekonfektion, og han var kun 19 Aar, da han i 1884 begyndte i Gothersgade Nr. 13. Tre Aar efter flyttedes til Østergade Nr. 38, og i 1890 til de nuværende Lokaler, hvor senere Ejendommene lige overfor toges i Brug.

Firmaet Clausen og Stuckenbergs Papir- og Protokolforretning blev grundlagt i Aaret 1897 af V. E. T. Clausen og T. F. Stuckenberg (død 1922) med Forretningslokale paa Amagertorv 9. Da Pladsmangel efterhaanden gjorde sig gældende, henflyttedes Virksomheden i 1919 til egen Ejendom Amagertorv Nr. 15, hvortil kort Tid efter tilsluttedes Ejendommen Læderstræde 16-18. Under de ny Forhold har Forretningen været i jævn og støt Udvikling. Foruden Butikshandel er Forretningen baseret paa Leverancer til Banker, Sparekasser og større Institutioner, til hvilke Ekspeditionen foregaar i Ejendommens øvre Etagere. Til Forretningen er knyttet en statsautoriseret Forhandling af Stempelpapir, Stempelmærker m. m. Virksomheden beskæftiger ca. 25 Personer. I Oktober 1932 optoges V. E. T. Clausens Søn, C. H. Clausen, som Medindehaver.

I Ejendommen Amagertorv 19 findes Jac. Ol-

Jac. Olsens Ejendomme.

Forretningen beskæftiger ca. 450 Mennesker. Efter Stifterens Død i 1933 føres Virksomheden videre af Fru Erna Jac. Olsen med Grosserer Th. Jac. Olsen som Leder. — — —

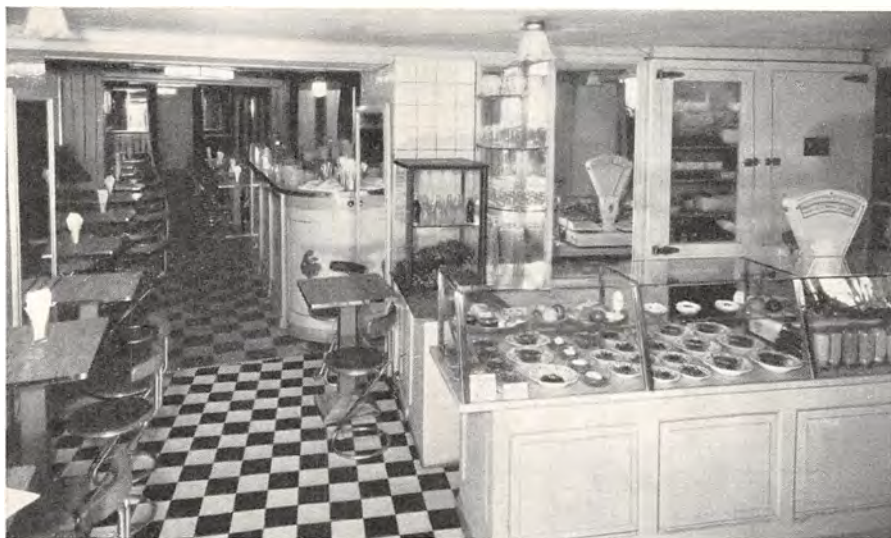
Et andet stort Konfektionsfirma er Julius Kopp, der ejer og bebor Ejendommene Amagertorv 21 og 25 samt Læderstræde 22, 24, 26 og 28. Forretningen begyndte med Indførelse af amerikansk Gummifodtøj,

En Prøvesalon hos Jac. Olsen.

men omfatter nu ogsaa imprægnerede Frakker og Konfektion i det hele taget. Virksomheden beskæftiger ca. 125 Mennesker. —

Ligesom Ottos Konditori er et endnu eksisterende Stykke Historie fra forrige Aarhundredes Københavnsliv, saaledes finder vi ogsaa en Forretning i Ejendommen Nr. 27, der er rig paa Minder fra det gamle København. Det er „Jordbærkælderen“, der grundlagdes i 1834 af Frugt- og Vildthandler J. L. Andersen. Forretningen blev et meget søgt Sted, hvor det galante København mødtes, og mødes der den Dag i Dag, ikke alene for at nyde Forretningens Specialitet, Jordbær, men ogsaa

Jordbærkælderen.

alle andre Forfriskninger. „Jordbærkælderen“ indehaves nu af Svend Sømød, der har udvidet og moderniseret den. —

Monumentum Pietatis Petersenianae staar der paa Ejendommen Amagertorv 29. Det er det i over halvandet Hundrede Aar kendte Brødrene Petersens Jomfrukloster, der er stiftet og henlagt under St. Petri Kirkes Bestyrelse af Silke- og Klædekræmmer Albrecht Petersen ved Testamente af 30. December 1755, kgl. konfirmeret 23. Februar 1770.

Bygningen har været ombygget flere Gange, og den har været benyttet efter sin oprindelige Bestemmelse som Jomfrukloster, indtil den i 1919 solgtes til A/S „Klostergaarden“, der har ombygget og moderniseret den til Forretningsejendom. Bl. a. har Handelsbanken sin Amagertorv-Afdeling i Stuen, og paa første Sal findes Hovedoplæg og eneste Udsalg for Weeke & Kjærs Cigarfabrikker. Det er et nyt Firma, der allerede beskæftiger ca. 100 Mennesker — ved Fabrikation af Cigarer og Cigarillos samt ved Import af Cigaretter og Shagtobak. Af Cigarer fremstilles ikke mindre end 4 à 5 Millioner om Aaret. Virk-

somheden ledes af Fabrikant Holger Kjær og Direktør John Møller.

Den sidste Ejendom paa Amagertorvs Sydside er Nr. 33. Her laa i sin Tid det tyske Kompagni, der i lange Tider prægede dette Kvarter. Den nuværende Ejendom er en typisk Forretningsbygning, hvis hele Stueetage optages af det landsomspændende Cigarfirma N. C. Nielsen. Firmaet startedes i Kolding i 1898 som en almindelig Cigarbutik. I Aarenes Løb er Virksomheden vokset til at omfatte 26 Udsalg Landet over og beskæftiger ca. 100 Mennesker. —

Nordsiden af Amagertorv blev skaanet under den store Brand i 1798, men af gamle Bygninger er der alligevel kun en enkelt tilbage. Det er den i 1616 opførte pragtfulde Gaard, der fejlagtigt har været og endnu undertiden bliver betegnet som Dyvekes Gaard. Forskellige Ombygninger og Restaurationer har været udført paa Bygningen, sidste Gang i 1898. I denne smukke Ejendom har den — baade herhjemme og i Udlandet — berømte „Kongelige Porcelainsfabrik“ sit Udsalg, og i Naboejendommen, Amagertorv Nr. 4, har den anden lige saa kendte Porcelænsfabrik, Bing & Grøndahl, sit Udsalg.

Paa første Sal er Mælkeriet „Tesalonen“ indrettet. Det første Mælkeri i København aabnedes i 1926 i Gothersgade og betød en helt ny Form for Restaurationsliv. Her

Weeke og Kjærs Cigarforretning.

N. C. Niensens Cigarforretning.

Mælkeriet „Tesalonen“ Amagertov 4.

kunde man i en Hurtighed indtage en Forfriskning eller et Maaltid i høje lyse Lokaler uden Drikkepenge og til en rimelig Pris. Formen faldt i Københavnerens Smag, og der findes nu talrige Mælkerier over hele Byen. —

Foruden Bing & Grøndahl har endnu en Kunstforretning til Huse i Nr. 4. Det er Metalkunstneren Just Andersens Forretning. Just Andersen er født paa Grønland, og han mener selv, at den storslaaede og vilde grønlandske Natur har været af stor Betydning for hans kunstneriske Udvikling. Han søger at bygge paa vor gamle nordiske Kultur, ikke „Dragestilen“, men den enkle „funktionalistiske“ Tid, hvor Øksen var smuk og — skrap til at kløve Fjendens Hoved med. De derved opnaaede enkle Linier og gode Proportioner er i Smag med Tidens Krav, og Just Andersens Produkter har fundet Anerkendelse langt ud over Landets

Metalarbejder fra Just Andersens Etablissement.

Grænser. Virksomheden sysselsætter nu op mod 80 Mand. — I det hele taget synes Ejendommene paa Amagertorvs Nordside at være Samlingsstedet for de store Kunstindustriforretninger. Foruden de her allerede nævnte findes i Ejendommen Nr. 10 den store moderne Møbelforretning „Bo“, og her findes A/S P. C. L. Frigasts Sølvvarefabrik, der er etableret i 1929 som delvis Fortsættelse af den af Fabrikant Poul Frigast i 1915 grundlagte Sølvvarefabrik. Firmaet driver nu Metalvarefabrikken „Victoria“ og Fabrikken „Union“ i Kastrup, og Fabrikationen omfatter baade de af Brd. Poulsens Sølvvarefabrik og Randers Sølvvarefabrik udsendte Sølvmønstre, og ikke mindst de siden 1929 udsendte moderne Sølvbestikmønstre. Virksomheden beskæftiger ca. 40 Arbejdere og Funktionærer.—Firmaet Fritzsches Glas-

Fritzsches Glashandel.

handel A/S blev grundlagt 1788 af den fra Bøhmen indvandrede Hieronymus Fritzsche — Tipoldefader til den nuværende Indehaver. — Forretningen er siden gaaet i Arv fra Far til Søn. Aar 1912 overgik den til Familie-Aktieselskab med nylig afdøde Carl Anders Emil Fritzsche som Direktør og ledes nu af Sønnen Leo. Prædikamentet af Kongelig Hofleverandør blev første Gang tildelt Carl Edvard Fritzsche i Aaret 1840.

I Ejendommen Amagertorv 14 findes endvidere en gros Klædefirmaet C. I. S. Knudsen, der er etableret i 1865 i Holmens Kanal 22. Firmaet overgik i 1927 til A/S med Tincher som Direktør. I 1935 indtraadte Chr. Jensen som administrerende Direktør. Firmaet, der har Eneret paa kgl. Dansk Yachtclub Serges, beskæftiger 10 Mand. —

Forsikringsaktieselskabet Nordeuropa er stiftet i 1920 og overtog ved sin Start den Forretning, som „Internationalt Ulykkesforsikrings Aktieselskab“ i Wien gennem mange Aar havde oparbejdet i Danmark. Selskabet havde ved Stiftelsen Kontor Frederiksberggade 26, 2. Sal,

men flyttede i 1922 til „Politikens Hus“ paa Raadhuspladsen. I 1929 erhvervede Selskabet sin egen Ejendom Amagertorv 11, hvor det siden har haft til Huse, og hvor det beskæftiger en Funktionærstab paa 40 Personer. Selskabet, der driver Forsikringsvirksomhed i følgende Brancher: Ansvars-, Automobil-, Brand-, Tyveri-, Lov-, Syge- og Ulykkes-

Forsikrings-Aktieselskabet Norddeuropa.

samt kombineret Grundejerforsikring, har Repræsentanter over hele Landet. Dets Aktiekapital er 2 Mill. Kr., hvoraf 35 % er indbetalt. Bestyrelsens Formand er Grosserer Frantz Kragh, og Selskabets administrerende Direktør er Carl Martens.

Den store Hjørneejendom Amagertorv 24, mellem Klosterstræde og Valkendorfs-gade, er opført i 1904 af Københavns Laane- og Diskontobank, der selv behor Stueetagen. Endvidere residerer her Grundejernes Hypothekforening, der stiftedes i 1905, efter at Opgangstiderne — efter Udstillingsaaret 1888 — havde sat Fart i Byggeriet og skabt Trang til lettere Adgang til Prioritetslaan. Det var Generalkonsul J. C. Teilmann, der stiftede Foreningen med det Formaal at yde Laan mod sekundær Prioritet i faste Ejendomme i København. —

I Ejendommen Amagertorv Nr. 16 har det verdensomspændende Handelshus „The Northern Commercial Co.“ sit Hovedsæde. Firmaet, der grundlagdes 1919 af Grosserer, Baron Axel von Gerhardt og nu har Kontorer endvidere i Stockholm, Oslo, Gøteborg, Malmø, Helsingborg og Helsingfors, beskæftiger sig med Import af mangeartede Raavarer indenfor Klædevarer-, Textil- og Manufakturbranchen, saasom Bomuld, Uld, Kapok, Hør, alle Slags Garn o. s. v.

Grosserer Baron Axel von Gerhardt, der iøvrigt er Direktør for flere udenlandske Verdensfirmaers skandinaviske Afdelinger indenfor samme Branche, er født i København 12. April 1895 og tilhører en meget gammel schle-

Axel von Gerhardt.

The Northern Commercial Company.

sisk Adelsslægt. Af Privatkontoret paa Amagertorv faar man et levende Indtryk af fin gammel Kultur — store pragtfulde Anebilleder, sjældne sirlige Møbler, kostbare gamle Ure og meget andet præger Kontoret. Hermed falder det godt i Traad, at Baron von Gerhardt er Samler af antik Malerkunst. Hans Privatsamling tæller over 75 Lærreder af verdensberømte Kunstnere, saaledes findes heriblandt 3 Billeder, af Pietro Testa (Kamma og Sinorix), af Rubens (Samson og Dalila), og af Cogniet (Barnemordet i Bethlehem), der tilsammen alene repræsenterer en Værdi af over en Mill. Kr. i Guld. Af andre repræsenterede Malere kan nævnes Martin Peptijn, Johs. Sibrechts, J. B. Nattier, Antonio Corregio, Il Greco, Zurbaran, de Goya, Murillo og Vigilius Erichsen.

Julie Laurberg.

Julie Laurberg & Gads Efterfølgers fotografiske Atelier, Amagertorv 16, etableredes i 1895 af Julie Laurberg. En dygtig Stab Medarbejdere virkede under Frøken Laurbergs Ledelse — med Hovedvægten lagt paa en kunstnerisk Udførelse af det fotografiske Arbejde. Det er derfor ogsaa ret naturligt, at en Del kendte danske Mænds og Kvinders Portrætter bærer Firmaets Navn.

I 1908 fik Firmaet sit ovennævnte Navn, idet Frøken Franciska Gad optoges som Medleder i Firmaet, hvor hun var særlig kendt for Børne-

Interiør fra Julie Laurberg & Gads Eftf.

fotografering. Efter Frøken Gads Død i 1921 blev Firmaet ført videre af Frøken Laurberg, hvis Virksomhed nu blev yderligere kendt gennem en Bevilling paa Finansloven — med den Opgave at fotografere danske Slotte. Af stor Værdi er den Portrætsamling af kendte danske Kvinder, som Frøken Laurberg har samlet. Ved Frøken Laurbergs Død i 1925 overtog Frøken Hedevig Helms Ledelsen. Frøken Helms har i de siden forløbne Aar forstaaet at tilfredsstille sit kræsne Publikum og ved Opfyldelsen af alle moderne Krav vundet mere og mere Ry indenfor store Kredse. Den Aand og Stil, der var fremherskende hos Forgængerne, har Frøken Helms videreført paa en smuk og værdig Maade.

Franciska Gad.

A/S Dansk Rejsebureau blev stiftet i 1918 under Medvirken af Bestyrelsens nuværende Formand, Overretssagfører P. Sandholt, med Direktør Olaf Lassen som administrerende Direktør. I 1920 forenedes Kontorerne i Kristen Bernikovsgade og Bernstorffsgade i Bureauets nuværende Lokaler i Haandværkerbankens Ejendom Amagertorv 24. Ved Direktør Olaf Lassens Død i 1922 suppleredes Bestyrelsen med Direktør J. H. Nyman og fhv. Boghandler A. Wilhjelm, og i 1926 tiltraadte Selskabets nuværende Leder, Th. Pedersen, som administre-

A/S Dansk Rejsebureau.

rende Direktør. I de forløbne Aar er Bureauets Virksomhed blevet betydelig udvidet, og der er etableret Forbindelse med praktisk talt alle betydende off. og prv. Trafikselskaber i Europa, talrige Hoteller, Kursteder, Pensionater o. lign., samt med en Række tilsvarende Institutioner i oversøiske Lande. I Aarene efter Krigen sporedes en stærk Opgang i individuelle Turistrejser, navnlig ogsaa i Selskabsrejsernes Deltagerantal, og efter at Forbudet mod Indvandring til De forenede Stater, Canada og det latinske Amerika er blevet effektivt, har den internationale Handelsmarines derved ledigblevne Passagerskibe skabt nye Omsætningsmuligheder for Bureauet. Endelig har de udenlandske Turistbesøg her i Landet i de senere Aar lagt stærkt Beslag paa Bureauets sprogkyndige Personale, idet det ikke alene har til Opgave at tilrettelægge og assistere ved Besøgene i Danmark, men desuden ogsaa drager Omsorg for de udenlandske Turister Vidererejse.

Singer.

Singer Co. Symaskine Aktieselskab, der er et Datterselskab af Singerselskabet af 1851 i New York, er oprettet 1902 og har Hovedsæde i egen Ejendom, Amagertorv 8. Opfindelsen af Singersymaskinen, der er af amerikansk Oprindelse, var overordentlig epokegørende. Foruden Import og Salg af Symaskiner, der bliver delvis samlet herhjemme, driver Firmaet ogsaa Reparationsvirksomhed. Alle Anlæg er moderniseret, og over 50 Udsalg er spredt over hele Danmark. Syskoler med gratis Undervisning, der omfatter baade Syning og Behandling af Maskinerne, er oprettet i en Række store Byer, og ialt beskæftiges ca.

150 fast ansatte. — Hele Pladsen mellem Amagertorv, Niels Hemmingsensgade og Valkendorfs-gade optoges tidligere af Helligaandskirken. Opførelsen af denne Kirke paabegyndtes i 1294, og den har spillet en stor Rolle i de forløbne Aarhundreders Barmhjertighedsarbejde for Byens Syge og Fattige. Før Reformationens Indførelse i Danmark fandtes der Klostre i det store Kompleks. Nu findes der i en af Fløjene en Afdeling af Kommunebiblioteket. — Det er ikke tilfældigt, at Amagertorv og Købmagergade ligesom danner Centralnerverne i den moderne Storstad. Grunden til deres store Betydning i Dag kan føres tilbage til Byens første Barndom.

Helligaandskirken.

I ethvert Lands historiske Tid har de Mennesker, der boede i det Indre af Landet, søgt ud til Havet for at afsætte deres Produkter og tiltuske sig fremmede Varer. Som det naturlige Afskibningssted trak København det meste af Sjællands havsøgende Trafik til sig, og denne Trafik delte sig naturligt i to Færdselsveje, een fra Vest og een fra Nord. Færdselsvejen fra Vest fortsatte gennem København ad Amager-torv ned til Stranden ved Højbro Plads, mens Færdselsvejen fra Nord førtes gennem Byen ad Købmagergade til Stranden. Oprindeligt hed Gaden ikke Købmagergade, men i de tidligste Tider Bjørnebrogade, vistnok opkaldt efter en Anløbsbro, der førte ud i Vandet for Enden af Gaden, hvor nu Højbro Plads ligger. Da Kødmangerne i det fjortende Aarhundrede flyttede ind i Gaden, forsvandt Navnet Bjørnebrogade for Navnet Kødmangergade. Et Hundrede Aar efter flyttede Kødmangerne imidlertid bort fra Gaden igen, og da den samtidig voksede stærkt i Betydning som Hande!sgade, gik Navnet Kødmangergade efterhaanden over til at blive Købmagergade. I Middelalderen naaede Købmagergade kun til Landemærket, der i sit Navn synes at betegne Byens Afslutning. Udenfor Landemærket laa store moradsagtige og ubeboede Stræknin-ger, hvorom bl. a. det nuværende Pustervig minder. Da disse Stræknin-ger senere bebyggedes, fortsattes Købmagergade naturligt — med et lille Knæk — i nordlig Retning, og denne Fortsættelse fik Navnet Lille Købmagergade, en Betegnelse, der i vore Dage er bortfaldet. Gaden hører nu under Køb-magergade. — — —

Mens Amager-torv — sam-tidig med at lede Færdselen fra det vestlige Opland ned til Stranden — havde Karakte-ren af at være et Torv, udvik-lede Købmagergade sig til at blive en typisk Trafikaare. Snæver har den altid været, og i gamle Dage har det ofte knebet for de stive og lidet be-vægelige Bøndervogne at pas-sere hinanden, og man skulde vel have ventet, at vore Dages kolossale Udvikling af Trafik-ken vilde have gjort Købma-gergade umulig som Trafika-are, men selv ikke de mange Lastbiler, der til Stadighed kø-

Martin Dyrbyes Forretning, Købmagergade 3.

Frederik Anton Thiele.

Johan Christian Thiele.

Frederik Aæl Thiele.

rer ud og ind ad Portene til de mange Forretningsgaarde, synes i nævneværdig Grad at genere Trafikken. Det første Stykke af Købmagergade fra Amagertorv op til Valkendorfs-gade var i Middelalderen paa begge Sider bebygget med smaa Handelsboder, der stødte op til de store Haver, som hørte til Gaardene, der laa ud til Amagertorv og Østergade. Senere er de afløst af Købmandsgaarde, der igen er afløst af de nuværende ikke særlig gamle Huse. Dog virker deres Overbygning forældet, efter at alle Butikkerne i Stueetagerne i de sidste Aar er blevet stærkt moderniseret. Et endnu mere ældet Indtryk gør de, efter at Holbechs Hus (Ranchs Hjørne) er blevet nedrevet og erstattet med et hypermoderne Funkishus. Ejendommen Købmagergade 3, der ejes af Grosserer Martin Dyrbye, rummer to smukke og stilfulde Forretninger, Dyrbyes og F. A. Thieles. Firmaet Martin Dyrbye blev etableret i 1897 paa Østergade. Forretningens Trivsel, navnlig en gros Handel, gjorde bedre Pladsforhold nødvendige, hvorfor Ejendommen paa Købmagergade erhvervedes i 1919 og hele Forretningen flyttedes hertil i 1924. Firmaet importerer selv fra Produktionslandene, særlig Javakaffe. — Firmaet F. A. Thiele er en 118 Aar gammel Forretning, der stadig er i samme Slægts Besiddelse. Det grundlagdes af Frederik Anton Thiele i 1817 paa Købmagergade 39 under ret beskedne Forhold, men kort Tid efter satte han Datidens Københavnere i Forbavselse, dels ved et dengang ukendt Udstyr af Butikken og dels ved en høj Husleje, der beløb sig til hele 400 Rigsdaler om Aaret. Da han i 1859 døde, efterlod han sig en stor Virksomhed. Af de endnu eksisterende gamle Bøger ses det morsomme og simple Bogholderi, som kun havde to Konti, Indtægt og Udgift. Firmaet førtes videre af Sønnen J. C.

Thiele, der udvidede Fabrikationen af den af hans Far konstruerede hollandske Kvalitetsvægt, som benyttes i alle kornproducerende Lande, samt udvidede Firmaet ganske betydeligt indenfor Optik, saaledes at det under hans Ledelse blev en af de førende indenfor Branchen. J. C. Thiele døde i 1871, kun 39 Aar gammel. Hans Enke førte under store Vanskeligheder Virksomheden videre, indtil den nuværende Indehaver, F. A. Thiele, i 1891 overtog den. Han maatte afbryde sine Studier ved Polyteknisk Læreanstalt og indtræde i Firmaet for at redde det fra Sammenbrud. Under hans Ledelse gik det imidlertid hurtigt en ny Blomstringstid i Møde; det beskæftiger nu ca. 50 Medarbejdere, hvoraf Størsteparten er specielt uddannede paa det optiske Omraade, saaledes at Firmaet nu er det største og førende Optikerfirma i Skandinavien. Paa andre Felter kan Firmaet ogsaa konkurrere med selv de store Fabrikker i Udlandet, og det er nu Leverandør af alle Slags geodætiske Instrumenter til de store offentlige Institutioner som Polyteknisk Læreanstalt, Landbohøjskolen, De danske Statsbaner, Generalstaben m. fl. Firmaet er Generalrepræsentant for det verdenskendte Mikroskop-Firma Ernst Leitz, Wetzlar, og har Prædikamentet „Kongelig Hof-Leverandør“. Johan F. A. Thiele fortsætter som fjerde Generation Traditionerne efter omhyggelig Uddannelse i Udlandet. — — —

Forretningen „Petitgas“ i Nr. 5 blev grundlagt i 1857 af en tilreisende fransk Hattemagersvend, François Petitgas. Hans Speciale var de i Datiden saa meget benyttede Silkehatte, som han selv lavede. Nu er Forretningen imidlertid overgaaet til Import. Efter Grundlæggerens Død i 1912 førte Enken Forretningen videre, indtil Kgl. Hattefabrikant Anton Rasmussen i 1923 overtog den. — Der, hvor Ejendommene Nr. 7 og 9 nu ligger, laa i Middelalderen en Gaard, der tilhørte Viborg Bispestol, og som efter Reformationens Indførelse købtes af Adelsmanden Mogens Gyldenstjerne. I et Par Aarhundreder laa „Elephant-Apotheket“ her. I vore Dage beboes Nr. 7 af Kgl. Hof-Handskefabrikant N. F. Larsen & Sønner. Firmaet stiftedes i 1843 af Niels Frederik Larsen. Efter hans Død i 1881 fortsattes det af hans to Sønner. Virksomheden beskæftiger ca. 150 Mennesker ved Fabrikation af Handsker, en gros Salg samt egne Udsalg i samme Ejendom — og paa Østergade 4. Firmaet er nu et Familie-Aktieselskab med en Aktiekapital paa 300,000 Kr.

„Aftenbladet“, der bebor Ejendommen Købmagergade Nr. 9, har købt den af Firmaet O. Oehlenschlägers Eftflg., der stadig har Lokaler i Huset. Det er et stort Eks-

N. F. Larsen.

portfirma i Broderier og Broderimaterialer, som grundlagdes i 1874 af Grosserer Emil Hertz. Der eksporteres til det meste af Europa og Amerika. —

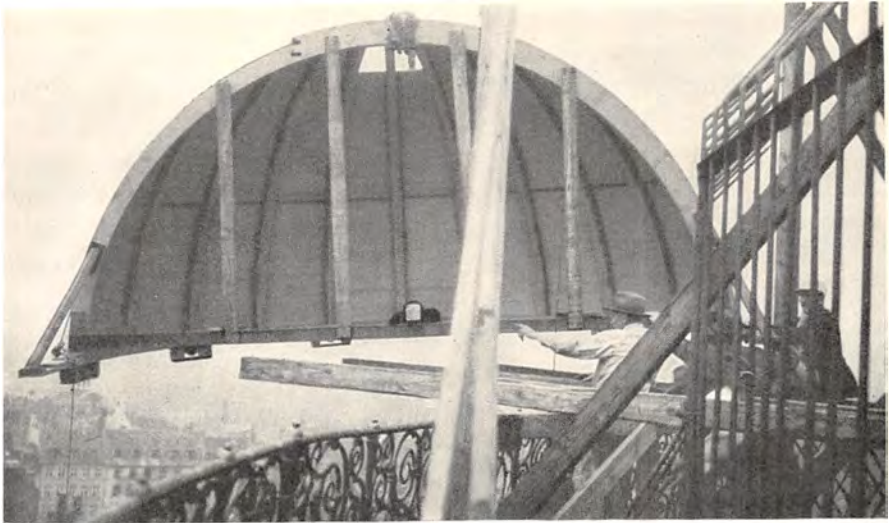
For tre Aar siden blev der foretaget en gennemgribende Ombygning og Modernisering af Ejendommen Nr. 13. Det var Firmaet Preislers optiske Institut, der siden sin Start i 1891 har haft til Huse i Ejendommen, der gennemførte dette. Firmaet grundlagdes af Instrumentmager Frederik Preisler, der i Løbet af faa Aar oparbejdede en ret betydelig

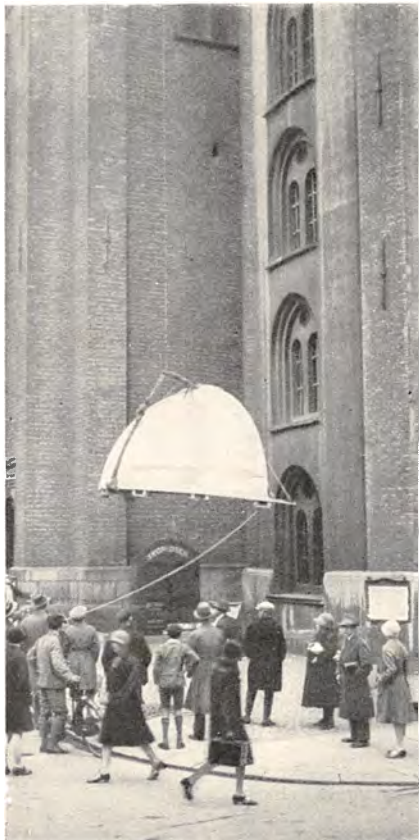
Interiør fra Preislers optiske Institut.

Omsætning i Brillor og Kikkerter, Kompasser og Landmaalinginstrumenter. Efter Frederik Preislers Død i 1917 videreførtes Firmaet af Enken, indtil hun i 1931 solgte det til Instrumentmager Leif Geertsen, der i 1932 foretog den store Ombygning og Udvidelse af Lokalerne. Samtidig foretoges der en Sammenslutning af Firmaerne Preislers optiske Institut, Brandt-Møller & Co., Købmagergade 31, og Elis Mogensens Eftf., Nørrebrogade 57, idet samtlige Firmaer drevs af L. Geertsen som Eneindehaver. Firmaet fører nu kun Navnet Preislers optiske Institut — med Udsalg paa Købmagergade 13 og Filial Nørrebrogade 57. Firmaet har Generalrepræsentation for verdenskendte Fabrikker i Tyskland og Schweiz og en Specialafdeling for Mikroskoper.

Ejendommen Købmagergade 15 er ligeledes optaget af et stort Instrumentmagerfirma, Cornelius Knudsens Etablissement. Det blev

Rundetaarns-Kuplens første Halvdel lægges paa Plads.

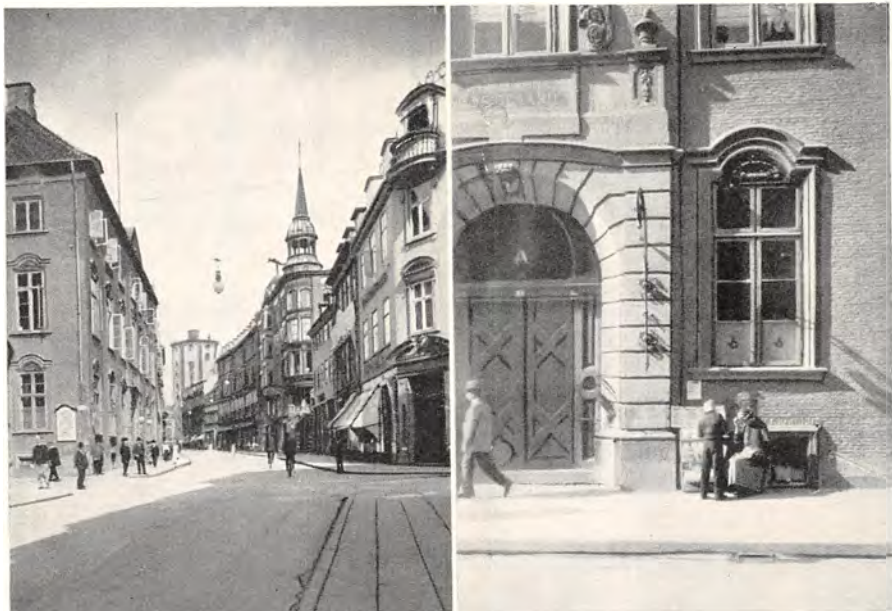

Kuplen under Ophejsningen.

Cornelius Knudsen's Etablissement.

grundlagt 1838 af Mekaniker Jens Frederik Cornelius Knudsen. Efter faa Aars Forløb erhvervedes Ejendommen „Domus optica“, Købmagergade 15, der helt indrettedes til Kontor, Værksted og Forretning. Firmaet ledes nu af Aage Cornelius Knudsen. Af de to Afdelinger, hvori Forretningen er delt, er den optiske Afdeling en af de største Brilleforretninger i Norden, og Instrumentafdelingen fremstiller alle nautiske Instrumenter, som leveres saavel til Indlandet som til de fleste Lande i Verden. Geodætiske Instrumenter fremstilles i stor Udstrækning.

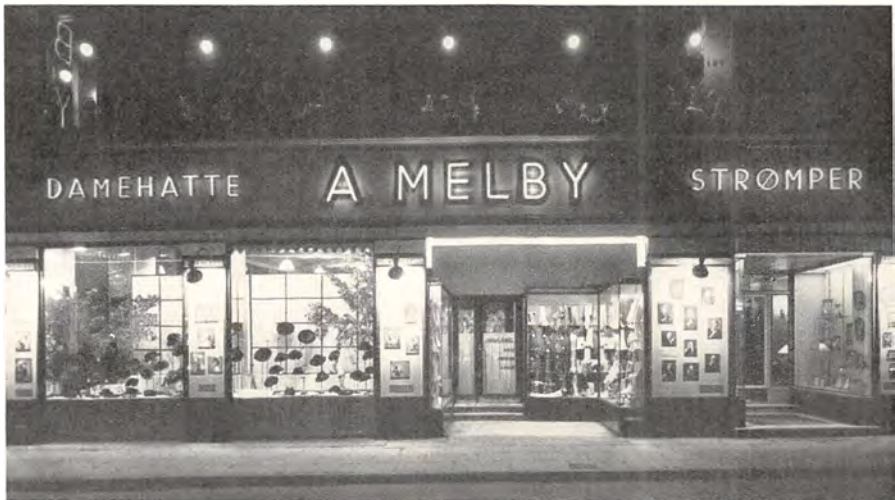
Postgaarden paa Købmagergade.

Firmaet er det eneste i Skandinavien, der fremstiller Sextanter, og det har bl. a. fremstillet Vandstandsmaalere, hvoraf en er opstillet i Bombay, en i Malmø Havn, en i Tuborg Havn og en i Sydhavnen, som ved en Oversvømmelse af de omliggende Arealer reddede Københavns Kommune fra store Erstatninger. Firmaet har konstrueret og fremstillet de første automatiske Tællere paa Forsøgsbanen paa Roskildevej, Drejekuplen paa den nye Munkebjerg Skole i Odense og saavel Drejekuppel som astronomisk Kikkert paa Rundetaarns Observatorium. En nautisk Artikel, som stadig kan eksporteres — trods Toldmure m. m. —, er Kaptajn C. H. Clausens Kontrol-Dybdemaalere, der bl. a. bruges til Dybhavsforskning, og som stadig leveres til udenlandske Mariner. — — —

Mellem Valkendorfs-gade og Løvstræde ligger Postgaardens Komplex. Her laa i Middelalderen en stor Adelsgaard, hvis skiftende Ejere hørte til Landets fornemste Mænd.

I 1670 solgtes den til Peter Schumacher for 7000 Rigsdaler. Adelsgaarden saa hans store Tid som Peter Griffenfeldt. Efter hans Fald skiftede Gaarden atter Ejer og gik fra Haand til Haand, stadig blandt Rigets største Mænd, indtil Christian den 7. i 1779 købte den og indrettede den til Postgaard. —

Paa det modsatte Hjørne af Løvstræde, i Ejendommen Købmagergade 39, ligger en Forretning, som øver en vis mystisk Tiltrækning paa Damerne. Det er A. Melbys elegante Modemagasin for Damehatte og Strømper. Efter en „lokal“ Tilværelse i Kongens Lyngby og Gilleleje

Melby.

med en efterfølgende grundig Uddannelse i Europas Modecentre startede Melby sin Hatteforretning paa Købmagergade i 1905. Nu — 30 Aar efter — omspænder det hypermoderne Etablissement flere Etager i den Ejendom, der nu er Melbys, Manden med det „sidste Skrig“ fra Wien og Paris, den populære Modekonge og — „Teaterfyrste“. — I Kælderen i Melbys Ejendom ligger Byens ældste Vinrestaurant, der i Slutningen af det syttende Aarhundrede kaldtes „Capo de honne Esperance“. Den interessante Vinkælder indehaves i Dag af O. A. Spangenberg. — I samme Bygning findes det store Fotograf-Firma Kehlet. Det startedes i 1913 under meget beskedne Forhold paa Amagertorv. I 1918 flyttedes det til Købmagergade 39, og Forretningen er nu den største i sin Art i hele Europa og beskæftiger sig udelukkende med Børnefotografering og Portræt-Optagelse. Der er ca. 150 Mand i Arbejde. — En meget gammel Forretning er Isenkram-Firmaet Baadh & Winther i Ejendommen Købmagergade 45. Dets Historie kan føres helt tilbage til 1666, da Peter Baadh fortsatte sin Svigermoders Forretning paa Amagertorv. Siden 1929 er Johan G. Rohde Eneindehaver af Firmaet.

*Professor Camillus Nyrop,
Firmaets Grundlægger.*

I Begyndelsen af forrige Aarh. rejste en dygtig Instrumentmager, Camillus Nyrop, ned gennem Europa for at udanne sig. Da han kom hjem, beriget med store faglige Erfaringer, grundlagde han i 1838

*Hjalmar Maag,
Direktør.*

den nuværende Virksomhed, der i Dag har sine Lokaler i Ejendommen Købmagergade 43 og er det ældste i Branchen i Skandinavien. Grundlæggerens Navn blev snart kendt i den kirurgiske Verden paa Grund af hans mange geniale Nykonstruktioner af kirurgiske Instrumenter, særlig paa Grund af hans overalt kendte Rygbandager, for hvilke han blev udmærket med Professor-Titelen og Fortjenstmedaillen i Guld. Efter hans Død blev Foretagendet videreført af hans Sønner I. E. Nyrop og Louis Nyrop. I Aaret 1924 blev Virksomheden omdannet til et Aktieselskab og sammensmeltet med Firmaet Hjalmar Maag (stiftet 1915) under Firmanavnet Nyrop & Maag. Gennem de mange forløbne Aar har Virksomheden, der sysselsætter ca. 80 Personer, hævdet sin Førerstilling i Skandinavien. I 1931 døde Brødrene Nyrop, og Hjalmar Maag blev Ene-direktør. Direktøren, der er uddannet som kirurgisk Instrumentmager, har studeret i saavel Ind- som Udland.

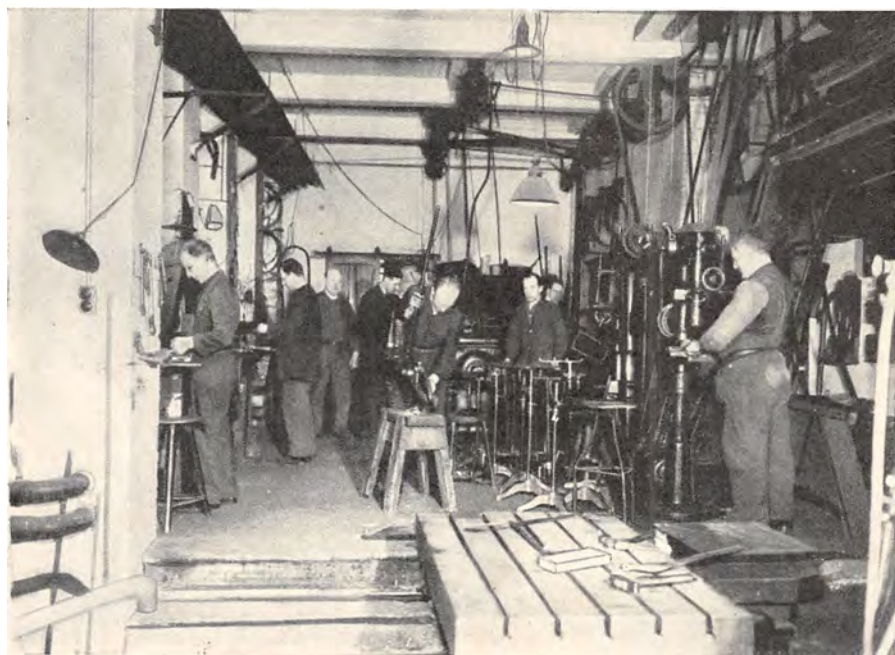
Firmaets Domicil, Købmagergade 43.

Interiør fra Firmaets Udstillingslokaler.

Firmaet Nyrop & Maags Butik.

Interiør fra Firmaet Nyrop & Maags Værksted.

Regensen.

Mellem St. Kannikestræde og Krystalgade skal en lærd Mand, Peder Albertsen, have haft sin Bolig. Christian den 1., der ønskede at oprette et Universitet i København, sendte ham til Udlandet for at søge Lærerkræfter, og foruden saadanne skal han have hjemført den første Bogtrykker til Landet, saa den Grund, Regensen staar paa, synes at have aandelige Traditioner lige fra de tidligste Tider. I Midten af det 16. Aarhundrede ejedes Grunden af Christian den 3.s Kansler Johan Friis, der ogsaa var Kansler ved Universitetet, og hans store Interesse for Studenternes Kaar skyldes

det, at Frederik den 2. i 1659 stiftede Kommunitetet til Bispising af hundrede fattige Studenter. I 1618 blev Kommunitetet ved et Laan fra Kong Christian den 4. sat i Stand til at købe Friisernes Gaard, og her opførtes saa Collegium regium, der i daglig Tale kaldtes Regensen. Gennem tre Aarhundreder har Studenterne her haft et Tilflugtssted, hvor de kunde friste Tilværelsen uden større økonomiske Sorger. — Efter en gennemgribende Restauration i 1908 er Regensen blevet en virkelig komfortabel Bolig for Studenterne. Samtidig førtes en Buegang gennem Bygningens Fløj mod Købmagergade for at give Plads til Fodgængerne, der kun med Livsfare kunde passere Gaden, der paa dette Sted var alt for smal til den stedse stigende Trafik.

Den 150 Aar gamle Regens-Lind.

Det sidste Stykke af Købmagergade op til Kultorvet var i Middelalderen bebygget med Adelsgaarde. Her ligger i vore Dage en Række Forretningsbygninger. En stor Virksomhed, Broderier en gros, P. K. Breum, findes i Ejendommen Nr. 53. Firmaet begyndte under meget beskedne Forhold i Skovbogade Nr. 4. Dengang havde Forretningen en Omsætning paa ca. 12,000 Kr. To Aar efter, i 1905, flyttedes til Købmagergade 53, hvor Firmaet siden har arbejdet sig

Breum.

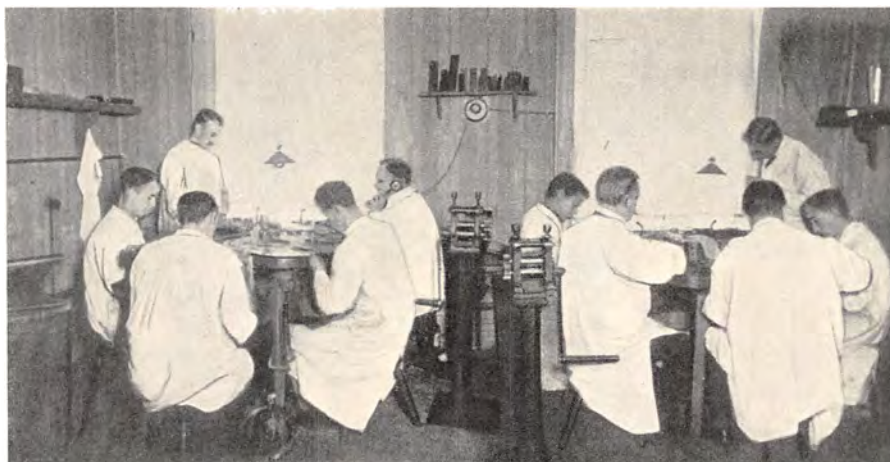
støt og sikkert op, saaledes at det nu har en Omsætning paa ca. en kvart Million. Breum har været Lærling, Kommis og Agent i København.

Fra 1921 til 1933 var Breum Repræsentant for Tekstilfabrikken i Silkeborg for Salg til Grossister, og Breum er siden 1919 Æresmedlem af Københavns Tricotagehandlerforening, for hvis Tarv han har haft særlig Interesse. — I Slutningen af forrige Aarhundrede havde vi i Danmark de talrige Skytteforeninger, og Behovet af Projektiler var stort. Der fandtes imidlertid kun en lille og vilkaarligt drevet Projektilfabrik her i Landet. Først da P. G. Jensen overtog denne Virksomhed, kom Projektilfabrikationen ind i de rette Baner. 1897 begynder P. G. Jensen & Søn Virksomheden som Projektilstøber. For-

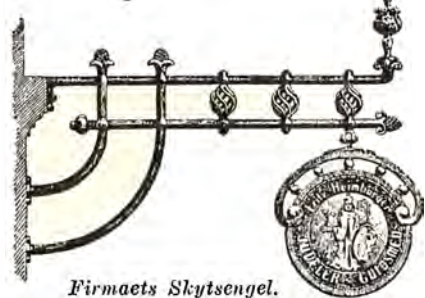
P. G. Jensen.

maalet var at fremstille et Præcisionsarbejde, der skulde være saa fuldkomment som muligt, idet disse Projektiler udelukkende blev anvendt til Præcisionskydning, men det var først efter talrige Forsøg og ved Anskaffelse af passende Maskiner, at det lykkedes at fremstille det helt brugbare Spidsprojektil. Firmaet, der nu har til Huse i Ejendommen Nr. 59, har siden med stort Held søgt og fundet Forbedringer indenfor Sportsvaabenfabrikationen. —

Juveler og Guldsmedemester

Fritz Heimbürger, der driver Forretning i Ejendommen Købmagergade 63—65, har som Haandværkssvend rejst i Tyskland for at uddanne sig. I 1899 grundlagde han Forretningen paa Købmagergade, og han har i Aarenes Løb udført mange store og interessante Arbejder, bl. a. Kongemedailleer. Heimbürger har modtaget Københavns

Firmaets Skytsengel.

Guldsmedeforenings Guldsmedaille.—I samme Ejendom findes det store

Cigar- og Tobaksfirma A/S Herm. Krüger, N. F. Bonnesens Eftrf. Firmaet er grundlagt i 1805 af Tobaksfabrikant Buch, og havde Fabrik, Kontor og Lager paa Kulturvet 13. N.F.Bonnesen overtog i 1828 Firmaet, og han og hans Søn drev det til 1877, da Herm. Krüger overtog det. I 1916 omdannedes det til A/S med Fabrikant Wald. Larsen som Direktør. Fabrikken flyttedes da til Frederikssundsvej.

Herm. Krüger.

Louis Zwickis Pianofortefabrik.

Interiør fra Louis Zwickis Pianoforteforretning.

Pianofirmaet Louis Zwicki blev grundlagt den 16. November 1899 af Pianisten Louis Zwicki. Grundlæggeren havde tidligere kun helliget sig sin Gerning som Musiklærer og udøvende Kunstner, men paa Grund af en Spillelidelse i Armen maatte han ophøre hermed. Forretningen begyndte under meget beskedne Former i Familiens private Lejlighed i Nansensgade 41, hvor der i Begyndelsen kun var en enkelt Stue til Raadighed for Pianoerne. Efterhaanden maatte dog det private Indbo flyttes til en anden Lejlighed eftersom Klavererne optog hele Pladsen, og noget senere blev Pianomagasinet yderligere udvidet med Lejligheden ved Siden af. I denne Skikkelse blev Forretningen siden drevet videre og opnaaede paa Grund af sine velrenommerede Varer hurtigt Publikums Gunst. I 1926 døde den afholdte Indehaver, Fabrikant L. Zwicki, og Forretningen fortsattes af hans energiske og dygtige Hustru og to unge Sønner. I Aaret 1929 blev Forretningen udvidet med store, moderne Lokaler paa Købmagergade 65, Mezzaninen, og Firmaet overtog samtidig Eneforhandling i Danmark for den verdensberømte Piano-fabrik Julius Blüthner, Leipzig. Efter endt Uddannelse indtraadte i Aaret 1933 endnu en Søn i Firmaet, og nu forestaas den daglige Ledelse af de tre Brødre. Firmaet har gennem Tiderne altid været godt beskæftiget, og det har i de senere Aar — trods vanskelige Tider med Konkurrence af mekanisk Musik af enhver Art — stadig vist god Fremgang. En Nyfrembringelse indenfor Firmaet er det lille „Minor“ Piano, der nøje svarer til Tidens Krav. —

Kulturvet, da „Idyllen“ herskede.

Det Stykke af Købmagergade, der strækker sig fra Østergade op til Skindergade, har været underkastet de samme Vilkaar, som det allerede omtalte Stykke fra Amager-torv til Valkendorfs-gade, altsaa bestaaet af Smaaboder, der maatte tiltvinge sig Plads langs Gaden op ad de store Haver, der strakte sig fra Østergade til Silkegade, og det har op gennem Tiderne stadig været ret beskedne Ejendomme, der laa her. Det sidste Aarhundredes Udvikling af Handelslivet har imidlertid nu befolket disse beskedne Ejendomme med travle og store Virksomheder. Saaledes findes i Ejendommen

„Chicago“s Porcelænshandel.

Købmagergade 6 den store Porcelænshandel „Chicago“, der er stiftet i 1905 af Grosserer T. M. Skytte, der dengang kun havde Stueetagen til Lager og Butik og saaledes alene med kun tre Medhjælpere selv maatte forestaa hele Arbejdet. I 1920 blev Grosserer H. Wisborg optaget som Medindehaver, og samtidig udvidedes Virksomheden til 1ste Etage og i 1922 atter til 3die Etage, og endelig i 1923 erhvervedes hele Ejendommen. Siden 1928 er Gross. Wisborg paany ene om hele Ledelsen, og Forretningen er nu en af de mest velassorterede i sin Art. —

J. S. Hahns Enke.

I Ejendommen Nr. 14 residerer det store Vexeler-Firma J. S. Hahns Enke, der er nærmere omtalt under Beskrivelsen af Børs-foreteelserne. — I Nr. 20 findes den store Sygeplejeforretning, Simonsen & Weel's Eftflgr., der er grundlagt i 1817 som Manufakturforretning af J. J. Weel, der et Par Aar efter optog Joseph Simonsen som Kompagnon; da denne døde i 1858, overdroges Forretningen til P. Th. Westy, efter hvis Død den i 1888 overtoges af Jul. J. Lippmann, der i 1913 optog sin Søn, K. O. Lippmann, i Firmaet. Efter Faderens Død i 1928 overtog K. O. Lippmann Firmaet som Eneindehaver. Forretningen omfatter nu Salg

af Forbindstoffer, Sygeplejeartikler, Instrumenter til Læger, Tandlæger og Dyrlæger samt Hospitals- og Klinik-Inventar og Dentaldepot. I 1933 er yderligere oprettet et Værksted til Fremstilling af elektro-mediciſke Apparater.

Firmaet Smith & Nielsen er i Løbet af kun 10 Aar blevet Danmarks største Specialforretning med Drengetoj. I 1924 startedes Firmaet i smaa Lokaler. Man sparede Butiksleje og man solgte kun mod kontant, og disse Principper er stadig blevet fulgt. I 1930 henflyttede Fir-

Smith & Niensens Forretning.

maet til større Lokaler paa Købmagergade 22 første Sal. Firmaet udsender sit eget Blad „Dreng-Journalen“ til op imod 50,000 Dreng. Den ene Indehaverske, Fru Smith, døde i 1931, og Frøken Nielsen fører nu Forretningen videre alene. —

I Nr. 26 B findes en meget stor Forretning i Strømper, Handsker og Sokker en gros. Den har et Datterselskab i Stockholm og afsætter iøvrigt sine Varer over hele Skandinavien. Firmaet er af temmelig ny Dato, idet det er stiftet i 1916 af Tricotagehandler Louis Hansen, og det drives nu under Navnet Louis Hansen & Søn. — Paa Grundene i Købmagergade overfor Skindergade og St. Kannikestræde var det, Kødmangerne i det femtende Aarhundrede flyttede ind i de særlige Kødmangergaarde, der efter Forordningerne ikke maatte benyttes til anden Virksomhed. Da Kødmangerne atter flyttede fra Gaden, omskabtes Ejendommene, og i Dag finder vi store, moderne Forretningsbygninger, bl. a.

den kendte med Merkurs Statue oppe paa Taget. —

Da Grosserer Holger Petersen i 1868 i et mindre Lokale i Nygade 1 under de mest beskedne Kaar og Forhold grundlagde sit Firma Holger Petersen med en enkelt Medarbejder, var det med den faste Beslutning at skabe en Virksomhed, som maatte faa varig Betydning. — Takket være et energisk og maalbevidst Arbejde udviklede Firmaet sig saaledes, at det ved hans Død havde indtaget Pladsen som den største Virksomhed i Norden indenfor Manufaktur- og Kortevarebranchen. Nu i 1935 beskæftiger Firmaet ca. 1100 Mand, dels i Hovedforretningen og dels i de til denne knyttede Virksomheder. Holger Petersen døde i 1917; men allerede i 1896 havde han

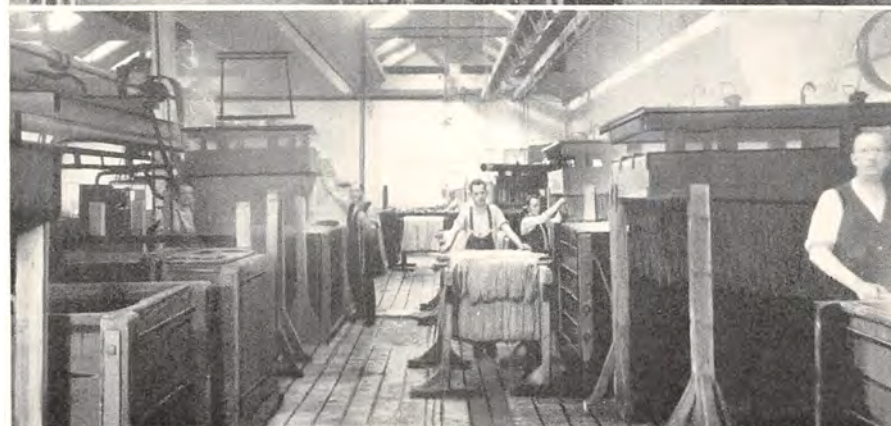
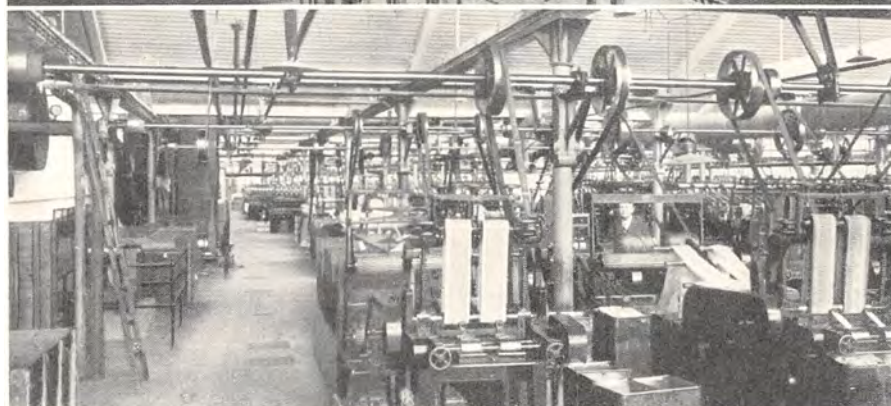
*Grosserer Holger Petersen.
(død 1917).*

Holger Petersens Ejendom.

optaget Grossererne Andreas og Peter Petersen og Axel Madsen som Kompagnoner. I 1903 døde Axel Madsen og i 1923 Peter Petersen. 4 Aar forinden var Holger Petersens Nevøer, Fætrene Albert og Holger Laage Petersen, ligeledes blevet optaget som Kompagnoner. Albert Laage Petersen døde imidlertid ganske uventet i 1926, og Firmaet føres siden da videre af Andreas Petersen og Holger Laage Petersen. —

I Ejendommen, Købmagergade 44, har det store Varehus, Hilligsøe, Kødte & Co., „Messen“ til Huse.

Eksteriør og Interiør fra Holger Petersens Fabrikker.

Købmagergade Nr. 50 har været en af de gamle Kødmandsgaarde, der blev bygget paa den mægtige Slægt Marsvinernes Grund. Efter den store Brand i 1728 opførtes der her en statelig Bygning, som en Tid ejedes af Handels- huset Bonfils & Verhagen. I 1764 købte Magistraten Ejendommen og indrettede den til Postgaard for Københavns Vognmandslav.

„Den gamle Fabrik“.

I 1775 overgik den til den nyoprettede Kongelige Porcelainsfabrik. Det er dette Sted, Vilh. Bergsøe beskriver i sin Bog „Fra den gamle Fabrik“. I 1885 flyttede Porcelainsfabrikken til Frederiksberg, den smukke, stilfulde Bygning blev revet ned og erstattet med den nuværende Forretningsbygning, og i 1886 flyttede Papirhandler L. Levison junior ind som Lejer. Sammenligner man Billederne, som vi bringer hosstaaende, af de to Ejendomme, vil der sikkert herske almindelig Enighed om, at „Den gamle Fabrik“s Façade med dens rene, skønne Linier er saa langt smukkere i Stilen, end den senere opførte Bygnings Façade mod Købmagergade. Vi erkender gerne dette, men maa formode, at Sløjfningen af den elegante Façade den Gang var anset som en Nødvendighed for Opfyldelsen af de Krav, man havde stillet til en moderne og rummelig Forretningsbygning. Siden Lion Levison i 1850 aabnede sin uanselige Papirbod i Pilestræde 96, har hans Firma udviklet sig efter en Maalestok, som end ikke denne fremsynte Mand

L. Levison junior.

kan have drømt om. Slag i Slag er den ene Udvidelse fulgt efter den anden, saa at Virksomheden for hvert Aar kræver mere Plads. Nu omfatter den et Kompleks af Kontorer, Lagre og Fabrikslokaler, der dækker en af Byens største og dybeste Grunde, i sin Helhed

Runde Taarn.

saa være Videnskaben til Nytte, især Astronomien. Han lod derfor det ejendommelige Rundetaarn bygge og lod indrette et Observatorium oppe paa dets Platform, hvorfra der er en storslaaet Udsigt. De to Genboer, Rundetaarn og Regensen, har oplevet mange fornøjelige Begivenheder sammen; de har „smilet“ til hinanden og smilet ad den gemene Hob — og den har smilet igen til dem begge.

— — —

En gros Manufakturfirmaet Georg Eckhardt, Købmagergade 60, er et af de store Firmaer, der arbejder over hele Skandinavien, men en rivende Udvikling førte det snart til Hovedstaden med Filialer rundt om i Landet. Firmaet beskæftiger nu ca. 300 Mennesker. Chr. Eckhardt er siden Stifterens Død i 1916 Firmaets nuværende Eneindehaver. — — —

næsten uden Sidestykke, en Forretning, der beskæftiger langt over 200 Funktionærer, og dog synes den Tid ikke fjern, da en fuldstændig Ombygning af Ejendommen og yderligere Udvidelser vil være paatvingende nødvendige. Oprindeligt grønne Marker, siden Slagtergaard, Adelsgaard, Postgaard og Porcelainsfabrik, tilsidst Domicil for en af Landets ledende Papirforretninger, saaledes former Udviklingen sig for Købmagergade 50, L. Levison juniors Ejendom. —

I 1637 lod Christian IV Trinitatis Kirke opføre, og den praktisk anlagte Konge besluttede, at Kirkens Taarn ikke blot skulde være til Pynt, men den skulde ogsaa

Den hyggelige Læsestue paa Regensen.

Ekspeditionslokalet.

I den store Hjørneejendom ved Pustervig, Købmagergade 62—64, findes det kendte Import- og Eksport-Firma Hermann Pahl A/S, der er grundlagt i 1874 af Grosserer Hermann Pahl. Grundlæggeren døde i 1914, og Sønnen, Grosserer Hugo Pahl, fortsatte som Eneindehaver til

Bogholderikontoret.

„Stroget“ i gamle Dage.

nordlige Oplands Trafik gennem Byen til Havnen. Al Trafik fra det øvrige Opland samt den Trafik fra de fjernere Landsdele, der ikke naaede København ad Søvejen, kom fra Vest gennem Vesterport over Amagertorv til Stranden. De Gader i Byen, som denne Trafik fulgte, voksede i Betydning fremfor Byens øvrige Gader, idet Handelsfolkene ganske naturligt søgte herhen med deres Boder og Handelsgaarde, og da det er en yndet Tidsfordriv for Lediggængere af begge Køn at iagttage de brogede, stadigt skiftende Billeder, som Trafik og Handel tilsammen afføder, saa bliver disse Gader Byens Strøg, Stedet, hvor man mødes i Dagens ledige Timer for at se andre Mennesker og selv blive set. Det er dog først i de senere Tider, at de her omtalte Gader fik denne Betydning, thi for blot et Par

sin Død i 1924, hvorefter Forretningen omdannedes til et Aktieselskab under Ledelse af Direktør Carl Lindewald og med Harald Andersson som Disponent. Firmaets Speciale er Silkevarer, Strømper og Handsker en gros.

Strækningen fra Slotsholmens kongelige Residens over Amagertorv og Højbro Plads ad Købmagergade til Kultorget, den lodrette Korsarm i det Kryds, der danner Hovedfærdselsaarerne i den indre By, den Kerne, om hvilken Staden København er vokset op, har vi nu beskrevet.

Det var den, der førte det

„Stroget“ i vore Dage.

Aarhundreder siden fristede Gadernes Tilstand ikke til at promenerere og drive Tiden bort i behageligt Lediggængereri. Alskens Skarn og Griseri flød i Gadernes næsten bundløse Huller, og det, der dengang skulde have tjent som Fortov for de Spadserende, var optaget af de mange udvendige Trappegade til Ejendommene. De forskellige Enevoldskonger kæmpede en fortvivlet Kamp mod Borgernes Ligealdighed og Mangel paa Ordens- og Renlighedssans. Først i Slutningen af det syttende Aarhundrede blev Strøget og enkelte andre Hovedgader rigtigt brolagte, og først omkring Begyndelsen af det nittende Aarhundrede begynde København at benytte Strøget som Promenade. I Slutningen af det nittende Aarhundrede og Begyndelsen af det tyvende var det ganske almindelig Københavnerskik daglig at promenerere paa Strøget uden at have andet Ærinde der end at se og ses. Men i Tiden efter Verdenskrigen er denne Skik delvis ophørt. Nu ser man sjældent, hvad der før var det almindelige, Personer, der tilbringer to, tre eller flere Timer med udelukkende at spadsere op og ned ad Strøget. Grunden turde sagtens være den, at Damerne, der jo spillede Hovedrollen i dette promenerende Strøgliv, ikke har Tid mere. De fleste Kvinder af 1935 er ikke Luksusgenstande, der skal have „Tiden til at gaa“ med for Eksempel Strøgture. De har deres Erhverv, det være sig Kontor, Forretning eller Fabrik. Man ser det bedst om Morgenen før ni og om Eftermiddagen efter fem, da er Strøget en myldrende, hastigt glidende Strøm af unge Damer og Herrer, der paa Vej til og fra Kontorer, Forretninger og anden Virksomhed paa en enkelt Tur gennem Strøget maa søge at opleve det, som den tidligere Generation havde en hel Eftermiddags ledige Timer til. Hvad Forretningslivet ikke har gjort hertil, det har Ungdommens moderne Interesser bevirket. De unge Mennesker nu til Dags dyrker hellere Sport og benytter Cyklen og Bilen til Ture ud i Landet fremfor at promenerere paa Strøget. Den samme Travlhed og Optagethed, der præger de gaaende, gælder ogsaa de kørende. Tidligere var det fornemt at „gøre“ Strøget kørende. I Bilernes og Motorcyklernes Barndom skulde disse Vidundere selvfølgelig vises frem om Eftermiddagen paa Strøget. Trafikken i Dag tillader ikke en saadan Bortødslen af Tid og Plads. Om Morgenen inden ti er Strøget optaget af Varebiler og Cyklistere. Efter ti er Cykling forbudt, men Dagen igennem er Kørebanen tæt belagt med Personbiler og de store Autobusser, hvis Manøvreedygtighed i de snævre Gader er rent ud forbløffende.

Trafikken paa Strøget er Færdselsmyndighedernes store Problem. Tager man Strøget fra Kongens Nytorv, vil man ved Indkørselen herfra ikke mærke synderligt til Vanskelighederne, vel nok fordi Kongens Nytorv i store Træk er en Slags Rundkørsel, den Form for Trafikregulering, alle Færdselseksperter sværger til, idet den tvinn-

Østergade før „Moderniseringen“.

standser skiftevis Trafikken i den ene Retning for at lade Trafikken i den anden passere. Mens de kørende straks lærte at rette sig efter Signalerne, synes det endnu den Dag i Dag ikke at være gaaet op for mange Fodgængere, at de saavel for deres egen som for andre Menneskers Skyld absolut bør respektere Signalerne. Hvilken herlig Lejlighed til at standse op, klynge sig sammen, flirte og konversere kunde disse Færdselssignaler ikke have afgivet i den rigtige Strøgpromenades Tidsalder, da man havde Tiden til sin Raadighed. Københavneren af i Dag har travlt. Paa sin Vej til og fra sin Virksomhed lægger han Vejen blot om ad Strøget for en hastig Gennemfart, hvorunder Ophold for Lyssignalerne maaske nok kan ærgre i Øjeblikket, men dog godt kan tænkes senere at komme til at staa som smaa Glimt af Romantik og Poesi i Hverdagens travle Jag. Paa eet Tidspunkt af

ger alle Køretøjer i Gadekrydsene ind bag hinanden og til igen at forlade Krydset bag hinanden, hvorved Sammenstød afværges. Havde Pladsen tilladt det, vilde en saadan Rundkørsel have været stærkest paakrævet i Krydset mellem Strøget og Købmagergade-Højbro Plads, hvor Byens to travleste og mest sammentrængte Trafikstrømme skærer hinanden i en ret Vinkel. Man har imidlertid maattet hjælpe sig med at ophænge en Lyskurv eller „Petroleums-ovn“, som Folkevittigheden straks har kaldt den. Kurvens røde og grønne Lyssignaler

Østergade før „Moderniseringen“.

Aaret er der dog stadig den samme Eventyrstemning over Strøget, som der har været i „de gode gamle Dage“. Det er ved Juletid. Da er Strøget fra Kongens Nytorv til Raadhuspladsen en myldrende Strøm af glade Mennesker, og Gaden er pyntet med Granguirlander og lysende Stjerner. I Middelalderen, da Amagertorv og Vimmelskaffet allerede var helt bebygget, eksisterede af Østergade kun den Del, der ligger allernærmest Amagertorv. Her fandtes nogle store Adelsgaarde paa Nordsiden, mens Sydsiden blev bebygget af jævne Folk, hvor-

Gammelt Billede af Indkørselen til „Strøget“ fra Kongens Nytorv.

for man den Dag i Dag finder mindre Ejendomme her end paa Nordsiden, hvilket nu føles som en Hindring for Udvidelse af flere af de Firmaer, der har til Huse her. Østergade har mere end nogen anden Del af Strøget undergaaet stadige Forandringer, efter at den er blevet bebygget. Der er flere Gange revet Ejendomme ned for at give Plads for Sidegader, som da Svaneapotekets Ejendom samt Naboejendommene fjernedes for at give Plads for Ny Østergade, og Ejendommene Nr. 24, 26 og 28 for at give Plads for Kristen Bernikows Gade. Endelig har i de allersidste Aar Ejendommene omkring Integade maattet forsvinde for at give Plads for det elegante lille Torv, der er opstaaet ved Gennemførelsen af den nye Trafikaare, der fra Vognmagergade og Kristen Bernikows Gade føres over Østergade og det gamle Holmensgade-Kvarter. —

En gammel kendt Forretning, der altid henleder Publikums Interesse paa sine smukke Vinduesudstillinger paa Østergade Nr. 1, er

Firmaet C. C. Drewsen, Elektroplet en detail. Allerede i 1846, da Elektroplet-Fabrikationen var i sin Vorden, grundlagde den meget alsidig uddannede Kunstner og Kemiker H. C. Drewsen Virksomheden med Fremstilling af Pletvarer. Bopælen var fra 1886 til 1905 Østergade 34. Ved hans Død i 1929 overdroges den ret betydelige Virksomhed til to af hans mangeaarige Medarbejdere, A. M. Colberg og C. I. Nilsson, der begge i over 45 Aar har forstaaet at indleve sig i Virksomheden og har ført Forretningen videre i den gamle Aand. Fabrikken blev nedlagt i 1932, og Forretningen er nu kun baseret paa Detailsalg. Flere af C. C. Drewsens Frembringelser findes nu paa Nationalmuseet, bl. a. en Del Opsatser og Armstager. —

Interior fra Dina Schultz's Eftf.

Glæden ved Blomster er blevet stærkt opelsket i de sidste Aarier, og København ejer flere Blomsterforretninger end de fleste andre Storbyer. En af Strøgets store og gamle Blomsterforretninger er Dina Schultz's Eftf., Østergade 1. Forretningen grundlagdes i 1882 paa Amagertorv 11. Det var den nuværende Indehaver, Havebrugskandidat Ove Madsen, der i 1908 overtog Firmaet og flyttede det til Østergade 1. Christian IX gav Forretningen Prædikaten Kgl. Hof-Leverandør, ligesom Firmaet gennem Aarene har erhvervet baade det engelske, græske og russiske Hofprædikaten. —

Paa Østergade 3—5 fanger Vilhelm Trydes Boghandel Opmærksomheden ved de stadige Udstillinger af Kobberstik og andre Kunsttryk.

Vilhelm Tryde, der i 1863 havde etableret en Boghandel i Slesvig By, blev fordrevet herfra ved Krigens Udbrud, hvorefter han flyttede til København og aabnede sin Forretning paa Østergade. Den er i Dag en af Byens mest kendte Bog- og Kunsthandler, der ledes af en Søn af Grundlæggeren, Ove Tryde.

Anno 1850 i Grønnegade 27 etableredes Firmaet Brødrene Andersen af Ferdinand Andersen, som kort Tid efter optog sin Broder, Carl Andersen, som Kompagnon. Forretningen flyttede efter kort Tids Forløb til Nr. 41 til større Lokaler, hvor en gros-Handel optoges. I 1867 oprettedes en Afdeling for Skrædderi og Herreekvipering paa Hjørnet af Ny Adelgade og Kongens Nytorv. Da „Hovedvagten“ paa Hjørnet af Hovedvagtsgade blev afløst af et nyt Hus, blev der her i 1876 aabnet en moderne Hatteafdeling. I 1893 samledes Detailforretningen i Privatbankens nye Bygning paa Kongens Nytorv, og i 1896 flyttedes en gros-Afdelingen til „Standard“s nye Bygning, Kongens Nytorv 6. 1916 flyttede baade en gros og Detailforretningen til Firmaets egen nybyggede Ejendom, Østergade 9 og Lille Kongensgade 8 og 10.

Brdr. Andersen, Østergade, Aar 1935.

Brdr. Andersen, Grønnegade, Aar 1850.

I 1929 tilbyggedes den tidligere erhvervede Ejendom Østergade 7, og efter en yderligere Udvidelse i 1934 benyttes nu hele Komplekset dels af Firmaets Detailforretning og dels af dets Fabrik for Herrekonfektion. I 1892 blev Jørgen Larsen, som havde været ansat i Firmaet siden 1876, optaget som Kompagnon sammen med Knud Andersen og Frederik Axelsen, som døde henholdsvis 1902 og 1915. Derefter var Jørgen Larsen Eneindehaver af Firmaet indtil 1922, da hans Sønner Henry Nexøe-Larsen og Frithiof Nexøe-Larsen blev Medindehavere. Efter Jørgen Larsens Død i 1927 er de Indehavere af Firmaet. —

A. Giese (ved Chr. IX's Død 1906).

A. Gieses Bog- og Kunsthandel blev etableret i 1874 i en Forretning paa Vesterbrogade. 1886 flyttedes til Østergade 15, hvor Alexander Giese straks slog igennem ved altid at have Fotografier af Øjeblikkets Personer og aktuelle Begivenheder udstillet. Firmaet fulgte denne Tradition, lige til den moderne Avis-Billedreportage overflødiggjorde den. Som Specialitet havde Giese de i 80'erne og 90'erne fremkomne Gratulationskort. Store Annoncer i Bladene forenedes med den Gang uhørt billige Priser og skabte en uhyre Efterspørgsel. Københavnerne overgik hinanden med overdaadige Julekort. Giese havde gennem mægtige Opkøb set sig i Stand til at sælge Julekortene for fra 2 Øre Stykket, mens den almindelige Pris var fra 25 Øre og derover. Efter Gieses Død 1910 overtoges Forretningen af Grosserer Edmund Jacobsen, der udvidede den oprindelige Papirforretning med Boghandel og det finere Galanteri, og samtidig flyttedes Forretningen til Ejendommen Østergade 17—19.

Paa dette Tidspunkt henlaa Østergade endnu om Aftenen i provinsielt Mørke, men Edmund Jacobsen fik gennemført bedre Belysning og gav Stødet til, at de Handlende lod Lysene brænde i Vinduerne, saa Gaderne fik et mere kosmopolitisk Præg.

I 1927 døde Edmund Jacobsen, og Sønnen Harry Jacobsen overtog Firmaet. I 1929 erhvervedes Ejendommen Østergade 17—19. I 1934 moderniseredes Façaden, og den nu saa velkendte Peberfugl paa Façadeskiltet toges til Bomærke.

Gieses Efterfølger — 1935.

Ole Haslunds Hus paa Østergade er kendt af alle, der spadserer paa Strøget, som den store Forretning med de fine Antikviteter og de smukke Møbler. Ole Haslund, der er Søn af den kendte Maler Professor Otto Haslund, var oprindelig uddannet paa Akademiet og har studeret i Paris og London. Han grundlagde Forretningen i 1905 i et lille Hus i Klosterstræde. I 1908 traadte Svend Heymann til, og Forretningen flyttede til det af Christian den 4. byggede „Karel van Manders Palæ“, Østergade 15, hvor man endnu ser de store Sale med de pragtfulde Renaissance-Lofter. Ejendommen er et Aktieselskab, hvis Aktier ejes af Ole Haslund, der selv benytter hele Huset til Forretningen. Ole Haslunds Hus driver Handel med Antikviteter, antikke Møbler og Møbelstoffer etc. samt Fabrikation af Møbler, særlig Kopier efter antikke Forbilleder. Til Forretningen er knyttet en Række Værksteder, bl. a. Snedker-, Maler-, Tapetserer-, Gørtler- og Billedskærerværksteder, og Forretningens Speciale er at yde kunstnerisk Assistance ved Indretningen af Hjem. I de 30 Aar, Firmaet har virket, har det været benyttet ved Montering af talrige Hjem i København og Provinsen, Norge og Sverige, og dets Virkefelt strækker sig lige fra de store Herregaarde til de mest beskedne 2 Værelsers Lejligheder. —

Ole Haslund.

Ole Haslunds Hus.

Som et Forsøg paa at imødekomme Publikums Ønsker om en speciel Gave-Forretning startede Grevinde Ahlefeldt-Laurvig en saadan paa Sct. Annæ Plads i 1929. Ideen slog an og Lokalerne blev for smaa, hvorfor Forretningen flyttede til Østergade 18. Da dette Hus blev revet ned, flyttede Forretningen, der bærer Navnet „Den gule

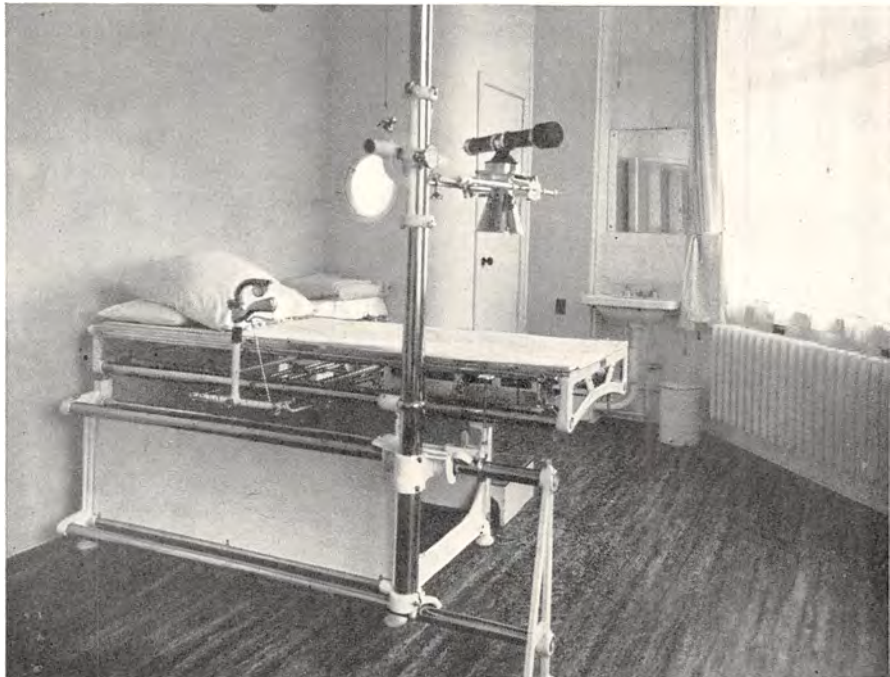

A. C. Bangs Hus.

Æske“, til Bangs nye Ejendom. — Kongelig Hof-Buntmager A. C. Bangs Firma er grundlagt i 1816 i et lille Hus paa Østergade 17—19, der hvor Giese nu bor. Fire Generationer i lige Linie har siden ført Forretningen videre, og hver af dem har udvidet den og gjort den tidssvarende — ikke mindst den nuværende Indehaver Aage Bang. Som A. C. Bangs Ejendom i Dag fremtræder, er den intet mindre end en Pryd for Byen, og Forretningslokalerne er saa gennemført i

Stil og Smag, at de er en Seværdighed. A. C. Bang er Nordeuropas største Pelsvarefirma. —

Den private Røntgenklinik, Østergade 27, er startet 1933 samtidig med Husets Fuldførelse. Lederen, Overlæge Børge Worning, tog medicinsk Embedseksamen i 1924 og er røntgenuddannet paa Rigshospitalet og Finseninstituttet. Røntgenstraalerne er siden Opdagelsen (Professor Røntgen 1895) — gennem en rivende Udvikling — blevet et fuldstændig uundværligt Middel i den moderne Lægevidenskab, baade

Fra Overlæge Børge Wornings Klinik.

til Behandling af talrige Lidelser og til Diagnostik af Sygdomme i Knoglerne og i de indvendige Organer. Røntgenklinikken ledes af særlig uddannede Læger og modtager Patienter til Undersøgelse og Behandling, som Regel efter Henvisning af andre Læger. —

Foreningen Fattige Børns Fodbeklædning, Østergade 35, giver i hele sin Udvikling noget af et Tidsbillede. Det var fem københavnske Borgere, der i 1889 startede Foreningen, fordi de saa, hvor mange af Københavns fattige Børn der færdedes paa Gaderne i al Slags Vejr med Fodtøj, der ikke fortjente denne Betegnelse. Foreningen, der havde til Formaal at uddele tørt og varmt Fodtøj til saadanne Børn, vandt stor Tilslutning og har udført et smukt Arbejde. Medlems-tallet er i de senere Aar i Aftagende, hvilket muligvis skyldes de tilsyneladende forbedrede sociale Tilstande. —

A. Fønnesbech A/S, Østergade, — det store landskendte Modemagasin, — grundlagdes i 1847, da Anders Fønnesbech, f. 1821, efter 7 Aars Læretid og 5 Aars Svendetid aabnede en blandet Manufakturhandel i Kælderen paa Østergade Nr. 47. Anders Fønnesbech, hvis Fader var etableret i Skanderborg, havde faaet sin Uddannelse i København, hvor han fandt et Hjem og senere økonomisk Støtte hos sin Onkel Anders Christensen Fønnesbech, der var en af de saakaldte Uldjyder, som i Begyndelsen af forrige Aarhundrede kom til Hovedstaden, hvor han i Svaneapotekets Gaard drev en betydelig Silke- og Klædekræmmerforretning. Det blev imidlertid Grundlæggerens Søn, Anders Fønnesbech, f. 1852, hvis Uddannelse ved Faderens købmandsmæssige Instinkt var blevet suppleret ved et fleraarigt Ophold i Tyskland og Frankrig, der ved et initiativrigt og maalbevidst Arbejde samt Evne til at finde dygtige Medarbejdere har ført den lille Manufakturhandel frem til det store, førende Modemagasin. Fra Etableringen i 1847 til 1935 kan følgende Data af Firmaets Historie nævnes: 1882 blev Anders Fønnesbech junr. Grosserer og optoges som Associé i Forretningen. 1887 døde Firmaets Grundlægger, hvorefter Sønnen Anders Fønnesbech junr. blev Eneindehaver. 1895 optog Grosserer Fønnesbech sin meget yngre Broder, Grosserer Johan Henrik Fønnesbech, som Associé i Forretningen (Grosserer J. Fønnesbech døde i 1918). 1913 optoges Prokurist J. P. Lund, — der siden 1899 havde været knyttet til Firmaet som særlig konfektionskyndig, — som Associé i Firmaet. 1919 omdannedes Firmaet til et Aktieselskab med Grosserer A. Fønnesbech som Bestyrelsens Formand og Grosserer J. P. Lund som administrerende Direktør. 1922 blev Grosserer Viggo E. Thiesen optaget som Meddirektør i Selskabet. 1925 fratraadte Direktør Lund, hvorefter Direktør Thiesen blev hans Efterfølger som administrerende Direktør. 1931 udnævntes Prokurist N. P. Christensen, der havde været knyttet til Selskabet siden 1920, til Meddirektør. 1934 fratraadte Direktør Thiesen, hvorefter Grosserer Ivar Wanting indtraadte i Selskabets Direktion som administrerende Direktør. Forretningens Udvikling har igennem Aarene krævet adskillige Ombygninger. Fra Kælderen i Nr. 47 hævdede Forretningen sig til Stuen og Etagerne, og da disse Rammer var sprængt, fra Ejendom til Ejendom, saaledes at Selskabet siden 1932 har raadet over en Karré, der bestaar af Ejendommene Nikolaj Plads Nr. 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16 og Østergade 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51, samt Ejendommene Østergade Nr. 46, Pilestræde Nr. 2. Den nuværende Direktion, med Direktør Ivar Wanting som administrerende Direktør, har især været Sjælen i Planlæggelsen af den Ombygning og Udvidelse, man nu er gaaet i Gang med. Nedrivningen af de første af de gamle Ejendomme paabegyndtes paa Grosserer A. Fønnesbechs 83 Aars Fødselsdag den 7. Marts 1935.

*A. Fønnesbech.
Grundlæggeren.*

Det er Selskabet's Mening at skabe en monumental og tidsvarende Bygning, der kan danne en værdig Ramme om det gamle og velfunderede Handelshus og staa som et varigt Minde om Kræmmer-

*Ivar Wanting.
Administrerende Direktør.*

dynastiet — eller for at bruge en mere moderne Udtryksform: Silke- og Modehandlerdynastiet A. Fønnesbech.

*Direktørens Kontor. — Vinduerne.
Bluseafdelingen.*

*Façaden. — Klødeafdelingen.
Hatteafdelingen.*

Bankierfirmaet Bruhn & Baastrup A/S, Østergade 53, er grundlagt i 1918. Det har en Aktiekapital paa 1½ Mill. Kr. og Reserver paa ca. ½ Mill. Kr. Det ledes af Direktør C. Bruhn. —

Indehaveren af den kendte Delikatesseforretning i Ejendommen Østergade 59, F. Mouvielle, etableret i 1847, er Formand for Høkerforeningen i København, Formand for den franske Hjælpeforening, Formand for den franske Kirkes Menighedsraad, Medlem af Sø- og Handelsretten samt Medlem af Turist-Kommissionen. —

Skandinavisk Skotøjs-Magasin.

Skandinavisk Skotøjs - Magasin grundlagdes i 1892 af den nuværende Indehaver, Grosserer N. Christensen, R. af D. Firmaet, som er førende indenfor Branchen, flyttede i 1904 til sin egen Ejendom Østergade 55 og be-

skæftiger mellem 30 og 40 Medhjælpere. Grosserer N. Christensen, som i 1908 var Medstifter af Københavns Skotøjshandlerforening, har siden da været Foreningens Formand og som saadan fejret 25 Aars Jubilæum. —

Firmaet Rudolph Petersen A/S i „Højbrohus“, Østergade 61, er grundlagt 1887 af Grosserer Rudolph Petersen, der forud i 20 Aar var Prokurist i Silkehuset — daværende I. R. Schjelderups Eftf. Den første Bopæl var Østergade 50, og Forretningen blev drevet som Specialfor-

retning i Silkevarer samt Fløjl og Slips. Firmaet havde til Huse her indtil Oktober 1898, da det flyttede til de nuværende Lokaler i det da nyopførte „Højbrohus“. Grosserer Rudolph Petersen, som var

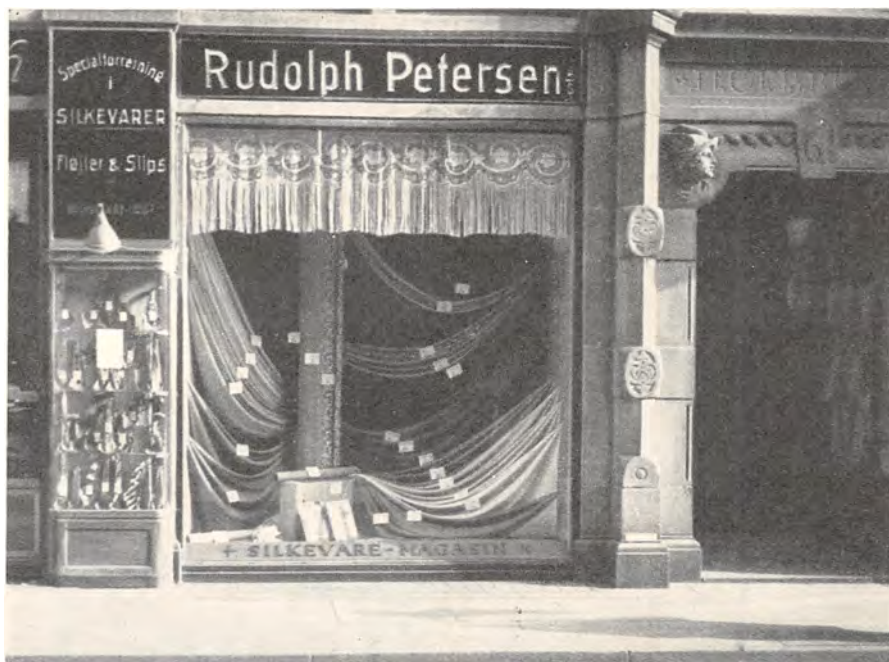

Rudolph Petersen.

Kai Thorning Petersen.

en meget kendt og anset Mand indenfor sin Branche, virkede i sin Forretning lige til han døde i Marts 1926, 81 Aar gammel. Firmaet fortsattes af Enken Fru Ingeborg Petersen, med den ældste Søn Prokurist Kai Thorning Petersen som Leder. Kai Thorning Petersen, der indtraadte i Firmaet i 1907, har i Aarene 1910—12 videreuddannet sig i Branchen i tyske og schweiziske Silkevarerfabrikker. I 1932 omdannedes Firmaet til et Familieaktieselskab med Fru Ingeborg Petersen som Bestyrelsens Formand og Kai Thorning Petersen som adm. Direk-

Rudolph Petersen A/S, Silkevarer-Magasin, Højbrohus.

tør og dennes yngre Broder Valdemar Thorning Petersen som Prokurist. Firmaet er i de senere Aar udvidet med uldne Kjole- og Kostumestoffer og er Specialfirma i Nouveautés, og driver siden 1928 ogsaa en gros Virksomhed saavel i Hovedstaden som i Provinsen. Dir. Kai Thorning Petersen har siden 1925 været Medlem af Direktionen for Handels- og Kontorist-Foreningen. —

I Ejendommen Østergade 61 findes det gamle ansete Bankfirma D. B. Adler & Co., hvis Indehavere har spillet en ret betydelig Rolle i dansk Finansliv siden Starten i 1850. Navnlig har Firmaet gjort sig fortjent ved sit Arbejde med jyske Firmaer og nyoprettede jyske Banker og ved med maalbevidst Politik at føre Jyllands Forretninger, der tidligere hovedsagelig gik over Hamburg, til København. Ligeledes har Firmaet været meget virksom Deltager i Oprettelsen af nye Banker og

Wilh. Jørgensen.

Petersen lod Forretningen overgaa til denne. Ved Frantz O. Petersens Død i 1901 overtog Grundlæggerens ældste Søn Aage Bock Jørgensen Forretningen, og 1910 overgik Forretningen til den tredieældste Søn, den nuværende Indehaver Grosserer H. G. Jørgensen. Firmaet, der omfatter Cigarer, Cigaretter, Tobak og Piber, saavel en gros som en detail, har i Aarenes Løb gennemgaaet en stor Udvikling. Det har nu Filialer i Frederiksborggade 41, Vesterbrogade 15 og Frederiksberggade 36. En gros Virksomheden, der havde Lokaler i Fortunstræde, hvor Forholdene blev for smaa, flyttede i Fjor til store lyse Lokaler paa Østergade 59. I Detailvirksomheden, Østergade 61, der har været afskaaret fra at udvide de bestaaende Lokaler, er der dog i Aar ved moderne Snille efter engelsk Mønster blevet indrettet en meget smuk og stilfuld Pipeafdeling. Firmaet beskæftiger nu 23 Personer. —

I vore Bedsteforældres Tid kendte man ikke Specialforretninger i moderne Forstand. Man købte sin

Kreditinstitutioner. Side om Side med Familien Adler har Familien Goldschmidt deltaget i Firmaets Ledelse, og det føres siden 1924 videre som et Aktieselskab med D. B. Adler og V. Goldschmidt som Chefer, siden Adlers Død i 1932 med V. Goldschmidt som Enedirektør. —

Blandt de Forretninger paa Østergades Sydside, der lider under Ejendommenes relativt smaa Grundarealer, findes Wilhelm Jørgensens Cigar- og Tobaksfirma, Østergade 61. Det er grundlagt 1870 af Wilhelm Otto Bock Jørgensen, der ledede det til sin Død 1884. Enken, Fru Emilie Alvilda, født Mølsted, fortsatte Forretningen indtil 1887, da hun ved Ægteskab med Frantz O.

Interiør fra Wilh. Jørgensen.

The og Kaffe hos Urtekræmmeren og lagde ikke Vægt paa, om Theen kunde miste sin fine Aroma ved at komme i for intimt Naboskab med Kaffe, Ost eller andre stærkt lugtende Kolonialvarer, som dengang falbødes i samme Butikker. Det vakte da ogsaa megen Opmærksomhed, da den unge Købmand C. M. Fønnesbech i 1844 aabnede sin Thehandel paa Østergade Nr. 10, hvor Firmaet siden har boet. Det ejendommelige for Datiden var, at man i denne Forretning absolut kun kunde faa The og endda kun de bedste og fineste The sorter. Men Ideen slog an, og C. M. Fønnesbech havde det vide Udsyn. Han satte sig efterhaanden i Forbindelse med de ledende Theeksport-Firmaer baade i Kina og Indien, og gennem sit fine Sort-Udvalg erobrede han ikke alene

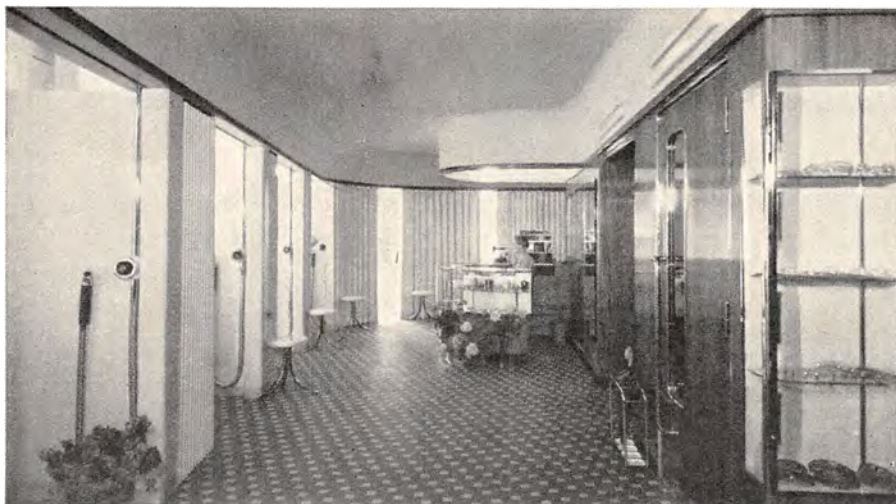

Fønnesbechs Thehandel.

det danske Marked, men ogsaa det svenske og norske. Det er stadig Slægten Fønnesbech, der viderefører det gamle Firma, idet den nuværende Indehaver, T. Fønnesbech-Sandberg, efter en 3-aarig grundig og alsidig Uddannelse hos et af de førende The-Firmaer i London blev optaget som Prokurist i 1911 og som ansvarlig Medindehaver i 1916. Ved Faderens, C. S. Fønnesbech-Sandbergs Død i 1917 blev T. Fønnesbech-Sandberg Eneindehaver. —

Kunsthandler H. Axelsen, der i 1911 grundlagde sin Forretning paa Værnedamsvej 10, har nu Forretning paa Østergade 16, „Kunstkældereren“, med Kunst og Malerier, hovedsagelig 80'ernes Malerkunst. Der forefindes ogsaa en Afdeling moderne Kunst, saavel som gamle hollandske Malerier. —

En helt igennem moderne indrettet Forretning er Damefrisørsalonen og Skønhedsinstituttet Otto Wolfke, Østergade 18. De store Krav, som moderne Damefrisering, Haarkunst, Haarfarvning, Pedicure og Skønhedspleje stiller, tilfredsstilles her gennem meget videnskabelige,

Wolfke.

hygiejnisk og teknisk rationelt gennemtænkte Metoder. — Selve Ejendommen er ikke alene Strøgets, men hele den indre Bys nyeste Forretningskompleks. Det er Alfred Benzon, som har ladet den opføre. Talrige Læger har her indrettet deres Praksis, og Ejendommen har allerede faaet Tilnavnet „Lægehuset“. —

Svanepotekets hypermoderne Ejendom.

Carl Moresco.

Ejendommen
Østergade 24,
hvis Grundareal
har hele Ny
Østergades
Længde og saa-
ledes ogsaa har
Façade til Grøn-
negade, ejes af
Damekonfek-
tionsfirmaet A/S
J. Moresco. Fir-
maet blev startet

Johan Moresco.

meget beskedent i 1856 som Detail-Forretning paa Amagertorv 13 af
Jacob Moresco, men i Løbet af faa Aar blev denne Detailhandel ophæ-

*Østergade 24.
Ekspeditionslokalet.*

*Citygade 20.
Buntmagerværkstedet.*

vet for hurtigt at udvikle sig til en af Skandinaviens største Fabrikker i Dameovertøj. I Malmø og Oslo blev startet selvstændige Søsterselskaber 1892 og 1897. Omkring 1895 blev Virksomheden yderligere udvidet til at omfatte Handel med saavel færdige Pelsvarer som løse Skind, og denne Afdeling af Firmaet udviklede sig saa stærkt, at det 1928 blev nødvendigt at skaffe Pelsafdelingen selvstændige Lokaler i den tilstødende Ejendom, Citygade 20, som blev købt til dette Formaal. Jacob Moresco var barnløs, men Brodersønnen Carl Moresco blev ansat som Lærling 1879 i Firmaet og blev ved Etatsraad Jacob Morescos Død 1906 Leder af Firmaet J. Moresco, der i 1900 var overgaaet til Aktieselskab med en Kapital paa 4 Millioner Kroner. 1928 blev Carl Morescos Søn, Johan Moresco, administrerende Direktør og leder nu den daglige Drift sammen med Direktør H. Frydenberg. A/S J. Morescos Bestyrelse bestaar af Carl Moresco, Direktør J. Moresco og Landsretssagfører Eugen Olsen. —

Kgl. Hof-Fotograf Elfelt.

I samme Ejendom i den nu moderniserede Port tiltrækker de store Udhængsskabe med Fotografier af kongelige Personer Strøggæsterne. Det er her, Kgl. Hof-Fotograf Elfelt siden 1905 har haft sit kendte Atelier. Firmaet stiftedes 1. Jan. 1890 paa Købmagergade 62 af P. Elfelt, der var Foregangsmand og Kunstner paa Fotografiens Omraade. Elfelt høstede i Aarenes Løb talrige Anerkendelser for sin Dygtighed. Den lille Virksomhed voksede Aar for Aar, og Kundekredsen bestod væsentligst af det

højere Aristokrati, Diplomatiets og ikke mindst Kongehuset. I 1900 blev Elfelt udnævnt til kgl. Hof-Fotograf, hvilket Prædikat stadig bevares af Firmaet. I 1912 udnævntes Elfelt tillige til Svensk Kgl. Hof-Fotograf. Efter Elfelts Død i 1931 fortsattes Firmaet af Enken, Fru Wilhelmine Elfelt, og Fru Elisabeth Weile. I Aaret 1934 er der foretaget en gennemgribende Modernisering af Atelieret og anskaffet det første ambulante Films-Højtaleranlæg. Saavel indenfor som udenfor Kaldsfællernes Kreds nød Elfelt en overordentlig Anseelse og Tillid. Han var saaledes Formand for Dansk fotografisk Forening 1906—18. Af andre Tillidshverv kan nævnes: Næstformand i Haandværkerbankens Repræsentantskab 1911—18, Bestyrelsesmedlem i Haandværkerforeningen 1918—23, Medlem af Bestyrelsen og Direktør for A/S Kinografen fra 1906 samt Bestyrelsesmedlem i A/S Nordisk Tonefilm fra 1929. Elfelt var Ridder af Dannebrog samt dekoreret med en lang Række udenlandske Ordener. Hof-Fotograf Elfelt døde 1931, siden er Forretningen fortsat under samme Navn og efter de gamle Traditioner. —

Retoucher-Afdeling.

Atelier.

Venteværelserne.

De tekniske Afdelinger.

Fremvisningsapparat til Tonefilm.

*John R. Hanson,
Grundlæggeren, død 1922.*

Gummistemplernes Opfindelse ligger ikke mere end godt et halvt Hundrede Aar tilbage i Tiden.

Før Halvfjerdserne kendte man overhovedet ikke disse i Forretningslivet nu saa nødvendige smaa Apparater. De dukkede først op som en amerikansk Artikel i Begyndelsen af Halvfjerdserne, og mærkeligt nok skulde det blive en dansk Mand, der kom til at skabe den største industrielle Virksomhed i Amerika paa dette Omraade. Denne Mand var den i 1914 afdøde Konsul C. H. Hanson, der, efter at have deltaget som

Frivillig i Nordstaternes Hær i Borgerkrigen 1861—65, grundlagde og oparbejdede en Gravør- og Stempelfabrik i Chicago. Herhjemme blev det en Broder til Konsul Hanson, Fabrikant John R. Hanson, der blev Grundlægger af den største Stempelfabrik i Nordeuropa. John R. Hanson, der var født i Fredericia, lærte oprindeligt Farverprofessionen, men 18 Aar gammel fik han Udlængsel, tog over til Broderen i Chicago og lærte Stempelfabrikationen og var i nogle Aar sammen med ham om Ledelsen af Fabrikken. Efter 8 Aars Ophold i Chicago vendte han hjem til Danmark og startede 1877 en Stempelfabrik i Odense. To Aar efter flyttede han Virksomheden til København, til Ny Østergade 2 i Alfred Benzon's Hus, hvor den har ligget, indtil denne Ejendom 1933 blev nedrevet. Forretningen havde i de forløbne Aar vokset sig saa stor, at den blandt andet havde faaet indrettet en 1. Klasses Gravøranstalt i Ll. Strandstræde 18; da den alligevel skulde flytte, benyttede Ledelsen Lejligheden til at faa hele Virksomheden saa samlet som muligt, og dette lod sig gøre ved at flytte hen i Hjørneejendommen Østergade 26, hvor hele Fabrikationen efterhaanden er kommet til at omfatte — foruden Gummistempelfabrikationen og ovennævnte Gravøranstalt — en stor Nøgle- og Laaseafdeling samt Finmekanikerværksted og en speciel Farveafdeling. Virksomheden benyttede ogsaa Lejligheden til at anskaffe de mest moderne Maskiner, der overhovedet eksisterer, og staar nu som langt den største og mest moderne Fabrik inden for sit Felt i Skandinavien. Der er paa Opfindelsernes Omraade vel næppe nogen Genstand, der i den Grad er blevet uundværlig paa Forretningsmandens Kontor, som Stemplet, saaledes som det idag forekommer i utallige varierede Størrelser og Former. I de mange Aar Firmaet har bestaaet, har det — ved altid at følge med i alt hvad der fremkom af Nyheder indenfor de forskellige Brancher — udvidet sig saaledes, at det er noget ganske enestaaende i sin Art. Fabrikken beskæftiger til Stadhed et fast Personale paa 55 Mennesker, og Indehaverne af Forret-

ningen er de tre Sønner af afdøde John R. Hanson, Hans R. Hanson, Aage J. Hanson og Georg Hanson, der er Specialister paa hver sit Omraade og som alle tre har faaet en stor Del af deres Uddannelse i Udlandet, blandt andet i Amerika. Butikken er nu flyttet til Ny Østergade 3. Firmaet kan glæde sig ved blandt sine Kunder at tælle de fleste Stats- og kommunale Institutioner samt Handels- og Industrivirksomheder.—

Udenfor Butikken Ny Østergade 3.

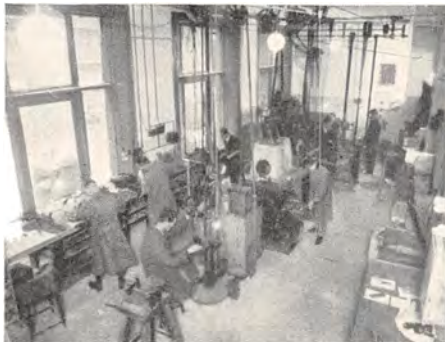
Butikken, Ny Østergade.

Ekspedition en gros og udenbys, i Østergade.

Sæteri.

Mekanisk Værksted.

Gravør Anstalten.

Firmaet I. R. Bock i Ejendommen Østergade 23 blev grundlagt i 1901 paa Amagertorv som en gros Firma med Klædevarer. Faa Aar efter paabegyndtes Agentur og en gros Handel med Gummifrakker, senere optoges Fabrikation af Herreklæder. Firmaet, der siden 1920 er et Aktieselskab, har i de senere Aar udelukkende specialiseret sig paa

Interiør fra Firmaet I. R. Bock.

Herrekonfektion og beskæftiger ca. 235 Mennesker i Virksomheden. Aktieselskabet ledes af Direktør C. J. Bock. —

Firmaet Madsen & Wivel, Parfumerie Breining paa Østergade 26, oprettedes af Karl Madsen og Aug. Wivel i 1902 med Fremstilling af Parfumer og Toiletartikler som Formaal. Som saa mange andre Virksomheder, der i Aarenes Løb har arbejdet sig frem til at indtage en førende Stilling indenfor vort Erhvervsliv, indledede Firmaet Madsen & Wivel sin Tilblivelse under smaa Forhold, men takket være de gode

Fabrikata og et maalbevidst Arbejde fra Ledelsens Side lykkedes det ret snart at vinde Indpas, og Udvidelse maatte Gang paa Gang foretages. I 1912, da Indehaveren af Parfumerie Breining, P. T. Breining, døde, købte Madsen & Wivel Forretningen, der siden er blevet drevet af Firmaet. Virksomheden beskæftiger i Dag ca. 100 Mennesker og driver, foruden Detail- og en gros-Salg af Parfumer og Toiletartikler af egne Fabrikata, en betydelig Import- & Eksportforretning med samme Artikler. Firmaet ejes af Grossererne August Wivel og dennes Søner C. E. og Svend Wivel, samt F. Rosenstand. —

Interiør fra Frøken Rosa Andersens Salon.

En af de ældste Frisørsaloner finder vi paa Østergade 21. Den blev grundlagt i 1885 af Frk. Rosa Andersen, hvis Navn den stadig bærer. Fra en ringe Begyndelse blev den i Løbet af faa Aar en af de største Forretninger indenfor sin Branche og har stadig sin Kundekreds fortrinsvis fra Bourgeoisiet og Adelen. Efter Rosa Andersens Død 1912 fortsattes Virksomheden af nuværende Indehaver Frøken Helvig Andersen. Som saa mange af de gamle Forretninger er denne ogsaa i de senere Aar fuldt ud moderniseret. —

I. Fisker & Co. A/S, Østergade 36—38, startedes i 1884 af cand. pharm. I. Fisker i en Kælder i Kattesundet. Fisker eksperimenterede personlig meget med Fabrikation af Parfumer, hvilket resulterede i en hel Serie Parfumer og kosmetiske Artikler. Efter kort Tids Forløb gik han helt bort fra den Materialhandel, han samtidig havde drevet, og fik Specialforretning med Parfumer i Frederiksberggade. Virksomheden var den første i sin Art i Norden. Allerede i 1884 (paa Udstillingen i Tivoli) fik Fisker 1. Præmie for sine kendte Parfumer. I Halvfemserne oprettede han en Filial i Frederiksborggade. 1900 flyttede han

cand. pharm. I. Fisker.

Hovedforretningen til en af sine Ejendomme i City (Fisker var Bygherre for hele Citykvarteret). Forretningen i Frederiksbjerggade bibeholdtes som Filial. Et Par Aar senere flyttede Fisker Hovedforretningen til Hjørnet af Østergade og Kr. Bernikows Gade, hvor han residerede til 1923. Derefter flyttede han til den gamle Bagergaard paa Østergade. Denne blev nedrevet i 1928 for at moderniseres. Efter Ombygningen flyttede Firmaet ind i den nuværende hypermoderne Butik. I 1900 blev Fisker et Aktieselskab under Navnet I. Fisker & Co. A/S.

Gamle Fisker ledede selv baade Forretningen og Fabrikken. Sidstnævnte havde til Huse i Nørregade, hvor nu Daells Varehus ligger. Den flyttede i 1931 til nuværende Lokaler i Løvstræde 8. Fra 1921 overdrog Fisker Ledelsen til sine to Døtre. Den ene af dem, Fru Gudrun Schrøder, blev Direktør 1924 og leder Hovedparfumeriet og Filialerne, som oprettedes overalt i Byen, medens den anden Datter, Fru Ellen Rasmussen, indtil 1932 ledede Fabrikken, hvorpaa den overtoges af det nuværende Aktieselskab, A/S Fiskers Fabrik, for hvilket Aage Dyssegaard er Direktør.

Under de for Tiden herskende Valutavanskeligheder fremstiller Fabrikken ogsaa de originale franske Varer. —

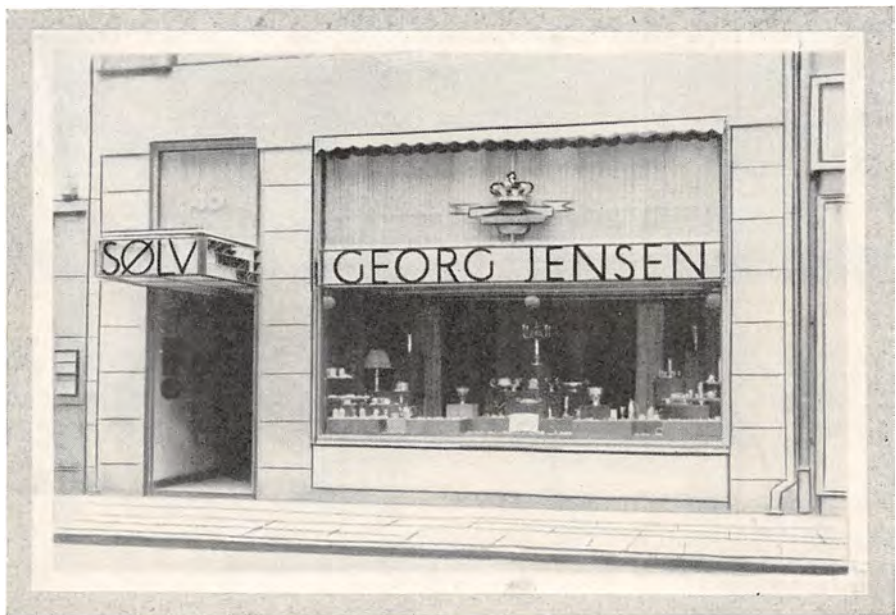

Interiør fra I. Fisker & Co. A/S.

Turister, der i København ønsker at hjembringe en særlig dansk Kunstindustri-vare, søger Georg Jensen & Wendel paa Østergade 40. Firmaet, der er baade kongelig dansk og svensk Hofleverandør, oprettedes i 1918 for kun at forhandle Georg Jensens Sølv og Guld med Eneret i København. Fra Firmaets Lokaler er de fleste af Georg Jensens Kunstværker udgaaet, blandt andet den Cigarkasse af 18 Karat Guld, som skændedes til Kongen af Det forenede Dampskibsselskab. Forøvrigt har Firmaet Kunder over hele Verden, der som Turister i København har lært Forretningen at kende, og som derefter altid forbliver trofaste Kunder. Forretningen har lige saa travlt i Turistsæsonen, som ved Juletid. Indtil 1932 havde Firmaet Salgslokaler i Bredgade 21; de benyttes nu udelukkende til Udstilling, saaledes at alt Salg foregaar i de store nyindrettede Lokaler paa Østergade. Firmaet ledes af Direktør Thorolf Møller. —

Direktør Thorolf Møller.

Georg Jensen & Wendel A/S.

Firmaet Th. Ellebye etableredes i 1883 af Manufakturhandler Thorvald Ellebye med en Butik i Pilestræde 5, Specialforretning i Possement, Besætnings- & Syartikler. Samme Aar aabnedes en Possement-

Fabrik i Læderstræde 26, 3. Sal, med tre Arbejdere. 1895 paabegyndtes et Udsalg Nørrebrogade 43. I Halvfemserne købte Thorvald Ellebye Ejendommen Pilestræde 5—7, hvor Virksomheden udvidedes til at omfatte Stue og 1. Sal, og 1901 købte han Ejendommen i Læderstræde, som toges helt i Brug til Fabrik. 1905 omdannedes denne Virksomhed helt, idet der anskaffedes elektrisk drevne Maskiner og Spinde-maskiner. 1919 udvidedes Nørrebroafdelingen til at omfatte to Eta-ger. Hele Butikken blev ved denne Lejlighed bygget om. 1914 blev

Th. Ellebye.

Ejendommen i Pilestræde ombygget, og hele Huset toges i Brug til Forretning. 1925 startedes i Tilknytning til Fabrikken i Læderstræde en en gros Afdeling med Lampeskærmeartikler og Broderiartikler. 1928 flyttede Hovedudsalget til Østergade 42, hvor den nu har til Huse i to Etager. Denne Ejendom moderniseredes 1931. Samme Aar anskafte Fabrikken moderne Gallonmaskiner, saaledes at man nu fremstiller alPossement selv saavel til Firmaets Udsalg som til Firmaets en gros Kunder. 1934 solgtes Ejendommen i Læderstræde paa Grund af Pladsmangel, da det nu er Tanken at flytte Fabrikken og en gros Afdelingen til nye store moderne Lokaler. I Aarenes Løb har Udsalgene optaget Bijouteri, Lingeri og elektriske Lamper m. m. Firmaets Grundlægger Thorvald Ellebye døde 1911, hvorefter afdødes Broder Theodor Ellebye, der havde ledet Fabrikken fra 1901, overtog hele Virksomheden, som

han drev til sin Død, 1924. Da overtoges Firmaet af Fru Augusta Ellebye, f. Hansen, hvorefter det 1925 overtoges af Theodor Ellebys Søn, cand. jur. Johannes Ellebye. Fra 1913 til 1929 var Grosserer Chr. Jacobsen, der fra 1907 havde ledet Nørrebrofilialen, Medindehaver af Firmaet. Fabrikken beskæftiger i Øjeblikket 40 Personer og Detailudsalgene 40. —

Firmaet A. C. Illum er grundlagt 1891 i Ejendommen Østergade 55 af Anton Illum. I 1898 købtes Ejendommen Østergade 52, der ombyggedes og stod færdig i 1899. I Aarenes Løb er der blevet købt en Del Naboejendomme, og der er foretaget flere Ombygninger og Udvidelser, saaledes at den Bygning, der blev færdig i 1931, omfatter Østergade 48—54 og Pilestræde 1—13. Desuden tilhører Ejendommen Østergade 56, Købmagergade 10—12 og 18 samt Silkegade 4 ogsaa Aktieselskabet, som benytter disse Bygninger til Systuer og Værksteder. I 1919 omdannedes Firmaet til Aktieselskab, og i 1935 er dette delt i to Selskaber, hver med en Aktiekapital paa 6 Millioner Kr. — A. C. Illum A/S, hvorunder Ejendommene hører, og A. C. Illum Handelshus A/S, som er selve Handelsvirksomheden. — Firmaets Stifter og tidligere Direktør, A. C. Illum, er Formand i Aktieselskaberne, medens Fru Else Illum og Svend Illum er administrerende Direktører.

A. C. Illum.

A. C. Illum begyndte sin Forretning som en Specialforretning med Syartikler og Smaating med tre Medhjælpere ialt. Nu har Forretningen 49 Afdelinger og en Restaurant, og Personalet bestaar af ca. 1800 Personer. Firmaet har en Pensionskasse, hvor Medlemmerne kan opnaa indtil 83 % i Pension af deres Gage. —

Under Verdenskrigen blev jo saa mange Ansigter vansirede, og Lægerne satte fuld Kraft paa for at udfinde Midler til at give disse Ansigter deres normale Udseende. Disse Forsøg vakte Læge E. Dujardins hele Interesse. De tyske Læger Eckstein og Wolf havde angivet den Fremgangsmaade at give Paraffinindsprøjtninger under Huden. Paraffinen kunde derefter formes og bevare sin Form, da den ikke paavirktes af Blodet. Denne Fremgangsmaade forbedrede Læge Dujardin paa forskellig Maade og opnaaede stor Øvelse i ikke blot at rette Formen paa en almindelig misdannet Næse, men ogsaa at blokke stærkt indsunkne og defekte Næser op, saa de fik en naturlig Størrelse og Form. Ansigtoperationer til Udglatning af Ar og Rynker, Korrektion af Skævheder af Øjne, Næse eller Mund, Indtrækning og Formindskelse af store udstaende Ører o. s. v. lagde

Læge Dujardin.

efterhaanden Beslag paa al Læge Dujardins Tid, saa han maatte opgive sin private Lægepraksis paa Frederiksberg og aabne en Klinik, først paa Amagertorv 31, senere i det nu ombyggede Østergade 31 og for de sidste 3 Aars Vedkommende paa Østergade 58 i Kong Salomons Apoteks Ejendom, hvor der nu er indrettet alle de mest moderne Lokaler til de forskellige Ansigtsbehandlinger. Læge Dujardin har indlagt sig stor Fortjeneste gennem sit lægevidenskabelige Arbejde, der har skaffet ham Ry og Klienter over hele Verden. Hans Metoder er blevet

omtalt talrige Gange i videnskabelige Tidsskrifter, han staar ubestridt som Foregangsmand indenfor sit specielle Felt, og mange er de Mennesker, som staar i Taknemlighedsgæld til ham.

Nedenstaaende ses et Billede af en Patient før og efter Operationen. Et trekantet Stykke er skaaret ud af Ørefligen og bragt til at vokse ind i højre Næsefløj for at dække Defekten, hvorefter den resterende Øreflig er syet sammen, saaledes at den har faaet en smuk, rund Form. Paa Side 271 ses øverst en Patient, hvis Ansigt — paa Grund af en særlig Sygdom (Lipodystrofia progressiva) — er skeletagtigt magert, Patienten har nu faaet Kinderne udfyldte og rundede ved Paraffin. Derunder ses et Barn med store udstaaende Ører, hvis Bredde derfor er mindsket med $\frac{2}{3}$ og er trukket tættere ind til Siden af Hovedet. Endelig ses en Næseform før og efter Paraffinbehandlingen. —

Nogle af Læge Dujardins Patienter før og efter Behandlingen.

Kong Salomons Apotek.

Det ældgamle Kong Salomons Apotek paa Østergade 58 er grundlagt 1658 af Joh. Kirchhoff. Fra 1895 ejedes det af Apoteker Otto Müller, der med stor Dygtighed ledede det indtil sin Død. Sønnen, Ove Müller, var pharmaceutisk Kandidat i Apoteket indtil Faderens Død i 1927, hvorefter Enkefru Müller overtog og videreførte Virksomheden med Sønnen som Bestyrer. I 1929, ved Fru Müllers Død, overtog Ove Müller hele Ledelsen som Indehaver og førte Virksomheden videre i samme Form og Stil som Forgængerne. —

Firmaet I. P. Holbechs Eftf.s Historie gaar tilbage til 1825, da M. E. Grøn etablerede sig som Høsekræmmer paa Østergade 62. Grundens Historie menes at kunne føres tilbage til Valdemar Atterdags Tid. Ligeledes skulde den paa Christian d. II's Tid have tilhørt Kronen. I 1839 overtog Firmaet M. E. Grøns to Butiks-svende I. P. Holbech og Christen Bloch Forretningen. I. P. Holbech døde 1861, og Forretningen førtes da videre under Firmanavnet I. P. Holbech af Holbech's Svigersøn I. O. Gjerulff og dennes Broder Johannes Gjerulff, samt Chresten Bloch. Johannes Gjerulff trak sig

Holbechs Ejendom.

„Strøget“ op mod Østergade 1935.

tilbage fra Forretningen 1878. Chresten Bloch døde 1881, hvorefter I. O. Gjerulff fortsatte som Eneindehaver til Aaret 1903, da han optog sin Søn Ernst V. Gjerulff som Medindehaver af Forretningen. Aaret 1911 trak I. O. Gjerulff sig tilbage, og siden har Ernst Gjerulff været Eneindehaver af Virksomheden. I Januar 1933 optog sidstnævnte sin Søn Torben Gjerulff som Prokurist i Firmaet. —

Poul Steffensens Dental Depot, grundlagt 1862 af Grosserer Fr. Creutzberg, Østergade Nr. 42, var dengang den første og eneste Forretning her i Landet, som handlede med de for Tandlægerne nødvendige Apparater og Materialer. Senere flyttedes Forretningen til Boldhusgade 3 (ved Ombygning forandret til: Ved Stranden 8). Samtidig overtog Creutzberg Enerepresentationen for Firmaet Claudius Ash & Sons i London, Europas største Firma paa det dentale Omraade. Firmanavnet forandredes da til „Claudius Ash & Sons, Depot ved Fr. Creutzberg“.

Højbrohus.

Fr. Creutzberg.

Efter tiltagende Svag-
hed afgik Fr. Creutzberg
ved Døden i 1897, men
allerede Aaret før var
Forretningen overgaaet
til Grosserer Poul Stef-
fensen, som havde faaet
sin Uddannelse hos Clau-
dius Ash & Sons i Lon-
don, og han har siden

Poul Steffensen.

fortsat Forretningen. Da Claudius Ash & Sons i 1925 blev sammenslut-
tet med et andet Verdensfirma De Trey & Co. og fortsattes under et
andet Navn, forandrede Steffensen samtidig sit Firmas Navn til: Poul
Steffensens Dental Depot. Efterhaanden var Forholdene Ved Stranden
trods gentagne Udvidelser blevet for smaa, og 1927 flyttedes Forretnin-
gen tilbage til Østergade, denne Gang til den store Ejendom „Højbro-
hus“, paa Hjørnet af Østergade og Amagertorv.

Forretningen, som udelukkende er baseret paa det danske Marked,
har, foruden et Agentur i „Vesterport“ i København, ogsaa Filialer i
Aarhus, Ryesgade 7, og Haderslev, Jomfrustien 10.

I 1932 blev Grosserer Poul Juel-Christensen og cand. phil. Frk.
Astrid Steffensen optaget som Interessenter i Firmaet. —

Foroven t. v. ses Kontoret; t. h. Ekspeditionen med Tandafdelingen i Baggrunden.
Nederst t. v. Ekspeditionen og Udstillingen set fra Tandafdelingen; t. h. Udstillings-
salen, i Baggrunden Afdelingen for elektriske Apparater.

I Middelalderen kaldtes Vimmelskiftet Tyskmannegaden efter de dengang indvandrede tyske Handelsfolk, blandt andet Det tyske Handelskompagni. Dengang eksisterede Nygade ikke, men Vimmelskiftet drejede om ad den nuværende Skoubogade og førte „Strøget“ ud i Vestergade, der igen førte det til Vesterport, der laa for Enden af Vestergade indtil 1668. —

En af de første Forretninger, man møder, naar man kommer ind i Vimmelskiftet, er Kongelig Hofbager E. Rubows Eftf., Vimmelskiftet 37. Forretningen er startet i 1859 af Bagermester E. Rubow, der den-

Luftbillede med det vestlige „Strøg“ i Forgrunden.

gang havde Forretning i Dyvekes Gaard paa Amagertorv. Allerede Aaret efter blev Forretningen flyttet til Vimmelskiftet, hvor den siden har haft sit Hovedsæde. Ejendommen her er en meget gammel Bagergaard, da det med Vished er konstateret, at der saa langt tilbage som 1658 er drevet Bageri der paa Stedet af Bagermester Peter Carstensen. Blandt de skiftende Ejere op gennem Tiden har en stor Del været Tyskere, indtil Gross. Joh. V. Petersen og Fru Hansigne Benthien i 1887 købte Firmaet. Dengang beskæftigede Virksomheden 8 Mennesker. Men i Udstillingsaaret 1888 fik Forretningen et meget stort Opsving ved at drive et Mælkeri paa Udstillingen i det Hus, som nu benyttes af Tivoligarden. Firmaet fik i Aaret 1892 Prædikaten Kgl. Hofbager og har siden haft Leverancen til den kongelige Hofholdning. Den nuværende Indehaver, Grosserer E. O. Benthien, en Søn af Fru Benthien, overtog ved Moderens Død i 1912 Forretningen, hvis Udvikling har været stadig stigende. Firmaet har nu foruden Hovedforretningen i Vimmelskiftet to andre Bagerier (et i Jægersborg Allé 34 i Charlottenlund og et i Gentoftgade i Gentofte) og desuden 35 andre Filialer spredt rundt om i Byen og Omegnen. Der beskæftiges hermed ca. 275 Mennesker.

Vimmelskaflet ved Juletid 1934.

Under Udstillingen i 1888 begyndte Junker-Jensen sin Bane som Fotograf. Forretningen havde først Lokaler i Frederiksberggade 21, men flyttedes i 1894 til Vimmelskaflet 39. Junker-Jensen konstruerede et sammenklappeligt Fotografiapparat, der var saa glimrende i sin Konstruktion, at det til Stadighed bruges uden Forbedringer. Virksomheden, der kun lægger Vægt paa den personlige Fotografering, beskæftiger 10 Mennesker.

Naar man nævner Navnet Oste-Andersen, véd alle Københavnerne, hvor Forretningen ligger. Det er Firmaet I. Chr. Andersen i Vimmelskaflet 41, der har Ost som Speciale. Forretningen er grundlagt i 1885 af I. Chr. Andersen og overtaget af Gross. Jacob Kongsbak 1914. Det samme Personale har for største Delen været ansat i Forretningen i 30—40 Aar, og de gamle Kunder ekspederes som Regel af samme Eks-

Oste-Andersens Forretning.

I. H. Scharffes Efterfølgers Fabrik.

pedient hver Gang. Virksomheden er ogsaa kendt ude omkring i Provin-
sen, og den har fem Varebiler, som daglig kører i København og Omegn.

I. H. Scharffes Efterfølger, der har Lokaler i Vimmelskaflet 41,
er grundlagt i 1862. Den nuværende Indehaver, Jens Kaae, overtog
Forretningen i 1923. Firmaet har specialiseret sig i alt indenfor Metal-
og Staaltraadsvarer og Gittere af enhver Art og er et af de største
indenfor Fabrikationen af Sigter og Sold. Jens Kaae har Leverancen
til vore Hospitaler og Apoteker af Sigter og Kurve og mange andre
Artikler og beskæftiger 12 Mennesker.

Interiør fra I. H. Scharffes Efterfølgers Fabrik.

I 1910 startede Skotøjsfabrikant Peter Sørensen sit over det ganske Land kendte Firma. Selv om Starten ikke fandt Sted under helt beskedne Former i de lejede Lokaler i Ejendommen Nørrebrogade 106, bevirkede den stabile Opgang, der saa at sige prægede al Industri og Handel i Aarene lige før Verdenskrigens Udbrud, at Virksomheden ret hurtigt maatte udvide sine Rammer, og Fabrikken flyttedes til større Lokaler paa Jagtvej 111, hvor det har været nødvendigt gentagne Gange at udvide Virksomheden, der nu 25 Aar efter be-

Firmaets talrige Aerkendelser fra Verdensudstillinger, deriblandt flere Guldmedailler, Grands Prix og Diplomer.

skæftiger paa Fabrik og i Magasiner op til 100 Funktionærer og Arbejdere. Kundekredsen, der skatter og værdsætter Firmaets anerkendte Skotøj, er voksende fra Aar til Aar.

Virksomheden drives efter udenlandsk Mønster, idet Firmaet kun fremstiller Kvalitetsfodtøj til Salg i egne Magasiner. De under og efter Verdenskrigen paa alle Omraader stærkt ændrede Forhold i Forbindelse med skiftende Synspunkter har fastslaaet Virksomhedens Arbejdsmetode, under hvilken den særligt har lagt Vægt paa at holde Haandværket i Hævd og at fremstille det bedste af det bedste. Med sejt Udholdenhed og stor Energi har Fabrikant Peter Sørensen fastholdt disse Synspunkter, saaledes at han i Dag kan betegne sin Virksomhed som den absolut førende i sin Branche her i Landet.

Intet Under, at Firmaet i Aarenes Løb paa Verdensudstillinger har opnaaet flere Guldmedailler, Grands Prix og Diplomer for sit fine, solide og særprægede Arbejde, og Peter Sørensen har saaledes i høj Grad været med til at kaste Glans over den danske Skotøjsindustri. Saavel i sine Magasiner som paa Fabrikken, hvor forøvrigt et ikke uvæsentlig Arbejde er lagt i Hænderne paa en Søn, der nu, efter Uddannelse herhjemme og i de Forenede Stater, er aktiv Deltager i Virksomheden, er Fabrikant Peter Sørensen særdeles paapassende, saavel med Hensyn til Maaltagning som overfor Bestilling af Skotøj fra Kunder Landet over. Kunderne, og da særlig alle med vanskelige Fødder, har tilmed den store Fordel, at den Model og Læst, hvorover Skoen er bygget, opbevares paa Fabrikken, saaledes at en Kunde altid vil være sikker paa at faa den samme Pasform i Sko. Firmaet har Magasiner i Vimmelskaftet, paa Østergade og Værnedamsvej, samt Afdelinger i Provinsen.

Standards Hjørne i Vimmelskaftet er et af de almenkendte Steder i København. I Midten af forrige Aarhundrede havde den Louise Rasmussen, der senere blev Grevinde Danner og viet til Frederik VII's venstre Haand, sin Modehandel her.

Den gamle Ejendom blev revet ned i 1899, og den nuværende moderne Forretningsbygning opført. I denne Bygning har det Mønster- og Mode-Firma til Huse, der har givet Hjørnet dets Navn. Forretningen er grundlagt i 1898. Til at begynde med var det en ren Special-Forretning med amerikanske Snitmønstre — det var noget, som Folk herhjemme før den Tid ikke var kendt med — men efterhaanden udvidedes Forretningen til ogsaa at omfatte andre Artikler, og dens Omsætning øgedes stadig. Firmaet har grundlagt Filialer i Provinsen samt i Norge og Sverige. Efter Grundlæggerens, Grosserer Marius Hartz', Død i 1925 ledes Virksomheden, som i 1919 blev Aktieselskab, af en Søn, Direktør J. Chr. Hartz. —

Papirtapeter er ikke nogen gammel Vægprydelse i Danmark. Det var først i Midten af forrige Aarhundrede, det blev kendt herhjemme. I 1860 startedes en Tapetfabrik af C. Krüger. Senere overtog Frederik Levison Fabrikken og efter ham W. Konow. I 1927 blev den slaet sammen med Tapetfabrikken Danmark, under Firmanavn „A/S De forenede Tapetfabrikker“. Firmaet har Udsalg i Vimmelskaftet 47, Fabrikken ligger i Holmbladsgade 47. — H. Ohl, der i 1910 startede Tapetfabrikken Danmark, er administrerende Direktør.

Grosserer Marius Hartz.

Johannes Neye.

En af Københavns største og smukkeste Specialforretninger er Firmaet Johannes Neyes Udsalg af Lædervarer og Rejseartikler, som gennem et halvt Aarhundrede er vokset op til at blive den førende og

Eksteriør, Neye.

største Forretning indenfor Branchen. — Forretningen grundlagdes i 1881 af Johannes Neye efter en meget beskednen Maalestok, men voksede sig hurtigt større, takket være Indehaverens Omsorg og Dygtighed, og snart oprettedes Filialer i Nygade, paa Østergade, Nørrebrogade og Frederiksberggade. Gennem den første halve Snes Aar var det hovedsagelig Varer af fremmed Fabrikat, der solgtes, men snart kom Johannes Neye ind paa Tanken om selv at gøre et Forsøg med Fremstillingen af Lædervarer, og i 1891 aabnedes den første Fabrik i Ejendommen Nytorv 3. — Paa Grund af Forretningens stadige, støtte Frem-

Interiør, Neye.

gang var det nødvendigt at sørge for Udvidelsesmuligheder, og i Aarene 1892 til 1905 blev der ved Køb af Ejendommene Vimmelskafte 28—30 samt Klosterstræde 1, 3 og 5 fremskaffet de fornødne Betingelser for Bygningen af en stor, tidssvarende Forretningsejendom, til Afløsning af de fem gamle, højst uensartede Bygninger. Den 1. December 1911 begyndte Nedrivningen af de gamle Ejendomme, og et Aar efter stod den nye, store og moderne Bygning færdig. Det under Verdenskrigen og i Aarene derefter meget stærkt stigende Forbrug af Varer gjorde dog atter en Udvidelse nødvendig, og ved Lejemaal i Naboejendommen, Vimmelskafte 30, hvortil Afdelingen for Rejseartikler flyttedes, blev der sørget herfor. I Aaret 1918 erhvervedes denne Ejendom, som blev nedrevet i 1931, og den nye Bygning blev allerede Aaret efter taget i Brug. — I Aarenes Løb er der i de fleste af Landets større Byer oprettet Filialer.

Forretningens Grundlægger, Johannes Neye, trak sig i Aaret 1924 ud af Firmaet. 1926 afgik han ved Døden. Hans ældste Søn, Knud Neye, der, efter flere Aars Uddannelse i Udlandet, allerede i 1919 blev Medindehaver, stod derefter som Eneindehaver af den store Virksomhed, der ogsaa under hans dygtige Ledelse viser en støt og stadig Fremgang.

— — —

Carl Ranchs Urmagerforretning, der er grundlagt 1845, henflyttedes 1852 til Østergade 62, Hjørnet af Købmagergade, og blev hurtigt kendt af alle Københavnerne — for ikke at sige alle Danske — som „Ranchs Hjørne“ eller „Ranchs Ur“. I Kraft af de fine Ure og solide Reparationer, der gennem Tiderne er leveret, blev dette Firma hurtigt og er stadig et af de førende indenfor Urbranchen. Ligeledes har Firmaet altid været et af de førende indenfor Handelen med og Reparation af Sø-Kronometre, der er den vanskeligste Gren indenfor Urmageriet. 1933 flyttede Carl Ranchs Efterfølger til en omtrent ny Ejendom i Vimmelskafte Nr. 30, da det gamle Hus paa Østergade skulde nedrives og trækkes tilbage af Hensyn til Færdselen. I Vimmelskafte er Firmaet nu installeret i helt moderne Omgivelser, men arbejder stadigt støt videre efter de solide, gamle Traditioner, hvor det først og fremmest gælder Kvalitet; kun er Forskellen den, at medens det i gamle Dage var Lommeure med Nøgleoptræk, er det nu mest Armbaandsure, der arbejdes med. Der er indenfor Urfabrikationen, saavel som paa de fleste andre Omraader, sket gennemgribende Forandringer gennem Tiderne, men det gamle Firma har altid forstaaet at være paa Højde med Situationen. Der er ingen Tvivl om, at Firmaet — trods Bortflytningen fra det historiske Hjørne — foruden at føre sit gamle Klientel med sig vil skabe sig en ny og stor Kundekreds i de moderne Omgivelser. —

Laurits Berth, Amagertorv 4.

Grundlæggeren af den kendte Guldsmedeforretning i Vimmelskiftet 36, Laurits Berth, var Søn af en Guldsmed i Næstved, og han vilde oprindeligt have været Maler ligesom Broderen—den ansete Teatermaler Hjalmar Berth paa Dagmarteatret —, hvorfor han søgte sin Uddannelse paa Akademiet og fortsatte den i Udlandet, bl. a. i Paris og Wien, men efter Hjemkomsten i 1884 startede han trods sin medfødte Forkærlighed for Malerkunsten sin egen Juvelérforretning paa Amagertorv Nr. 4 og førte den i Følge sin Uddannelse frem efter de smukkeste kunstneriske Linier, fik stor Erfaring som Stenkender og ansaas for en af Danmarks fineste Diamantkendere. — Hans Søn, Paul Berth, blev ved Laurits Berths Død i 1917 optaget i Firmaet, og efter Fru Berths Død i 1925 er han Eneindehaver af den gamle Forretning. Han har faaet en meget alsidig Uddannelse, og da han i de sidste Aar arbejdede under Faderens Ledelse, blev han delagtiggjort i den gamle Juvelérs Erfaringer som Kunsthaandværker og Diamantkender.

Forretningen, der stadig hævder sig ved sin haandværksmæssige Soliditet og Grundighed, flyttede i 1929 ind i egen Ejendom i Vimmelskiftet 36, hvor den fandt mere tidssvarende Lokaler.

Hosstaaende ses Billeder af Forretningen, henholdsvis fra Amagertorv Nr. 4 og Vimmelskiftet 36. — — —

Grundlæggeren af den kendte Guldsmedeforretning i Vimmelskiftet 36, Laurits Berth, var Søn af en Guldsmed i Næstved, og han vilde oprindeligt have været Maler ligesom Broderen—den ansete Teatermaler Hjalmar Berth paa Dagmarteatret —, hvorfor han søgte sin Uddannelse paa Akademiet og fortsatte den i Udlandet, bl. a. i Paris og Wien, men efter Hjemkomsten i 1884 startede han trods sin medfødte Forkærlighed for Malerkunsten sin egen Juvelérforretning paa Amagertorv Nr. 4 og førte den i Følge sin Uddannelse frem efter de smukkeste kunstneriske Linier, fik

Laurits Berth, Vimmelskiftet 36.

En Oplevelse, som er forbeholdt de Mennesker, der jævnlig færdes paa Strøget, er de stadig skiftende, morsomme og belærende Vinduesudstillinger, som Firmaet Emilius Møller, National Kasseapparater, har opnaaet saa stor Københavner-Succès paa. Det første Kasseapparat blev konstrueret i 1879 og kom første Gang til Danmark i 1888. Firmaet Emilius Møller, der først handlede med Raleigh Cykler, fik Generalagenturet i 1896 og begyndte i Frederiksborggade. Det gik selvfølgelig langsomt i Begyndelsen, Forretningsfolkene var ikke saa nemme at faa bort fra de gamle Pengeskuffer. I 1901 var det aarlige Salg kun paa et Par Hundrede Apparater. I Dag er der ialt spredt 30,000 Kasseapparater, fordelt blandt alle Slags Forretninger, fra de mindste til de største. I 1928 oprettedes en Specialafdeling for Salg til Stats- og Kommuneinstitutioner, Banker og store Industri- og Handelsvirksomheder m. m. Der beskæftiges 135 Mennesker i Reparations-, Samlings- og Ombygningsafdelinger samt Kontorer og Salg. Desuden blev der i 1932 oprettet en Papirafdeling, som tilvirker alt Papiret (dansk), der bruges i samtlige Apparater.

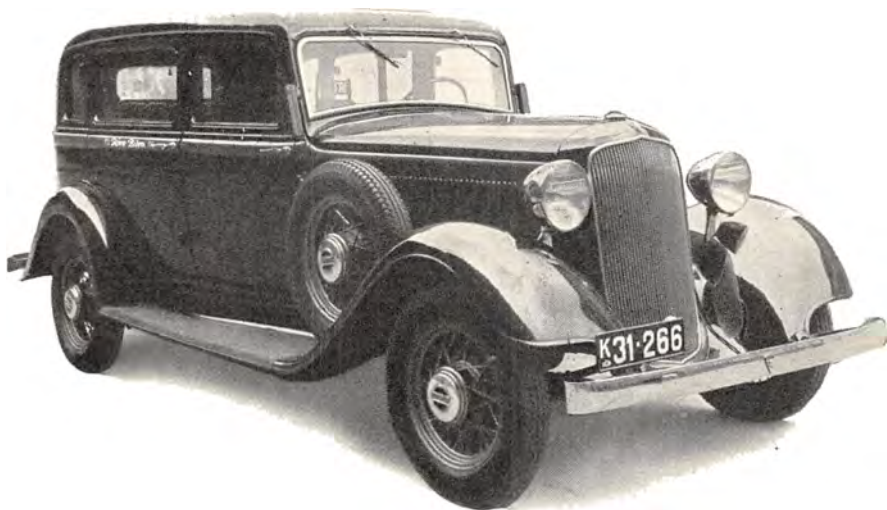

Emilius Møller.

National Kasseapparater.

I 1927 døde Emilius Møller, og Firmaet blev overtaget af Sønnerne Kaj og Stig Møller. I 1935 udtraadte Grosserer Kaj Møller, hvorefter Grosserer Stig Møller som eneste ansvarlige Indehaver fortsætter Virksomheden. Fabrikken, der fremstiller Kasseapparaterne: The National Cash Register Company, blev grundlagt i Dayton, Ohio, Amerika, i 1884 af J. H. Patterson. Den beskæftiger nu ca. 20,000 Mand og eksporterer til hele Verden. Fabrikker er desuden oprettet i Toronto, London, Paris og Berlin. —

„Ringbilen“.

Bildroskekørselen i København var efter Krigen endnu ikke bragt ind i de Baner, hvor den betjente Publikum fuldt tilfredsstillende, især ikke billigt nok. I 1922 startedes en Lillebilforretning med Støtte af Grosserer Bøjesen, der hjalp Forretningen til Holdeplads i Allégade 8 og til en Telefoncentral. Kort efter ophørte dog dette Samarbejde, og Vognmændene skaffede selv Kapital og flyttede til Blaagaardsgade 36 med ca. 30 Vogne. I 1925 blev Lillebilforeningen knyttet sammen med den Forretning, der var drevet videre i Allégade. I 1926 skiftede Foreningen Navn og kom til at hedde „Ringbilen“, et Navn, der nu er kendt over hele Byen. Foreningen raader i Dag over ca. 125 Vogne, der ejes af Vognmændene, som hovedsagelig selv kører, og som til Bestridelse af Udgifterne til Telefoncentral, Holdepladser etc. betaler et vist Kontingent. Foreningen har 25 Holdepladser fordelt over Byen, og de staar alle i direkte Forbindelse med Centralen i Jorcks Passage. Det kørende Publikum stiller voksende Krav om elegante og bekvemme Vogne, hvorfor en meget hyppig Udskiftning af Materiellet stadig maa foretages. Foreningens Forretningsfører er siden 1927 Casper Petersen, og ca. 300 Mennesker beskæftiges. —

Det Danske Kulkompagni A/S i Vimmelskiftet 42 er stiftet i 1896 af Landmandsbanken og Privatbanken i Forening som en direkte Fortsættelse af I. P. Suhrs og Søns Kulforretning. Selskabets Formand blev Etatsraad Wm. Th. Malling, der efter sin Død afløstes af den nuværende Formand Ivan Kondrup. Selskabets Aktiekapital, der oprindeligt var 2¾ Mill. Kr., er efterhaanden udvidet til 8¾ Mill. Kr. Virksomheden har store Anlæg i Frihavnen med 650 Fod Kajplads med 20 Fods Vanddybde. Her findes store, moderne Krananlæg til Losning af Kuldampere, og i umiddelbar Nærhed har Selskabet opført en moderne Stald- og Garagebygning, hvori der ogsaa findes Reparationsværksteder, Funktionærboliger etc. —

I Jorcks Passage, der forbinder Vimmelskiftet med Københavns *quartier latin*, ligger midt i den danske Hovedstad en lille international Ø, hvor et travlt Liv pulserer, hvor alle Tungemaal høres, og hvorfra der gaar mangfoldige Traade i alle Retninger til de fjerneste Byer og Lande paa Jorden. Det er „Berlitz School“, det ældste og største Sproginstitut i Verden, hvis Københavner-Filial blev grundlagt i 1897. Institutet har siden udviklet sig saa meget, at det nu har Lokaler mod tre Façader i den kendte Passagebygning, foruden Skoler eller Kursus i de fleste danske Provinsbyer. Berlitz Metoden har været Banebryder for den nu almindeligt anerkendte „direkte“ Undervisningsmetode. Eleven hører og bruger fra første Time kun det fremmede Sprog, som han lærer at tale og skrive paa faa Maaneder, ja Uger. Disse Resultater har indbragt Berlitz Skolerne talrige Guld- og Sølvmedailler, Grands Prix etc. og betinget denne Verdensorganisations Udvikling og Betydning. Thi bortset fra, at Skolen ved sin Oversættelsesafdeling er Mellemeleddet mellem danske og den store Verdens Forhold paa de mest forskellige Omraader, findes blandt Skolens Elever de fleste af dem, der har Tilknytning til udenlandsk Sprog, Diplomati, Handel, Kunst, Videnskab, Turistliv o.s.v. o.s.v., fra Kongehusets Medlemmer, Ministre, Professorer, Lærere, fremragende Handelsfolk og Teknikere til alle de mange, der i deres Stillinger eller til Rejse, Radio eller Film skal kunne fremmede Sprog. Derfor er der ikke mange Københavnere — af dem, der er med i Opbygningen, Udviklingen og Fremskridtet —, der ikke har lært et eller flere Sprog eller vedligeholder deres Sprogkundskaber ved Berlitz School's indfødte, specialuddannede Lærere. —

En Forretning, alle kender, er Th. Thorngreens paa Hjørnet af Vimmelskiftet og Skoubogade. Denne Virksomhed hører til de ældste i Byen, idet den er oprettet i 1831, ganske vist kun med Legetøj som en ringe Biting, da Legetøj ikke var i ret høj Kurs som Salgsvarer for hundrede Aar siden. Nu er der kun Legetøj i alle de fire Ejendomme, Forretningen raader over, men det er af en anden Type

end de Kæpheste og Kludedukker, tidligere Generationer var glade for. I vor Tid stiller Børnene store Krav til Legetøjet; det skal være et Spejl af Tiden, ja, ofte er det forud for Tiden. Det vil være lettere at nævne, hvad der ikke findes i den store, brogede Verden, som Legetøjshuset er, en Verden, der er en tro Kopi en miniature af det virkelige Liv i alle dets Faser — og det er Legetøj, der vækker og fremmer Barnets Intelligens. Den store Virksomhed drives nu som Aktieselskab, men i Dag som i 1831 er det en Thorngreen, der staar i Spidsen, en Ætling i lige Linie fra den gamle Bødker, der begyndte sin beskedne Forretning paa Købmagergade. — — —

I 1665 opstod der en Brand i Badstuestræde, der lagde en Mængde af de omliggende Gaarde øde, bl. a. Bagbygningerne til Brygger Laurids Ibsens Ejendom paa Gammeltorv. Det skal være den berømte Videnskabsmand Ole Rømer, som dengang var Politimester i København, der benyttede denne Lejlighed til at gennemføre Nygade, saa man fik Byens Hovedstrøg bort fra den krogede Vej om ad Skoubogade og Vestergade. —

Direktør Fritz Løppenthien, R.

Forsikringsaktieselskabet Haand i Haand blev stiftet i 1890 som et Syge- og Ulykkesforsikringselskab. Selskabet, der i Danmark indførte Sygeforsikringen og den kombinerede Syge- og Ulykkesforsikring, opnaede hurtigt en betydelig Virksomhed og kom herved til at indtage en Førerstilling, som det er lykkedes Selskabet at bevare. I 1918 og Aarene derefter udvidedes Selskabets Virksomhed til at omfatte alle Arter af Forsikring med Undtagelse af Livsforsikring. Selskabet driver betydelig Virksom-

hed i Sverige. Krigsaarene og Aarene derefter, der for mange danske Selskaber var skæbnesvangre, betød kun en Styrkelse af Haand i Haands Stilling, hvilket i 1929 gav sig Udslag i Dannelsen af Haand i Haand-Koncernen, bestaaende af Haand i Haand, Forsikringsaktieselskabet National, Livsforsikringselskabet Dannebrog, Aktieselskab, og Forsikringsaktieselskabet Terra. Selskabets Direktion bestaar af Direktør Fritz Løppenthien, R., administrerende Direktør, og Overrets-sagfører, Direktør Holger Hede, juridisk Direktør. —

Aarhus Privatbanks København-Afdeling oprettedes 1927 med Kontor Højbro Plads Nr. 21 og med Direktør Stausgaard som Leder. Fra 1930 bistaas Direktøren af en Delegation, bestaaende af fhv. Handelsminister Slebsager, Gross. H. Fogh og Gross. Edv. Helleesen. 1931 flyttede Banken fra Højbro Plads til Nygade 1, i en ny Bygning, som ejes af Banken, der udfører almindelige Bankforretninger. —

Forsikringssekselskabet „Haand i Haand“s Ejendom Nygade 2 og 4.

Th. Junckers Efterfølger.

Firmaet Th. Junckers Efterfølger — Vimmelskaftet 47 — er grundlagt 1858 af Theodor Juncker som Galanterivarerforretning med Lædervarer som en Biartikel. 1898 solgte han Forretningen til sin Nevø, Lædervarehandler Knud Juncker, der gradvis gik bort fra Galanteri til Lædervarer og Rejseartikler. Knud Juncker førte Forretningen til 1934, hvorefter han overlod den til sin Søn Erik Juncker, der er den nuværende Indehaver. Forretningen videreføres i samme Omfang, dog er der nu ogsaa Fabrikation af Lædervarer, Reklameartikler m. m. Der er i Øjeblikket beskæftiget 8 Mennesker i Forretningen. —

„Bernina“, gamle Dages Mødested for Parnassets københavnske Bohème, har rejst sig som en Fugl Phønix af Asken og er i flunkende ny Udgave indgaaet som Led i det københavnske Restaurationsliv, er paa ny Stedet, „hvor man kommer.“ — Manden, der har gjort det Kunststykke igen at placere „Bernina“ i Forgrunden i Københavnerens Bevidsthed, hedder Charles Otto William Løfquist, et af Restaurationsstandens velkendte Navne. —

Luftbillede af Njgade og Frederiksberggade med omliggende Kvarterer.

Nytorv med „Hønen“ (Sporvognen gennem Nørregade) og en af „De gode gamle Rumlekasser, fra Hesten og til Frederiksberg...“.

Fra Nygade kommer man ud paa Byens ældste Torv, Gammeltorv, der oprindelig var en mægtig aaben Plads, som strakte sig over store Dele af de omliggende nu bebyggede Kvarterer. Her afholdtes Markeder, hvor tilrejsende Handelsfolk mødtes med Landets Indbyggere og Handelen foregik i Boder, der rejstes paany for hver Markedsdag.

Nytorv og Nygade Anno 1935.

Men efter at Biskop Absalon havde bygget sin Borg paa Holmen ude i Havnen og derved betrygget Handelspladsen, saa den hurtigt voksede, blev Markedsdagene hyppigere, og de tidligere ambulante Boder blev permanente; efterhaanden blev de til faste Ejendomme, mellem disse dannede Gaderne sig, og det bebyggede Kvarter omkring Torvet opstod.

I Middelalderen laa Byens Raadhus midt paa Grænsen mellem Gammeltorv og Nytorv. Her udspillede de mangfoldige historiske Scener, hvor Kongemagten, Adelen, Gejstligheden og Almuen i de bevægede og mørke Aarhundreder kæmpede indbyrdes om Magten. Og i Folkelivet spillede det en fremtrædende Rolle som Midtpunktet for alle offentlige Festligheder, Bryllupper, Turneringer og lign., der jo nok kunde staa i grel Modsætning til de uhyggelige Optrin, Hentretelser, Baal og Pinsler, som det middelalderlige Retsmaskineri, der havde Sæde i Raadhuset, lod udspille paa Torvet.

Raadhuset laa med Façade ud til Gammeltorv, mens Nytorv dengang laa hen som Smaahaver og Rønner. I 1606 gav Christian IV Ordre til, at disse Haver og Huse skulde ryddes, og Nytorv blev anlagt. Samtidig blev det minderige gamle Raadhus restaureret, men allerede i 1728 lagde den store Bybrand Bygningen i Aske. Et nyt Raadhus blev straks opført paa Tomterne af det gamle, men en ny stor Bybrand i 1795 lagde ogsaa denne Bygning i Aske. Under begge Brande havde det vist sig, at Raadhuset paa sin Plads midt mellem de to Torve dannede et farligt Overgangsled for Ilden mellem Kvartererne Nord og Syd for Torvene. Efter den sidste Brand i 1795 besluttede man derfor at flytte Raadhuset, og i 1805—1815 opførte C. F. Hansen det nye Raadhus paa det nedbrændte Vaisenhus' Grund. Vaisenhuset var i 1720 blevet indrettet i den gamle Adelsgaard, der havde tjent til Lokaler for Det Ridderlige Akademi. Det nye Raadhus blev holdt i smuk ren og enkel Stil og er stadig, som det ligger i det sydvestlige Hjørne af Nytorv, en af Byens smukkeste Bygninger. Under Byens voldsomme Udvikling til Storstad blev det nye Raadhus dog for lille til sit Formaal, og i 1894 blev Grundstenen lagt til det nye Raadhus i Gyldenløves Bastion, der dannede en Del af det sløjfede Voldparti. I 1905 indviedes det nye Raadhus, og det gamle paa Nytorv blev indrettet til Domhus.

Indtil for faa Aartier siden benyttedes Gammeltorv og Nytorv stadig til Torvehandel, som det havde været Skik gennem alle Tider. Men det tyvende Aarhundredes Udvikling, baade teknisk og merkantilt, har totalt ændret det daglige Billede af de to gamle Torve. Mens Torvehandelen er blevet moderniseret og organiseret paa dertil indrettede Torve (Grønttorvet, Kødbyen o. s. v.), er Gammel- og Nytorv erobret af vor Tids Befordringsmiddel Bilen.

Det gamle Raad- og Domhus („Med Lov skal man Land bygge“) fra ældre Tid.

Mens Nytorv er blevet Parkeringsplads for private Biler, er Gammeltorv blevet Stadeplads for Hyrebilerne, Taxa. Taxavognene grupper sig omkring det ældgamle Springvand, der paa Festdage springer med „Guldæbler“, en Idé, som man tilskriver Christian IV's Brandmajor. Paa Kongens Fødselsdag skal alle Børn se dette Æventyrskue.

Det gamle Springvand med „Guldæblerne“.

Gammel- og Nytorv.

De store Brande i 1728 og 1795 lagde begge Gange de fleste Ejen-
domme paa Gammel- og Nytorv i Aske, og da Torvene, deres Oprindelse
tro, stadig hører til de allerbetydeligste Handelsstrøg i Byen, har Byg-
ningerne omkring dem maattet følge Handelens Krav om tidssvarende
Lokaliteter. Derfor fremtræder Bebyggelserne her som en ikke altid
harmonisk Blanding af Gammelt og Nyt.

Som tidligere nævnt ledtes Byens Hovedstrøg i den tidlige Middel-
alder fra Højbro ad Amagertorv, Skoboderne (nu Skoubogade), Klæde-
boderne (nu Skindergade) over Gammeltorv ad Vestergade til Vester-

Indkørselen til Frederiksberggade fra Nytorv.

port, der indtil 1668 laa for Enden af Vestergade. Nævnte Aar blev Vesterport nedrevet, og en ny Vesterport blev opført for Enden af St. Klements-gade. Efter at hele Kvarteret fra Gammel- og Nytorv ud til Voldene mod Vest var lagt i Aske ved den store Brand i 1728, blev St. Klements-gade og andre af de smalle, krogede Stræder indenfor Voldene nedlagt, og Frederiksberg-gade anlagt saaledes, at Vesterport laa for Enden af den — med en aaben Plads, Halmtorvet, imellem. Først i 1857 blev Vesterport revet ned, og ti Aar efter lovbestedes det, at Fæstningsværkerne skulde overgives til Københavns Kommune. I de følgende Tiaar blev saa Voldene sløjfede og Voldgravene tilkastede, og paa det derved indvundne Terræn er de Gader og Pladser opstaaet, der i Stedet for at ligge udenfor Byens Vestgrænse under de sidste halvtreds Aars rivende Udvikling er kommet til at danne Centrum i Storstaden København. Indtil 1893 kaldtes den aabne, ubebyggede Plads, der efter Voldenes Nedbrydning var opstaaet udenfor Vestergade, Frederiksberg-gade og hen til Farvergade for Halmtorvet, men da det besluttedes at opføre et nyt Raadhus her, døbttes Pladsen derefter om til Raadhuspladsen, et Navn, der klinger med stærke Toner i hver ægte Københavners Bryst, fordi han føler sig i nøjeste Pagt med dette Byens bankende Hjerte. —

Skønt saa ung af Aar har Raadhuspladsen undergaaet flere Forandringer end nogen anden Plads i den indre By. Bygningerne, der skød op i Aarhundredets Begyndelse og aftegnede Raadhuspladsens endelige Linier, staar der ganske vist, paa en enkelt Undtagelse nær, endnu. Men det Billede, man danner sig, naar man passerer Raadhuspladsen, har ændret sig saa at sige fra Aar til Aar. Og det er til Dels Trafikmidlernes Udvikling og den deraf følgende stærke Forøgelse i Bytrafikken, der har foranlediget disse Forandringer. Omkring Aarhundredskiftet laa Raadhuspladsen endnu hen som en fredelig Idyl med Træer og Plæner og fredsommelige Hestevogne og Hestebusser. Men snart begynder de mere støjende og urolige elektriske Sporvogne at krydse Pladsen. Broernes stærke Vækst kræver stadig forøget Sporvognsforbindelse, og Raadhuspladsen blev det naturlige Centrum for Sporvejstrafikken. I Begyndelsen gik Sporene paa Kryds og Tværs over Pladsen. Men den næste Trafikfaktor, Automobilene, krævede paa Grund af sin større Hastighed og Bevægelighed en mere regulær og letglidende Trafik. Efter mange større og mindre Omlægninger og Forandringer er man nu naaet til den Ordning, at Sporvognene kører ind paa Pladsen i lige Retninger langs de tre Ydersider og med Bilernes to Kørselsretninger paa hver sin Side af Sporene. Man har derved opnaaet, at Trafikken fra de forskellige Gader, der fører til Pladsen, mødes i bestemte Kryds, hvor den let reguleres ved Hjælp af de tidligere omtalte Lyskurve. — — —

*Sagfører Carl Herforth,
Adm. Direktør.*

*Dr. phil. O. Krag,
Direktør.*

*Arkitekt Poul C. Rasmussen,
Direktør.*

Kreditforeningen af Grundejere i København og Omegn — Københavns Kreditforening — Gl. Torv 4, København, er stiftet d. 18. Marts 1882 af Overretssagfører A. Hein, der som administrerende Direktør ledede Foreningen til 1900. Foreningens Formaal er at yde Laan med Pant i Ejendomme, beliggende i København, Frederiksberg samt Københavns Amtsraadskreds (Københavns Amts Nordre og Søndre Birk med Amager Birk). Ejendomme, hvortil der er knyttet Agerbrug, er undtagne fra Foreningens Virksomhed. Fra 1. Januar 1900 har Sagfører Carl Herforth ledet Foreningen som administrerende Direktør. Foreningen har i de 52 Aar, den har eksisteret, udfoldet en meget betydelig Virksomhed, og den Tillid og Anseelse, Foreningen nyder, viser, at den har virket tilfredsstillende baade for Debitor og Kreditor. Umyndiges Midler kan anbringes i Foreningens Kasseobligationer. Siden Foreningens Stiftelse er der ydet Laan til et samlet Beløb af 483,654,300 Kr. Heraf er tilbagebetalt et Hovedstolsbeløb af 132,064,600 Kr., hvorefter Resthovedstolen d. 31. December 1934 udgjorde 351,589,700 Kr. Reservefondsbeholdningerne udgjorde d. 31. December 1934 ialt 11,932,235 Kr. Af de cirkulerende Kasseobligationer 301,726,300 Kr. er 124,998,700 Kr. noteret i Foreningens Indskrivningsbøger og deponeret i Foreningen. Foreningen har aldrig lidt noget som helst Kapitaltab og sidder ikke inde med noget overtaget Pant. Foreningens Direktion bestaar af Sagfører Carl Herforth, Dr. phil. O. Krag og Arkitekt Poul C. Rasmussen. Repræsentantskabets Formand er Retspræsident J. From. Næstformand er Direktør O. P. Christensen. Foreningens Revisorer er Departementschef i Socialministeriet H. Jonquières og Kontorchef i Krigsministeriets Revisionsdepartement M. Viale. —

Københavns Kreditforening.

I Københavns Kreditforenings smukke Ejendom findes endvidere Købmandsbanken i København. Den er grundlagt i 1916. I 1924 flyttede Banken til Gl. Torv 4. Der beskæftiges ca. 20 Mennesker. Aktiekapitalen er 500,000 Kr. Købmandsbanken har Filialkontor i Istedgade Nr. 5. Direktionen bestaar af S. A. Zimmermann Hansen og H. Brøndum. —

Enhver Københavner kender A. Stelling's Farvehandel paa Hjørnet af Gammeltorv og Skindergade. Stedet er historisk, idet netop herfra den tidlige Middelalders Rækker af Boder straaledede ud fra Byens Torv med Kirken paa Bakken i Baggrunden. Farvehandelen blev grundlagt i 1860 af Anton Stelling. Forretningens jævne og sunde Vækst op gennem Aarene har medført, at de oprindelige Lokaler paa Gl. Torv nu kun anvendes til detail Salget, mens Hovedsæde og Hoveddrift er forlagt til de anselige Fabrikker i Valby. Grundlæggerens Søn, W. Stelling, indtraadte i Firmaet ved Aarhundredskiftet, og tredie Generation af Forretningsdynastiet, Grundlæggerens Sønesøn, O. Stelling, indtraadte i 1933 som Kompagnon i Firmaet, der beskæftiger ca. 125 Mennesker, fremstiller alle Slags Malervarer og driver en stor Eksport, der allerede tog sin Begyndelse før Verdenskrigen. Efter W. Stelling's Død 1935 indtraadte hans Enke i Firmaet, der indenfor sin Branche hører til de førende. —

*Ferd. Andersen,
Grundlæggeren.*

Det store en gros Kaffefirma, Ferd. Andersen, Gl. Torv 8, startedes i 1885 af Ferd. Andersen med Kaffe som Firmaets Hovedbranche. Det lykkedes trods beskedne Midler hurtigt Ferd. Andersen at tage Del i den direkte Kaffeimport, der ellers var næsten monopoliseret af enkelte gamle Importhuse, og Firmaet naaede hurtigt frem i første Række blandt Skandinaviens direkte Kaffeimportører. Kundeklientelet stillede snart Krav om polerede, farvede og delvis brændte Kaffer, hvilket medførte, at Firmaet i 1894 anlagde en stor Afdeling for maskinel

Behandling af Kaffe i den nyaabnede Frihavn, og her beskæftigedes i en Aarrække flere Hundrede Personer. I 1901 flyttedes Firmaet over i det af Firmaet i Aktieselskabet „Løfas“ Navn erhvervede Pakhus-

Ferd. Andersen & Co., Gl. Torv 8.

kompleks, hvor dets Frihavns-Virksomhed siden har været koncentreret. Ved at bringe et intimt Samarbejde i Stand med de ledende Brænderier i de forskellige skandinaviske Lande har Firmaet trods Toldskrankernes Hindringer set sig i Stand til at bevare sin Position paa det nordiske Kaffemarked. Firmaet er Deltager i flere større Kaffebrænderier og desuden Deltager i og Indehaver af større Virksomheder indenfor Teglværksindustrien. Endelig stiftede Firmaet sammen med Dir. Weitzmann i 1921 Aktieselskabet „Ferrosan“ og i 1924 Interesentskabet „Dansk-Chemo-Therapeutisk Selskab“, der begge arbejder i den kemiske Medicinal-Branche, sidstnævnte som Enefremstiller af det Professor Møllgaard'ske Præparat „Sanocrysin“, der er et verdenskendt Middel til Bekæmpelse af Tuberkulosen. Begge Virksomheder, hvis Kapital nu er 1 Mill. Kr., arbejder i egen Fabriksbygning, Blegdamsvejen 72, og har en betydelig Eksport. I Aaret 1933 indtraadte Firmaets mangeaarige Medarbejder, Th. Jensen, sammen med Grundlæggerens ældste Søn, Hemming Andersen, som ansvarlige Deltagere i Firmaet. —

I Ejendommen Gl. Torv Nr. 14 bor Dansk Kautionsforsikrings-Aktieselskab. Det stiftedes i 1895 af Generalkonsul van Haarst. Formaalet var at yde Myndigheder, Principaler og andre Foresatte Garanti mod Tab ved Uredelighed fra Underordnede, der sad inde med betroede Værdier. Den Art Forsikring fandtes i Udlandet, men ikke herhjemme. Selskabet blev dannet med en Aktiekapital paa 1 Mill. Kr., hvoraf Halvdelen emitteredes; indbetalt blev 10 % eller 50,000 Kr. 1898 anerkendte Finansministeriet Policerne som lovmæssig Sikkerhed for Embedsoppebørsel. — Firmaet Brødr. Bendix, der ejer den kendte af Harsdorff byggede Ejendom paa Gl. Torv 18, blev etableret i 1889 af Georg S. Bendix og William Bendix og havde da til Huse paa det gamle Halmtorv, nu Raadhushuset. Ejendommen paa Gl. Torv købtes i 1916. Firmaet importerer tyske, engelske og amerikanske Landbrugsmaskiner og var det første, der indførte de sidstnævnte i større Stil herhjemme. Desuden har Firmaet overtaget flere danske Fabrikkers Aarsproduktion. Der beskæftiges ca. 100 Mennesker. Georg S.

Brødr. Bendix, Gl. Torv 18.

Brødr. Bendix' Pakhus paa Islands Brygge.

Bendix har været Formand for Foreningen af Importører af Landbrugsmaskiner fra dennes Stiftelse i 1919 indtil Dato. —

G. H. Sundberg, af Firmaet Sundberg & Co., Gl. Torv 22, startede efter en almindelig købmandsmæssig Uddannelse i 1909 Rahr's tekniske Forretning A/S, for hvilket han blev administrerende Direktør, men allerede Aaret efter, i 1910, flyttede han til København, hvor han sammen med Ferd. A. Ostermann stiftede Firmaet Sundberg & Ostermann i den Suhrske Stiftelse. Ostermann udtraadte efter nogle Maaneders Samarbejde, og Sundberg fortsatte alene indtil 1921, da han optog

Interiør fra Sundberg & Co.

daværende Direktør for Aktieselskabet Lund & Lawerentz, Ferd. Nielsen, som Kompagnon. Firmaet driver en gros Handel med Jernrør, Sanitetsartikler, Centralvarmeartikler, tekniske Artikler, Metaller m. m. og har i de forløbne 25 Aar haft store Leverancer til saavel Stat og Kommuner som til Haandværkere og større Fabriksvirksomheder. Sundberg har i mange Aar været Medlem af Bestyrelsen for Rør- & Sanitetsforeningen for Danmark. —

Firmaet Carl Thorup, der har til Huse i den gamle Ejendom paa det

Carl Thorup.

fremspringende Sted, Hjørnet af Nytorv og Bro-læggerstræde, er oprettet i 1919 og indehaves af Grosserer Carl Thorup. Firmaet har særlig Til-knytning til Jern-industrien. Virk-somheden om-fatter som Spe-

Firmaet Carl Thorups Bopæl.

ciale særligt Salget af komprimerede Luftarter, Værktøj og Tilbehør til autogen og elektrisk Metalbearbejdning samt Jern, Metaller og forskellige kemiske Produkter. Firmaet har Lagerlokaler i Lavendelstræde og i Københavns Sydhavn, hvor ogsaa de rummelige Bil-Garager findes. —

Gaardinteriør fra Carl Thorup.

Carl Thorups Garager.

„Børsen“ stiftedes i Januar 1896 af Konsul, Veksellerer Th. Green som et lille beskedent Ugeblad, der imidlertid hurtigt voksede i Omfang og i 1899 overgik til Dagblad. Baggrunden for dette Bladforetagende var den Kendsgerning, at Erhvervsinteresserne hidtil havde været saa temmelig hjemløse i Pressen, og at det var meget smaat bevendt med den kommercielle Efterretningstjeneste. Paa disse Omraader blev „Børsen“ banebrydende. I Aaret 1900 overtoges Bladet af H. Green og H. Stein, der havde været knyttet til det omtrent fra den første Dag, og under deres Ledelse fortsattes og udvidedes Bladet i den følgende Aarrække. I 1916 overgik Dagbladet „Børsen“ til et Aktieselskab, vedblivende under samme Ledelse, indtil H. Green i 1919 udnævntes til Børskommissær, fra hvilken Stilling han senere overgik til Bankinspektionen for sluttelig i 1923 at indtræde i Nationalbankens Direktion. Siden da er Bladet ført videre af Landstingsmand, Redaktør Stein. Siden 1899 har Dagbladet „Børsen“ været officielt Organ for Landets ældste og fornemste Handelsrepræsentation, Grosserer-Societetets Komité, og staar iøvrigt i nær Samvirken med andre ledende Erhvervsorganisationer. Inden for dansk Presse har „Børsen“ sit Særpræg, og Bladet har ved sin selvstændige Standpunkttagen gennem Aarene øvet betydelig Indflydelse og vundet almindelig Anerkendelse. Siden 1899 har „Børsen“'s Forlagsafdeling, under Redaktion af H. Stein, udgivet blandt andet den store Børs- og Aktiehaandbog Greens Danske Fonds og Aktier, der kan føre sin Tilblivelse tilbage til 1871.

Ejendommen Nytorv 5, hvor Bladet har til Huse, er opført af Maleren Abildgaard i Slutningen af 1790'erne. — — —

Det blev en stor Brand, der foranledigede Frederiksberggades Anlæggelse. I 1778 lagdes store Dele af Byen i Aske, og man besluttede da under Genopbygningen at føre en Gade fra Vesterport, der nu var flyttet sydpaa, igennem til Gammeltorv. Det blev Frederiksberggade, der derefter sammen med Nygade, Vimmelskaftet, Amagertorv og Østergade danner den mere lige Færdselsaare gennem Byen fra Vest til Øst. Naar man fra Raadhuspladsen kommer ind i Frederiksberggade, er det, som en særlig Atmosfære slaar en imøde — en lunende

Indkørselen til Frederiksberggade fra Raadhuspladsen.

og hyggelig Fornemmelse, der fortæller, at man nu er paa det „rigtige“ Strøg, thi den Betragtning, at Strøget ogsaa omfatter Forlængelsen af Strækningen Frederiksberggade—Kongens Nytorv er en Opfattelse af langt nyere Dato, der ikke vil blive anerkendt af den ældre Generations Strøggængere. — — —

Vacuum Oil Company A/S, Frederiksberggade 1, blev grundlagt 1896 og begyndte som Filial af det amerikanske Selskab i Direktør Ernst Michaelsens Navn, men overgik i 1919 til dansk Aktieselskab med en Kapital paa 500,000 Kr. Kapitalen blev i 1926 udvidet til 1 Mill. Kr. og i 1929 til 2 Mill. Kr. I Norge, Sverige og Finland har Direktør Ernst Michaelsen ligeledes startet Vacuum Oil Kompagnier, der snart blev selvstændige, medens Forretningen i de baltiske Lande, der ledes af en Dansker, Direktør Arne Henius, stadig sorterer under København, og Forbindelsen med Island og Færøerne varetages lige-

ledes af det danske Selskab. I 1935 afløste Konsul Laurits Tholstrup Ernst Michaelsen som det danske Selskabs Chef. Marineforretningerne ledes af Direktør C. L. Hansen, medens Industriforretningen og den voksende Luftfartsforretning varetages af Underdirektør E. Dugdale Ruben. Den største Afdeling, Automobilolieafdelingen, ledes af Underdirektør Esben Michaelsen, en Søn af Firmaets Grundlægger. —

En meget driftig Forretningsmand, Slagtermester Anders Jensen, begyndte sin Slagterforretning i Eskildsgade og senere Nansensgade i 1884. Forretningen voksede hurtigt og i 1918 flyttede den til Frederiksberggade 5, hvilken Ejendom Anders Jensen selv havde bygget. Foruden selve Slagterforretningen har Anders Jensen været interesseret i en Række Foretagender. Han har saaledes bygget Paladshotellet og restaureret Marienlyst og har tillige været Ejer af Hotel Kongen af Danmark. Fra 1909 har Anders Jensen været Oldermænd for Københavns Slagterlaug. I 20 Aar har han været Formand i Bestyrelsen for Istedgades Asyl; han har været Formand for Forsvarsbrødrenes Byggeselskab fra dets Begyndelse, og han er Medlem af Bestyrelsen for Dronning Louises Jubilæumsasyl. —

Schmidt og Bloch, Frederiksberggade 5, der repræsenterer en Række af Nordens ledende Savværker og Cellulose- & Træmassefabrikker, fortsætter den af Grosserer Andreas Collstrop i Begyndelsen af Firserne grundlagte Trælast-Agenturforretning, der i 1911 udskiltes fra Firmaet R. Collstrops øvrige Virksomheder og overtoges af Grosserer Axel Schmidt og Grosserer, Generalkonsul Kay Bloch. Siden Grosserer Axel Schmidts Død i Februar 1933 er Generalkonsul Kay Bloch Eneindehaver af Firmaet. Blandt mange Tillidshverv skal nævnes, at Grosserer Axel Schmidt i en lang Aarrække repræsenterede sin Branche som Medlem af Grosserer-Societetets Komité, og at Generalkonsul Kay Bloch siden 1926 er Formand for Trælastrepræsentanternes Forening, Trælast-Sektionen, og Formand for Bestyrelsen for Aktieselskabet Oscar Bloch. —

Øl er et ældgammelt Produkt i Danmark, og Ølbrygningen var allerede i det sekstende Aarhundrede et Fag, der i København havde sit eget Laug. Det ophævedes imidlertid i 1805, og da var de danske Ølprodukter sunket til en meget ringe Kvalitet; men omkring Midten af forrige Aarhundrede begyndte en helt ny Tidsalder for dansk Bryggerindustri. Med den moderne Teknik opstod store Bryggerier, og de gamle Smaavirksomheder maatte give op. Men der savnedes en Organisation, og efter mange Forsøg paa at opnaa Samarbejde lykkedes det i 1899 at stifte Bryggeriforeningen, som blev en levedygtig Organisation. Blandt sine mange forskellige Formaal har Bryggeriforeningen ogsaa det at sørge for en god Uddannelse af Brygmestre. Til dette Formaal er der optaget Samarbejde med tilsvarende Forenin-

ger i Norge og Sverige og oprettet den skandinaviske Bryggerhøjskole i København, hvis Virksomhed alt har sat sig tydelige Spor i Faget. Bryggeriforeningen har Kontor i Frederiksberggade 11. —

Electrolux A/S har Bopæl i samme Ejendom. Selskabets Formaal er Handel med og Fabrikation af Husholdningsmaskiner, saasom Støvsugere, Bonemaskiner og Køleskabe. Selskabet er startet i 1919 under Firmanavnet Aktieselskabet Dansk Electron, men antog i November 1919 det nuværende Firmanavn, A/S Electrolux. Selskabets første Direktør er Otto Petersen, og Aktiekapitalen 1 Mill. Kroner. —

Interiør fra Polyfoto.

Aktieselskabet Polyfoto, der har til Huse Frederiksberggade 11, blev startet paa Basis af den danske Ingeniør Carl Johan Rixens Opfindelse, der er patenteret i de fleste Lande i Verden. Aktiekapitalen er 60,000 Kr., Bestyrelsens Formand er Direktør C. Fabricius, og Selskabets adm. Direktører er Frede Skaarup og John M. Hessing. Den danske fotografiske Opfindelse med de berømte 48 forskellige Fotografier paa Polyfoto-Arket har erobret hele Verden, alene i Skandinavien findes over 100 Polyfoto-Ateliers, og der er ikke mange Verdensbyer, hvor man ikke vil møde Navnet Polyfoto, altsaa en dansk Opfindelse, der har faaet Succes, og ikke underligt, thi ved Udvælgelsen blandt de 48 Fotografier kan man altid sikre sig et naturligt og velignende Billede. I vor „paskrævende“ Tid, hvor alle til enhver Tid kan faa Brug for et Portræt, er her anvist en praktisk Løsning af Fotografi-Anskaffelses-Problemet. —

Firmaet Engelsen & Schrøder, Frederiksberggade 15, blev grundlagt i 1864 af H. C. Engelsen og C. F. Schrøder, der begge havde været ansat i Papirfirmaet Chr. Steen & Søn, den første som Lærling, den anden som Bogholder. Skønt Engelsen var 10 Aar yngre end sin Kompagnon og kun tyve Aar gammel, var det utvivlsomt hans seje Energi og store Selvstændighedstrang samt udprægede Købmandstalent, der i Forbindelse med den ældre Kompagnons større Erfaringer hurtigt bragte Forretningen frem blandt de førende indenfor Papirbranchen.

Engelsen & Schrøder.

De første 10 Aar var de to Kompagnon'er alene om at besørge Forretningen. De havde ingen Medhjælpere, og det skønt de i disse Aar naaede en samlet Omsætning paa ialt ca. 400,000 Kr.; alene i 1873 udgjorde den 60,000 Kr. Først 1874 antog de en Lærling, men fra den Tid har Forretningens Vækst krævet stadig flere og flere arbejdende Hænder og beskæftiger nu foruden Arbejdere 31 Funktionærer. Fra samme Hjørnebutik, som i 1864, drives i Dag Detailhandelen. I 1864 betaltes i Husleje for Hjørnebutikken 360 Rd. Firmaet købte Ejendommen i 1878 for 136,000 Kr.; nu benytter Firmaet selv hele Ejendommen, der i Ejendomsskyld staar til 600,000 Kr. Virksomheden drives paa Grosserer-, Bogbinder-, Bogtrykker- og Detailhandler-Borgerskaber. De nuværende Indehavere er Karl Engelsen og Valdemar Engelsen, Sønner af H. C. Engelsen, samt H. C. Engelsen, Søn af Karl Engelsen, og Gunnar Engelsen, Søn af Valdemar Engelsen. —

Firmaet Knud Bjering, Frederiksberggade 19, der driver Handel med Sygeplejeartikler, er grundlagt i 1881 af Bandagist Th. Bjering. Allerede i 1888 maatte Bandagist Th. Bjering udvide sine Lokaler og fik ved Køb af Ejendommen Frederiksberggade 19 sine nuværende store Lokaler i Stue og 1ste Etage. Efter Studieophold i Udlandet i Aarene 1898—99 indtraadte Sønnen, Bandagist Knud Bjering, som Medindehaver, for derefter i 1901 at overtage Ledelsen af Forretningen, der siden er ført videre i samme Form og Stil. —

Dansk Knapindustri A/S.

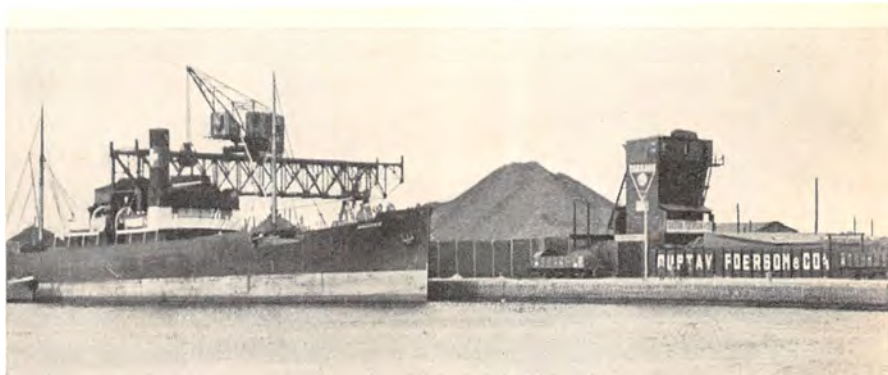
Dansk Knapindustri A/S, Frederiksberggade 19, etableredes i 1933 af Fabrikant Svend Bjering og Gross. Vilh. Severin m. fl. med det Formaal at drive Fabrikation af og Handel med Knapper og Spænder, udført i Galalith. Fra en beskeden Begyndelse er Virksomheden oparbejdet til i Dag at være en af de førende Knapfabrikker her i Landet og har i den forløbne Tid haft stigende Omsætning, foruden Eksport af Knapper og Spænder til en Del europæiske Lande. Ved Grosserer Vilhelm Severins Død i 1934 overtog Fabrikant Svend Bjering hele Ledelsen af Virksomheden, der i Dag beskæftiger 20 Mand ved Standsning, Drejning og Polering. I Aar har en større Udvikling fundet Sted, idet Fabrikken paa Kapelvej 29 er blevet forsynet med de mest moderne Maskiner og Hjælpemidler til Omfarvning og Fabrikation af Knapper, Besætningsartikler og en Mangfoldighed af andre tilsvarende Artikler, der har fundet stor Udbredelse blandt Damepublikummet. —

Den store Kul- & Koks-Importforretning Gustav Foersom & Co. A/S, der har til Huse i Frederiksberggade Nr. 21, er grundlagt 1913 af Grosserer Gustav Foersom og overgik 1922 til privat Aktieselskab med en Kapital paa 500,000 Kr. Indtil 1918 havde Firmaet sin

Gustav Foersom & Co. A/S.

Lagerplads i Gasværkshavnen, men overflyttedes nævnte Aar til ny og moderne Anlæg i Kalkbrænderihavnen. —

Gustav Foersom & Co. A/S.

Telefon-Rensnings-Anstalten, Frederiksberggade 23, oprettedes 1910 i København. Senere fik den Filialer i Helsingør, Odense, Aar-

Telefonen renses af den Sagkyndige.

hus, Randers, Aalborg og Nr. Sundby. Den har i Aarenes Løb faaet et meget stort Antal Abonnenter, der nu benytter systematisk rensede Telefonapparater, fremfor de tidligere uappetitlige Apparater, der kun blev aftørret under den øvrige Rengøring. Damerne, som gennem mange Aar udelukkende har været i dette Arbejde, afgnider efter Rensningen af Apparaterne baade Hørerør, Taletragt samt Haandgreb med desinficerende Vædske, saa Apparatet er i hygiejnisk Stand, naar Arbejdet er udført. Arbejdet er demonstreret og godkendt af Telefonselskaberne i København, Fyn og Jylland. 20 Personer er beskæftiget i Virksomheden. —

Interiør fra Blomsterforretningen Metropole.

Den kendte Blomsterforretning „Metropole“, Frederiksberggade 27, en af Byens Centraler for smagfulde Blomsterdekorationer til alle Lejligheder, tæller mange af Byens store Virksomheder og Institutioner blandt sine Kunder. Forretningen grundlagdes af Slotsgartner Brinch og overtoges 1909 af Fru Karen Hansen, der er Medlem af Foreningen for Ekspreslevering af Blomster i Danmark. Firmaet fører det kendte Motto: „Sig det med Blomster“. —

Som et Led i det muntre Københavnerliv ligger der i Frederiksberggade Nr. 27 den kendte Morgen-Bar, Eden-Bar. Den aabner sine Døre for Publikum Klokken fem om Morgenen. Gæsterne er gennemgaende Byens hjemvendende Borgere, der søger en hyggelig og elegant Afslutning paa en festlig Nat. Serveringen er ikke begrænset til den dampende Morgen-Mokka, men omfatter alt, hvad morgenduelige

Eden Bar, Frederiksberggade 27.

Gæster med Rette kan forlange, undtagen stærke Drikke, der som bekendt i Henhold til Politivedtægten først maa serveres efter Kl. 8 Morgen. —

Firmaet R. Collstrop blev grundlagt af Grosserer Rudolf Collstrop i 1838. I 1875 indtraadte Sønnen, Grosserer A. Collstrop, som ved Faderens Død 1877 blev Indehaver. Firmaet havde dengang Pladsforretning i København, men A. Collstrop omlagde hurtigt Forretningen til Trælast en gros. I Midten af Firserne optog A. Collstrop Importen af Sveller. Han byggede ogsaa et Svelleskæreri i Køge. Herved kom Collstrop ind paa Spørgsmaalet om at beskytte Sveller imod Raaddenskab ved Hjælp af Imprægnering. I 1889 sluttede Firmaet Kontrakt med De danske Statsbaner om Bygning af en Imprægneringsanstalt i Køge, og i 1900 udvidedes Virksomheden ved Bygning af Imprægneringsanstalten i Horsens. Der imprægneres desuden et meget betydeligt Kvantum Ledningsmaster til Telefonselskaber, Elektricitetsværker m. m. I de senere Aar har Firmaet i stor Udstrækning optaget Produktionen af danske Bøgesveller og har bl. a. udvidet Virksomheden i Horsens ved et dertil indrettet Savskæreri. Firmaet blev i 1914 omdannet til Aktieselskab med Kr. 1,750,000 Kapital. Foruden sin Virksomhed her i Landet er Firmaet i stor Udstrækning Deltager i og Medejer af lignende Virksomheder i Sverige, Tyskland og Danzig. —

Firmaet Ludvig Liljeberg grundlagdes i 1927 i Vimmelskaftet 45, men flyttede ret hurtigt til større Lokaler i Frederiksberggade 2. Gros-

Eksterior og Interiører fra Firmaet Ludvig Liljeberg.

serer Ludvig Liljeberg er en af Foregangsmændene indenfor den nye Tids Fabrikationsmetode for Damekonfektion. Al Teknik og de mest moderne Maskiner anvendes, og det er lykkedes Firmaet at finde en Form, hvorefter selv den billigste Frakke kan skræddersyes, hvilket hidtil ikke har været Tilfældet, hverken med dansk eller udenlandsk Konfektion. Virksomheden, der er skabt i Løbet af kun 8 Aar, beskæftiger 200 fast ansatte Funktionærer hele Aaret, og i Sæsonen (to Gange fire Maaneder om Aaret) beskæftiges fra 300 Personer og derover. Firmaet leverer sine Varer til Forhandlere over hele Landet. Som Billederne viser: en Industri, der er rede til at tage Kampen op med udenlandsk Konkurrence og er indstillet paa at tilfredsstille Tidens Krav. —

Grosserer Cornelius Petersen.

Grosserer Cornelius Petersen, der er Købmandssøn, er født i Odense. Efter endt Skolegang i Odense Latinskole modtog han sin merkantile Uddannelse, dels i sin Fødeby, dels i Flensborg og København. Knap 25 Aar gammel overtog han Vett & Wessels Udsalg i Svendborg, i hvilken By han virkede, til han startede sin kendte Forretning i København. Grosserer Cornelius Petersen er et Navn med en vidtrækkende Klang indenfor dansk Handelsstand. Han er en Kapacitet paa sit faglige Omraade, en dygtig og energisk Organisator og en hæderkronet Tillidsmand for sine Fagfæller, en Ideernes Mand, paa hvis betydelige Evner der er lagt stor Beslag. Allerede i 1911 blev han valgt til Medlem af „Sø- og Handelsretten“. Han har bl. a. været Formand for „Manufakturhandlerforeningen i København“, Viceformand for Handels- og Kontoristforeningen og er Formand for Senioratet i „Foreningen af Sø- og Handelsretten“s Medlemmer. —

Norsk Turistbureau, Frederiksberggade 10, eneste Rejsebureau for Norge alene, er startet i 1909 af den norske Kaptajn L. Chr. Eilertsen, tidligere en af Det Bergenske Dampskibsselskabs mest skattede Officerer. Kaptajnen har gjort en stor og banebrydende Indsats for Rejselivet fra Danmark til Norge. Netop i de 25 Aar, Bureauet har eksisteret, har Turistlivet jo undergaaet store Forandringer. Tidligere var det at rejse udenlands forbeholdt en snæver Kreds af Landets Borgere. Kaptajn Eilertsen, der havde et skarpt Øje for Turisttrafikkens Muligheder, skabte Rejser ogsaa for Folk med smaa Penge. Hans Maal var at gøre Norsk Turistbureau til en Indgangsdør til Norge, og det lykkedes ham. Gennem Kaptajn Eilertsen og hans Bureau har mangfoldige Danske med smaa og store Penge lært at kende og elske Norge. Det var Kaptajn Eilertsen, der

skabte Vinterrejserne til de mægtige Lofotfiskerier og Nordnorges eventyrlige Landskaber, hvor Turisterne kunde stifte Bekendtskab med Nordlysets Pragt. Kaptajnen, som var Bisidder i det herværende norske Konsulats Søfartsafdeling, var ogsaa Det Bergenske Dampskibsselskabs Tilidsmand ved de mange Motorskibe, Selskabet lod bygge hos Burmeister & Wain.

Kaptajn Eilertsen sad en Tid i Bestyrelsen for den norske Understøttelsesforening og var indenfor den herværende norske Klub et højt skattet Medlem. Kaptajnen døde i 1929, og Bureauet, der er Generalagent for Det Bergenske Dampskibsselskab, Bergen, Det nordenfjeldske Dampskibsselskab, Trondheim, og Den norske Amerikalinie, Oslo, føres videre af Fru Helga Bing Eilertsen, Datter af „Politiken“s Udgiver, Herman Bing, bistaet af Kontorets mangeaarige Fuldmægtig Robert Rasmussen. —

Kaptajn Eilertsen.

Norsk Turistbureau, Frederiksberggade 10.

I 1902 grundlagde Grosserer H. E. Hector sammen med Grosserer H. P. Nielsen en Skotøjsfabrik i Odense under Firmanavnet „Hector“. I 1908 etablerede Grosserer Hector en lignende Forretning i Vimmelskiftet 42 i København. Paa Grund af Udvidelse flyttede denne Forretning i 1916 til Frederiksberggade, Hjørnet af Kattesundet. I 1919 købte Grosserer Hector Ejendommen for 3 Millioner Kroner, men

solgte den i 1922 til Metropolteatret for 3½ Million Kroner. Forretningen har været i stadig og stærk Udvikling. I Begyndelsen beskæftigede Firmaet op imod en Snes Mand, medens der nu — alene i København — beskæftiges ca. 200 Personer. Der er efterhaanden op-

Hector.

rettet Filialer i Odense, Aarhus, Randers, Holbæk, Haderslev, Herning, Grenaa og paa flere mindre Pladser Landet over. Der holdes overalt en bestemt Stil med Kawner-Façader. Med Undtagelse af Odense-Firmaet, som stadig medindehaves af Grosserer H. P. Nielsen, er Grosserer Hector Eneindehaver af alle de øvrige Udsalg. Saavel i København som i Provinsafdelingerne er oprettet ortopædiske Afdelinger. Afdelingen i København er den største i sin Art i Skandinavien. I de

senere Aar er der endvidere tilknyttet en Strømpe- og Undertøjsafdeling, som har faaet meget stor Betydning. Grosserer Hector leder selv Forretningerne, bistaaet af Disponent, Afdelingsledere og Forretningsførere i Provinsen. Der forhandles Skotøj af næsten alle Fabrikata, og der importeres derfor Fodtøj fra alle førende Lande. Firmaet har Lager i Frihavnen. Man har ved en Optælling anslaaet det aarlige Besøg af Kunder til omkring en Million. Der drives nu hovedsagelig Detailforretning. I 1935 har Firmaet optaget Forsendelsesforretning og har udsendt 300,000 Kataloger over hele Landet. Grosserer H. E. Hector er født 1877 i Herstedvester og udlært i Skotøjsbranchen hos Oettinger paa Østergade. —

I Frederiksberggade 16 har Firmaet Andr. Rosenberg & Co. til Huse. Virksomheden, der omfatter Fabrikation af Herreklæder, er grundlagt 1919 og startede i Korsgade med et Personale bestaaende af 1 Mand og 5 Kvinder. Nu beskæftiger Firmaet 180 Mennesker, fordelt i de forskellige Afdelinger, saasom Kontorer, Systuer, Afpresningslokaler o. s. v. Virksomheden lægger Beslag paa en lang Række Lokaliteter i Karréen Frederiksberggade—Kattesundet—Vestergade. Fremstillingen foregaar ved Hjælp af en halv Snes forskellige Specialmaskiner, og Afpresningen udføres ved elektrisk drevne Maskiner. Indehavere er Seniorchefen Andreas Rosenberg og Augustinus Larsen. —

Metropolteatret er oprettet i 1915, omdannet til A/S 1921. Teatret, der har 550 Siddepladser, besøges aarligt af ca. $\frac{1}{2}$ Million Mennesker og er det førende Strøgteater med den største Omsætning. Den nuværende Leder søger saa vidt muligt at opføre Films af største kunstneriske Værdi, hvilket desværre ofte medfører store Tab for A/S; saaledes kan nævnes „Don Quixote“, „Vampyr“ og flere andre. Men selvfølgelig har Teatret ogsaa haft mange store Successer, hvoraf kan nævnes Elisabeth Bergner Filmene. Den nuværende Direktør har selv faaet Bevilling til at drive Teatret fra 1ste Januar i Aar og vil sikkert føre Teatret videre i det gode gamle Spor. —

Metropolteatret.

Fox Film A/S, Frederiksberggade 16, er startet 1928 af et Aktieselskab med Harry Frandsen som administrerende Direktør. Firmaet beskæftiger sig med Udleje af amerikanske Films, hovedsagelig fra Fox-Selskabet. Fox Film udsender aarlig ca. 30 Films. —

En af de Forretninger, som Turisterne søger i Sommertiden for at bringe „noget“ med hjem, er Krystalmagasinet i Frederiksberggade. Det blev startet i 1914 af Nielsen & Lindvad. Den nuværende Indehaver, Jørgen Petersen, overtog Virksomheden i 1933, som en ren Detailforretning, der forhandler alt indenfor Glas, Krystal, Porcelæn, Keramik o. s. v. —

Firmaet P.Trolle grundlagdes som Manufaktur- og Konfektionshandel 1899 af Grosserer Peter Trolle. Firmaet boede dengang til Leje i Ejendommen Frederiksberggade 24. Startkapitalen bestod af 6000 Kr., og Personalet var en Dame og en ung Kommis. Forretningen voksede ved P. Trolles Flid og Fremsynethed stærkt Aar for Aar; saaledes optoges Fabrikation og en gros Salg af Damekonfektion, og med faa Aars Mellemrum foretoges betydelige Udvidelser. I 1908 købte Trolle de fire Ejendomme Frederiksberggade 24 og 26 samt Vestergade 23 og 25, og disse blev revet ned og genopbygget til det store Ejendoms-kompleks, hvor Firmaet har boet siden 25 Aars Jubilæet 1914. I disse nye Omgivelser fortsattes Fremgang og Udvidelser, saaledes at Firmaet staar som et af de største og mest grundfæstede indenfor Fabrikationen af Damekonfektion. I 1922 omdannedes Firmaet til Aktieselskab under Ledelse af Grosserer P. Trolle som Formand for Bestyrelsen og med en Aktiekapital paa 1 Mill. Kr. Firmaet beskæftiger nu en Personale- og Arbejderstab paa 400 Mennesker. Efter Grosserer P. Trolles Død i 1932 føres Firmaet videre under Ledelse af hans Søn, Grosserer Erik Trolle, der er Direktør i Selskabet og Formand for Bestyrelsen. Firmaet er et Familieaktieselskab. —

Holger Morvilles Vekselerer- og Bankier-Firma, Frederiksberggade 26, er etableret 1932 og beskæftiger sig med Køb og Salg af Aktier og Obligationer samt udenlandsk Valuta. Holger Morville er Medlem af Københavns Fondsbørs. —

Firmaet Krogh & Dahls Eftf., Frederiksberggade 26, har kinesiske Tegn som Varemærke. Disse Tegn symboliserer Landet, hvorfra Firmaet importerer sine Varer, det Land, der i Aartusinder har beskæftiget sig med Silkeavl. Virksomheden, der er landskendt som Specialforretning i Silkevarer og Kjolestoffer, er grundlagt i 1891 af Krogh og Dahl. I 40 Aar blev Virksomheden drevet paa Amagertorv 13, hvor den nuværende Indehaver, A. Kanstrup, overtog den i 1927. 1931 flyttedes til de nuværende Lokaler i Frederiksberggade 26. Inden Overtagelsen havde Hr. Kanstrup været ansat i Firmaet i 13 Aar. Modelageret i Stege paa Møen er en Filial af Krogh & Dahls Eftf. —

Krogh & Dahls Eftf., Frederiksberggade 26.

I 1885 startede Kaptajn Houmann Nordisk Flag- og Fanefabrik. Den nuværende indehaver, Konsul Harry Jacobsen, overtog Virksomheden i 1918. Forretningen driver kun en gros Virksomhed. Salget af Faner, Flag, Bannere, Regalia etc. foregaar udelukkende fra egen Fabrik. Virksomheden, den største i Norden, har en ret betydelig Eksport. —

Nordisk Flag- og Fanefabrik.

Parfumerie Bristol.

Det elegante Parfumerie og Bijouterie Bristol i Frederiksberggade 40 etableredes 1907 som en Filial af Breinings Parfumerie. Det bestyredes af Frk. E. Christophersen, der i 1911 blev Eneindehaver af Forretningen. I 1919 indtraadte Broderen Harald Christophersen som Medindehaver. I 1926 udvidedes Forretningslokalerne til det dobbelte ved Overtagelse af de Lokaler, der før anvendtes af Sølvsmed Hassing. Parfumeriet har et Laboratorium, hvor der fremstilles forskellige kosmetiske Artikler, Parfumer etc., som sælges under eget Navn. Indenfor Bijouterie-Afdelingen haves en særlig Afdeling med Souvenirs etc., beregnet for Turister. —

Parfumerie Bristol.

For Københavneren af i Dag er Raadhuspladsen ganske naturligt gledet ind i Bevidstheden som Byens Centrum, og det er ikke saa sært, vi er stolte af denne skønne aabne Plads, flankeret af vældige Bygninger, blandt hvilke Nyrops karakteristiske Raadhus dominerer. Raadhuspladsen er et Barn af vor Tid, dens Anlæggelse markerer paa en Maade Sprængningen af den sidste snærende Ring i den Brynje, tidligere Tider lagde om Byen i Form af Volde og Grave. Da den blev taget i Brug, indlededes en ny Æra i Københavns Historie, nu begynde Byen at faa Storstadspræget over sig.

Nyrops Raadhus.

Hvor Frederiksberggade nu udmunder i Raadhuspladsen, laa dengang St. Klemens Kirken, medens Vesterport laa for Enden af Vestergade. Herfra strakte Bymuren sig til Farvergade, hvor den afsluttedes med et Taarn paa det nuværende Vartovs Grund. Om dette Stykke af Forsvarsværkerne har vi en Skildring fra Christian den 4.'s Haand: „Byens Befæstning i gamle Dage bestod i en Mantelmur med en ringe Vold bag, saa at to ikke kunde gaa hinanden forbi“. Fra Vartov fortsatte Muren i et Plankeværk hen imod Vandkunsten, og udenfor den var der en Grav.

Den byggelystne Konge var stærkt interesseret i Byens Opkomst, og for at give den Udviklingsmuligheder udarbejdede han en Plan om at rykke Befæstningslinien ud til Søerne, med Grave fra St. Jørgenssø tværs over Vesterbro til Kalvebod Strand, men dette blev aldrig

helt gennemført. Byen maatte klare sig indenfor de engang afstukne Rammer, idet den hist og her stak en Forløber ud paa den anden Side Muren og desuden tærede paa de ubebyggede Pladser inden for denne. Endnu 1760 var der dog ikke mindre end otte Kirkegaarde i selve Byen. Blandt andet for at hjælpe paa de efterhaanden vanskelige Trafikforhold overdækkede man adskillige af de aabne Rendestene med svære Egeplanker. Der blev ogsaa udstedt Forbud mod at „køre unanerlig fast“ og mod at anvende Jernbeslag om Vognhjulene.

Rådhushallen.

I 1668 anlagde Niels Rosenkrantz den nye Vesterport lige ud for Frederiksberggade, og samtidig rykkedes Voldene noget frem, hvorved en aaben Plads fremkom. Denne blev 1682 indrettet til Halmtorv, og omkring Aarhundredskiftet beordrede Ole Rømer, som da var Stadens Politimester, at alle Vogne med Hø og Halm skulde holde der, da Gammeltorv var „umanerlig opfyldt med Hø- og Halmlæs“. Porten var prydet med Christian den 4.s udhugne Billede, men var daarligt bygget. Allerede faa Aar efter Anlæggelsen styrtede saaledes Broen foran den sammen, hvorved en Kvinde dræbtes. Det følgende Aarhundrede var navnlig præget af de voldsomme Ildebrande i 1728 og 95, der begge lagde store Dele af Byen øde, men ogsaa gav Mulighed for en mere planmæssig Ordning af Bebyggelsen, der straks blev paa-begyndt omend i langsomt Tempo.

Med Næringsfrihedens Indførelse i 1857 begynder den nye Tid.

Vesterport nedreves samme Aar, og snart opstod Vesterbros Passage som en Dæmning over Stadsgraven. Fra nu af gaar Udviklingen med raske Skridt. 1885 sløjfes Vestervold fra Halmtorvet til Langebro, og da Den Nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling skal afholdes i 1888, lægger man dens Hovedbygning, hvor nu Raadhus og Brandstation findes. Man var nu klar over Halmtorvets store fremtidige Betydning, og den 18. Juli 1892 vedtog Borgerrepræsentationen Opførelsen af Raadhuset efter Martin Nyrops Plan. Allerede samme

Luftbillede af Raadhuspladsen og omliggende Kvarterer.

Aar begyndte man at grave Grunden, Aaret efter faar Pladsen sit nuværende Navn. Endnu et Par Aarstal vedrørende Pladsen fortjener at nævnes. 1903 opføres Sporvognsventesalen, 1904 rejses Dragespringvandet, og Aaret efter indrettes den første Drosketelefon. Den sidste Hesteomnibus paa Strøget afskaffes først 1913, samme Aar bygges Vesterbrogade-Viadukten over Jernbanen. Fra 1914 tændes hvert Aar det mægtige Juletræ i Muslingeskallen, og fra den nyeste Tid kan nævnes Bygningen af de moderne smukke Kiosker, Trafikreguleringen, samt Bygningen af Fodgængertunnelen.

Det er Trafikken, der præger Livet paa Raadhuspladsen. I den store firkantede Helle, der indesluttet af de trafikerede Gader, findes Sporvejenes Trafikkontor, Telefon- og Aviskiosker samt Frugt- og Blomstervogne, hvis Handel er baseret paa de Tusinder af Sporvognspassagerer,

der i Dagens Løb passerer Pladsen og skal „have noget med hjem“. Midt over Raadhuspladsen fra Frederiksberggade til Vesterbros Passage gaar fra tidlig Morgen til sen Nat en ustandselig Strøm af Fodgængere, Biler, Sporvogne og Busser. Paa den anden Side af denne Trafikstrøm,ovre under det skønne Raadhus, ligger Muslingeskallen som en fredet Plet midt i dette pulserende Trafikcenter. Endnu mere fredfyldt end Muslingeskallen er imidlertid den Idyl, der hersker i Raadhushaven ned langs Vestre Boulevard. Saasnart Solen i det tidlige Foraar begynder at varme, søger Børn og Barnepiger herhen, og travle

Børnehjælpsdagen paa Raadhuspladsen 1935.

Borgere nyder et Øjeblik Hvil paa en af Bænkene og morer sig over de legende Børn, de flagrende, tamme Duer og de dejlige Blomster. —

Det i sin Tid saa kendte, mondæne Københavnerhotel „Bristol“ købtes i 1917 af Forsikrings-Aktieselskabet Absalon, der var stiftet i 1905. Bygningens Navn „Bristol“ blev forandret til „Absalons Gaard“. Forsikringsselskabet Absalon tegner alle Forsikringsarter undtagen Livsforsikring. Aktiekapitalen er paa 2 Mill. Kr. fuldt indbetalt. Den administrerende Direktør er J.C.Jensen, og Formanden for Bestyrelsesraadet er fhv. Indenrigsminister Dr. phil. O. Krag. —

Firmaet Hugo Grün & Co., Raadhuspladsen 45, driver en gros Handel med Brillanter, Perler, Juveler samt Guld- og Sølvvarer og Ure. Firmaet blev grundlagt i 1918 og er et af de største i Skandinavien indenfor Branchen. Det har Hovedsæde i København og driver en betydelig Eksport. Firmaet indehaves af Hugo Grün og Laurits Grün. —

Dagbladet „Politiken“ skabtes 1884 af Viggo Hørup, Edvard Brandes og Herman Bing, der havde gjort sig til Livsopgave at frigøre Menigmand og kæmpe for „den højeste Oplysning“, saaledes som Bladet skrev det i sin Programindbydelse. De to førstnævnte var straalende Skribenter, der gav Bladet Indhold og Linie, mens Bing var det urolige og opildnende Moment, som gjorde Organet „Politiken“ til Dagbladet „Politiken“, der ikke alene ræsonnerede politisk og æstetisk, men som gennem sin Reportage skabte livlige og nemme Billeder af

Politikens Hus.

Dagliglivets Foreteelser. Blandt de mange fremragende Medarbejdere, Bladet fra første Færd samlede om sig, blev det Peter Nansen, der gjorde Dagbladet til Københavner-Dagbladet, aandeligt frisindet, ikke for fanatisk politisk og med blændende Humor og Elegance. Endnu ved Aarhundredskiftet var „Politiken“ et lille Blad, men København var en By i brydende Udvikling fra Provins til Storstad, og det betød en tilsvarende Udvikling for „Politiken“ fra det snævre indenbyske til det kosmopolitiske. Det var Redaktør Henrik Cavling, der fra 1905 til 1927 ledede denne Udvikling med sin imponerende Sans for, hvad det virkelige Dagblad burde være. I de Aar gik Bladet over fra det mægtige, uhaandterlige firesidede Format til det mere praktiske mangesidede, og de sidste Nyheder indenfor de bladtekniske Maskiner

blev stadig anskaffet saa hurtigt, de fremkom. Telefon- og Telegramtjenesten udvikledes og udnyttedes til det yderste. Hvad Bladets Indhold angik, saa udvidedes de hjemlige Horisonter, der knap rakte ud over Voldene, til at omspænde hele Verden. Det blev ikke alene det københavnske Dagliglivs Pulsslag, der blev følt og meddelt, det blev hele Verdens, baade den konkrete og den abstrakte, og derigennem kunde Bladet ikke alene meddele sig til de danske Læsere, men ved givne Lejligheder ogsaa gøre sin Røst gældende i det internationale Kor af opvoksende Presse i alle civiliserede Lande. Det Indhold og den Form, Redaktør Cavling støbte „Politiken“ i, blev Forbillede for hele den skandinaviske Presse. Ove Rode havde været Cavlings Medredaktør, indtil det politiske Liv kaldte paa ham i 1913 og holdt ham fast, til han i 1927 vendte tilbage til Bladet for, sammen med Valdemar Koppel, at overtage Stillingen som Cavlings Efterfølger. I de faa Aar indtil Rodes Død i 1933 førte de to Redaktører „Politiken“ videre i de angivne Retninger, og den stærke Udvikling fortsættes af Valdemar Koppel, der har været knyttet til Bladet siden 1892, og den nye Chefredaktør, Nils Hasager, der fra „Fyns Venstreblad“ kom til „Politiken“ i 1918. „Politiken“ begyndte sin Tilværelse i en beskeden Lejlighed i den historiske, nu forsvundne Ejendom paa Hjørnet af Integade og Østergade. Man begyndte med et Par Tusind Abonnenter, men fire Aar efter havde man naaet de ti Tusinde og i 1897 de tyve Tusind, og den naturlige Følge af denne stadige Stigning var, at Redaktionen bredte sig op gennem Etagerne og lidt efter lidt fortrængte Sætterier og Ekspedition, saa Bladet omkring 1910, da det havde over 40,000 Abonnenter, var en mægtig Organisme med sine forskellige Dele spredte over Byen. I 1911 købtes derfor de to Ejendomme „Ferrum“ og „Bellevue“ paa Raadhuspladsen, og ved en Ombygning skabtes „Politiken“s Hus, der nu i 1935 er for lille for den store Bladvirksomheds mangfoldige Afdelinger. Foruden et dagligt Oplag paa ca. 135,000 har et Søndagstillæg „Magasinet“, der redigeres af Viggo Cavling, bragt Søndagsoplaget op paa over 200,000. Desuden driver Aktieselskabet „Politiken“ et Eftermiddagsblad, „Ekstra-bladet“, der redigeres af Frejlif Olsen og Ole Cavling. En saadan mangesidet Virksomhed vokser ustandseligt og kræver stadig mere Plads, og derfor er to Naboejendomme i Vestervoldgade købt og nedrevet. Om nogle faa Aar vil det nye, moderne „Politiken“s Hus hæve sig over Raadhuspladsen som et Udtryk for den Udvikling af Storstaden København, som Bladet nøje har fulgt. Aktieselskabet Dagbladet „Politiken“ har en Bestyrelse, hvis Formand i mange Aar var Overretssagfører Oscar Johansen, som i 1931 afløstes af Minister Erik Scavenius. Siden 1906 har Carl Jespersen været det omfattende Foretagendes administrerende Direktør. —

I Politikens Hus har Bogforlaget Alfred G. Hassing til Huse. Boghallen vækker altid Opmærksomheden ved smagfulde Arrangementer. — Paa Raadhuspladsen 2 findes Bøgelund-Jensen A/S's store og førende Specialforretning i Køkkenudstyr, Glas og Porcelæn. —

Thora Reilers Institut for Skønhedspleje startedes af Indehaversken for 24 Aar siden under beskedne Former og med den Vanskelighed at kæmpe imod, at det nærmest ansaas for overdreven Forfængelighed at søge Skønhedspleje, saa Damerne næsten maatte snige sig op til Instituttet. Nu hører det med til almindelig Hygiejne, og Damerne har faaet Forstaaelse af, at der ved kyn- dig Behandling kan gøres utroligt meget for at modvirke Alderens Spor. De første tolv Aar blev Instituttet udelukkende drevet med Skønhedspleje for Øje, men gennem Studierejser til Udlandet, blandt andet til Spanien og Amerika, har Thora Reiler stadig holdt Trit med Udviklingen og har efterhaanden udvidet Virksomheden til ogsaa at omfatte Haarfarvning, Frisering, Permanent samt Diatermibehandling, hvorved generende Haarvækst fjernes uden at efterlade Ar. I 1932 flyttede Forretningen til de store lyse og moderne Lokaler paa Raadhuspladsen 2—4, hvor alt er smukt monteret i Funkisstil, saaledes at Instituttet i enhver Retning staar som et af de førende. Fremgangen fortsættes stadig. —

Thora Reiler.

Thora Reilers Skønhedsinstitut.

Otto Piper.

Den 21. Maj 1902 overtog Otto Piper den af T. A. C. Petersen i April Maaned 1872 startede Sengeudstys- og Fjerhandel. Allerede nogle Aar efter indrettedes et Fjerrenseri, som for faa Aar siden er blevet erstattet med et moderne Fjerrensningsanlæg. Oprindelig dreves Forretningen udelukkende som Sengeudstys- og Fjerhandel, men i Aarenes Løb er Forretningen blevet udvidet med Hvidevare- og Dækketøjsafdeling samt Afdelinger for Gardiner, Tæpper og Lingeri. I Aaret 1924 overtoges Brødrene I. & E. Johansens Jern- og Sengefabrik i

Hannovergade, men da Fabrikationen senere tillige kom til at omfatte saavel Messing- som forniklede og forchromede Senge samt Hospitalsinventar, blev Virksomheden flyttet til større, moderne indrettede Fabrikslokaler i Struenseegade, og Fabrikationen foregaar nu efter de mest moderne Principper og med de mest moderne Maskiner.

Firmaets Forretning og Kontorer er beliggende overfor Dagmar-teatret paa Hjørnet af Jernbanegade og Raadhuspladsen og behersker hele det mægtige Bygningskompleks, fra hvis Tag straalende Lysreklamer blinker ud i Natten. —

Forretningens Ejendom paa Raadhuspladsen.

C. F. Rich & Sønner A/S, A/S De Danske Cichoriefabriker er en af Landets førende Virksomheder. Firmaets Oprindelse stammer fra den af C. F. Rich 1834 overtagne Løvetandsfabrik, som havde været drevet af Kaptajn Høyer og før ham af Urtekræmmer Cadovius. Firmaet er altsaa over 100 Aar gammelt.

I Begyndelsen af Halvfjerdserne i forrige Aarhundrede dannedes Aktieselskabet De Danske Cichoriefabriker ved en Sammenslutning af seks Fabriker. I en Snes Aar arbejdedes der under urolige og vanskelige Kaar. 1889 udsendte C. F. Rich & Sønner en gul Pakning, der slog vældigt an, og i 1896 blev det gamle Firma forenet med A/S De Danske Cichoriefabriker. I 1902 skete en ny Sammenslutning af alle paa det Tidspunkt eksisterende Fabriker under det fælles Firma „A/S De Danske Cichoriefabriker, C. F. Rich & Sønner A/S“. Dette Millionforetagende arbejdede derefter en halv Snes Aar, beherskende Branchen, men de økonomiske Resultater var saa ringe, at en Omorganisation indefra blev nødvendig i 1915. En ny Ledelse kom til, og under denne er Firmaet paa ny blomstret op og har siden været i fortsat Fremgang og Vækst, saaledes at Firmaets Aktiekapital og regnskabsmæssige Reserver i Dag beløber sig til ca. 20 Mill. Kr. med store økonomiske Interesser i Selskaber ogsaa uden for Kaffesurrogatindustrien.

Den Richske Koncern bestaar i Dag af Aktieselskaberne C. F. Rich & Sønner, De Danske Cichoriefabriker, De forenede Cichorietørrerier, De forenede Kaffesurrogat- og Cichoriefabriker, C. F. Rich & Sønners Handelskompagni „Mercantila“, Basnæs, omfattende Landejendommene Basnæs, Transbygaard og Toftebjærg med et Areal af 1.800 Tdr. Land, og endvidere af Ejendomsaktieselskabet „Gorm“, som bygger Københavns nyeste og mest moderne Forretningsejendom, centralt beliggende paa Hjørnet af Raadhuspladsen og Vesterbrogade — det gamle „Paraplyen“.

Den omfattende Koncerns Ledelse forestaas af Selskabernes administrerende Direktør, Carl Salomonsen.

Richs Kaffetilsætning betyder en stor nationaløkonomisk Vinding for Samfundet, da Richs er et helt igennem dansk Produkt med Raavarer avlede her i Landet, fabrikeret af danske Arbejdere, og i de Richske Foretagender er kun anbragt dansk Kapital. Richs Fabriksanlæg er fuldt ud mekaniseret og automatisk og staar i Dag som Mønster for hele Europa baade med Hensyn til Maskinanlæggelse og den patenterede Fremstillingsmetode af Fabrikatet samt som en

*Carl Salomonsen.
Adm. Direktør.*

Richs Hjørne paa Raadhuspladsen.

Fabrikvirksomhed i Næringsmiddelindustrien, hvor Varen, fra det Øjeblik den som Raavare gaar ind i Brændeovnene og til Husmoderen aabner Richs-Pakken, overhovedet ikke har kunnet været i Berøring med Menneskehænder.

Forbruget af Richs Kaffetilsætning er vokset saa stærkt, at det nu er flere Gange større end samtlige andre Kaffesurrogatfabrikers tilsammen.

Efter den historiske, hyggelige Industrirestaurants Endeligt, kom i Stedet en Restaurant i parisisk Stil.

Restaurant Frascati er indrettet som de ældste Restauranter i Frankrig, hvor de berømte Poularder og andet Fjerkræ tilberedes ved aaben Ild. Der er Musik hele Aaret rundt. Forretningen ledes af Direktør Alfred Clausen.

Med Café-Rotisserie „Frascati“ har en ny Æra for det berømmelige Hjørne taget sin Begyndelse.

Frascati.

I Berlingske Tidendes Ejendom (B. T. Centralen) paa Hjørnet af Raadhuspladsen og Frederiksberggade har Forsikrings Compagniet for Kongeriget Danmark sit Hovedkontor. Selskabet er i 1919 stiftet af Direktør C. Bryld, der er Selskabets administrerende Direktør. Selskabets Hovedbranche er kombineret Hus- og Grundejerforsikring, i hvilken Branche Selskabet er det førende. Selskabet har tillige en betydelig Portefeuille i Familie- og Færdselsansvarsforsikring. Bestyrelsen er Landsretssagfører K. Johnsen, Carl Bryld og Holger Bryld samt

Direktør Bryld.

Kontorchef P. Westh-Hansen. — Det store Bladforetagende „Berlingske Tidende“ lader sig paa Raadhuspladsen repræsentere ved sin kendte Ejendom, hvori tidligere flere af Bladets Afdelinger havde til Huse. B-T-Centralen, der bebor Stueetagen, fremtræder efter en nylig gennemført Ombygning og Modernisering som et betydeligt Led i det urolige, brogede og storstadsmæssige Billede af Raadhuspladsen, og B-T-Klubben paa første Sal er Mødestedet for mange Københavnerne. —

Palace Hotellet, der i sin Stil saa udmærket harmonerer med Raadhuspladsen, blev bygget i 1910 af Slagtermester Anders Jensen. I Krigsaarene var Hotellet Midtpunktet for det ejendommelige interna-

tionale Liv, som Krigens Tildragelser skyllede ind over det neutrale København. I 1927 overtog den nuværende Indehaver, Dir. Valdemar Nielsen, Virksomheden, og han begyndte sin Ledelse med en omfattende Modernisering af Hotellet. Hotellet rummer 175 Værelser med varmt og koldt Vand og Bad, og i Marmormhaven, der er et af Københavns stærkest søgte Samlingssteder, kan der dækkes op til 480 Kuverter. At Valdemar Nielsen nu staar som Ejer af et af Københavns største og mest moderne Hoteller, skyldes hans utrættelige Udholdenhed og ukuelige Vilje. —

Palace Hotellet.

Den store Brand i 1795, der blev bestemmende for saa mange Ændringer og Forhold i Københavns Udvikling, gav ogsaa Stødet til Oprettelse af det første Realkreditinstitut i Danmark, nemlig Kreditkassen for Husejerne i Kjøbenhavn, der stiftedes i 1797 af Professor Abraham Kall, Finansdeputeret J. N. Tetsen og kgl. Bogholder Ole Pedersen Holm. Skønt Kreditkassen saaledes gennem snart halvandet Aarhundrede har været en betydende Faktor i Københavns økonomiske Udvikling, førte den dog lige indtil 1885 en ret ubemærket Tilværelse. Københavns Bombardement i 1807, Statsbankerotten efter Napoleonskrigene gjorde Kreditkassen insolvent. Staten havde garanteret Kasseobligationerne, og da det var denne Omstændighed, der havde foraarsaget Kalamiteten, maatte Staten paatage sig at betale Renterne af Underbalancen. Derved kom Kreditkassen i Afhængighedsforhold til Staten, hvilket kom til at virke stærkt hæmmende paa Instituttets Udvikling. Da Kreditforeningstanken fremstod herhjemme i Midten af forrige Aarhundrede, søgte man sine Forbilleder i Udlandet uden tilsyneladende at være opmærksom paa, at de Principper, man byggede paa, allerede var knæsatte i Kreditkassens Forretningssystem. I 1885 løstes endelig Forholdet til Staten, og den gamle solidt opbyggede Institution har siden da udviklet sig og tilpasset sig efter Kredit-systemets Krav og Hensigtsmæssighed og har derigennem smukt hævdet sin Plads som det ældste Realkreditinstitut i Landet. I 1930 flyttede Virksomheden fra Ejendommen i Ny Vestergade 12, der skulde vige for det nye Nationalmuseum, til sin nye Ejendom paa Raadhuspladsen. —

Efter at man i 1895 havde oprettet Københavns Hypothekforening, fremstod Tanken om at oprette lignende Foreninger i Provinsen. I Odense var det Sagfører Schultz, der først tog Tanken op. I 1896 var der tegnet en Garantikapital paa 100,000 Kr. og den nye Forenings endelige Form vedtoges. Der startedes under meget beskedne Forhold, og de ledende Mænd ofrede vederlagsfrit deres Arbejde. Det viste sig snart, at Foreningens begrænsede Laaneomraade vanskeliggjorde Kasseobligationernes Afsættelighed. Man arbejdede derfor paa at faa Omraadet udvidet til at omfatte alle Østifternes Købstæder. Baade paa Sjælland og Lolland-Falster arbejdedes der paa Oprettelse af Hypothekforeninger, og efter mange Anstrengelser og overvundne Vanskeligheder lykkedes det i 1901 at faa samlet de spredte Interesser og grundlægge Østifternes Hypothekforening, hvis Virkeomraade omfatter alle Østifternes Købstæder. Garantikapitalen androg 1 Mill. Kr., og Foreningens Hjemsted blev Odense. Da man imidlertid ønskede at udvide Virkeomraadet til ogsaa at omfatte forskellige nærmere betegnede købstadlignende Bebyggelser, og da Myndighedernes Modstand syntes at kunne ændres noget ved Henlæggelsen af For-

eningens Hjemsted til København, og Skattedepartementet havde givet Tilladelse til visse Udvidelser, skete denne Flytning i 1903, og Foreningen fik sine første Lokaler i Privatbankens Bygning. Hypothekforeningen har siden da gennemgaaet en stadig støt og rolig Udvikling. —

Firmaet L. Kristensen blev grundlagt i 1893 af Grosserer L. Kristensen, som paa en Rejse i De Forenede Stater havde faaet overdraget Eneforhandlingen for Danmark af Remington Skrivemaskiner samt Tilbehør til disse. Brugen af Skrivemaskiner var dengang ved at blive almindelig i Amerika, mens det herhjemme kostede meget Arbejde at faa dem indført paa Kontorerne, hvor man ganske naturligt stillede sig skeptisk over for denne nye Indretning. Det lykkedes Grosserer Kristensen at faa oparbejdet et betydeligt Salg, og efter at han var begyndt ganske alene i et enkelt Værelse i Vestergade 27, hvor Forretningen grundlagdes, blev denne efterhaanden udvidet til at omfatte Størstedelen af Ejendommen. I 1919 optog Grosserer Kristensen sine mangeaarige Medarbejdere S. V. Hansen og V. Sivertsen som Kompagnon'er, idet Forretningen samtidig blev forandret til et Interessentskab. I 1927 flyttede Firmaet til nye og moderne Lokaler i den nyopførte Ejendom „Sct. Clemenshus“, Raadhuspladsen 75, og der beskæftiges nu ca. 75 Personer. I 1930 trak Grosserer Kristensen sig tilbage fra Firmaet, men han vil stadig staa som Banebryder for Indførelsen af moderne Skrivemaskiner og Kontormaskiner i Danmark. Kontormaskinebranchen er efterhaanden blevet af stort Omfang, og den ene af Firmaets Indehavere, Grosserer S. V. Hansen, er Formand for Brancheforeningen „Foreningen af Importører af Skrivemaskiner i Danmark“. Den anden Indehaver, Grosserer V. Sivertsen, opfandt i sin Tid den verdenskendte „Key Set Tabulator“, der først fremkom paa Remington Maskinerne og efterhaanden har fundet Anvendelse paa en Række Skrivemaskinefabrikater. — I en Tid, hvor hvert Minut af Arbejdsdagen er præget af Intensitet, er Skrivemaskinen — for saavel den store som den lille Virksomhed — blevet et uundværligt Arbejdsredskab, der vel har fjernet

Den første Remington Model (1873).

Remington Model 1935.

Personlighedspræget, som giver sig Udtryk i Haandskriften, men til Gengæld har tydeliggjort Skriften for Læseren, hvadenten denne nu er Forretningsmanden, Typografen eller den private Person. —

Firmaet L. F. Foght er som selvstændigt Firma oprettet 1932 og er en Fortsættelse af den i 1885 grundlagte en gros Forretning i Manufaktur Braunstein & Schibbye, i hvilken Foght var ansat gennem en ken nuværende Grosserer L. F.

20-aarig Periode, først som Prokurist, senere som Underdirektør. Det nye Firma, der har til Huse i Braunstein & Schibbys gamle Lokaler paa Raadhuspladsen 77, har specialiseret sig i Møbel- og Dekorationsstoffer samt Gulvtæpper og i Løbet af kort Tid undergaaet en saa omfattende Udvikling, at det betragtes som værende et af de førende indenfor Branchen her paa Pladsen. —

Udstilling af Firmaet L. F. Foghts Stoffer.

*Benny Dessau,
Direktør.*

Aktieselskabet De forenede Bryggerier blev stiftet 1891 og omfattede til at begynde med tolv københavnske Bryggerier, nemlig: Kongens Bryghus, Bryggerierne Tvede, Rahbeksallé, Marstrand,

*Professor Carl Jacobsen,
Direktør.*

Kastrup, Frederiksberg, Ravensborg, Alliance og Ny Bryghus. Af disse gaar Kongens Bryghus' Historie længst tilbage i Tiden. Man finder de første Vidnesbyrd om Bryggeriet i Arkiverne i Form af en Inventarliste fra 1454 og i en Forordning om Salg af Mask derfra i Aaret 1578. Kongens Bryghus blev i 1603 næsten ødelagt ved Brand, men atter genopført i 1606—07. I 1740 sluttedes Kontrakt med „Det høilovlige Sø-Etatens-General-Commissariats høie Herrer Deputerede“ om Leveringen af Øl fra Bryghuset til Flaaden, og heri hedder det blandt andet, at der „udi freedelige Tider ved hver Paaske holdes udi Beredskab paa Brøghuset 8000 Tønder Malt“. Denne Kontrakt bestaar med nogle Ændringer den Dag i Dag. Navnet Kongens Bryghus har man indenfor „De forenede Bryggerier“ altid holdt højt i Ære, og fra Etiketterne paa Ølflaskerne fra de to store moderne Hvidtølsbryggerier lyser stadig det gamle Bryggerinavn. Da Sammenslutningen mellem de tolv Bryggerier fandt Sted, optog Bajerskøltilvirkningen en væsentlig Del af Virksomheden hos næsten alle disse Bryggerier. Der havde i en

Aarrække udviklet sig en meget usund og haardhændet.

Konkurrence, men de Forsøg, der var var blevet gjort paa Sammenslutning var strandede. Saa var det, at der paa Rigsdagen i Samlingen 1889

*Einar Dessau,
Direktør.*

*H. P. A. Jerichow,
Direktør.*

—90 fremkom et Forslag om en Ølskat, og derigennem kom Bryggerierne hinanden nærmere. Forhandlingen om Sammenslutning blev nu fremmet; en af de Mænd, der interesserede sig mest for Sagen, var selve C. F. Tietgen, og hans Myndighed og Indflydelse havde en afgørende Andel i, at der opnaaedes et gunstigt Resultat. Den 9. Februar 1891 kunde den konstituerende Generalforsamling afholdes.

Udenfor Sammenslutningen stod de tre største Bajerskølbryggerier: Gamle Carlsberg, Ny Carlsberg og Tuborg, men de indtog en

De forenede Bryggeriers Hovedkontor, Vestre Boulevard 22.

velvillig Neutralitet. Det nye Selskab, hvis Formand blev Harald Fritsche, begyndte straks at koncentrere sig; et Par af de mindste, mest umoderne Bryggerier nedlagdes, men det var vanskelige Tider at arbejde sig frem i. I 1894, Aaret efter at Tuborgs Grundlægger og Leder, Philip W. Heyman var død, sammensluttedes Tuborg med De forenede Bryggerier, og Tuborgs hidtidige Leder, Benny Dessau, blev, da der i 1899 skete gennemgribende Ændringer indenfor Sammenslutningens Ledelse, tillige Direktør for De forenede Bryggerier. Vanskelighederne fortsattes, men det var dog store Opgaver, man fik løst, saaledes indførtes en forbedret Teknik, en mere rationel Drift, ensartet Regnskabsførelse o. s. v., og alle disse Foranstaltninger medførte betydelige Besparelser. Man koncentrerede Produktionen af Bajerskøl paa Tuborg og opgav den paa de saakaldte blandede Bryggerier. Teknikerne Hans Bekkevoold, Anton Knudsen og siden Sophus Wibroe bidrog væsentlig til Fremskridtene indenfor Bryggerivirksom-

hederne. I 1923 afsluttedes Koncentrationsbestræbelserne med, at hele Hvidtølsproduktionen og Fremstillingen af det overgærede Øl af Skatteklasse II samledes paa Kongens Bryghus' to Afdelinger paa Vodroffsvej og i Rahbeks Allé, medens Brygningen ophørte i det gamle Bryghus ved Langebro. Ved Sammenslutningen mellem de tolv Bryggerier var der blevet dæmmet op for megen usund Konkurrence, men der var dog stadig en hidsig Kappelyst mellem de tre Virksomheder, Gamle Carlsberg, Ny Carlsberg og De forenede Bryggerier. Indenfor de

Façadebillede af Kongens Bryghus, Afdeling Vodroffsvej.

forskellige Virksomheder indsaar man dog efterhaanden Nødvendigheden af at afslutte Overenskomster om Samarbejde. Den første sluttedes i 1895, den anden og afgørende i 1903, og efter den har der hersket Ro paa Ølmarkedet; det var en Overenskomst, der kom til at virke til Gavn ikke blot for de direkte interesserede Parter: De forenede Bryggerier og Carlsberg Bryggerierne, men for hele den danske Ølindustri, der uden den ikke vilde have opnaaet det høje Stade, den nu indtager. Uden denne Overenskomst vilde det danske Øl heller ikke have været saa godt og saa billigt, som det nu er.

Under Krigen opstod der naturligvis visse Vanskeligheder med Fremskaffelse af Raastoffer o. s. v. samtidig med, at Salget gik tilbage og Eksporten standsede. Men disse Forhold ændredes, og siden da har De forenede Bryggerier kunnet notere en støt og sikker Fremgang Aar for Aar. Ligesom Kongen for Aarhundreder siden med Interesse fulgte sit Bryghus' Virksomhed, saaledes støtter nu Staten Bryggeri-

virksomheden, men beskatter den ogsaa samtidig kraftigt med den Virkning, at De forenede Bryggerier i de senere Aar har betalt i Ølskat og Omsætningsafgift til Staten et Beløb paa ca. 13.5 Mill. Kr. Rationaliseringen og Koncentrationen, der har fundet Sted, har ikke bevirket, at Folk blev afskediget; tværtimod har de øget Beskæftigelsesgraden. De forenede Bryggeriers Afdelinger sælger nu aarligt henved 650,000 hl Øl, hvad der svarer til ca. 186 Mill. almindelige Halvflasker, hvortil kommer over 20 Mill. Flasker Mineralvand. Det har naturligvis sin store Betydning, at Selskabet altid rent principielt foretrækker dansk Arbejde, og tillige spiller det en Rolle i Samfundsøkonomien, at Selskabet sidste Aar har kunnet udbetale i Lønninger et Beløb af ca. 9 Mill. Kr. og i Pensioner og Understøttelser ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.; hertil kommer de Millioner, der tilflyder de forskellige Indehavere af og Medarbejdere ved Selskabets Provindepoter. De forenede Bryggerier, der udelukkende bruger dansk Byg, har alene sidste Aar indkøbt over 120,000 Tønder Byg fra Landets forskellige bygdyrkende Egne. Hos de danske Glasværker købes aarlig Flasker til et Beløb af over 0,5 Mill. Kr. Til Haandværk og Industri er der i Aarenes Løb gaaet Millionbeløb til Nybygninger og Forbedringer. Der bruges desuden til Stadighed en Række danske Varer som Kork- og Patentpropper, Ølkapsler, Gummiskiver, Værktøj, Vogne og Automobiler, Papir og Bogtryk og et Utal af andre Artikler.

Efterhaanden er det altsaa gaaet godt fremad, og som de økonomiske Forhold stabiliseredes, blev der truffet en Række Foranstaltninger til Gavn for den store Stab af Funktionærer og Arbejdere. Der oprettedes Pensions- og Understøttelseskasser, Rejsefunds og Alderdomsfonds, i hvilke sidste der efterhaanden er opsparet betydelige Beløb, og endelig blev i 1931 oprettet Tuborgfondet.

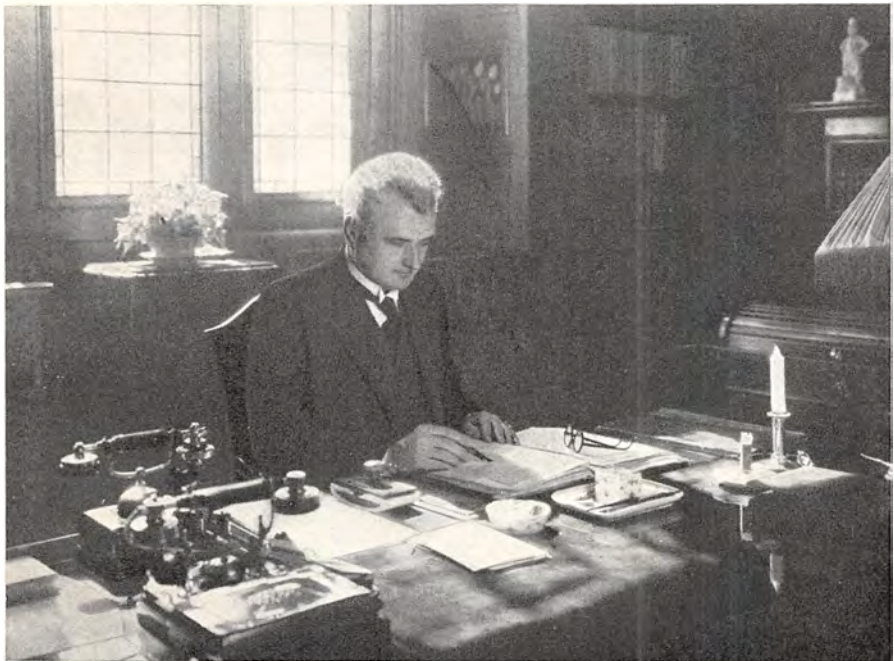
Af en Række indbyrdes haardtkonkurrerende, og for de flestes Vedkommende urentable Bryggerier er der da her skabt en Sammenslutning, der efterhaanden har udviklet sig til et stort og blomstrende Selskab, der er Nordens største Bryggerivirksomhed. —

Det ældste Kongens Bryghus.

Carl Jacobsen.

Københavns Raadhus er Hovedsædet for Stadens kommunale Administration. Bygningens Fløje omgiver de to Gaarde, adskilte af en Mellemløje; den ene af disse Gaarde, der er overdækket, udgør Raadhushallen. I det 105 Meter høje Taarn er ophængt de til det elektriske Slagværk hørende Klokker, hvis Sammensætning er bestemt af Komponisten Thomas Laub, medens Komponisten P. E. Lange-Müller har komponeret den Vægtersang, der klinger efter Timeslagene Kl. 12 og Kl. 6. Raadhuset afgiver Lokaler for en lang Række kommunale Myn-

Overpræsident J. K. Bülow ved sit Arbejdsbord.

digheder og Kontorer, omend langt fra alle. Pladsen er forlængst utilstrækkelig, og mange Kontorer har derfor maattet lægges ud i Byen og vil først paany kunne samles paa Raadhuset, naar engang den projekterede Tilbygning til dette paa den nuværende Hovedbrandstations og Overformynderibygning Grund bliver til Virkelighed.

Den kommunale Administration

Københavns Overpræsident er Hovedstadens øverste administrative Embedsmand; han udnævnes af Kongen og udøver det Staten ifølge Grundloven tilkommende Tilsyn med den kommunale Forvaltning. Københavns nuværende kommunale Forfatning hviler paa Reglerne i Kommunalloven af 1857, der atter afløste Privilegierne af 1659, som Byens Borgere fik, tildels for den Tapperhed og det Fædrelandssind,

som de havde udvist under Belejringen og Stormen paa København. Kommunalloven er senere ændret og suppleret ved forskellige Love og Vedtægter. De to Hovedfaktorer i Københavns Kommunalbestyrelse er Magistraten og Borgerrepræsentationen; medens Magistraten har den udøvende Myndighed, ligger den besluttende Myndighed hos Borgerrepræsentationen. Overpræsidenten er som Formand for Magistraten Medlem af Kommunalbestyrelsen og varetager tillige en Række nærmere fastsatte Overøvrighedsforretninger; desuden bestaar Magi-

Magistraten.

straten af ti Medlemmer, fem Borgmestre og fem Raadmænd, der alle vælges af Borgerrepræsentationen, og som er henholdsvis Chefer og Souschefer for hver af de fem Afdelinger, hvori Magistraten i sin daglige Virksomhed er delt. Borgerrepræsentationen bestaar af 55 Medlemmer og vælger blandt disse en Formand samt 1ste og anden Næstformand, der tilsammen udgør Borgerrepræsentationens Præsidium. Valgret til Borgerrepræsentationen har i Realiteten enhver Folketingsvælger, som er Skatteyder til Kommunen; valgbar er enhver valgberettiget, idet dog Magistratens Medlemmer ikke tillige kan være Medlemmer af Borgerrepræsentationen; Valg afholdes normalt hvert fjerde Aar. I Borgerrepræsentationen behandles alle Kommunens Anliggender, og dens Myndighed er blandt andet bestemt derved, at ingen Udgift ifølge Kommunalloven maa afholdes uden dens Samtykke. Umiddelbart

Umiddelbart efter at en nyvalgt Borgerrepræsentation er traadt sammen, vælger den blandt sine Medlemmer et Antal Udvalg, hvortil en lang Række Sager af speciel Karakter henvises til fortsat Behandling eller Undersøgelse. Endelig kan der ogsaa i særlige Tilfælde nedsettes Fællesudvalg af Medlemmer af Kommunalbestyrelsens to Afdelinger, Magistraten og Borgerrepræsentationen. Den daglige kommunale Administration, ved hvilken ialt beskæftiges over 20.000 Personer, ledes af Magistraten som Kommunalbestyrelsens udøvende Myndighed. Til

Borgerrepræsentationen.

hver af Magistratens fem Afdelinger hører et Sekretariat med Kontorer paa Raadhuset.

Under *første Afdeling* hører foruden en Række mindre Institutioner som Legatkontoret, Raadhusarkivet, Bymuseet og Raadhusbibliotheket med flere — følgende Kontorer og Myndigheder:

Stadens statistiske Kontor, der besørger Folketællinger, udarbejder Kommunens Statistik samt fører Folkeregistret og de paa Grundlag heraf udarbejdede Valglistes. Kontoret har til Huse i Kommunens Ejendom „Bernstorffhus“ i Bernstorffsgade 23.

Kommunebibliothekerne, der oprettedes i 1895 og nu omfatter — foruden Hovedbibliotheket, der er indrettet i Sankt Nicolaj Kirkebygning — 7 Kredsbibliotheker og et Antal Udlaansfilialer. Bibliothekerne virker som Oplysningsfaktorer, beregnet paa alle Samfundslag, og som en social Institution, der vederlagsfrit kan benyttes af alle Kommunens

Dr. phil. Ernst Kaper,
Borgmester, 1. Afd.

Indbyggere. — Bogbestanden tæller godt 300,000 Bind.

Begravelsesvæsenet ledes af en Direktør, og direkte under ham sorterer de enkelte Kirkegaarde, der ledes af Inspektører. Københavns Kommune raader over ialt fem store Kirkegaarde, nemlig Assistens, Bispebjerg, Brønshøj, Sundby og Vestre Kirkegaard. Endvidere har blandt andet Holmens Kirke og Garnisons Kirke deres egne Kirkegaarde ved Østerbrogade.

Skolevæsenet er senest organiseret i 1932. Overledelsen af det københavnske Kommuneskolevæsen har Skoledirektionen, der bestaar af ni Medlemmer, og som vælges af forskellige Raad og Myndigheder, der hver har deres Repræsentanter i den; Overpræsidenten er Skoledirektionens Formand. Den daglige Ledelse har Skoledirektøren med Bistand af et Antal Viceskoleledere. I Kommunens Skoler undervises for Tiden ca. 60,000 Børn, og Lærerpersonalet tæller ca. 2100 Lærere og Lærerinder.

Det kommunale Politiet, tillige med den Styrke af Statspolitiet, der gør Tjeneste i Hovedstaden, staar under Ledelse af Politidirektøren. I Forbindelse med Politiet administreres det kommunale Fængselsvæsen, der ledes af en Fængselsinspektør. De to Hovedfængsler er Vestre Fængsel og Nytorvs Fængsel ved Domhuset. Under Politidirektøren sorterer 4 Politinspektører, der hver leder en af Hovedstadens Afdelinger. Under første Afdeling hører Ordenspolitiet, under anden Afdeling Opdagelsespolitiet, under tredje Afdeling Sundheds- og Sædelighedspolitiet, medens fjerde Afdeling varetager en Række Sager af mere civil Karakter. Byen er inddelt i ni Politikredse, der hver har sin Politistation under Ledelse af en Politiasistent. Den kommunale Politistyrke bestaar af 3 Politinspektører, 13 Politiasistenten, 18 Overbetjente, 108 Inspektions-

ORSagfører L. Jessen,
Raadmand, 1. Afd.

Thorhild Jensen,
Skoledirektør.

En borgerlig Vielse paa Raadhuset. (Sorterer under Magistratens første Afdeling.)

betjente og 881 Politibetjente, deraf 6 kvindelige. En mindre Del af Styrken er bereden. —

Gennem Magistratens *anden Afdeling* bestyres alle Kommunens økonomiske Anliggender samt Hospitalsvæsenet. Forretningerne er fordelt mellem en lang Række Institutioner, af hvilke paa Raadhuset blandt andet findes *Staden Københavns Hovedkasse, Direktoratet for Stadens Hovedbogholderi og Revision, Direktoratet for Kommunens*

Lønnings- og Pensionsvæsen og Direktoratet for Stadens faste Ejendomme. —

Direktoratet for Københavns Skattevæsen har sine Kontorer i Ejendommen V. Boulevard 4, lige overfor Raadhuset, indtil det un-

*Peder Hedebo,
Borgmester. 2. Afd.*

*Ludvig Christensen,
Raadmand. 2. Afd.*

*K. Bjerregaard,
Direktør for Stadens faste
Ejendomme.*

der Bygning værende Skattepalæ kan tages i Brug. Det varetager hele Hovedstadens Skatteadministration og ledes af en Skattedirektør med Bistand af to Viceskattedirektører. Arbejdet i Centralforvaltningen falder

*Vilh. Jespersen,
Direktør for Stadens Hovedbogb.
og Revision.*

i to Hovedafsnit, nemlig foruden selve Skatteligningen Arbejdet med Ejendoms- og Motorbeskatningen samt Regnskabs- og Oppebørselsvæsenet. I Modsætning til Centralforvaltningen beskæftiger Rodeforvaltningen — gennem en Række Rodekontorer, jævnt fordelt over hele Byen — sig udelukkende med den almindelige Opkrævning og Inddrivning af Skatter og Afgifter samt den dertil hørende Regnskabsførelse.

Af *Direktoratet for Hospitalsvæsenet* administreres Stadens Hospitaler og det Kommunen tilhørende Sankt Hans Sindssygehospital ved Roskilde under Ledelse af en Hospitalsdirektør. Hovedhospitalet er Kommunehospitalet i Farimagsgade, med Plads til ialt 1200 Patienter, fordelte paa 7 Afdelinger; her har ogsaa Hospitalsdirektoratet sine Kontorer. Som Epidemihospital benyttes Blegdamshospitalet (600 Pladser), medens Tuberkulose-Patienter behandles paa Øresundshospitalet. Andre kommunale Hospitaler er Bispebjerg Hospital (725

*G. L. F. Madsen,
Hovedkasserer ved Stadens
Hovedkasse.*

Pladser), Sundby Hospital (420 Pladser) og Rud. Berghs Hospital (175 Pladser); ogsaa Børnehospitalet paa Fuglebakken (122 Pladser) tilhører Kommunen, ligesom en Række Rekonvalescenthjem for

*Laur. Kaarøe,
Raadhusforvalter.*

Børn og Voksne i Byens Omegn. Kommunens Sindssygehospital, Sankt Hans Hospital ved Roskilde, har Plads til 1022 Patienter. —

Magistratens *tredie Afdeling* administrerer hele Stadens sociale Forsorg, saaledes som denne er tilrettelagt efter de nye Sociallove af 1933. Centraladministrationen ledes af en Socialdirektør, under hvem en Række Kontorer sorterer, saaledes blandt andet Børneværnskontoret, Forsorgskontoret, Børnebidragskontoret og Folkeforsikringskontoret. Fordelt ude i Byen ligger de otte Socialkontorer, hver med sit Distrikt, til hvilket de forsørgelsesberettigede og andre Personer, der omfattes af Sociallovgivningen, i paakommende Tilfælde har at henvende sig. Under Afdelingen sorterer endvidere de tre store Stiftelser: De Gamles By, Almindelig Hospital og Sundholm.

De Gamles By i Nørre Allé, der er sammenlagt af Alderdomshjemmet i Guldbergsgade og det tidligere Almindelig Hospital, er Kommunens Alderdomshjem og har Plads til 1458 Husfæller, der alle er Aldersrentenydere. Institutionen, der er Kommunens største, ledes af en Inspektør, og der beskæftiges ialt ca. 450 Funktionærer.

Almindelig Hospital, (Københavns almindelige Hospital og Plejestiftelse) i Ryesgade har Plads til ialt 774 Personer, hvoraf 477 i Plejestiftelsen og 297 paa Sygehuset; dette optager foruden syge Husfæller ogsaa Patienter fra Byens andre Hospitaler.

Arbejdsanstalten Sundholm paa Amager Fælled ved Sundholmsvej er efter Sociallovens Ikrafttræden Kommunens Arbejdsanstalt med Forsørgelsesafdeling og Sygehus; der er Plads til ca. 250 Personer, hvortil kommer ca. 100 Pladser i den til Anstalten overflyttede Sct. Johannes Stiftelse,

*Viggo Christensen,
Borgmester. 3. Afd.*

*Silius Johansen,
Raadmand. 3. Afd.*

*Cand. jur. Rud. Conrad,
Kontorchef i Københavns
Kommunes Socialdirektorat.*

*P. J. Pedersen,
Borgmester. 4. Afd.*

der bevares som særskilt Institution. Paa Sundholm er endvidere indrettet en Forvaringsafdeling for visse samfundsfarlige Personer. Fremdeles sorterer under Magistratens tredje Afdeling Kom-

*Stenhuggermester Vald. Nielsen,
Raadmand. 4. Afd.*

munens Folkekøkken, gennem hvis Administration tillige en Del af Proviantindkøbene til de store Stiftelser foretages, samt endelig en Række Børnehjem og andre lignende Stiftelser. —

Under Magistratens *fjerde Afdeling* og den herfra i 1917 udskilte femte Afdeling hører alle Kommunens Anliggender af teknisk Karakter. Fjerde Afdeling administrerer saaledes Gade-, Færdsels- og Byplanvæsenet, Bygnings-, Kloak- og Sundhedsvæsenet samt den offentlige Renlighed, Brandvæsenet, Torrevæsenet og de offentlige Slagtehallen. De forskellige Grene af Administrationen ledes af følgende Embedsmænd: Stadslægen, der med Bistand af Vicedadslægen har Sundhedsvæsenet under sig, Stadskonduktøren, Stadsarkitekten, Stadsingeniøren og Torvedirektøren.

Den mest omfattende Institution under Afdelingen er *Brandvæsenet*, ved hvilket over 400 Tjenestemænd er ansat. Det ledes af en Brandchef med en Vicebrandchef som Næstkommanderende; desuden tæller Officerskorpset otte Brandinspektører. Materiellet er fordelt paa Hovedbrandstationen og seks andre Brandstationer, der hver har

en Inspektør som Chef, og som hver raader over et Slukningstog samt en Ambulance. — Ogsaa under Magistratens *femte Afdeling* sorterer en Række vigtige tekniske Institutioner; saaledes

*Cand. polyt. A. E. Friis,
Brandchef.*

*Arkitekt L. I. Larsen,
Stadsbygmester.*

*Poul Holsøe,
Stadsarkitekt.*

blandt andet Vandforsyningen, Sporvejene, Kørselsafdelingen, Bygningsvedligeholdelsen samt den offentlige Vejning og Maa-ling. Centraladministrationen er ikke omfattende, idet de

*Laurits Jørgensen,
Stadskonduktør.*

paagældende Institutioner ledes ret selvstændigt. Dette gælder saaledes *Belysningsvæsenet*, der forestaas af Belysningsdirektøren; herunder hører saavel de kommunale Gasværker som Elektricitetsværkerne og de til disse knyttede Varmecentraler. Belysningsvæsenet har sin Administrationsbygning i Gothersgade. Medens Kommunen raader over tre Gasværker, der hver forsyner deres Distrikt af Byen, er Antallet af Elektricitetsværker med tilhørende Understationer betydeligt højere; men efter at Hovedcentralen for den københavnske Elektricitetsforsyning, H. C. Ørstedsværket, i de sidste Aar er udbygget til fuld Kapacitet, er de tidligere Elektricitetsværker i Gothersgade, Tietgensgade og Østre Allé overgaaet til at være Omformerstationer, idet deres Køleanlæg delvis er udnyttet til Brug for de nye Varmecentraler.

Vandforsyningen ledes af en Direktør. Til Vandindvindingen haves adskillige Anlæg i stor Afstand fra Hovedstaden; Vandet føres igennem betydelige Ledningsanlæg til Byen, hvor der til Oppumpningen haves et Antal Vandværker med tilhørende Højdereservoirer m. m.

Sporvejene, der tidligere var under privat Drift, overtoges i 1911 af Kommunen og staaer under Ledelse af en Sporvejsdirektør. Ledningsnettet omfatter ialt ca. 200 km Spor og tre Omnibusli-

*Anton Andersen,
Borgmester. 5. Afd.*

*Postmester A. V. R. Magius,
Raadmand. 5. Afd.*

nier; Materiellet bestaar af over 900 Vogne, hvoraf godt et halvt Hundrede er Omnibusser. Personalet tæller ialt ca. 3900 Personer.

Under Magistratens 5. Afdeling sorterer endelig *Kommunens Kørselsafdeling*, som varetager al i Kommunens Virksomhed forekommende Kørselstjeneste. Den ledes af en Direktør. — — — *Niels Friis.*

Luftbillede af Kongens Nytorv.

Indtil Christian IV's Tid var København indesluttet af Volde og Grave, der gik fra Kalvebod Strand op til Jarmers Plads, videre op til Nørreport, derfra skraat over til Gothersgade, langs denne til Grønnegade og herfra skraat ned til Østerport, der laa for Enden af Østergade. Udenfor Østerport begyndte det aabne Land, men Christian IV, der baade som Krigsherre og landsfaderlig Konge havde store Planer og var i Besiddelse af en storslaaet Fremsynethed, rykkede hele Østervold fra den her beskrevne Beliggenhed ud, saa den gik fra Nørreport ud til Kastellet, og forøgede dermed Københavns Udstrækning med omtrent 100 pCt. Det nyindvundne Terræn blev kaldt „Ny København“ og henlaa i lange Tider i et ufremkommeligt Føre. Christian IV, der havde udkastet Planerne til Kongens Nytorv, naaede ikke at se dem realiseret, og hans Efterfølger, Frederik III, havde Svenskekrigen at tænke paa. Det blev derfor først Christian V, der fik Arbejdet sat i Gang. Der laa den Gang en Del Haver og enkelte Gaarde herude, og Nyhavn eksisterede ikke. Kongens Nytorv i Dag er en af de skønneste Pladser i Europa. De stilfulde Byg-

ninger, der omgiver Pladsen, præges af en Patina, der i Forbindelse med det pragtfulde Blomsteranlæg i Pladsens Midte forlener Torvet med fornem Ro og Hygge, saa man knap saa meget fornemmer den stærke Trafik, der fra den indre By farer hen over Pladsen ud mod Havnekvarteret og Østerbro; men bag de store Bygningers fornemme Ydre pulserer et travlt Liv i de store Virksomheder, der har til Huse her paa Byens fornemste Torv.

Christian V er den egentlige Grundlægger af Kongens Nytorv, og

Den berømmelige „Hest“ paa Kongens Nytorv.

det var derfor naturligt, at Pladsen allerede i 1688 prydedes med en Rytterstatue af ham, støbt i Bly og modelleret af en indkaldt Franskmand, Abraham Cæsar Amoureux. Statuen giver et levende Billede af Enevoldsherskeren, saaledes som han selv krævede at blive opfattet. Sokkelen hæver ham højt over Folket, og Hesten nedtræder en allegorisk Figur, Misundelsen, under sine Hove. Omkring Fodstykket er anbragt flere Skikkelser, symboliserende Visdommen (Minerva), Tapperheden (Herkules), Ædelmodigheden (Alexander) og Hæderen, der er fremstillet som en Kvinde. Figurerne er flere Gange blevet lueforgyldt, ligesom Statuen med Mellemrum er blevet repareret. Det er omkring „Hesten“, de nybakte Studenter hvert Aar efter endt Eksamen foretager deres Rundtur i blomstersmykkede Charabanc'er. — — —

Det mægtige Stormagasin, Magasin du Nord, blev grundlagt som en lille Manufakturforretning i en krum og snæver Gade i Aarhus. Det var to unge Mænd, Emil Vett og Theodor Wessel, der i 1868 begyndte selvstændig Virksomhed her. Forretningen voksede hurtigt; i Løbet af faa Aar var der oprettet Filialer i en Række Købstæder Landet over, og i 1870 startedes en landsomfattende en gros Forretning, som af praktiske Grunde fik Hovedsæde i København. Denne Forretning udvidedes dog snart til ogsaa at sælge en detail, og mens den i Begyn-

Magasin du Nord.

delsen udelukkende blev ledet af Th. Wessel, fik den i Løbet af faa Aar saa stort et Omfang, at begge Firmaets Indehavere i 1876 maatte gaa ind i Ledelsen. Fra de første Lokaler i Efterslægtens gamle Gaard paa Østergade var Forretningen allerede i 1870 flyttet til det kendte „Hotel du Nord“ paa Kongens Nytorv. I hurtig Rækkefølge beslaglagde Virksomheden nu Stueetagen, Førstesalen og endelig hele Ejendommen, idet man købte Ejendommene Kongens Nytorv 13 og 15 samt Vingaardsstræde 2 og 4. Disse Bygninger blev revet ned, og 1893 stod den nuværende Bygning færdig til Indflytning. Den er tegnet af Arkitekterne Albert Chr. Jensen og Henry Glæsel i fransk Renaissance-stil. Men selv denne store monumentale Bygning var i Længden ikke tilstrækkelig for den hurtigt voksende Forretning, og i Tiden 1913—31 erhvervedes en Række gamle Ejendomme i Ll. Kongensgade og Vingaardsstræde, hvoraf en Del i 1932—33 maatte falde for at give Plads for en ny stor Tilbygning. I 1931 købtes 2000 m² Grund af Kommunen. Købesummen androg 1,618,000 Kr., og nu byggede man med amerikansk Hast en mægtig Salgshal ud mod den projekterede Stor-

Færdelsaare Bremerholm. Da Bremerholm i 1933 var brudt igennem, laa Magasin du Nord altsaa med Façade ud mod baade Strøget og KongensNytov. Samtidig udførtes en gennemgribende Modernisering af Hovedbygningen. Det er ikke for ingenting, at Magasin du Nord's Varemærke er en Kube med summende Bier, for Magasin er en hel Verden for sig, hvor det Dagen igennem summer af Liv og Travlhed. I fireoghalvfjerds Salgsafdelinger — paa Kontorer, Systuer, Værksteder og Fabrikker arbejder rundt regnet 2,700 Mennesker i dette Nordens største Stormagasin. Den første Januar 1900

Magasin du Nord's Vartegn paa Bremerholm.

Metervarehallen i Fugleperspektiv.

blev Firmaet omdannet til et Aktieselskab med en Kapital paa 8 Millioner Kroner. Th. Wessel døde i 1905, og Emil Vett i 1911. I de siden da forløbne Aar har Bestyrelse og Direktion ved Dødsfald og Bortgang og ny Tilgang nogle Gange skiftet Sammensætning. For Tiden tæller Bestyrelsen følgende Medlemmer: Direktør C. C. Clausen, der er Formand, Direktør August Bagge, Højesteretssagfører Th. Knutzon, Direktør Erik Reinhard, Direktør J. F. Schibler, Direktør Carl Vett og Direktør W. Vett, og Direktionen bestaar af J. F. Schibler (fra 1913), Victor Hjort (1919), Jørgen Kornerup (1927) og Sven Bøgelund-Jensen (1932).

I de sidste Aarhundreder er Svejtsere kommet her til Landet som Kagebagere, Chokoladefabrikanter og Konditorer. Siden 1774 har der paa Hjørnet af Ll. Kongensgade og Kongens Nytorv været en Svejtserkafé, dér hvor Stephan à Portas Københavnerkafé nu ligger. I Begyndelsen af sin Tilværelse var denne Kafé dog ret beskeden, idet navnlig Kuske og Tjenere i den ventede paa deres Herskaber, naar disse var i Det kongelige Teater, men Jacob Mini, der i 1819 overtog Kafeen, oparbejdede straks Virksomheden til en rigtig Københavnerkafé, og dens

Stephan à Porta.

Beliggenhed overfor Det kongelige Teater gjorde den til Teaterkafeen par excellence. Den søgtes og søges stadig af et specielt Publikum, hidrørende fra alle Klasser af det saakaldte „bedre Publikum“. Mini døde 1857, og Stephan à Porta traadte til og besluttede at ombygge Kafeen helt. Samtidig fik han Bevilling til „i Forbindelse med sit Konditori at afholde Beværtning med kold Frokost og Aftenspise, samt med Bouillon og kogte Æg“, hvilket betød et Gennembrud i Restaurationernes Historie, idet det hidtil havde været Konditorier og Kafeer forment at servere Spisevarer. Efter Ombygningen fremtraadte Stephan à Portas Virksomhed som en helt moderne Kafé. Mange af Byens mest fremragende Personligheder har siden da haft deres Gang her, og de senere Ejere har forstaaet at bibeholde Kafeens fornemme og stilfærdige Præg. I 1868 rejste Stephan à Porta med Understøttelse fra Kommunen til Verdensudstillingen i Paris, hvor han drev Kafé,

men her satte han Penge til; da han kom hjem, trak han sig tilbage, og hans Kompagnon, den gamle Gianelli, blev da Eneejer, til han døde i Svejts 1887, efter 53 Aars Virke i København.

Efter gamle Gianellis Død ledede en yngre Broder sammen med sine to Sønner Gaudenz og Nicolo Forretningen, men han trak sig allerede tilbage i 1889 og overdrog Sønnerne at føre den videre; da Nicolo imidlertid døde i 1894, drev Gaudenz den sammen med Saluz og B. Caprez, der allerede var indtraadt i 1892. Under disses, særlig den sidstes 33 Aar lange Værtskab oplevede den gamle Stephan à Portas Kafé en smuk Periode med stadig Fremgang og opnaede en om muligt endnu større Popularitet end før. Caprez trak sig tilbage i 1925. C. P. Christiansen, der begyndte som Piccolo paa dette Sted i 1866, overtog 1925 Forretningen som den første danske Vært. — —

Lædervarefirmaet V. Danielsen & Co. grundlagdes 1876 af V. Danielsen og har i over 50 Aar haft Domicil paa Kongens Nytorv. V. Danielsen var Haandværker af den gode gamle Skole og har været en fremragende Pioner paa Branchens Omraade. Blandt andet udtog han forskellige Patenter, som senere solgtes til Udlandet, f. Eks. paa Spanskrørskufferter. Han var i nogle Aar Oldermænd i Sadelmagerlauget og hædredes for sine Fortjenester i Branchen med Ridderkorset. Danielsen døde i 1914, men allerede i 1912 havde han optaget den nuværende Indehaver, Grosse Vilh. Jørgensen, som Kompagnon i Firmaet. Vilh. Jørgensen er Købmand og har som saadan en meget alsidig Uddannelse. Han har ført Firmaet videre efter de gamle Traditioner med udprægede Kvalitetsvarer, haandværksmæssigt forarbejdet, som Speciale. Der føres kun fine Varer, der dels importeres og dels fremstilles fra egne Værksteder. d'Angleterres nære Beliggenhed har ført med sig, at Firmaet tæller en stor Del af den udenlandske Turiststrøms Elite som sine Kunder, saaledes at Forretningen er kendt langt uden for Landets Grænser.

Arkitekt Monberg har forestaaet en gennemgribende Ændring af Forretningen, saa den nu fremtræder fuldt moderne og hævder sig smukt mellem Forretningerne paa Kongens Nytorv. Der drives foruden Detailhandel tillige en gros Virksomhed. Siden 1914 er Grosse Vilh. Jørgensen Eneindehaver. Han har, ligesom Stifteren, Prædikatel kgl. Hofleverandør. Siden Stiftelsen af Lædervare- og Rejsetøjsfabrikantforeningen i København i 1917 har Vilh. Jørgensen været Formand for denne. — — —

V. Danielsen. R.

I 1863 startedes paa Østergade 7 en Forretning, der var den eneste i sin Art herhjemme og stadig er det. Forretningen, der kaldes Sørgemagasinet, handlede med Metervarer i Uld og Silke, i 1927 kom Kjoler, Frakker og Hatte til, baade selvkonfektioneret og indført, og altsammen i sort, graat og hvidt. Grosserer Schmock overtog Forretningen i 1900. I 1927 flyttedes Forretningen til Kongens Nytorv 21. —

Firmaet Storm & Trier, Kongens Nytorv 21, er grundlagt 1. September 1920 af Knud Storm og Erik Trier. Det driver Handel med Papir, Tryksager, Protokoller, Kontorartikler o.l. en gros og en detail.—

Oluf Nielsens Glashandel.

Oluf Nielsens Glashandel, Kg. Nytorv 25, har sin Oprindelse fra det senere nedlagte Firma Nielsen & Lindvad, Frederiksberggade 24, der startedes i 1914 af Charles Lindvad og Oluf Nielsen.

I 1925 udtraadte Oluf Nielsen af Firmaet i Frederiksberggade og overflyttede Handelen med Glas og Lysekroner til Kg. Nytorv 23.

Firmaet har altid haft som Princip fortrinsvis at føre Glas og Lysekroner, der enten er fremstillede paa Grundlag af kendte antikke Modeller eller er knyttede til et kendt Kunstnernavn.

Oluf Nielsen har haft Leveringer af Lysekroner, henholdsvis moderne Lyseffekter, til f. Eks. Christiansborg Slot, Hotel d'Angleterre, Frimurerlogen, Charlottenborg, Reklamesøjlen paa Bremerholm, Hotel Astoria, Kølles Gaard samt til en Mængde herskabelige Privatboliger.

Iøvrigt drives Handel med alle Slags Glasvarer, saavel billigere som særlige Kvalitetsmærker, f. Eks. det svenske Orrefors Glas, det belgiske Val St. Lambert, det franske Baccarat samt antikke Modeller og Slibninger fra Böhmen. Som særlig Specialitet skal anføres venetianske Glaskroner samt danske Kroner med Besætning af venetiansk Glas, tegnede af Maleren Mogens Brandstrup. — — —

Blandt Kongens Nytorvs mange betydningsfulde og særprægede Bygninger danner Hotel d'Angleterre i dobbelt Forstand et værdigt Midtpunkt. Hotel d'Angleterres oprindelige Ejendom var en gammel Adelsgaard, hvis Beboere gennem Aarhundreder havde været knyttet til Danmarkshistorien, og i den Tilværelse, den gamle Gaard i 1795 gik ind til som Hovedstadens fornemste Hotel, har de Personer og Begivenheder, der har formet Nutidens Danmark, næsten alle haft intim Berøring med den og forlenet den med en Anseelse og Patina som kun faa andre Ejendomme i Danmark.

Hotel d'Angleterre under Bombardementet 1807.

d'Angleterres første historiske Oplevelse gaar helt tilbage til den Gang, da Englænderne i 1807 bombarderede Byen og den 70-aarige Kommandant Peymann opslog sit Hovedkvarter paa Hotellet. Det var en tung og forstemmende Begivenhed, men i Traad med et Hotels sande Væsen: at følge med Tidens Strømninger, uden at disse efterlader varigt Spor i det daglige Liv, afholdtes allerede Aaret efter de første offentlige Koncerter paa d'Angleterre, og i Aarene, der følger, markeres alt Nyt indenfor Københavnerlivet ved anførende Begivenheder paa Hotellet.

Den fineste Del af Byens Tilrejsende fra Udlandet tog ind paa d'Angleterre og medbragte et Pust fra Omverdenen, der virkede inciterende paa det bedre københavnske Borgerskab, som søgte herhen til Koncerter, Baller og Maskerader. Det var paa d'Angleterre, at den Strauss'ske Musik for første Gang klang i København, og efter at Frihedsaaet og Krigsaaet 1848 havde understreget sin Betydning i begge Retninger ved Tildragelser indenfor Hotellets Mure, følger de store

Begivenheder indenfor Kunst, Litteratur og Videnskab, hvor d'Angleterre stadig danner Rammen om Københavnernes festlige Hyldest til internationale Personligheder saasom den spanske Danserinde Pepita da Oliva, „den svenske Nattergal“ Kristina Nilsson, Shahen af Persien, Kejseren af Brasilien, Prins Napoleon, den berømte Polarforsker Nordenskjöld, alle Tidens guddommelige Sara Bernhardt, Norges uødelige Digter Henrik Ibsen, ligesom alle regerende Fyrster fra Alverdens Lande altid tager Ophold her paa Hotellet, naar de ikke er paa officielt Besøg og skal bo paa Amalienborg Slot som Kongehusets Gæster; Zar Ferdinand af Bulgarien, Dronningen af Holland og Kon-

Hotel d'Angleterre før Branden 1916.

gen og Dronningen af Siam er nogle af de sidste kronede Hoveder, der har boet her. En lang Række berømte og fremragende Statsmænd og Videnskabsmænd, deriblandt adskillige Nobelpristagere, har Hotellet ogsaa huset.

Fra den nyere Tid kan nævnes en straalende Kavalkade af verdensberømte Navne, saaledes Maharadjahen af Karpurthala, Luftskibskonstruktøren og Føreren Hugo Eckener, den fejrede Lufthelt, Oberst Charles Lindberg, den indiske Digter Rabindranath Tagore, General Mannerheim, den i Forbindelse med Rasputins mystiske Død kendte Prins Jussupoff, den tilbedte Jan Kiepura, den franske Politipræfekt Jean Chiappe, den videnskabelig berømte Madame Curie, Toscanini, Anna Paulowa og mange mange flere. I Marts 1916 opstod en stor Brand paa Hotellet, hvorved det til Dels nedbrændte, og en Ombygning blev nødvendig. Da det i Oktober samme Aar i ny Skikkelse stod færdigt til at tages i Brug, bivaanede Kong Christian X den højtidelige Indvielse og indskrev sit Navn i Hotellets Fremmedbog.

Hotel d'Angleterre 1935.

De fordringsfulde og fornemme Traditioner holdes den Dag i Dag i Hævd, og Hotellet har stadig et stort og trofast Klientel, saaledes at det er optaget saa godt som hele Aaret. Om Sommeren udfolder et broget internationalt Liv sig under de skyggende Markiser ved Hotellets Fortovsrestaurant. — — —

Hotellets Frisørsalon, som indehaves af Schwerdtfeger & Kai B. Hansen og har til Huse i de nederste Regioner, indtager indenfor Hotellets uundværlige Bekvemmeligheder en fremragende Stilling. I de to Afdelinger for Damer og Herrer kan der samtidig betjenes indtil 20 Kunder. Salonen, hvor de første „Schnurrbarter“ „viksedes“ i 1910, har gennem stadig Ombygning og Indstilling paa Tidens Krav til Hygiejne, Skønhed og Service ikke alene været up to date, men endogsaa forud for sin Tid. — — —

Dame-Salonen.

Herre-Salonen.

Vagtparaden foran den gamle Hovedvagt.

Den gamle Hovedvagts Bygning maatte da forsvinde sammen med Peder Madsens Gang og her anlagdes nu i Stedet Hovedvagtsgade og Ny Østergade. Peder Madsens Gang var en smal og skummel Gyde, der med Indgang gennem en Port førte fra Østergade ud til Grønnegade bag de Grunde, hvor nu Hotel d'Angleterre ligger. De frygtelige uhygiejniske Forhold i Gydens elendige Rønner havde været Genstand for flere Planer om Nedrivning, men først under den ovenfor omtalte Byggeperiode, da blandt andet Hotel d'Angleterre skulde opføres, faldt dette Tilholdssted for Byens lyssky Elementer. Og man tog da samtidig det for Trafiken saa betydningsfulde Skridt at bryde en ny Gade igennem fra Østergade ud til Chr. IX's Gade. Gaden blev kaldt Ny Østergade, og herigennem førtes Linie 7 fra Gothersgade til Kongens Nytorv. Den lille Gade, som løber langs Hotel d'Angleterre ned til Ny Østergade, fik Navnet Hovedvagtsgade. — — —

Den gamle Hovedvagt.

